

UNIVERSITY OF TORONTO DUPL

3 1761 00379996 2

vol 16

~~TRINITY UNIVERSITY
LIBRARY,~~

N. a/16 S.H. No. 17

พระ Triphalaka
[Triphalaka]

สุตตันตปิฎก ลัทธิคตนิทาย
Samyutta

นิทานวัคค์ Madana - Vagga

พระอภัยมณีที่พระเมธาธรรมรส วัดพิชัยญาติการาม

ชำระแล้ว

พิมพ์เป็นส่วนพระราชกุศล

ในมณฑลสมัยแห่งสิริราชสมบัติได้ ๒๕ ปี บริบูรณ์

รัตนโกสินทรศก ๑๑๒

จรั รัชเช ปติฎฐิตาตุ.

BL
1411

T8

1893

V. 16

อาร์มิกกา.

ศุภมัสดุพระพุทธศาสนกาลเปนนิตถภาคล่วงแล้ว ๒๕๓๑ พรรษา
บัดยบันกาล มุสิกสังวัจนรมาชมาศ กาศิบั๊กษ์ปาฏิบโธววาร
บริเฉทกาลกำหนด

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหามกุฎ
บุรุษยัตนราชรวังษ์ วรุตมพงษ์บริพัตร วรชติยราชนิโธดม จาตุรันต
บรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ บรมธรรมิกมหาราชาธิราช บรมนารถบพิตร
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระราชดำริห์ว่า พระพุทธศาสนานาวาทั้งปวงซึ่งกุดบุตรได้ศึกษา
แลปฏิบัติสืบมาจนบัดนี้ ย่อมเนื่องอยู่ในพระปริยัติไตรปิฎกทั้งสิ้น แต่
กาลก่อนมา พระเจ้าแผ่นดินที่นับถือพระพุทธศาสนา ย่อมทรงพระราช
ศรัทธาเป็นศาสนูปถัมภก ให้กำลังแก่พระสงฆ์พุทธสาวกให้ทำสังคีติชำระ

อาร์มิกกา.

พระไตรปิฎกปริยัติธรรม หลายครั้งหลายคราว เป็นราชประเพณีสืบมา
แลจารึกเป็นอักษรลงในใบลานเป็นฉบับคัดลอกต่อกันไป จึงเป็นฉบับ
แพร่หลายไปในประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาทั้งปวง แต่ก่อนมาประเทศ
ที่นับถือพระพุทธศาสนา ยังมีอำนาจปกครองบ้านเมืองโดยลำพังตัว
พระเจ้าแผ่นดินเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา ได้ทำนุบำรุงอุดหนุนการศาสนา
อยู่หลายประเทศด้วยกัน คือ กรุงสยาม เมืองลังกา เมืองพม่า เมืองลาว
เมืองเขมร เมื่อเกิดวิบัติอันตราย พระไตรปิฎกขาดสูญบกพร่องไปในเมือง
ใดก็ได้เอาใคร่ยหิบยืมกันมาลอกคัดลงฉบับบริบูรณ์ ถ่ายกันไปถ่ายกันมาได้
แต่ในกาลทุกวันนี้ ประเทศลังกาแลพม่า ตกอยู่ในอำนาจอังกฤษ
ผู้ปกครองรักษากันเมือง ไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนา ก็ทำนุบำรุง
แต่อาณาประชาราษฎร์ไพร่บ้านพลเมือง หาได้อุดหนุนการพระพุทธ
ศาสนา เหมือนอย่างพระเจ้าแผ่นดินซึ่งนับถือพระพุทธศาสนาแต่ก่อน ไม่
พระสงฆ์ซึ่งปฏิบัติตามพระพุทธศาสนา ก็ต่างคนต่างประพฤติดำพันตน
คนที่ชั่วมากกว่าดีอยู่เป็นธรรมดา ก็ชักพาให้พระปริยัติธรรมคำสั่งสอน
ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวิปริตผิดเพี้ยนไปตามอัธยาไครย์ ส่วนเมือง
เขมรนั้นเล่า ก็ตกอยู่ในอำนาจของฝรั่งเศส ไม่มีกำลังที่จะอุดหนุน
พระพุทธศาสนาให้เป็นการมั่นคงถาวรไปได้ ส่วนเมืองลาวที่อยู่ในพระ
ราชอาณาเขตสยาม เจ้านายแลไพร่บ้านพลเมืองก็นับถือพระพุทธ
ศาสนาวิปริตแปรปรวนไปด้วยเจือปนผีต่างเทวดา จะเอาเป็นหลักฐาน
มั่นคงก็ไม่ได้ ถ้าพระไตรปิฎกวิปริตเคลื่อนคลาดไปในเวลานี้ จะหา
ที่สอบสวนลอกคัดเหมือนอย่างแต่ก่อนนั้นไม่มีแล้ว การพระพุทธศาสนา

อารัมภกถา.

ยังเจริญมั่นคงถาวรอยู่แต่ในประเทศสยามนี้ประเทศเดียว จึงเป็นเวลาสมควรที่จะสอบสวนพระไตรปิฎก ให้ถูกต้องบริบูรณ์แล้วสร้างขึ้นไว้ให้มากฉบับแพร่หลาย จะได้เป็นหลักฐานเชื้อสายของศาสนธรรม คำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสืบ ไปภายหน้า ก็ธรรมอัน ใดที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ตรัสสั่งสอน ย่อมเป็นธรรมอันวิเศษอุดมยิ่ง ซึ่งจะนำให้สัตว์พ้นจากทุกข์ภัย ได้ โดยจริงเป็นธรรมวิเศษเที่ยงแท้ ย่อมจะเป็นที่ปราถนาของผู้ซึ่งมีปัญญา ได้เล่าเรียนตรិตรงแล้วปฏิบัติตาม ได้รับผลมากน้อยตามประสงค์ ก็คงจะยังมีผู้ซึ่งจะอยากเรียนรู้เพื่อปฏิบัติตามสืบไปภายหน้าเป็นแท้ จึงเป็นธรรมที่ควรจะสงวนไว้ให้เป็นประโยชน์แก่ชนภายหน้า ก็การสร้างพระไตรปิฎกในประเทศสยาม ที่มีมาแต่โบราณนั้น จารึกเป็นอักษรขอมลงในใบลานเพื่อเป็นของถาวรมั่นคง แต่กาลที่ทำการลำบาก กว่าจะสำเร็จแต่ละคัมภีร์ก็เป็นภาระหนักมากยากที่จะให้ฉบับพระปริยัติธรรมแพร่หลายไปได้ อนึ่งในสยามรัฐมณฑลนี้แต่เดิมได้เคยใช้อักษรขอมเป็นแบบฉบับมา จึงทำให้ชนเป็นอันมากเข้าใจเสียว่าอักษรขอมเป็นของรองรับเนื้อความในพระพุทธานุศาสน์ เมื่อจะกล่าวโดยที่จริงแท้แล้ว ตัวอักษรไม่เป็นประมาณ อักษรใดใดก็ควรใช้ได้ทั้งสิ้น ประเทศอื่นที่นับถือพระพุทธานุศาสน์ คือ ลังกา ทมิฬ ลาว เขมร เป็นต้น ก็สร้างพระไตรปิฎกด้วยอักษรตามประเทศของตน ๆ ทุกประเทศ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริเห็นการเช่นกล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ จึงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ได้ตรวจสอบพระไตรปิฎกให้ถูกต้องแล้วแล้แต่พิมพ์ด้วยอักษรสยาม เป็นคัมภีร์ละเล่มหนึ่งบ้างสองเล่มบ้าง

ชาวมักดา

เพราะทรงพระราชดำริเห็นว่า จะเป็นประโยชน์ดีกว่าจารีกลงในไบลาน
เรียงพิมพ์ครั้งหนึ่งที่ได้หลายร้อยฉบับ จะหยิบยกไปมากก็ไม่เป็นการลำบาก
ท่านผู้ที่จะดูสอบสวนก็ง่าย เพราะหนังสือคัมภีร์ที่หนึ่งก็รวบรวมอยู่ในเล่ม
เดียวกันไม่กระจัดกระจายขาดตกบกพร่อง ถึงแม้ว่ากระดาษจะไม่เป็นของ
มันคงถาวรเสมอด้วยไบลานก็จริงอยู่ แต่ตีพิมพ์ครั้งหนึ่งมากกว่าจารีกลงใน
ไบลานหลายสิบเท่า แลถ้าเก็บรักษาไว้ดี ๆ แล้ว ก็อยู่ทนนานได้นับด้วยร้อยปี
เมื่อฉบับใดเป็นประโยชน์ที่ต้องการมาก ก็ตีพิมพ์เพิ่มขึ้นได้อีกมากกว่า
แลเร็วกว่าที่จะจารกลงในไบลาน พระคัมภีร์พระปริยัติธรรมก็จะแพร่หลายสม
บุญในสยามรัฐมณฑลสืบไปภายหน้า ทรงพระราชดำริเห็นเป็นประโยชน์
ดังนี้ จึงมีพระราชประสงค์ที่จะตีพิมพ์พระปริยัติธรรมขึ้นให้แพร่หลาย เป็น
การเกื้อกูลแก่ความตั้งมั่นของคำสอนแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสืบไปภายหน้า
อีกประการหนึ่ง การซึ่งมีพระราชประสงค์จะตีพิมพ์พระปริยัติธรรมครั้งนี้
ได้มีพระราชหฤทัยมุ่งหมายจะใคร่ให้ได้สำเร็จลง ทันทกำหนดซึ่งทรงตั้ง
พระราชหฤทัยไว้ว่า ถ้าเสด็จดำรงอยู่ในศิริราชสมบัติได้ถึง ๒๕ ปี
จะไปรดให้มีการมทกรมฉลองพระไตรปิฎกนี้ ให้เป็นการพระราชกุศลใน
มงคลสมัย ก็การซึ่งจะเสด็จดำรงอยู่ได้หรือมิได้ จนถึงกำหนดที่ว่านั้น
ก็เอาเป็นประมาณแน่วไม่ได้ โดยธรรมดา แต่ทรงพระราชดำริเห็นว่า การซึ่งทรง
พระปรารภตรวจสอบพระไตรปิฎกแลสร้างขึ้นให้แพร่หลายนี้ จะเป็นการมี
คุณแก่ชนทั้งปวงทั่วไป นับว่าเป็นการพระราชกุศลอันใหญ่ เป็นไปในทาง
ที่ชอบธรรม คงจะเป็นเครื่องอุปถัมภ์ให้ได้สำเร็จดังพระบรมราชประสงค์
จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ดำรัสสั่ง สมเด็จพระเจ้านั่งเฝ้าเธอ

อาร์มิกกกา.

เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช เป็นแม่กอง
จัดการที่จะตีพิมพ์พระไตรปิฎก แลโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานอาราธนา
พระบรมวงษานุวงศ์ซึ่งทรงผนวช แลพระราชอาคันตุกานานุกรมเปรียญผู้รู้
พระปริยัติธรรม มาประชุมทั้งพระราชดำริให้พระราชประสงค์แล้ว ได้
แบ่งปันกันตรวจตราแก้ไขต้นฉบับส่งลงพิมพ์ แล้วสำเร็จบริบูรณ์ตาม
พระบรมราชประสงค์

ทรงพระราชอุทิศส่วนพระราชกุศลในการซึ่งได้ทรงสร้างพระปริยัติธรรม
ครั้งนี้ แก่มหาดชนนิกนรทั่วไป ขอให้พระปริยัติธรรมอันตีพิมพ์ขึ้นไว้
ดำรงอยู่สืบไปสิ้นกาลนานเทอญ ชะ

Transliteration of the Siamesese alphabet and signs as used in the Pali text of this book.

Vowels.

Initial. ဝ or ဝံ ဝာ ဝိ ဝီ ဝု ဝူ ဝေ ဝို.

 a á i í u ú e o.

Medial & final. ဘ ဟ ဝ ဝံ ဝိ ဝီ ဝု ဝူ ဝေ ဝို

Place. over after over under before consonants.

Consonants.

က	ခ	ဂ	ဃ	င	စ	ဆ	ဇ	ည	ဋ		
k	kh	g	gh	n̄	c	ch	j	jh	ñ		
တ	ထ	ဒ	ဌ	ဏ	တ	ထ	ဒ	ဌ	န		
ပ	ဖ	ဗ	ဗ	မ	ယ	ရ	လ	ဝ	ဟ	မ	
p	ph	b	bh	m	y	r	l	v	ś	h	ṃ.

Example.

ဓဏ ဓတ္တံ ဓာလာ ဓိဋ္ဌိ ဓိဋ္ဌိ ဓုဗ္ဗ ဓုဗ္ဗ ဓေဂေ ဓိုဓို.

atha attá ása' iddhi ídí uju úrú eke ogho.

Reading stanzas.

พุทฺโธ สุตฺโต กรุณามหัตถ์นโร,
 Buddhō susuddho karuṇāmahannavo,

โยจันตสุทฺถัพพรณณโลจโน,

Yocantasuddhabbaraññalocano,

โลกัสส ปาปุปกิเลสฆาตโก;

Lokassa pāpūpakilesaghātakō;

วันทาமி พุทฺธิ อหมาทเรน ตํ.

Vandāmi Buddhāṃ ahamādarena taṃ.

ธัมโม ปทีโป วิยา ตัสส สัตถุโน,

Dhammo padīpo viya tassa satthuno,

โย มัคคปากามตเถทถินนโก,

yo maggapākāmatābhedaḥinnako,

โลกุตฺตโร โย จ ตตฺถตีปโน

Lokuttaro yo ca tadatthadīpano;

วันทาமி ธัมมิ อหมาทเรน ตํ.

Vandāmi Dhammāṃ ahamādarena taṃ.

สังโฆ สุขเขตตารกียติเขตตัสสัณฺโฆโต,

Saṅgho sukhettābhyatikhettasaññito,

โย ทิฏฺฐัสันโต สุกตานุโพธโก,

Yo ditṭhasanto sugatānubodhako,

โลลัปปีโน อริโย สุมะโส;

Lolappahino ariyo sumedhaso;

วันตามิ สังฆัง อหมาถเวเน ตัง.

Vandāmi Saṅgham ahamādharena tam.

อิจเจวเมกัันตภิปุชเนยยกัง,

Icevamekantabhipujaneyyakam,

วัตถุตตยัม วันถยตาภิกังขตัง,

Vatthuttayam vandayatābhisankhatam,

ปุณณัม มายา ยัม, มมา สัพพุพัตถา,

Puññam mayā yam, mama sabbupaddavā,

มา โหนตุ เว ตัสส ปภาวสัทธยา.

Mā hontu ve tassa pabhāvasiddhiyā.

กิตติบัญัติ.

อภิถนมายลัษยัติ	หน้า
พุทธวัคค	๑
อาหารวัคค	๑๑
ทลพลวัคค	๒๖
กฬารชตติยวัคค	๕๕
คหปติวัคค	๖๓
ทุกขวัคค	๗๕
มหาวคค	๘๗
สมณพราหมณวัคค	๑๒๒
ขันดรเปยยาล	๑๒๓
อภิถนยวัคค	๑๒๕
ธาดลัษยัติ	
นानัตตวัคค	๑๓๑
ทุตยวัคค	๑๓๘
ทลกัมมปถวัคค	๑๕๑
จตตถวัคค	๑๕๕
ขณมตคคลัษยัติ	
ปจมวัคค	๑๖๒
ทุตยวัคค	๑๖๘
กัลลปลัษยัติ	๑๗๕

กิตติมลาต์ต.

ลาภลักการลยัตต	หน้า
ปจุมวักค	๒๐๘
ทตยวักค	๒๐๙
ตตยวักค	๒๑๑
จตตวักค	๒๑๘
ราหุลลยัตต	
ปจุมวักค	๒๑๙
ทตยวักค	๒๒๓
ลักขณลยัตต	
ปจุมวักค	๒๒๗
ทตยวักค	๒๓๐
โอบมมลยัตต	๒๓๘
ภักขลยัตต	๒๔๓

ฉุคัตถ์นัตปิฏเก ลัญจัตถ์นิกาโย.

๒๒.—นิทานวัคโค.

นโม ตัสส ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทธัสส.

๑.—อภิลมยลัญจัตถ์.

พุทธวัคโค ปจโม.

เอวัมเม สุต. เอกัง สมยं ภควา สāvattāyī vīhriti cchvane
อนาถบิณฑิกัสส อารามे. ตัตถ์ โข ภควา ภิกขุ อามันเตสิ
“ภิกขโวติ. “ภันเตติ เต ภิกขุ ภควโต บัจจัสสโลสุ. ภควา
เอตทโวจ “ปฏิจัจจสมุปป่าท โว ภิกขเว เทลีสสามิ, ตัง สณนาถ สาธุกัง
มนสิทโรถ, ภาสีสสามีติ. “เอว ภันเตติ โข เต ภิกขุ ภควโต
บัจจัสสโลสุ. ภควา เอตทโวจ “กตโม จ ภิกขเว ปฏิจัจจสมุปป่าโท ๒
อวิชชาบัจจया ภิกขเว คัมภार, คัมภारบัจจया विवचानं, विवचानबัจजया
नामरूपे, नामरूपबัจजया सपायतनं, सपायतनबัจजया षट्सिद्धि, षट्सिद्धिबัจजया
वेतना, वेतनाबัจजया तद्धा, तद्धाबัจजया उपातानं, उपातानबัจजया
भावो, भावबัจजया चादि, चादिबัจजया चरामरन्निโลกप्रित्वात्तुक्खिमिद्धि-
पायासा सम्भवंति. एवमेतस्सिद्धि केवलस्सिद्धि तुक्खिच्चम्मिद्धि सम्भवे
हि, अभि वुज्जति भิกखवे ปฏิजัจจสมुपป่าโท.

สุตตันตปิฎก ลักขณนิกาย.

อวิชชา ยเว อเสสวิราคนิโรธ สัมขารนิโรธ, สัมขารนิโรธ
 วิปลปานนิโรธ, วิปลปานนิโรธ นามรูปนิโรธ, นามรูปนิโรธ
 สฬายตนิโรธ, สฬายตนิโรธ ผัสสนิโรธ, ผัสสนิโรธ เวทนานิโรธ,
 เวทนานิโรธ ตัน्हานนิโรธ, ตัน्हานนิโรธ อูปาทานนิโรธ,
 อูปาทานนิโรธ ภวนิโรธ, ภวนิโรธ ชาตนิโรธ, ชาตนิโรธ
 ชรามรณโลกปริเทวทุกขโทมนัสสุปายสา นิรุชฌันตี. เอเวเมตัสส
 เกวลัสส ทุกขักขันธัสส นิโรธ โหตีติ. อิทมโวจ ภควา. อัตตมมา
 เต ภิกขุ ภควโต ภาสิตํ อภินันฺทนต์ิ. ปจฺม.

สวตฺถิยํ วิหริติ ชฺเปยฺย ปฏิจฺจสมุปฺปาทํ โว ภิกขเว
 เทสิสฺสํมํ วิชสิสฺสํมํ, ตํ สุนฺดาถ สาธุกํ มนสิกะโรถ, ภาสิสฺสํมํติ.
 “เอวํ ภันเตติ โข เต ภิกขุ ภควโต บัจจัสสํโสสุ. ภควา
 เขตทโวจ “กตโม จ ภิกขเว ปฏิจฺจสมุปฺปาโท? อวิชชาบัจจยา
 ภิกขเว สัมขารา, สัมขารบัจจยา วิปลปานํ, วิปลปานบัจจยา นามรูปํ,
 นามรูปบัจจยา สฬายตนิ, สฬายตนิบัจจยา ผัสสํ, ผัสสํบัจจยา
 เวทนา, เวทนาบัจจยา ตันหา, ตันหาบัจจยา อูปาทานํ, อูปาทานบัจจยา
 ภโว, ภวบัจจยา ชาติ, ชาติบัจจยา ชรามรณโลกปริเทวทุกขโทมนัสสุ-
 ปายสา สัมภวณฺตี. เอเวเมตัสส- เกวลัสสํ ทุกขักขันธัสสํ สมทโย โหตีติ.

กตมํลจฺจํ ภิกขเว ชรามรณํ? ยา เตสํ เตสํ สัตตํานํ ตมฺหิ
 ตมฺหิ สัตตนิกาเย ชรา ชเรตฺตา ชนฺทิจจํ ปาลิจจํ วลิตตจฺจตา
 ฉายโน สํหานิ, อินฺทริยานิ ปริปาโก, อโย วุจฺจติ ชรา. กตมํลจฺจํ
 ภิกขเว มรณํ? ยา เตสํ เตสํ สัตตํานํ ตมฺหา ตมฺหา สัตตนิกาเย
 จุติ จวนฺตา เกโท อนีตรณํ มัจจุมรณํ กาลกิรียา ชนฺธํ เกโท,
 กเพิวรัสสํ นิกฺโขโป, อิทํ วุจฺจติ มรณํ. อิติ อโยลจฺจํ ชรา อิทํ จ
 มรณํ, อิทํ วุจฺจติ ภิกขเว ชรามรณํ.

กตมา จ ภิกขเว ชาติ ? ยถ เตลฺลํ เตลฺลํ สัตฺตทานํ ตมฺหิ ตมฺหิ
สัตตนิกาเย ชาติ สลฺยชาติ โอกกนฺติ นินฺพตฺติ อภินินฺพตฺติ,
ขันธานํ ปาตฺกาโว, ฌายตฺนानํ ปฏฺฐิตาโก. อयํ วุจฺจติ ภิกขเว ชาติ.

กตโม จ ภิกขเว ภโว ? ตโยเม ภิกขเว ภวา: กามภโว รูปภโว
อรูปรภโว. อยํ วุจฺจติ ภิกขเว ภโว.

กตมฺลฺยํ ภิกขเว อูปาทานํ ? จัตตาริมาณิ ภิกขเว อูปาทานานิ:
กามูปาทานํ ทิฏฺฐิอุปาทานํ สลฺยพฺพตูปาทานํ อตฺตวาหุอุปาทานํ. อิทํ
วุจฺจติ ภิกขเว อูปาทานํ.

กตมา จ ภิกขเว ตณฺหา ? น ยิเม ภิกขเว ตณฺหากายา: รูปตณฺหา
สทฺทตณฺหา คณฺธตณฺหา รสตณฺหา โยจฺจุจฺจพฺพตณฺหา ธมฺมตณฺหา.
อยํ วุจฺจติ ภิกขเว ตณฺหา.

กตมา จ ภิกขเว เวทนา ? น ยิเม ภิกขเว เวทนากายา:
จักขุสํผัสฺสชา เวทนา, โสตสํผัสฺสชา เวทนา, ฆานสํผัสฺสชา
เวทนา, ชิวฺหาสํผัสฺสชา เวทนา, กายสํผัสฺสชา เวทนา,
มโนสํผัสฺสชา เวทนา. อยํ วุจฺจติ ภิกขเว เวทนา.

กตโม จ ภิกขเว ผัสฺสโต ? น ยิเม ภิกขเว ผัสฺสกายา:
จักขุสํผัสฺสโต โสตสํผัสฺสโต ฆานสํผัสฺสโต ชิวฺหาสํผัสฺสโต
กายสํผัสฺสโต มโนสํผัสฺสโต. อยํ วุจฺจติ ภิกขเว ผัสฺสโต.

กตมฺลฺยํ ภิกขเว สฬายตฺนํ ? จักขุฬายตฺนํ โสตฬายตฺนํ ฆานายตฺนํ
ชิวฺหาฬายตฺนํ กายายตฺนํ มนฬายตฺนํ. อิทํ วุจฺจติ ภิกขเว สฬายตฺนํ.

กตมฺลฺยํ ภิกขเว นามรูปํ ? เวทนา สลฺยวฺชา เจตนา ผัสฺสโต
มนสิกาโร, อิทํ วุจฺจติ นามํ; จัตตาริ จ มหาภูตา จตฺนฺนํลฺยํ
มหาภูตานิ อูปาทายรูปํ, อิทํ วุจฺจติ รูปํ. อิติ อิทลฺยํ นาม
อิตลฺยํ รูปํ, อิทํ วุจฺจติ ภิกขเว นามรูปํ.

ศัตตัตถ์ปฏิภาณ สัตตัตถ์นิกาโย.

กตมัลลิจ ภัททเว วิณญาณัง ? น ยิเม ภัททเว วิณญาณกายา :
จักษุวิณญาณัง โสตวิณญาณัง ขมานวิณญาณัง ชิวหาวิณญาณัง
กายวิณญาณัง มโนวิณญาณัง. อิทัง วุจฺจติ ภัททเว วิณญาณัง.

กตเม จ ภัททเว ลัฆารา ? ตโยเม ภัททเว ลัฆารา : กายลัฆาโร
วจีลัฆาโร จิตตลัฆาโร. อิเม วุจฺจันติ ภัททเว ลัฆารา.

กตมา จ ภัททเว อวิชชา ? ยัม โข ภัททเว ทุกฺเค อลฺลภาณัง,
ทุกฺขสมุทเย อลฺลภาณัง, ทุกฺขนิโรธเ อลฺลภาณัง, ทุกฺขนิโรธคามินิยา
ปฏฺฐิตาย อลฺลภาณัง. อยัม วุจฺจติ ภัททเว อวิชชา. อิติ โข ภัททเว
อวิชชาปัจฺจยา ลัฆารา, ลัฆารปัจฺจยา วิณญาณัง, ๗ เปฯ เหวเมตฺถลล
เกวลลลลล ทุกฺขกัณฺธลลลล สมุทโย โหติ.

อวิชชาเย เตว อเสสวราคณิโรธา ลัฆารนิโรธ, ลัฆารนิโรธา
วิณญาณนิโรธ, ๗ เปฯ เหวเมตฺถลลลล เกวลลลลล ทุกฺขกัณฺธลลลล
นิโรธ โหติติ. ตติยัม.

สาวัตถิยัม วิหริตี ๗ เปฯ “มิจฺฉาปฏฺฐิตัง วอ ภัททเว
เทลลลลลลลล สัมมาปฏฺฐิตัง, ตัง สุนาถ สาธุกัม มนสิโกโรถ,
ภาสิลลลลลลลล. “เอวัม ภันเตติ โข เต ภัททเว ภควโต ปัจฺจลลลลลลลล.
ภควา เอตทโวจ “กตมา จ ภัททเว มิจฺฉาปฏฺฐิตา ? อวิชชาปัจฺจยา
ภัททเว ลัฆารา, ลัฆารปัจฺจยา วิณญาณัง, ๗ เปฯ เหวเมตฺถลลลล
เกวลลลลลลลล ทุกฺขกัณฺธลลลลลล สมุทโย โหติ. อยัม วุจฺจติ ภัททเว
มิจฺฉาปฏฺฐิตา.

กตมา จ ภัททเว สัมมาปฏฺฐิตา ? อวิชชาเย เตว อเสสวราคณิโรธา
ลัฆารนิโรธ, ลัฆารนิโรธา วิณญาณนิโรธ, ๗ เปฯ เหวเมตฺถลลลล
เกวลลลลลลลล ทุกฺขกัณฺธลลลลลล นิโรธ โหติ. อยัม วุจฺจติ ภัททเว
สัมมาปฏฺฐิตาติ. ตติยัม.

บัณฑิตาย อภิสมโย “เวทนา ย โส สติ ตันหา โหติ, เวทนาปัจจยา
 ตันหาติ. อถ โข ภิกขเว วิปลลิสฺส โพรตฺตตฺส เอตทโหติ
 “กิมิหิ นุ โข สติ เวทนา โหติ, ก็ปัจจยา เวทนาติ. อถ โข
 ภิกขเว วิปลลิสฺส โพรตฺตตฺส โยนิโสมนสิการา อหุ บัณฑิตาย
 อภิสมโย “ผัสฺสเเต โข สติ เวทนา โหติ, ผัสฺสปัจจยา เวทนาติ.
 อถ โข ภิกขเว วิปลลิสฺส โพรตฺตตฺส เอตทโหติ “กิมิหิ นุ
 โข สติ ผัสฺสโห โหติ, ก็ปัจจยา ผัสฺสโหติ. อถ โข ภิกขเว
 วิปลลิสฺส โพรตฺตตฺส โยนิโสมนสิการา อหุ บัณฑิตาย อภิสมโย
 “สพฺพายตเน โข สติ ผัสฺสโห โหติ, สพฺพายตเนปัจจยา ผัสฺสโหติ. อถ
 โข ภิกขเว วิปลลิสฺส โพรตฺตตฺส เอตทโหติ “กิมิหิ นุ โข สติ
 สพฺพายตเน โหติ, ก็ปัจจยา สพฺพายตเนติ. อถ โข ภิกขเว วิปลลิสฺส
 โพรตฺตตฺส โยนิโสมนสิการา อหุ บัณฑิตาย อภิสมโย “นามรูปเ
 โข สติ สพฺพายตเน โหติ, นามรูปปัจจยา สพฺพายตเนติ. อถ โข
 ภิกขเว วิปลลิสฺส โพรตฺตตฺส เอตทโหติ “กิมิหิ นุ โข สติ
 นามรูปเ โหติ, ก็ปัจจยา นามรูปเนติ. อถ โข ภิกขเว วิปลลิสฺส
 โพรตฺตตฺส โยนิโสมนสิการา อหุ บัณฑิตาย อภิสมโย “วิปลลาเน
 โข สติ นามรูปเ โหติ, วิปลลาเนปัจจยา นามรูปเนติ. อถ โข
 ภิกขเว วิปลลิสฺส โพรตฺตตฺส เอตทโหติ “กิมิหิ นุ โข สติ วิปลลาเน
 โหติ, ก็ปัจจยา วิปลลาเนติ. อถ โข ภิกขเว วิปลลิสฺส
 โพรตฺตตฺส โยนิโสมนสิการา อหุ บัณฑิตาย อภิสมโย “ลํขาร
 โข สติ วิปลลาเน โหติ, ลํขารปัจจยา วิปลลาเนติ. อถ โข
 ภิกขเว วิปลลิสฺส โพรตฺตตฺส เอตทโหติ “กิมิหิ นุ โข สติ
 ลํขารา โหเนติ, ก็ปัจจยา ลํขาราติ. อถ โข ภิกขเว วิปลลิสฺส
 โพรตฺตตฺส โยนิโสมนสิการา อหุ บัณฑิตาย อภิสมโย “อวิชฺชาย

โฆ สติ ลัมฆาโร โหนฺติ, อวิชฺชาบัจจยา ลัมฆาโรติ. อิติ ทิทฺธิ
อวิชฺชาบัจจยา ลัมฆาโร, ลัมฆาโรบัจจยา วิณฺณวาณํ, ๗ เปฯ เหวเมตฺตลล
เกวลลลลล ทุกฺขกัณฺธิลลลล สมหโย โหติ. “สมฺมโย สมหโยติ โฆ
ภิกฺขเว วิปลลลลลล โพรลลลลลลลล ปุพฺเพ อนนฺตลลลลลลลล ลัมเมลลลล จักฺขุ
อฺทปาติ, ญาณํ อฺทปาติ, บัณฺณา อฺทปาติ, วิชฺชา อฺทปาติ,
ชาโลโก อฺทปาติ.

อถ โฆ ภิกฺขเว วิปลลลลลล โพรลลลลลลลล เอตทโหสิ “กิมฺหิ
นุ โฆ อลฺลติ ชรามรณํ น โหติ, กิลฺลํ นิโรธา ชรามรณนิโรโธติ.
อถ โฆ ภิกฺขเว วิปลลลลลล โพรลลลลลลลล โยนิโสมนลิกการา อหุ
บัณฺณาย อภิถมโย “ชาติยา โฆ อลฺลติ ชรามรณํ น โหติ;
ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรโธติ. อถ โฆ ภิกฺขเว วิปลลลลลล โพรลลลลลลลล
เอตทโหสิ “กิมฺหิ นุ โฆ อลฺลติ ชาติ น โหติ, กิลฺลํ นิโรธา
ชาตินิโรโธติ. อถ โฆ ภิกฺขเว วิปลลลลลล โพรลลลลลลลล
โยนิโสมนลิกการา อหุ บัณฺณาย อภิถมโย “ภเว โฆ อลฺลติ
ชาติ น โหติ, ภวนิโรธา ชาตินิโรโธติ. อถ โฆ ภิกฺขเว วิปลลลลลล
โพรลลลลลลลล เอตทโหสิ “กิมฺหิ นุ โฆ อลฺลติ ภโว น โหติ,
กิลฺลํ นิโรธา ภวนิโรโธติ. อถ โฆ ภิกฺขเว วิปลลลลลล โพรลลลลลลลล
โยนิโสมนลิกการา อหุ บัณฺณาย อภิถมโย “อฺปาทานํ โฆ
อลฺลติ ภโว น โหติ, อฺปาทานนิโรธา ภวนิโรโธติ. อถ โฆ ภิกฺขเว
วิปลลลลลล โพรลลลลลลลล เอตทโหสิ “กิมฺหิ นุ โฆ อลฺลติ อฺปาทานํ
น โหติ, กิลฺลํ นิโรธา อฺปาทานนิโรโธติ. อถ โฆ ภิกฺขเว
วิปลลลลลล โพรลลลลลลลล โยนิโสมนลิกการา อหุ บัณฺณาย อภิถมโย
“ตฺถนํหยา โฆ อลฺลติ อฺปาทานํ น โหติ, ตฺถนํหยาโรธา
อฺปาทานนิโรโธติ. อถ โฆ ภิกฺขเว วิปลลลลลล โพรลลลลลลลล เอตทโหสิ

“กิมฺหิ นุ โข อสตี ตันหา น โหติ, กิสฺส นิโรธา ตันหา นิโรธาติ. อถ โข ภิกฺขเว วิบฺลฺลิสฺส โพรตฺตตฺตฺส โยนิโสมนสิการา อหุ บัณฺณาย อภิสมโย “เวทนาย โข อสตี ตันหา น โหติ, เวทานิโรธา ตันหา นิโรธาติ. อถ โข ภิกฺขเว วิบฺลฺลิสฺส โพรตฺตตฺตฺส เขตฺตโหติ “กิมฺหิ นุ โข อสตี เวทนา น โหติ, กิสฺส นิโรธา เวทานิโรธาติ. อถ โข ภิกฺขเว วิบฺลฺลิสฺส โพรตฺตตฺตฺส โยนิโสมนสิการา อหุ บัณฺณาย อภิสมโย “ผัสฺสเเต โข อสตี เวทนา น โหติ, ผัสฺสนิโรธา เวทานิโรธาติ. อถ โข ภิกฺขเว วิบฺลฺลิสฺส โพรตฺตตฺตฺส เขตฺตโหติ “กิมฺหิ นุ โข อสตี ผัสฺสเเต น โหติ, กิสฺส นิโรธา ผัสฺสนิโรธาติ. อถ โข ภิกฺขเว วิบฺลฺลิสฺส โพรตฺตตฺตฺส โยนิโสมนสิการา อหุ บัณฺณาย อภิสมโย “สพฺพายตเน โข อสตี ผัสฺสเเต น โหติ, สพฺพายตนิโรธา ผัสฺสนิโรธาติ. อถ โข ภิกฺขเว วิบฺลฺลิสฺส โพรตฺตตฺตฺส เขตฺตโหติ “กิมฺหิ นุ โข อสตี สพฺพายตเน น โหติ, กิสฺส นิโรธา สพฺพายตนิโรธาติ. อถ โข ภิกฺขเว วิบฺลฺลิสฺส โพรตฺตตฺตฺส โยนิโสมนสิการา อหุ บัณฺณาย อภิสมโย “นามรูปเน โข อสตี สพฺพายตเน น โหติ, นามรูปนิโรธา สพฺพายตนิโรธาติ. อถ โข ภิกฺขเว วิบฺลฺลิสฺส โพรตฺตตฺตฺส เขตฺตโหติ “กิมฺหิ นุ โข อสตี นามรูปเน น โหติ, กิสฺส นิโรธา นามรูปนิโรธาติ. อถ โข ภิกฺขเว วิบฺลฺลิสฺส โพรตฺตตฺตฺส โยนิโสมนสิการา อหุ บัณฺณาย อภิสมโย “วิญฺญาเน โข อสตี นามรูปเน น โหติ, วิญฺจानนิโรธา นามรูปนิโรธาติ. อถ โข ภิกฺขเว วิบฺลฺลิสฺส โพรตฺตตฺตฺส เขตฺตโหติ “กิมฺหิ นุ โข อสตี วิญฺจानเน น โหติ, กิสฺส นิโรธา วิญฺจानนิโรธาติ. อถ โข ภิกฺขเว วิบฺลฺลิสฺส โพรตฺตตฺตฺส

อหุ บัณเฑาะย อภิสมโย “ชาติยา โข สติ ชรามรณิ โหติ,
 ชาติบัจจยา ชรามรณินฺติ. ตัสส มัย्हิ ภิกขเว เอตทโหสิ “กิม्हี
 นุ โข สติ ชาติ โหติ, ๗เปย ภาโว. อุปาทานิ. ตันหา. เวทนา.
 ผัสสโ. สฬายตนิ. นามรูปิ. วิญจानิ. สขารา โหนติ, กิบบัจจยา
 สขาราทิ. ตัสส มัย्हิ ภิกขเว โยนิโสมนสิการา อหุ บัณเฑาะย
 อภิสมโย “อวิชชาเย โข สติ สขารา โหนติ, อวิชชาบัจจยา
 สขาราทิ. อิติ หิทํ อวิชชาบัจจยา สขารา, สขารบัจจยา วิญจานิ,
 ๗เปย เอมตัสส เภลัสส ทุกขกัชนันตัสส สมุทโย โหติ.
 “สมุทโย สมุทยติ โข เม ภิกขเว ปุฬเพ อนนุสฺสฺเตสุ ธัมเมสุ
 จักขุ อุกฺพาติ, ญาณิ อุกฺพาติ, บัณเฑาะ อุกฺพาติ, วิชชา
 อุกฺพาติ, อาโลโก อุกฺพาติ.

ตัสส มัย्हิ ภิกขเว เอตทโหสิ “กิม्हี นุ โข อสติ
 ชรามรณิ น โหติ, กิสฺส นิโรธา ชรามรณนิโรโหติ. ตัสส มัย्हิ
 ภิกขเว โยนิโสมนสิการา อหุ บัณเฑาะย อภิสมโย “ชาติยา โข
 อสติ ชรามรณิ น โหติ, ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรโหติ. ตัสส
 มัย्हิ ภิกขเว เอตทโหสิ “กิม्हี นุ โข อสติ ชาติ น โหติ,
 ๗เปย ภาโว. อุปาทานิ. ตันหา. เวทนา. ผัสสโ. สฬายตนิ.
 นามรูปิ. วิญจานิ. สขารา น โหนติ, กิสฺส นิโรธา สขารนิโรโหติ.
 ตัสส มัย्हิ ภิกขเว โยนิโสมนสิการา อหุ บัณเฑาะย อภิสมโย
 “อวิชชาเย โข อสติ สขารา น โหนติ, อวิชชานิโรธา
 สขารนิโรโหติ. อิติ หิทํ อวิชชานิโรธา สขารนิโรโ, สขารนิโรธา
 วิญจานนิโรโ. ๗เปย เอมตัสส เภลัสส ทุกขกัชนันตัสส
 นิโรโ โหติ. “นิโรโ นิโรโติ โข เม ภิกขเว ปุฬเพ อนนุสฺสฺเตสุ
 ธัมเมสุ จักขุ อุกฺพาติ, ญาณิ อุกฺพาติ, บัณเฑาะ อุกฺพาติ,

อภิธรรมยลัษณ์เต อาหารวักโค ทูติโย.

วิรัชชา อุทปาติ, อาโลโก อุทปาทีติ. ทสมิ.

พุกุถวักโค ปจโม.

ตัสส อุททานิ ภวติ.

“เทสนาวิภังค์ ปฏิปัทนัง วิภัสสึ สิชฺชึ จ เวลัสสญ,
ภกุกันโธ โกณาคมนโ จ กัสสโป มหาล็กกัณฺเณ จ โคตมณฺเณติ.

อภิธรรมยลัษณ์เต อาหารวักโค ทูติโย.

เอวัมเม สุต. เอกิ สมยํ ภควา สāvātthiyā วิหริติ เซตวเน
 ขนาดนินฺทิกัสส อารามे. จัตตาโรเม ภิกขเว ออาหารา
 ภูตานํ वा สत्तदानं จิตฺยา สัมภเวสีนํ वा อนुकคฺคหय. กตमे
 จัตตาโร ? กวฬิการो आहारो ओषारिणो वा सुखेण वा, एस्सिโ
 तुट्टिये, मनोस्सब्भजेतना तट्टिया, विव्वणानि जटुत्तं. อิมे โข
 ภิกขवे जटुत्तारो आहारो ภูतानं वा सत्तदानं जित्तया सम्भवेसीनं
 वा अनुकคฺคहय. อิมे ज भิกखवे जटुत्तारो आहारो गिณ्हाना
 กัสสมุทथा กิชาตिका กิปลาว ? อิมे जटुत्तारो आहारो दन्निทานा
 दन्निहासमुทथा दन्निहाชาติกา दन्निहाปลवा. दन्निहा जयं भิกखवे
 गिण्हाना कस्समुटथा क्किशाटिका किप्लाव ? दन्निहा वेत्थानิทाना
 वेत्थानासमुทथा वेत्थानาชาติกา वेत्थानाปลवा. वेत्थाना जयं भिकखवे
 गिण्हाना कस्समुटथा क्किशाटिका किप्लाव ? वेत्थाना एस्सिन्นิทานा
 एस्सिस्समुทथा एस्सिस्सชาติกา एस्सिस्सปลवा. एस्सिโ जयं भिकखवे
 गिण्हानो कस्समुटथो क्किशाटिको किप्लो ? एस्सिโ สฬายदननिทานो
 सฬายदनसमुटथो सฬายदनชาติโก सฬายदनप्लो. सฬายदनन्वजित्तं
 भिकखवे गिण्हानं कस्समुटथं क्किशाटिकं किप्लवं ? सฬายदनं
 नामरूपनिทานं नामरूपसमुटथं नामरूपชาติकं नामरूपप्लवं.

นามรูปบัญญัติ ภิกษเว กนิทานํ กัสสมุทยํ กิชาตักํ กิปภาวํ ? นามรูปปี
 วิญญานนิทานํ วิญญานสมุทยํ วิญญานชาติกํ วิญญานปภาวํ.
 วิญญานบัญญัติ ภิกษเว กนิทานํ กัสสมุทยํ กิชาตักํ กิปภาวํ ?
 วิญญานํ สํขารนิทานํ สํขารสมุทยํ สํขารชาติกํ สํขารปภาวํ. สํขารา
 จิเม ภิกษเว กนิทานา กัสสมุทยา กิชาติกา กิปภาวา ? สํขารา
 อวิชชานิทานา อวิชชาสมุทยา อวิชชาชาติกา อวิชชาปภาวา. อิติ โข
 ภิกษเว อวิชชาบัจจยา สํขารา, สํขารบัจจยา วิญญานนิ, ฯ เปฯ
 เหวเมตัสส เหวลัสส ทุกขกัษณัสส สมุทโย โหติ.

อวิชชาย เตว อเสลวิราคะนิโรธา สํขารนิโรธ, สํขารนิโรธา
 วิญญานนิโรธ, ฯ เปฯ เหวเมตัสส เหวลัสส ทุกขกัษณัสส
 นิโรธ โหติติ. ปจมี.

สาวัตถึยํ วิหริติ. จัตตาโรเม ภิกษเว อหารา กุทานํ वा
 สัตตทานํ จิตฺยา สัมภเวสินํ वा อนัคคฺคหาย. กตเม จัตตาโร ?
 กวาฬิกาโร อหาราโร โอฟาริโก वा สุขุโม वा, ผัสสโต ทฺติโย,
 มโนสฺสเจตนา ตติยา, วิญญานํ จตฺตํ. อิเม โข ภิกษเว
 จัตตาโร อหารา กุทานํ वा สัตตทานํ จิตฺยา สัมภเวสินํ वा
 อนัคคฺคหายาติ.

เอวํ วุตเต อายัสฺมา โมลฺยณัคคฺโคเน ภควันตํ เอตทโวจ
 “โก นุ โข ภันเต วิญญานาหารํ อหาราเรตฺติ. “โน กัลโล
 บัโณหิ ภาควา อโวจ “อหาราเรตฺติ อหํ น วทามิ,
 “อหาราเรตฺติ จาหํ วทေยฺย, ตตฺถัสส กัลโล บัโณหิ “โก นุ
 โข ภันเต อหาราเรตฺติ, เอวํจําหํ น วทามิ, เอวํ มํ อวทนต์โย
 เอวํ ปุจฺเจยฺย “กัลล นุ โข ภันเต วิญญานาหาราโรติ, เอต
 กัลโล บัโณหิ; ตตฺถ กัลล เวยฺยากรณํ “วิญญานาหารา

ขายตีปุนัพภวาภินัพตัตติยา ตัสมี ภูเต สติ สพิายตนิ,
 สพิายตนิบัจจยา ผัสสโตติ. โโก นุ โข ภันเต ผุสตัดิ.
 “โน กัลโล บัโณหิติ ภควา อโวจ “ผุสตัดิ อหิ น
 วทามิ, “ผุสตัดิ จาหิ วเทยัย, ตตฺรวัสส กัลโล บัโณหิ “โก
 นุ โข ภันเต ผุสตัดิ, เอวัญจาหิ น วทามิ, เอว มํ อวทันตํ
 โย เอว ปุจฺเจยัย “กัมบัจจยา นุ โข ภันเต ผัสสโตติ,
 เอส กัลโล บัโณหิ, ตตฺร กัลลํ เวยยากरणิ “สพิายตนิบัจจยา
 ผัสสโตติ, ผัสสโตติบัจจยา เวทนาติ. โโก นุ โข ภันเต เวทยตติ.
 “โน กัลโล บัโณหิติ ภควา อโวจ “เวทยตติ อหิ น
 วทามิ, “เวทยตติ จาหิ วเทยัย, ตตฺรวัสส กัลโล บัโณหิ
 “โก นุ โข ภันเต เวทยตติ, เอวัญจาหิ น วทามิ, เอว
 มํ อวทันตํ โย เอว ปุจฺเจยัย “กัมบัจจยา นุ โข ภันเต
 เวทนาติ, เอส กัลโล บัโณหิ, ตตฺร กัลลํ เวยยากरणิ
 “ผัสสโตติบัจจยา เวทนา, เวทนาบัจจยา ตตฺรหิตติ. โโก นุ โข
 ภันเต ตตฺรหิตติ. “โน กัลโล บัโณหิติ ภควา อโวจ
 “ตตฺรหิตติ อหิ น วทามิ, “ตตฺรหิตติ จาหิ วเทยัย,
 ตตฺรวัสส กัลโล บัโณหิ “โก นุ โข ภันเต ตตฺรหิตติ,
 เอวัญจาหิ น วทามิ, เอว มํ อวทันตํ โย เอว ปุจฺเจยัย
 “กัมบัจจยา นุ โข ภันเต ตตฺรหิตติ, เอส กัลโล บัโณหิ,
 ตตฺร กัลลํ เวยยากरणิ “เวทนาบัจจยา ตตฺรหิตติ, ตตฺรหิตติบัจจยา
 อูปาทานนตี. โโก นุ โข ภันเต อูปาทิตติ. “โน กัลโล
 บัโณหิติ ภควา อโวจ “อูปาทิตติ อหิ น วทามิ,
 “อูปาทิตติ จาหิ วเทยัย, ตตฺรวัสส กัลโล บัโณหิ
 “โก นุ โข ภันเต อูปาทิตติ, เอวัญจาหิ น วทามิ, เอว

ม อวทนต์ โย เอว ปุจฺเจยฺย “ กัมมัจจยา นุ โข กัมมเต
อุปาทานันตี, เอส กัลโล บโฬิห, ตตฺริ กัลลึ เวยฺยากรณ
“ ตันหาบัจจยา อุปาทานํ, อุปาทานบัจจยา ภโวติ. ฯ เปฯ เอเวตตัสส
เกวลตัสส ทุกขกัซนัถตัสส สมทโย โหติ.

ณินฺนึ เตว พคฺคฺคน ผัสสํสาตนาณํ อเสสิวิราตนิโรธา ผัสสณิโรโธ,
ผัสสณิโรธา เวทานิโรโธ, เวทานิโรธา ตณฺหานิโรโธ, ตณฺหานิโรธา
อุปาทานนิโรโธ, อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโธ, ภวนิโรธา ชาตนิโรโธ,
ชาตนิโรธา ชรามรณโลภปริเทวทุกขโทมนัสสอุปายาสา นิรุชฌณันตี.
เอเวตตัสส เกวลตัสส ทุกขกัซนัถตัสส นิโรโธ โหตีติ. ทุติยํ.

สวาทถิยํ วิหฺรติ. เย หิ เกจฺจ ภิกขเว สมณา วา
พรหฺมณา วา ชรามรณํ นัปปชานันตี, ชรามรณสมุทฺย
นัปปชานันตี, ชรามรณนิโรธํ นัปปชานันตี, ชรามรณนิโรธคามินิปฏิปทํ
นัปปชานันตี. ชาตี ฯ เปฯ ภวํ. อุปาทานํ. ตณฺหํ. เวทณํ.
ผัสสํ. สฬายตณํ. นามรूपํ. วิปลวณํ. ลัฆาเร นัปปชานันตี,
ลัฆารสมุทฺยํ นัปปชานันตี, ลัฆารนิโรธํ นัปปชานันตี, ลัฆารนิโรธคามินิ-
ปฏิปทํ นัปปชานันตี. นเมเต ภิกขเว สมณา วา พรหฺมณา
วา สมณေနุ วา สมณลัมมตา พรหฺมณေနุ วา พรหฺมณลัมมตา,
น จ ปนฺ เต อายลัมมโต สาลลันตํ วา พรหฺมณลันตํ วา
ทิจฺจเฐว ธัมเม สยํ อภิปลวณา สัจฉิกตฺวา อุปลัมบัสซ วิหฺรณตี.

เย จ โข เกจฺจ ภิกขเว สมณา วา พรหฺมณา วา ชรามรณ
ปชานันตี, ชรามรณสมุทฺยํ ปชานันตี, ชรามรณนิโรธํ ปชานันตี,
ชรามรณนิโรธคามินิปฏิปทํ ปชานันตี. ชาตี ฯ เปฯ ภวํ. อุปาทานํ.
ตณฺหํ. เวทณํ. ผัสสํ. สฬายตณํ. นามรूपํ. วิปลวณํ. ลัฆาเร
ปชานันตี, ลัฆารสมุทฺยํ ปชานันตี, ลัฆารนิโรธํ ปชานันตี,

สังขารนิโรธคามินิปฏิปatti ปชานันตี. เต โขเม ภิกขเว สมณา วา
พร้าหมีณา วา สมณเสสุ เจว สมณสัมมตา พร้าหมีเนเส จ
พร้าหมีณสัมมตา, เต จ ปนายัสสิมันโต สามีลลิตถัง
พร้าหมีลลิตถัง ทิฏฐเจว อัมเม สย อภินวา สัจฉิกัตวา
อุปลัมบัสซ วิหรันตี. ตติย.

สาวัตถิย วิหริตี. เย ทิ เกจิ ภิกขเว สมณา วา
พร้าหมีณา วา อิม อัมเม นัปปชานันตี, อิมล อัมมานิ
สมุทฺถิ นัปปชานันตี, อิมล อัมมานิ นิโรธ นัปปชานันตี, อิมล
อัมมานิ นิโรธคามินิปฏิปatti นัปปชานันตี. กตเม อัมเม
นัปปชานันตี? กตเมล อัมมานิ สมุทฺถิ นัปปชานันตี? กตเมล
อัมมานิ นิโรธ นัปปชานันตี? กตเมล อัมมานิ นิโรธคามินิปฏิปatti
นัปปชานันตี? ชรามรณ นัปปชานันตี, ชรามรณสมุทฺถิ
นัปปชานันตี, ชรามรณนิโรธ นัปปชานันตี, ชรามรณนิโรธคามินิปฏิปatti
นัปปชานันตี. ขาตี ะเปฯ ภว. อุปาทาน. ตังหิ. เวทน. ผัสส.
สพฺพายตนิ. นามรูป. วิญจณ. สังขारे นัปปชานันตี, สังขารสมุทฺถิ
นัปปชานันตี, สังขารนิโรธ นัปปชานันตี, สังขารนิโรธคามินิปฏิปatti
นัปปชานันตี. อิม อัมเม นัปปชานันตี, อิมล อัมมานิ สมุทฺถิ
นัปปชานันตี, อิมล อัมมานิ นิโรธ นัปปชานันตี, อิมล อัมมานิ
นิโรธคามินิปฏิปatti นัปปชานันตี. นเมเต ภิกขเว สมณา วา
พร้าหมีณา วา สมณเสสุ วา สมณสัมมตา พร้าหมีเนเส วา
พร้าหมีณสัมมตา, น จ ปน เต อายัสสิมันโต สามีลลิตถัง วา
พร้าหมีลลิตถัง วา ทิฏฐเจว อัมเม สย อภินวา สัจฉิกัตวา
อุปลัมบัสซ วิหรันตี.

เย จ โข เกจิ ภิกขเว สมณา วา พร้าหมีณา วา อิม

ชว้าย กัจจาน โสโก เยภุญเณน, ตัณช้าย อูปายูปาทานี เจตโส
อริฏฺฐจານี อภินิเวदानุสยีน อูปเต น อูปาทิยติ, นาธิฏฺฐจาทิ “อัตตา เมติ.
“ทุกฺขเมว อูปบิच्चฺชมานี อูปบิच्चฺชติ, ทุกฺขนิ นิริชฺชณมานี นิริชฺชณตตี
น กัชติ น วิจิกัชติ. อปรบิच्चิจฺจา ฉานนเมวัสส เอตถ โหติ.
เอตตดาวตทา โข กัจจาน สัมมาทิฏฺฐิจิ โหติ.

“สัพพัตถัตติ โข กัจจาน อยเมโก อนีโต, “สัพพ นัตถติ อย
ทติโย อนีโต. เอเต เต กัจจาน อุกโก อนีเต ออนุคัมม มัชฌณน ตถาคโต
อัมมึ เทเสติ “อวิชชาบัจจยา สัขาร, สัขารบัจจยา วิญญาน, ฯ เปฯ
เอวเมตัสส เกวลัสส ทุกฺขกัชฺชนัสส สมทโย โหติ. อวิชชาย
เตว อเสสวารคณโรธา สัขารนิโรโธ, สัขารนิโรธา วิญญานนิโรโธ,
ฯ เปฯ เอวเมตัสส เกวลัสส ทุกฺขกัชฺชนัสส นิโรโธ โหตติ. บัณฺฑม

สวัตถึย วิหริติ. อถ โข อับบตโร ภิกฺขุ เณน ภควา เตนุปลังกมิ;
อูปปลังกมิตฺวา ภควันตึ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตี นิสฺสิทิ. เอกมณฺตี
นิลีนโน โข โส ภิกฺขุ ภควันตึ เขตทโว “อัมมกถิโก อัมมกถิโกติ
ภันเต วุจฺจติ, กิตตาวตทา น โข ภันเต อัมมกถิโก โหตติ. ชรามรณัสส
เจ ภิกฺขุ นิพพิทาย วิราคาย นิโรธาย อัมมึ เทเสติ, “อัมมกถิโก
ภิกฺขุติ อลํ วจนาย. ชรามรณัสส เจ ภิกฺขุ นิพพิทาย วิราคาย
นิโรธาย ปฏฺฐันโน โหติ, “อัมมานุอัมมปฏฺฐันโน ภิกฺขุติ อลํ
วจนาย. ชรามรณัสส เจ ภิกฺขุ นิพพิทา วิราคา นิโรธา อูปาทา
วิมุตโต โหติ, “ทิฏฺฐิอัมมนิพพานบิบัติโต ภิกฺขุติ อลํ วจนาย.
ชาติยา เจ ภิกฺขุ ฯ เปฯ ภวัสส เจ ภิกฺขุ. อูปาทานัสส เจ ภิกฺขุ.
ตัน्हาย เจ ภิกฺขุ. เวทนาย เจ ภิกฺขุ. ผัสสัสส เจ ภิกฺขุ.
สัณฺฑายตมัสส เจ ภิกฺขุ. นามรูปัสส เจ ภิกฺขุ. วิญญานัสส เจ

สุดท้ายนี้บฏเก สยุดตนิกาโย.

ภิกษุ. ตำฆารานัจเจ ภิกษุ. อวิชชขาย เจ ภิกษุ. นิพพิทขาย วิราคขาย
 นิโรขาย ธัมมึ เทเสติ, “ธัมมกโก ภิกษุติ อลั วจนาย. อวิชชขาย
 เจ ภิกษุ. นิพพิทขาย วิราคขาย นิโรขาย ปฏิบันโน โหติ,
 “ธัมมานุธัมมปฏิบันโน ภิกษุติ อลั วจนาย. อวิชชขาย เจ ภิกษุ
 นิพพิทา วิราคา นิโรธา อนุปาทา วิมุตโต โหติ,
 “ทัญจธัมมนิพพานัปปัตโต ภิกษุติ อลั วจนายาติ. ฉัญจ.

เอวัมเม สุต. เอกัง สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวฬุเณ
 กลันทกนิวาเป. อถ โข ภควา ปุพฺพัตถสมยํ นิวาเสตฺวา บัดตจฺวารมาทาย
 ราชคเห ปินฺทาย ปาวลึ. อทฺทสา โข อเจโล กัสฺสโป ภควันตํ
 ทูโรโตว อากัจฉันตํ; ทิสฺวาน เยน ภควา เตนุปสังมิ; อุปสังमितฺวา
 ภควตา สทฺธิ สัมโมทึ; สัมโมทนียํ กถํ สาธานํยํ วิตฺสारेตฺวา
 เอกมนฺตํ อัญฺจาสิ. เอกมนฺตํ จิโต โข อเจโล กัสฺสโป ภควันตํ เอตทโวจ
 “ปุจฺเจยฺยาม มยํ ภวฺนัตํ โคตมํ กัณฺจึ เทว เทลํ, สเจ โน ภวํ โคตโม
 โอภาสํ กโรติ บัณฺหิสฺส เวยฺยากรณายาติ. อกาโล โข ดาว กัสฺสโป
 บัณฺหิสฺส, อนฺตรขรํ ปวิฏฺฐจฺมฺหาติ. ทุตฺตยํ โข อเจโล กัสฺสโป ภควันตํ
 เอตทโวจ “ปุจฺเจยฺยาม มยํ ภวฺนัตํ โคตมํ กัณฺจึ เทว เทลํ,
 สเจ โน ภวํ โคตโม โอภาสํ กโรติ บัณฺหิสฺส เวยฺยากรณายาติ.
 อกาโล โข ดาว กัสฺสโป บัณฺหิสฺส, อนฺตรขรํ ปวิฏฺฐจฺมฺหาติ.
 ทุตฺตยํ โข ชฺเชว ปวิฏฺฐจฺมฺหาติ.

เอวํ วุตเต อเจโล กัสฺสโป ภควันตํ เอตทโวจ “น โข ปน
 มยํ ภวฺนัตํ โคตมํ พหุเทว ปุจฺฉนิตฺตคามาติ. ปุจฺฉน กัสฺสโป ยทา-
 กิงฺขลิตฺติ. ที นุ โข โภ โคตมํ สยํกตํ ทุกฺขณฺตึ. “มา เหว
 กัสฺสปาติ ภควา อโวจ. ที ปน โภ โคตมํ ปรงกตํ ทุกฺขณฺตึ.
 “มา เหว กัสฺสปาติ ภควา อโวจ. ที นุ โข โภ โคตม

สยัคตังจ ปรกตังจ ทุกัชนัตติ. “มา เหว่ กัสสปาทิ ภควา อโวจ.
 กิ ปน โภ โคตม อสยการุ อปรการุ อธิจจ สมุပ္พันันนํ ทุกัชนัตติ.
 “มา เหว่ กัสสปาทิ ภควา อโวจ. กิ นุ โข โภ โคตม นัตถิ
 ทุกัชนัตติ. น โข กัสสป นัตถิ ทุกัช, อัตถิ โข กัสสป ทุกัชนัตติ.
 เตนหิ ภวํ โคตโม ทุกัชนํ น ชานาติ น บัสสตีติ. น ชิวาหํ
 กัสสป ทุกัชนํ น ชานามิ น บัสสสามิ, ชานามิ ชิวาหํ กัสสป
 ทุกัชนํ, บัสสสามิ ชิวาหํ กัสสป ทุกัชนัตติ. “กิ นุ โข โภ โคตม
 สยัคตํ ทุกัชนัตติ อติ ปุญ्ञโจ สมานอ “มา เหว่ กัสสปาทิ วเทสิ,
 “กิ ปน โภ โคตม ปรกตํ ทุกัชนัตติ อติ ปุญ्ञโจ สมานอ “มา
 เหว่ กัสสปาทิ วเทสิ, “กิ นุ โข โภ โคตม สยัคตังจ
 ปรกตังจ ทุกัชนัตติ อติ ปุญ्ञโจ สมานอ “มา เหว่ กัสสปาทิ
 วเทสิ, “กิ ปน โภ โคตม อสยการุ อปรการุ อธิจจ สมุပ္พันันนํ
 ทุกัชนัตติ อติ ปุญ्ञโจ สมานอ “มา เหว่ กัสสปาทิ วเทสิ,
 “กิ นุ โข โภ โคตม นัตถิ ทุกัชนัตติ อติ ปุญ्ञโจ สมานอ
 “น โข กัสสป นัตถิ ทุกัชนํ, อัตถิ โข กัสสป ทุกัชนัตติ วเทสิ,
 “เตนหิ ภวํ โคตโม ทุกัชนํ น ชานาติ น บัสสตีติ อติ ปุญ्ञโจ
 สมานอ “น ชิวาหํ กัสสป ทุกัชนํ น ชานามิ น บัสสสามิ, ชานามิ
 ชิวาหํ กัสสป ทุกัชนํ, บัสสสามิ ชิวาหํ กัสสป ทุกัชนัตติ วเทสิ.
 อจิกขตฺถ จ เม ภันเต ภควา ทุกัชนํ, เทเสตฺถ จ เม ภันเต
 ภควา ทุกัชนัตติ.

โธ กโรติ, โธ ปุญ्ञสเวทยตีติ โข กัสสป อาทิโธ สโต
 สยัคตํ ทุกัชนัตติ อติ วทํ สัสสตีติ เขตํ ปเรติ. อัมโธ กโรติ,
 อัมโธ ปุญ्ञสเวทยตีติ โข กัสสป เวทนาภิตฺถันนัสส สโต ปรกตํ
 ทุกัชนัตติ อติ วทํ อจฺเจทํ เขตํ ปเรติ. เอเต เต กัสสป อุกุ

สุตตันตปิฎก สยัตตนิคาโย.

อันเต อนุปคัมม มัชฌิมน ตถาคโต ธัมม เทเสติ “อวิชชาปัจจยา
 สขารา, สขารปัจจยา วิภวณ, ๗ เปฯ เหวเมตัสส เหวลัสส
 ทุกขกัชนัธัสส สมุทโย โหติ. อวิชชาเย เตว ๗ เหวลวิราคนโรธา
 สขารนิโรธา, สขารนิโรธา วิภวณนิโรธา, ๗ เปฯ เหวเมตัสส
 เหวลัสส ทุกขกัชนัธัสส นิโรธา โหตีติ.

เอว วุตเต อเจโล กัสสโป ภควันตี เขตทโวจ “อภิกกัณตี
 กัณเต, อภิกกัณตี กัณเต, เสยฺยดาบี กัณเต นิกกัชชิตี वा
 อุกกัชเชยฺย, ๗ เปฯ “จิกขุมันโต รูปานี ทักขณตีติ: เหวเมว
 ภควตา อเนกปริยาเยน ธัมโม ปกาลโต, เหวสากั กัณเต
 ภควันตี ธรณิ คัจฉามิ ธัมมวญจ ภิกขุสัขวญจ, ลเภยฺยาคี กัณเต
 ภควโต สันติเก บัพพะชช, ลเภยฺยํ อุปัสัมปทนต์ิ. โย โข
 กัสสโป อลฺลวตตีตฺถยปฺพะโพ อิมัสมิ ธัมมวญเย อากัชติ บัพพะชช,
 อากัชติ อุปัสัมปท, โส จัตตาโร มาเส ปวิรสติ, จตฺถนํ มาส่านิ
 อัจเจเยน ปวิรสฺสปวิรสฺส อารทฺธจัตตา ภิกขุ อากัชमानา
 บัพพะชเชนตี อุปัสัมปทาเทนตี ภิกขุภาวาย, อหิ จ มยา
 ปคฺคฺลเวมตฺตตตา วิมตาคี. สเจ กัณเต อลฺลวตตีตฺถยปฺพะพา อิมัสมิ
 ธัมมวญเย อากัชชิตา บัพพะชช อากัชชิตา อุปัสัมปท จัตตาโร
 มาเส ปวิรสฺสตี, จตฺถนํ มาส่านิ อัจเจเยน ปวิรสฺสปวิรสฺส
 อารทฺธจัตตา ภิกขุ อากัชमानา บัพพะชเชนตี อุปัสัมปทาเทนตี
 ภิกขุภาวาย, อหิ จัตตาริ วิสฺส่านิ ปวิรสฺสสํ, จตฺถนํ วิสฺส่านิ
 อัจเจเยน ปวิรสฺสปวิรสฺส อารทฺธจัตตา ภิกขุ บัพพะชเชนตุ
 อุปัสัมปทาเทนตุ ภิกขุภาวายาติ.

อลฺลตฺถ โข อเจโล กัสสโป ภควโต สันติเก บัพพะชช,
 อลฺลตฺถ อุปัสัมปท. อจิริอุปัสัมปทโน จ ปนายัสสมา กัสสโป

เอโก วุปลักฺกโจ อัยปมัตโต อาตาปปี ปหิตตโต วิหรณฺโณ น
 จิริสฺเสว ยัสสัสตํถาย กุลปุตฺตา สัมม เทว อคาริสฺมา อนคาริย
 บัพฺพชฺฉนฺตี, ตทณฺตตริ พหฺมจริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเจว ธมฺเม สย
 อภิณฺวา สัจฉิกตฺวา อุปสัมบฺชช วิทาสี, “ชฺชณา ชาตี, วุสิต
 พหฺมจริย, กต กวณฺเญ, นاپริ อิตถตฺตาบาตี อพิณฺวาตี. อภิณฺวโร
 จ ปนายิสฺมา กัสสโป อวหตฺ อโหสิตี. สัตตม.

สวตฺถิย วิหริตี. อถ โข ติมฺพรุกฺโข ปริพฺพาชโก เยน ภควา
 เตนุปลํกมิ; อุปปลํกมิตฺวา ภควตา สักกิ สัมมโหติ; สัมมโหนนฺย
 กถํ สาราณนฺย วิตสาเรตฺวา เอกมฺนตฺติ นิสิตฺติ. เอกมฺนตฺติ นิสินฺโน โข
 ติมฺพรุกฺโข ปริพฺพาชโก ภควนฺตี. เอตทโวจ “กึ นุ โข โภ โคตม
 สยักตํ สุขทฺกชฺฉนฺตี. “มา เหวํ ติมฺพรุกฺขาตี ภควา อโวจ. กึ ปน โภ
 โคตม ปรงตํ สุขทฺกชฺฉนฺตี. “มา เหวํ ติมฺพรุกฺขาตี ภควา อโวจ. กึ
 นุ โข โภ โคตม สยักตํปจํ ปรงตํปจํ สุขทฺกชฺฉนฺตี. “มา เหว
 ติมฺพรุกฺขาตี ภควา อโวจ. กึ ปน โภ โคตม อสยิการํ อปรการํ อธิจจ
 สมุပ္ปนฺนํ สุขทฺกชฺฉนฺตี. “มา เหวํ ติมฺพรุกฺขาตี ภควา อโวจ. กึ
 นุ โข โภ โคตม นัตถิ สุขทฺกชฺฉนฺตี. น โข ติมฺพรุกฺข นัตถิ สุขทฺกชฺ,
 อตถิ โข ติมฺพรุกฺข สุขทฺกชฺฉนฺตี. เตนหิ ภวํ โคตโม สุขทฺกชฺ น
 ชานาตี น บัสสิตฺติ. น ชฺชวาทํ ติมฺพรุกฺข สุขทฺกชฺ น ชานามิ น
 บัสสามิ, ชานามิ ชฺชวาทํ ติมฺพรุกฺข สุขทฺกชฺ, บัสสามิ ชฺชวาทํ
 ติมฺพรุกฺข สุขทฺกชฺฉนฺตี. “กึ นุ โข โภ โคตม สยักตํ สุขทฺกชฺฉนฺตี
 อิติ ปุณฺณโจ สมานอ “มา เหวํ ติมฺพรุกฺขาตี วเทสิ, “กึ ปน โภ
 โคตม ปรงตํ สุขทฺกชฺฉนฺตี อิติ ปุณฺณโจ สมานอ “มา เหวํ ติมฺพรุกฺขาตี
 วเทสิ, “กึ นุ โข โภ โคตม สยักตํปจํ ปรงตํปจํ สุขทฺกชฺฉนฺตี
 อิติ ปุณฺณโจ สมานอ “มา เหวํ ติมฺพรุกฺขาตี วเทสิ, “กึ ปน โภ

สุดท้ายแต่บัญญัติ สยุดตนิกาโย.

โคตม อสยการี อปรการี อธิจจ สมุบัณฺเณ สุกฺขกัณฺฐิ อิติ ปุญฺโง
 สมานิ “มา เหว่ ติมฺพรุกฺขาติ วเทสิ, “ก็ นุ โข โภ โคตม นัตถิ
 สุกฺขกัณฺฐิ อิติ ปุญฺโง สมานิ “น โข ติมฺพรุกฺข นัตถิ สุกฺขกัณฺฐิ,
 อัตถิ โข ติมฺพรุกฺข สุกฺขกัณฺฐิ วเทสิ, “เตนहि ภวฺ โคตโม สุกฺขกัณฺฐิ
 น ชานาติ น บัลลิสฺสตี อิติ ปุญฺโง สมานิ “น ชีวาทิ ติมฺพรุกฺข
 สุกฺขกัณฺฐิ น ชานามิ น บัลลีสมา, ชานามิ ชีวาทิ ติมฺพรุกฺข สุกฺขกัณฺฐิ,
 บัลลีสมา ชีวาทิ ติมฺพรุกฺข สุกฺขกัณฺฐิ วเทสิ. อัจจํชฺชํ เม ภวฺ
 โคตโม สุกฺขกัณฺฐิ, เทเสตฺ จ เม ภวฺ โคตโม สุกฺขกัณฺฐิ.

“สา เวทนา, โส เวทยตีติ โข ติมฺพรุกฺข อาทิโต สโต สยักตํ
 สุกฺขกัณฺฐิ เอวํจํหา น วทามิ, “อํวณา เวทนา, อํว โย เวทยตีติ โข
 ติมฺพรุกฺข เวทนาภิตฺตุนันตัสส สโต ปรกตํ สุกฺขกัณฺฐิ เอวํจํหา
 น วทามิ. เอเต เต ติมฺพรุกฺข อโภ อเนเต อนุปคัมม มัชฌิเนน
 ตถาคโต อัมมํ เทเสติ “อวิชชาบัจจยา ลัฆาร, ลัฆารบัจจยา
 วิญฺญาณนิ, ฯ เปฯ เอเวเมตัสส เภวลัสส ทุกฺขกัณฺฐินันตัสส สมฺมุทโย ไหติ.
 อวิชชาเย เตว อเสสวโรธา ลัฆารนิโรธา, ลัฆารนิโรธา
 วิญฺญาณนิโรธา, ฯ เปฯ เอเวเมตัสส เภวลัสส ทุกฺขกัณฺฐินันตัสส
 นิโรธา ไหตีติ.

เอวํ วุตเต ติมฺพรุกฺโข ปริพฺพาชโก ภควันตี เอตทโวจ “อภิกกัณฺฐํ
 โภ โคตม, อภิกกัณฺฐํ โภ โคตม, ฯ เปฯ เอสาหิ ภันเต ภวฺนัตถิ
 โคตมํ สรณํ คัจฉามิ อัมมํวจํ ภิกฺขุสํมวฺจ, อุปาสกํ มํ ภวฺ โคตโม
 ธาเวต อชฺชตคฺเค ปาณูปเต สรณังคตฺถนตี. อัญฺจมิ.

ล้าวตถิยํ วิหริตี. อวิชชานวรนันตัสส ภิกฺขเว พาลัสส ตันนํหาเย
 สยุดตัสส เอวมยํ กาโย สมฺมุทาคโต อิติ อยฺยํเวจว กาโย พหิทฺธา

จ นามรูป อิตถเต ทว้ย ทว้ย ปฏิจจ ผัสโส สเพววยตนาณิ เยหิ
 ผุฏฺโง พาลโต สุขทักขิ ปฏิสเวทยติ เขตลฺล วา อับบตเรน.
 อวิชชาเนวณฺณิสฺส ภิกขเว บัณฺฑิตตฺส ตันหาเย ลยฺตตฺส เอมยํ
 กาโย สมุทาคโต อิติ อยฺฉเว กาโย พหิทฺธา จ นามรูป อิตถเต
 ทว้ย ทว้ย ปฏิจจ ผัสโส สเพววยตนาณิ เยหิ ผุฏฺโง บัณฺฑิตโต
 สุขทักขิ ปฏิสเวทยติ เขตลฺล วา อับบตเรน.

ตตฺริ ภิกขเว โภ วิเลโส ? โภ อธิปฺปายโส ? กิณฺณานาकरणิ
 บัณฺฑิตตฺส พาเลนาติ. ภควมฺมูลกา โน ภาเนเต อมฺมา ภควเนตฺติกา
 ภควปฏิสรณา, สาธุ วต เม ภาเนเต ภควันตฺตึ เยว ปฏิกฺกาตุ เขตตฺส
 ภาสิตตฺส อตฺถโก, ภควโต สุตฺวา ภิกขุ ธาเรลฺลันตฺติ. เตเนหิ ภิกขเว
 สฺกฺมาถ สาธุกํ มนสิกฺโข, ภาสิตฺสวาเนติ. “เอว ภาเนเตติ โข เต
 ภิกขุ ภควโต บัจจฺจลฺลโส. ภควา เขตทโวจ “ยาย จ ภิกขเว
 อวิชชาเย นิวตฺตฺส พาลตฺส ยาย จ ตันหาเย ลยฺตตฺส อยํ กาโย
 สมุทาคโต, สว เจว อวิชชา พาลตฺส อปฺปหีนา, สว จ ตันหา
 อปริกฺชณา: ตํ กิลฺล เหตุ ? น หิ ภิกขเว พาลโต อจริ
 พรหฺมจริยํ สัมมาทักขิกฺขยาย, ตสฺมา พาลโต กายตฺส เกทา กายูปโค
 โหติ, โส กายูปโค สมานโน น ปริมุจฺจติ ชาตียา ชราย มรณฺเน
 โสเกหิ ปริเทเวหิ ทักฺเขหิ โทมนตฺสเสหิ อฺปายาเสหิ, น ปริมุจฺจติ ทักฺขตฺสมาตี
 วทามิ. ยาย จ ภิกขเว อวิชชาเย นิวตฺตฺส บัณฺฑิตตฺส ยาย จ
 ตันหาเย ลยฺตตฺส อยํ กาโย สมุทาคโต, สว เจว อวิชชา
 บัณฺฑิตตฺส ปหีนา, สว จ ตันหา ปริกฺชณา: ตํ กิลฺล เหตุ ?
 อจริ ภิกขเว บัณฺฑิตโต พรหฺมจริยํ สัมมาทักฺขิกฺขยาย, ตสฺมา
 บัณฺฑิตโต กายตฺส เกทา น กายูปโค โหติ, โส อกายูปโค สมานโน
 ปริมุจฺจติ ชาตียา ชราย มรณฺเน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทักฺเขหิ โทมนตฺสเสหิ

อุปัชฌายาเสถิ, ปริมุจฺจติ ทุกฺขัสมฺมาติ วทามิ. อญฺ โข ภิกฺขเว วิเสโต,
อญฺ อธิปฺปายโส, อิทฺถินานาครณฺนิ บัณฺฑิตตัสส พาเลน, ยทิตฺถํ
พริทฺทมฺจริยวาโสติ. นวมํ.

ถาวรํถึยํ วิหริติ. ปญฺ्ञิจฺจสมุปฺปาทญฺจ โว ภิกฺขเว เทเสถสฺสามิ
ปญฺ्ञิจฺจสมุปฺปันเเน จ ธมฺเม, ตํ สุนาถ สาธุกํ มนลิกโรถ, ภาสิถสฺสามิเต.
“เอวํ ภันเตติ โข เต ภิกฺขุ ภควโต บัจฺจัสสโลสุ. ภควา เขตทโวจ
“กตโม จ ภิกฺขเว ปญฺ्ञิจฺจสมุปฺปาโท ? ชาติบัจฺจยา ภิกฺขเว ชรามรณฺ,
อุปฺปาทา वा ตถาคตानํ อนुปฺปาทา वा ตถาคตानํ จิตาว ส
ถาตุ ธมฺมัญฺจจิตตา ธมฺมนियามตา อิทฺถิปฺบัจฺจยตา, ตํ ตถาคโต
อภิสสมฺพุชฺฌติ อภิสเมติ; อภิสสมฺพุชฺฌติวา อภิสเมติวา อจฺจิกฺขติ เทเสติ
บัณฺฑิตเปติ ปญฺ्ञเปติ วิวริติ วิภชติ อุตฺตานิกรโธติ “บัลลภาติ จาห.
ชาติบัจฺจยา ภิกฺขเว ชรามรณฺ. ชเยว ภวบัจฺจยา ภิกฺขเว ชาติ.
อุปาทานบัจฺจยา ภิกฺขเว ภโว. ตถฺนํหาบัจฺจยา ภิกฺขเว อุปาทานํ.
เวทนบัจฺจยา ภิกฺขเว ตถฺนํหา. ฝลลบัจฺจยา ภิกฺขเว เวทนา.
สฬายตनบัจฺจยา ภิกฺขเว ฝลลโล. นามรูปบัจฺจยา ภิกฺขเว สฬายตनํ
วิณฺญานบัจฺจยา ภิกฺขเว นามรูปํ. สขารบัจฺจยา ภิกฺขเว วิณฺญานนํ.
อวิชฺชาบัจฺจยา ภิกฺขเว สขารรา, อุปฺปาทา वा ตถาคตानํ อนุปฺปาทา
वा ตถาคตानํ จิตาว ส
ถาตุ ธมฺมัญฺจจิตตา ธมฺมนियามตา
อิทฺถิปฺบัจฺจยตา, ตํ ตถาคโต อภิสสมฺพุชฺฌติ อภิสเมติ; อภิสสมฺพุชฺฌติวา
อภิสเมติวา อจฺจิกฺขติ เทเสติ บัณฺฑิตเปติ ปญฺ्ञเปติ วิวริติ วิภชติ
อุตฺตานิกรโธติ “บัลลภาติ จาห. อวิชฺชาบัจฺจยา ภิกฺขเว สขารรา.
อิตฺติ โข ภิกฺขเว ยา ตตฺถ ตถตา อวิตถตา อนฺนํจลลตา อิทฺถิปฺบัจฺจยตา.
อญฺ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปญฺ्ञิจฺจสมุปฺปาโท.

กตเม จ ภิกฺขเว ปญฺ्ञิจฺจสมุปฺปันเณ ธมฺมา ? ชรามรณฺ ภิกฺขเว

อนิจัง ลขตัง ปฏิจัจจสมุขัณณัง ขยธัมมัมม วยธัมมัมม วิราคะธัมมัมม นิโรธธัมมัมม.
 ชาตี ภิกขเว อนิจจา ลขตา ปฏิจัจจสมุขัณณา ขยธัมมา วยธัมมา
 วิราคะธัมมา นิโรธธัมมา. ภโว ภิกขเว อนิจโจ ลขโต ปฏิจัจจสมุขัณโณ
 ขยธัมโม วยธัมโม วิราคะธัมโม นิโรธธัมโม. อุปาทานัง ภิกขเว
 ๗ เปฯ ตันนิหา ภิกขเว. เวทนา ภิกขเว. ผัสสโธ ภิกขเว. สฬายตณัง
 ภิกขเว. นามรูปัง ภิกขเว. วิณญาณัง ภิกขเว. ลัขารา ภิกขเว.
 อวิชชา ภิกขเว อนิจจา ลขตา ปฏิจัจจสมุขัณณา ขยธัมมา วยธัมมา
 วิราคะธัมมา นิโรธธัมมา. อิมะ วุจันติ ภิกขเว ปฏิจัจจสมุขัณณา
 ธัมมา. ยโต โข ภิกขเว อริยสวากัสส อยัญจ ปฏิจัจจสมุขัปปาโต
 อิมะ จ ปฏิจัจจสมุขัณณา ธัมมา ยถากุตัง สัมมัขัณณาย สุกฺกัจจา
 โหนติ, โสว ปุพฺพันตัง วา อุปภาวัสสตี “อโหสิ นุ ขัวาหิ
 อตฺตมัทธานัง, นนุ โข อโหสิ อตฺตมัทธานัง, ก็ นุ โข อโหสิ อตฺตมัทธานัง.
 กถัง นุ โข อโหสิ อตฺตมัทธานัง, ก็ หุตฺวา ก็ อโหสิ นุ ขัวาหิ
 อตฺตมัทธานันตฺติ: อปรันตัง วา อุปภาวัสสตี “ภวีสฺสามิ นุ ขัวาหิ
 อเนาคตมัทธานัง, นนุ โข ภวีสฺสามิ อเนาคตมัทธานัง, ก็ นุ โข
 ภวีสฺสามิ อเนาคตมัทธานัง, กถัง นุ โข ภวีสฺสามิ อเนาคตมัทธานัง,
 ก็ หุตฺวา ก็ ภวีสฺสามิ นุ ขัวาหิ อเนาคตมัทธานันตฺติ: เขตรหิ วา
 ๒๕ ขุขุขุขุขุ อัทธานัง อัทธมัตตัง กถังกถัง ภวีสฺสตี “อหัง นุ โขลฺลัมมิ,
 โน นุ โขลฺลัมมิ, ก็ นุ โขลฺลัมมิ, กถัง นุ โขลฺลัมมิ, อยั นุ โข ลลิตโต
 กุโต อากโต, โส กหัง คามิ ภวีสฺสตี เมตัง จานัง วิชฺชตี. ตัง กิถล
 เหตุ ? ตถา หิ ภิกขเว อริยสวากัสส อยัญจ ปฏิจัจจสมุขัปปาโต อิมะ จ
 ปฏิจัจจสมุขัณณา ธัมมา ยถากุตัง สัมมัขัณณาย สุกฺกัจจาตี. ทลมิ.

สุตตันตปิฎก สยุตตนิกาย.

ตัสส อุตฺถานํ

“อาหารมัตถ์คณฺโถจเว เทวํ จ สมณพฺรหฺมจํมณา,
กัจจันโคตตํ ธมฺมกถิกํ อเจลฺลํ ติมฺพรุกฺเขน จ,
พาลบณฺฑิตตฺถเว ทลโม บัจจเยน จาติ.

อภิธรรมยลฺยตฺเต ทลพลวักฺโค ตติโย.

ล่าวัดถิยํ วิหริติ. ทลพลสมันฺนาคโต ภิกขเว ตถาคโต จตฺถิ จ
เวลารชฺเชหิ สมันฺนาคโต อาสภณฺจัน ปฏฺฐิขานาติ, ปริสาสุ ลีหนาทํ
นทติ, พหฺมจกฺกํ ปวตฺเตติ “อติ รูปํ, อติ รูปัสส สมฺมุทโย, อติ
รูปัสส อตฺถังคโม; อติ เวทนา, อติ เวทนาย สมฺมุทโย, อติ
เวทนาย อตฺถังคโม; อติ สลฺยวา, อติ สลฺยวายน สมฺมุทโย, อติ
สลฺยวายน อตฺถังคโม; อติ ลํขารว, อติ ลํขารานํ สมฺมุทโย, อติ
ลํขารานํ อตฺถังคโม; อติ วิภฺยวณ, อติ วิภฺยวณัสส สมฺมุทโย,
อติ วิภฺยวณัสส อตฺถังคโม. อติ อิมฺลิมฺ สติ อิทํ โหติ, อิมฺลลฺยปฺปาทา
อิทํ อปฺปชฺชติ; อิมฺลิมฺ อสติ อิทํ น โหติ, อิมฺลลฺย นิโรธา อิทํ
นิรุชฺฌติ: ยทิทํ อวิชฺชาบัจจยา ลํขารว, ลํขารบัจจยา วิภฺยวณ,
ฯ เปฯ เอมตัสส เอมลลัสส ทกฺขกฺขณฺธัสส สมฺมุทโย โหติ. อวิชฺชายน
เตว อเสลฺยวโรธา ลํขารนิโรธา, ลํขารนิโรธา วิภฺยวณนิโรธา,
ฯ เปฯ เอมตัสส เอมลลัสส ทกฺขกฺขณฺธัสส นิโรธา โหตฺติ. ปจฺม.

ล่าวัดถิยํ วิหริติ. ทลพลสมันฺนาคโต ภิกขเว ตถาคโต จตฺถิ จ
เวลารชฺเชหิ สมันฺนาคโต อาสภณฺจัน ปฏฺฐิขานาติ, ปริสาสุ ลีหนาทํ
นทติ, พหฺมจกฺกํ ปวตฺเตติ “อติ รูปํ, อติ รูปัสส สมฺมุทโย, อติ
รูปัสส อตฺถังคโม; อติ เวทนา, อติ เวทนาย สมฺมุทโย, อติ เวทนายน
อตฺถังคโม; อติ สลฺยวา, อติ สลฺยวายน สมฺมุทโย, อติ สลฺยวายน

อตฺตังคโม; อิติ ลัฆาธา, อิติ ลัฆาธานํ สมฺทโย, อิติ ลัฆาธา
 อตฺตังคโม; อิติ วิญฺญาณํ, อิติ วิญฺญาณัสสํ สมฺทโย, อิติ
 วิญฺญาณัสสํ อตฺตังคโม. อิติ อิมัสสํ สติ อิทํ โหติ, อิมัสสํ ปุบฺบํ
 อิทํ อปัชฺชติ; อิมัสสํ อตฺติ อิทํ น โหติ, อิมัสสํ นิโรธา อิทํ
 นิรุชฺฌติ: ยทิทํ อวิชฺชาบัจฺจยา ลัฆาธา, ลัฆาธบัจฺจยา วิญฺญาณํ,
 ๗ เปฯ เอมตัสสํ เกวลัสสํ ทกฺขกัณฺธัสสํ สมฺทโย โหติ. อวิชฺชา
 เตว อเสตวิภาคนิโรธา ลัฆาธนิโรธา, ลัฆาธนิโรธา วิญฺญาณนิโรธา,
 ๗ เปฯ เอมตัสสํ เกวลัสสํ ทกฺขกัณฺธัสสํ นิโรธา โหติ. เหว
 ลัฆาธกัณฺธาโต ภิกฺขเว มया ธมฺโม อุตฺตานิ วิวญฺเฐ ปกาสิโต ฉินฺนํ ปิไลติโก.
 เหว ลัฆาธกัณฺธาเต โข ภิกฺขเว มया ธมฺโม อุตฺตานิ วิวญฺเฐ ปกาสิเต
 ฉินฺนํ ปิไลติโก อลเมว สัทธาบัพฺพิเตน กุลปฺตฺเตน วิริยํ อารภติ
 “กามํ ตโจ จ นหารุ จ อัญฺจิจ จ อวลิตฺตํ สรีเร อปฺตฺตํ
 มลฺลโหิตํ, ยนฺตํ ปุริสฺตามเณ ปุริสฺวิริเยน ปุริสฺปรกฺกเณ บัดฺตีพฺพิ,
 น ตํ อปาปฺนิตฺวา ปุริสฺสํ วิริยฺสํ สันนิจฺจัน ภวิตฺตํ ตติ. ทกฺข
 ภิกฺขเว กุสฺสโต วิหริติ วิภินฺโน ปาปฺเกหิ อกุลฺเลหิ ธมฺเมหิ,
 มหฺนํตฺตํจ สทฺตํ ปริหาเปติ. อารทฺธวิริโย จ โข ภิกฺขเว สข
 วิหริติ ปวิวิตฺโต ปาปฺเกหิ อกุลฺเลหิ ธมฺเมหิ, มหฺนํตฺตํจ
 สทฺตํ ปริปุเรติ. น ภิกฺขเว ที่เนน อคฺคัสสํ บัดฺตี โหติ, อคฺเค
 จ โข อคฺคัสสํ บัดฺตี โหติ. มณฺฑปเปยฺยมิทํ ภิกฺขเว พหฺมจฺริย
 สัตฺตา ลัมมุขํ ญฺโต. ตัสมา ติทฺถิ ภิกฺขเว วิริยํ อารภต อปัชฺชิตฺตํ
 บัดฺติยา อนนฺตัสสํ อธิคฺมา ยถา อคฺคิกตฺตํ สจฺฉนิกรียาย “เอวํ โน
 อปฺยํ อิมํหํกํ บัพฺพิชฺชา อวักตา อวิญฺญา ภวิตฺตํ สผลา
 ธกฺกัทรียา, เยถํ มยํ ปุริกฺกขาม จีวรํ บิณฺฑปาดเสนาสนคิลาณบัจฺจย-
 เกลฺลชฺชปฺริกฺขารํ เตถํ เต กวรา อิมํหํกํ มหฺนํตฺตํ ภวิตฺตํ

สูตรต้นตัญญาโก สยัตตนิกาโย.

มหานิสฺสชาติ: เอวํ หิ โว ภิกขเว ลิกขิตัพพ. อตฺตํถํ วา หิ ภิกขเว
สํมบัลฺลมาเนน อลเมว อปัปฺปมาเทน สัมปาทะตุ. ปรัตฺตํ วา หิ
ภิกขเว สํมบัลฺลมาเนน อลเมว อปัปฺปมาเทน สัมปาทะตุ. อุกฺขยัตถํ
วา หิ ภิกขเว สํมบัลฺลมาเนน อลเมว อปัปฺปมาเทน
สัมปาทะตฺตนิ. ทตฺติย.

สาวัตตํ วิหริ. ขานโตหิ ภิกขเว บัลลโต อาสวานํ ขย
วทามิ, โน อขานโต โน อบัลลโต. กิณฺจ ภิกขเว ขานโต กิ
บัลลโต อาสวานํ ขโย ไหติ. ? อิติ รุပ္ปํ, อิติ รุပ္บัลลํ สมฺมทโย,
อิติ รุပ္บัลลํ อตฺตํถํโม, ฯ เปฯ อิติ เวทนา, ฯ เปฯ อิติ ลลฺลวาท,
ฯ เปฯ อิติ ลลฺลวาท, ฯ เปฯ อิติ วิญญานํ, อิติ วิญญานํลล
สมฺมทโย, อิติ วิญญานํลล อตฺตํถํโมติ. เอวํ โข ภิกขเว ขานโต
เอวํ บัลลโต อาสวานํ ขโย ไหติ.

ยัมปิ ตํ ภิกขเว ขยสัมมํ ขเย ฉานํ, ตัมปิ ลอฺปนํ วทามิ,
โน ออฺปนํ. กา จ ภิกขเว ขเย ฉานํลลํ ลอฺปนํ ? “วิมุตฺตํตํลล
วณฺเณ. วิมุตฺตํตัมปํ ภิกขเว ลอฺปนํ วทามิ, โน ออฺปนํ. กา จ
ภิกขเว วิมุตฺตํตยา ลอฺปนํ ? “วิราโคตลลํ วณฺเณ. วิราคํตัมปํ ภิกขเว
ลอฺปนํ วทามิ, โน ออฺปนํ. กา จ ภิกขเว วิราคํลลํ ลอฺปนํ ?
“นิพฺพิทาทลลํ วณฺเณ. นิพฺพิทํตัมปํ ภิกขเว ลอฺปนํ วทามิ, โน
ออฺปนํ. กา จ ภิกขเว นิพฺพิทาย ลอฺปนํ ? “ยถากุตฉาน-
ทลลํตํตํลลํ วณฺเณ. ยถากุตฉานทลลํตัมปํ ภิกขเว ลอฺปนํ วทามิ,
โน ออฺปนํ. กา จ ภิกขเว ยถากุตฉานทลลํตํลลํ ลอฺปนํ ?
“สมมจฺจลลํ วณฺเณ. สมมจฺจํตัมปํ ภิกขเว ลอฺปนํ วทามิ, โน
ออฺปนํ. กา จ ภิกขเว สมมจฺจลลํ ลอฺปนํ ? “ลฺลขณํตํลลํ วณฺเณ.
ลฺลขณํตัมปํ ภิกขเว ลอฺปนํ วทามิ, โน ออฺปนํ. กา จ ภิกขเว

สุขุปนฺนิโล สมาธิ, สมารุปนฺนํ ยถากุตฺตวณทํสฺสํ, ยถากุตฺตวณทํสฺสํนุปนฺนิลา
นิพฺพิทา, นิพฺพิทฺนุปนฺนิโล วิราโค, วิราคุปนฺนิลา วิมุตฺติ, วิมุตฺตฺนุปนฺนํ
ชเย ภาณํ.

เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว อฺปฺริ บัพฺพเต กุสลฺมฺลิตเก เทเว วัสฺสํเต
ตํ อุกกํ ยถานินฺนํ ปวตฺตมานํ บัพฺพตกัณฺทรปรทฺรสาชา ปฺริปุเรติ,
บัพฺพตกัณฺทรปรทฺรสาชา ปฺริปุรา กุสลฺพฺเก ปฺริปุเรติ, กุสลฺพฺภา
ปฺริปุรา มหาโสพฺเก ปฺริปุเรติ, มหาโสพฺภา ปฺริปุรา กุณฺนทโย
ปฺริปุเรติ, กุณฺนทโย ปฺริปุรา มหานทโย ปฺริปุเรติ, มหานทโย
ปฺริปุรา มหาสมุทฺทํ ปฺริปุเรติ. เอวเมว โข ภิกฺขเว
อวิชฺชุนฺนิลา สํขารา, สํขารุปนฺนํ วิญฺญาณํ, วิญฺญาณุปนฺนํ นามรूपํ,
นามรूपุปนฺนํ สฟายตฺนํ, สฟายตฺนุปนฺนิโล ผัสฺสโต, ผัสฺสฺนุปนฺนิลา เวทนา,
เวทฺนุปนฺนิลา ตณฺหา, ตณฺหุปนฺนํ อฺปาทานํ, อฺปาทานุปนฺนิโล ภโว,
ภวฺนุปนฺนิลาชาติ, ชาตฺนุปนฺนํ ทุกฺขํ, ทุกฺขุปนฺนิลา สัตฺถา, สัตฺถุปนฺนํ
ปามุขฺชํ, ปามุขฺชุนฺนิลา นีติ, นีตฺนุปนฺนิลา บัลลัทธิ, บัลลัทธิุปนฺนํ สุขํ,
สุขุปนฺนิโล สมาธิ, สมารุปนฺนํ ยถากุตฺตวณทํสฺสํ, ยถากุตฺตวณ-
ทํสฺสํนุปนฺนิลา นิพฺพิทา, นิพฺพิทฺนุปนฺนิโล วิราโค, วิราคุปนฺนิลา วิมุตฺติ,
วิมุตฺตฺนุปนฺนํ ชเย ภาณนฺติ. ตตฺถิ.

ราชาคเห วิหริเต เวฬุเน. ขณฺโ ข อายัสฺมา สาริปฺตโต
ปฺพพิณฺนํสสมํ นิวาเสตฺวา บัดฺตจิวรมาทาย ราชคทํ ปินฺนํทาย ปาวิสิ.
ขณฺโ ข อายัสฺมา สาริปฺตตฺตํสฺสํ เขตฺทโหลสิ “อติปโปโค โข ตาว
ราชาคเห ปินฺนํทาย จริตฺตํ, ยินฺนุณาทํ เยน อธิวตฺตติตฺตยานํ ปรีพฺพาชกานํ
อาราโม เตนุปลังกเมยฺยนฺติ. ขณฺโ ข อายัสฺมา สาริปฺตโต เยน
อธิวตฺตติตฺตยานํ ปรีพฺพาชกานํ อาราโม เตนุปลังกมิ; อฺปลังกมิตฺวา
เตหิ อธิวตฺตติตฺตเยหิ ปรีพฺพาชเกหิ สัตฺถิ สัมมอเทหิ, สัมมอเทหฺนํ

กถา สารานนํ วัตตสาเรตวา เอกมัตตํ นิสิตฺติ. เอกมัตตํ นิสินฺนํ โข
 อายลัมมัตตํ สาริปุตฺตํ เต อลฺลวตตติยา ปรีฬพาชกา เขตทโวจุ
 “ลันตาวุโล สาริปุตฺตํ เอกเก สมนพฺรหฺมณา กัมมวาทา, สยกตํ
 ทุกฺขํ บัลลวเปเนตี. ลันตํ ปนาวุโล สาริปุตฺตํ เอกเก สมนพฺรหฺมณา
 กัมมวาทา, ปรกตํ ทุกฺขํ บัลลวเปเนตี. ลันตาวุโล สาริปุตฺตํ เอกเก
 สมนพฺรหฺมณา กัมมวาทา, สยกตํ ปรกตํ ทุกฺขํ บัลลวเปเนตี.
 ลันตํ ปนาวุโล สาริปุตฺตํ เอกเก สมนพฺรหฺมณา กัมมวาทา,
 อสยการํ อปรการํ อธิจํ สมุํบฺนํ ทุกฺขํ บัลลวเปเนตี. อธิ ปนาวุโล
 สาริปุตฺตํ สมโณ โคตโม กิวาทํ กิมํกชายํ ? กถํ พียากรมาณา จ
 มยํ วุตตวาทีโน เจว สมนลลิตํ โคตมลลิตํ อลลิตาม, น จ สมน
 โคตมํ อภูเตน อพิภากิกฺเขยยาม, ธมมลลิตํ จานุธมมํ พียากรเขยยาม,
 น จ โกจิ สธธมมโก วาทานุปาโต คารยํหํ จานํ อาคจฺเขยยาตี.
 ปฏิจจสมุํบฺนํ โข อวุโล ทุกฺขํ วุตตํ ภควตา: กิํ ปฏิจจํ ?
 มลลิตํ ปฏิจจํ. อิติ วทํ วุตตวาที เจว ภควโต อลลิตํ, น จ
 ภควนํ อภูเตน อพิภากิกฺเขยย, ธมมลลิตํ จานุธมมํ พียากรเขยย,
 น จ โกจิ สธธมมโก วาทานุปาโต คารยํหํ จานํ อาคจฺเขยย.
 ตตฺตาวุโล เย เต สมนพฺรหฺมณา กัมมวาทา สยกตํ ทุกฺขํ
 บัลลวเปเนตี, ตทปํ มลลิตํจฺจยา. เยปิ เต ชฺเชยฺย เยปิ เต
 ชฺเชยฺย เยปิ เต สมนพฺรหฺมณา กัมมวาทา อสยการํ อปรการํ
 อธิจํ สมุํบฺนํ ทุกฺขํ บัลลวเปเนตี, ตทปํ มลลิตํจฺจยา. ตตฺตาวุโล
 เย เต สมนพฺรหฺมณา กัมมวาทา สยกตํ ทุกฺขํ บัลลวเปเนตี,
 เต วต อลลิตํ มลลิตา ปฏิลเวทยนํตติ เนตํ จานํ วิชชตี. เยปิ
 เต สมนพฺรหฺมณา กัมมวาทา ปรกตํ ทุกฺขํ บัลลวเปเนตี, เต
 วต อลลิตํ มลลิตา ปฏิลเวทยนํตติ เนตํ จานํ วิชชตี. เยปิ เต

สมณพราหมณา กัมมวาทา สยัคตังจ ปุคคตังจ ทุกฺขิ บัณฺณเปณฺตี,
 เต วต อังคตฺริ ฝัลลสา ปฏฺฐิตฺเวทยนฺตฺตี เนตฺ จานํ วิชฺชตี. เยปิ
 เต สมณพราหมณา กัมมวาทา อสยํการิ อปรการิ อธิจฺจ สมุပ္ปันนํ
 ทุกฺขิ บัณฺณเปณฺตี, เต วต อังคตฺริ ฝัลลสา ปฏฺฐิตฺเวทยนฺตฺตี เนตฺ
 จานํ วิชฺชตีติ.

อัสสสิ โข อายัสฺมา อานันฺโท อายัสฺมโต สาริปุตฺตัสส เตหิ
 อังคตติตฺติเยหิ ปรีพฺพาทเกหิ ลัทฺธิ อิมิ กถาสลฺลสาปฺ. อถ โข
 อายัสฺมา อานันฺโท ราชคเห บัณฺฑทาย จริตฺวา บัชฺฌาภตฺตํ บัณฺฑปาต-
 ปฏฺฐิกกัณฺโธ เยเน กถวา เตเนปฺลังกมิ; อุตฺตังกมิตฺวา กถวันตํ อภิวาเทตฺวา
 เอกมันตํ นิสฺสทิ. เอกมันตํ นิสฺสโน โข อายัสฺมา อานันฺโท ยาวตโก
 อายัสฺมโต สาริปุตฺตัสส เตหิ อังคตติตฺติเยหิ ปรีพฺพาทเกหิ ลัทฺธิ
 อโหสิ กถาสลฺลสาไป, ตํ ลัพฺพิ กถวโต อารุเจสิ. สาธุ สาธุ
 อานันฺท ยถา ตํ สาริปุตฺโต จ สัมมา พฺยากรมาโน พฺยากรเยยฺ.
 ปฏฺฐิจฺจสมุပ္ปันนํ โข อานันฺท ทุกฺขิ วุตฺตํ มยา: กิ ปฏฺฐิจฺจ ?
 ฝัลลํ ปฏฺฐิจฺจ. อิติ วทํ วุตฺตวาที เจว เม อัสส, น จ มํ
 อญฺเตเน อตฺถภาจิกฺเขยฺย อัมมัสส จานุสฺสมิ พฺยากรเยยฺ, น จ โภจ
 สหสมฺมิโก วาทานุปาโต คารียหิ จานํ อาคฺฉิเจยฺย. ตตฺตรานันฺท
 เย เต สมณพราหมณา กัมมวาทา สยัคตํ ทุกฺขิ บัณฺณเปณฺตี,
 ตทปิ ฝัลลํบัจฺจยา. เยปิ เต ๗ เปฯ เยปิ เต ๗ เปฯ เยปิ เต
 สมณพราหมณา กัมมวาทา อสยํการิ อปรการิ อธิจฺจ สมุပ္ปันนํ
 ทุกฺขิ บัณฺณเปณฺตี, ตทปิ ฝัลลํบัจฺจยา. ตตฺตรานันฺท เยปิ เต
 สมณพราหมณา กัมมวาทา สยัคตํ ทุกฺขิ บัณฺณเปณฺตี, เต วต
 อังคตฺริ ฝัลลสา ปฏฺฐิตฺเวทยนฺตฺตี เนตฺ จานํ วิชฺชตี. เยปิ เต
 ๗ เปฯ เยปิ เต ๗ เปฯ เยปิ เต สมณพราหมณา กัมมวาทา

ขสยการํ อปรการํ อธิจํ สมุบัณฺณํ ทุกฺขํ บัณฺณเปณฺติ, เต วต
 อับฺบตฺตํ นิสฺสํ ปฏฺฐิเวทยนฺตํ เนตฺตํ จานํ วิชฺชติ. เอกมิตฺทา
 อานนฺตํ สมยํ อีเว ราชคเเท วิทวามิ เวทฺวาเน กถนฺตกถนฺวาเป.
 ขถ ชฺวาทํ อานนฺตํ ปุพฺพณฺทสมยํ นีวาเสตฺวา บุตฺตจฺวารมาทาย
 ราชคเท บันฺททาย ปาวสฺสํ. ตสฺส มยฺหิ อานนฺตํ เอตทโหสิ “อติบุปฺโป
 โข ตาว ราชคเเท บันฺททาย จริตุํ, ยนฺนุนาหิ เยน อับฺบตฺตํติยานิ
 ปรีทฺพาทกานํ อาราโม เตนฺปลงฺกเมยฺยณฺติ. ขถ ชฺวาทํ อานนฺตํ
 เยน อับฺบตฺตํติยานิ ปรีทฺพาทกานํ อาราโม เตนฺปลงฺกมํ, อฺปลงฺกมิตฺวา
 เตหิ อับฺบตฺตํติเยหิ ปรีทฺพาทเกหิ สักกํ สัมมอเท; สัมมอเทนํ กถ
 สาราณียํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมณฺติ นิสฺสํ. เอกมณฺติ นิสฺสนํ โข มํ
 อานนฺตํ เต อับฺบตฺตํติยา ปรีทฺพาทกา เอตทโวจุ “สณฺฑิตฺวาโส
 โคตมฺ เอเก สมณพฺรหฺมณฺณา กัมมวาทา, สยกตฺ ทุกฺขํ บัณฺณเปณฺติ;
 สณฺฑิตฺวาโส โคตมฺ เอเก สมณพฺรหฺมณฺณา กัมมวาทา, ปรกตฺ
 ทุกฺขํ บัณฺณเปณฺติ; สณฺฑิตฺวาโส โคตมฺ เอเก สมณพฺรหฺมณฺณา
 กัมมวาทา, สยกตฺตวํจ ปรกตฺตวํจ ทุกฺขํ บัณฺณเปณฺติ; สณฺฑิตฺวาโส
 โคตมฺ เอเก สมณพฺรหฺมณฺณา กัมมวาทา ขสยการํ อปรการํ อธิจํ สมุบัณฺณํ
 ทุกฺขํ บัณฺณเปณฺติ; อโ น อายสฺสโม โคตมฺ กิวาทํ กิมกขายํ ?
 กถํ พฺยากรมณานํ จ มยํ วุตฺตวาทินํ เจว อายสฺสโม โคตมสฺส
 อสฺสํ, น จ อายสฺสมณฺติ โคตมํ อญฺเฐน อพิรภจิกฺเขยฺยาม,
 อสฺสํ จานุสฺสมํ พฺยากรเมยฺยาม, น จ โภจํ สหสมฺมิโก วาทานปาโต
 คารยฺหิ จานํ อากฺขจฺเฌยฺยาดิ. เอวํ วุตฺตวาทํ อานนฺตํ เต อับฺบตฺตํติเย
 ปรีทฺพาทเก เอตทโวจุ “ปฏฺฐิจํสมุบัณฺณํ โข อวฺวโส ทุกฺขํ วุตฺต
 มยา: กิํ ปฏฺฐิจํ ? นิสฺสํ ปฏฺฐิจํ. อิติ วทํ วุตฺตวาทํ เจว เม

อัสสิ, น จ ม อญฺเฐน อัสสภากัสสเยยฺย, อัสสิ อานุอัสสิ
 พัยากเรยฺย, น จ โกจิ สหสมฺมิกอ วาทานุปาโต คารยฺหิ จานํ
 อาคัจฺเจยฺย. ตตฺถวฺโรโส เย เต สมนพฺรหฺมณา กัมมวาทา สยักตํ
 ทุกฺขํ บัณฺณเปณฺติ, ตทปฺปํ ผัสสํบัจจยา; เยปิ เต ๆ เปฯ เยปิ
 เต ๆ เปฯ เยปิ เต สมนพฺรหฺมณา กัมมวาทา อสยการิ อปรการิ
 อธิจฺจ สมนุบฺบັນนํ ทุกฺขํ บัณฺณเปณฺติ, ตทปฺปํ ผัสสํบัจจยา; ตตฺถวฺโรโส
 เย เต สมนพฺรหฺมณา กัมมวาทา สยักตํ ทุกฺขํ บัณฺณเปณฺติ,
 เต วต อัสสํบัตฺติ ผัสสํ ปฏฺฐิตเวทยนฺตติ เนตฺตํ จานํ วิชฺชติ;
 เยปิ เต ๆ เปฯ เยปิ เต ๆ เปฯ เยปิ เต สมนพฺรหฺมณา
 กัมมวาทา อสยการิ อปรการิ อธิจฺจ สมนุบฺบັນนํ ทุกฺขํ บัณฺณเปณฺติ,
 เต วต อัสสํบัตฺติ ผัสสํ ปฏฺฐิตเวทยนฺตติ เนตฺตํ จานํ วิชฺชติ.
 อธิจฺจริยํ ภาณฺเต, อัสสํบัตฺติ ภาณฺเต, ยัตฺติ หิ นาม เอยฺนํ ปเทน
 สัพพะโพ อตฺถโก วุตฺโต ภาวสฺสติ, สียา นุ โข ภาณฺเต เอยฺสวตฺถโก
 วิตฺถาเรน วุจฺจมาโน คัมภโร เจว อัสสิ คัมภราวภาโส จาติ.

เตนทานนํ ตลฺลเวเวตฺถํ ปฏฺฐิตาตุติ. สเจ มํ ภาณฺเต เอยฺว
 ปุจฺเจยฺยํ “ชราภรณํ อาวุโส อานนํทํ กนิทานํ กัสสมุทฺทํ กัสสชาติกํ
 กัสสปภาวนฺติ. เอยฺว ปุจฺจโจะ อหํ ภาณฺเต เอยฺว พัยากเรยฺยํ “ชราภรณํ
 โข อาวุโส ชาตินิทานํ ชาตัสสมุทฺทํ ชาตัสชาติกํ ชาตัสสปภาวนฺติ. เอยฺว
 ปุจฺจโจะ อหํ ภาณฺเต เอยฺว พัยากเรยฺยํ. สเจ มํ ภาณฺเต เอยฺว
 ปุจฺเจยฺยํ “ชาติ ปนาวุโส อานนํทํ กนิทานา กัสสมุทฺทา กัสสชาติกา
 กัสสปภาวาติ. เอยฺว ปุจฺจโจะ อหํ ภาณฺเต เอยฺว พัยากเรยฺยํ “ชาติ โข
 อาวุโส ภวนิทานา ภวสมุทฺทา ภวชาติกา ภวสปภาวาติ. เอยฺว ปุจฺจโจะ
 อหํ ภาณฺเต เอยฺว พัยากเรยฺยํ. สเจ มํ ภาณฺเต เอยฺว ปุจฺเจยฺยํ
 “ภโว ปนาวุโส อานนํทํ กนิทานา กัสสมุทฺโท กัสสชาติโก กัสสปภาวาติ.

เหว ปุญฺโโจ อหิ ภันฺเต เหว พฺยัคเวยฺยํ “ภโว โข อวฺุโล
 อูปาทานนินทาโน อูปาทานสมฺมุทโย อูปาทานชาติโก อูปาทานบฺปฺกโวติ.
 เหว ปุญฺโโจ อหิ ภันฺเต เหว พฺยัคเวยฺยํ. สเจ มํ ภันฺเต เหว
 ปุจฺเจยฺยํ “อูปาทานํ ปนาวฺุโล ๗เป๗ ตันฺหา ปนาวฺุโล ๗เป๗
 เวทนา ปนาวฺุโล ๗เป๗ สเจ มํ ภันฺเต เหว ปุจฺเจยฺยํ “ผฺลฺโล
 ปนาวฺุโล อานันฺท กัณฺทาโน กัสมฺมุทโย กัชาติโก กัปฺกโวติ. เหว
 ปุญฺโโจ อหิ ภันฺเต เหว พฺยัคเวยฺยํ “ผฺลฺโล โข อวฺุโล
 สฟายตณนินทาโน สฟายตณสมฺมุทโย สฟายตณชาติโก สฟายตณบฺปฺกโว,
 ฉนฺนํ เตวฺว อวฺุโล ผฺลฺลสายนานํ อเสสฺวารคณโรธา ผฺลฺลสณโรธา,
 ผฺลฺลสณโรธา เวทนานโรธา, เวทนานโรธา ตันฺหานโรธา, ตันฺหานโรธา
 อูปาทานโรธา, อูปาทานโรธา ภาวนโรธา, ภาวนโรธา ชาตินโรธา,
 ชาตินโรธา ชรามวณโลกปริเทวทุกขโทมนสฺสฺลฺปะยาสา นิรุชฺฌนฺตี,
 เหวเมตฺสฺส เหวลฺลสฺส ทุกขกัชนธสฺส นโรธา โหตีติ. เหว ปุญฺโโจ
 อหิ ภันฺเต เหว พฺยัคเวยฺยนฺตี. จตุตฺถํ.

สวตฺถนํ วิหริติ. อถ โข อายสฺมา ภูมิโซ สายนฺหสมฺมํ
 ปุญฺจิสฺสลาณา วุญฺจโต เยนายสฺมา สารีปฺตโต เตนปลงฺกมิ;
 อูปปลงฺกมิทวํ อายสฺมตา สารีปฺตเตน สฺลฺลํ สัมเมทํ, สัมเมทนํย
 กถํ สาราณํย วิตฺถาเรตวํ เอกมฺนํตี นิสฺสํ. เอกมฺนํตี นิสฺสํโน โข
 อายสฺมา ภูมิโซ อายสฺมณฺตี สารีปฺตโต เอตทโวจ “สณฺฑาวฺุโล
 สารีปฺตโต เอก สมนพฺรหฺมณา กัมมวาทา, สยกตํ สุขทกฺขํ
 บัลลอบเปณตี. สณฺฑี ปนาวฺุโล สารีปฺตโต เอก สมนพฺรหฺมณา
 กัมมวาทา, ปรกตํ สุขทกฺขํ บัลลอบเปณตี. สณฺฑาวฺุโล สารีปฺตโต
 เอก สมนพฺรหฺมณา กัมมวาทา, สยกตลฺลํ ปรกตลฺลํ สุขทกฺขํ
 บัลลอบเปณตี. สณฺฑี ปนาวฺุโล สารีปฺตโต เอก สมนพฺรหฺมณา

กัมมวาทา, อลยการี อปรการี อธัจจ สุมุขันณิ สุขทุกขิ บัณฺณเปเนตี
 ชิน โน ชาวุโส สาริปุตฺต ภควา กิมาที กัมภักขายี ? กถํ พยากรमानา
 จ มยํ วุตฺตวาทีโน เจว ภควโต อัสสึม น จ ภควันตี อภุเตน
 อัมภากิจฺเจยฺยาม, อัมมัสสึ จานอัมมิ พยากเรยฺยาม, น จ โภจิ
 สหธัมมิโก วาทานุปาโต คารยฺหิ จานํ อาคิจฺเจยฺยาคี. ปฏิจจสมุขันณิ
 โข ชาวุโส สุขทุกขิ วุตฺติ ภควตา: กิ ปฏิจจ ? สัสสึ ปฏิจจ. อิติ
 วาที วุตฺตวาที เจว ภควโต อัสสึ, น จ ภควันตี อภุเตน
 อัมภากิจฺเจยฺย, อัมมัสสึ จานอัมมิ พยากเรยฺย, น จ โภจิ
 สหธัมมิโก วาทานุปาโต คารยฺหิ จานํ อาคิจฺเจยฺย. ตตฺตวาวุโส
 เย เต สมนพฺรหฺมณา กัมมวาทา สยักตํ สุขทุกขิ บัณฺณเปเนตี,
 ตทปิ สัสสึบัจจยา. เยปิ เต ๆ เปฯ เยปิ เต ๆ เปฯ เยปิ เต
 สมนพฺรหฺมณา กัมมวาทา อลยการี อปรการี อธัจจ สุมุขันณิ
 สุขทุกขิ บัณฺณเปเนตี, ตทปิ สัสสึบัจจยา. ตตฺตวาวุโส เย เต
 สมนพฺรหฺมณา กัมมวาทา สยักตํ สุขทุกขิ บัณฺณเปเนตี, เต วต
 อัมภันตริ สัสสึ ปฏิจฺจเวทยนตีตี เนตฺติ จานํ วิชฺชตี. เยปิ เต
 ๆ เปฯ เยปิ เต ๆ เปฯ เยปิ เต สมนพฺรหฺมณา กัมมวาทา
 อลยการี อปรการี อธัจจ สุมุขันณิ สุขทุกขิ บัณฺณเปเนตี, เต วต
 อัมภันตริ สัสสึ ปฏิจฺจเวทยนตีตี เนตฺติ จานํ วิชฺชตี.

อัสสึโส โข อายัสสิมา อานันโท อายัสสิมโต สาริปุตฺตัสสึ
 อายัสสิมตา ภูมิเชน สัทธิ อิมิ กถาสลลลาเป. อถ โข อายัสสิมา
 อานันโท เยน ภควา เตนปลังกมิ, อุปปลังกมิทวา ภควันตี
 อภิวาเทตวา เอกมันตํ นิสิตฺติ. เอกมันตํ นิสินฺโน โข อายัสสิมา
 อานันโท ยาวตโก อายัสสิมโต สาริปุตฺตัสสึ อายัสสิมตา ภูมิเชน
 สัทธิ อโหสิ กถาสลลลาเป, ตํ สัพพํ ภควโต อารุโรหสิ. สาธุ

ลาภุ อานันท์, ยดา ตํ สาริปุตโต จ สัมมา พยายามโน พยายามเยย.
 ปฏิจจฺจสมุบัณฺณิ โข อานันท์ สุขทุกฺขํ วุตฺตํ มยา: ก็ ปฏิจจฺจ ?
 ผัสฺสํ ปฏิจจฺจ. อิติ วทํ วุตฺตวาที เจว เม ชลฺลํ, น จ มํ อภฺยูเตน
 อพิภากิ์เขยฺย, รัมมฺลลํ จานรัมมํ พยายามเยย, น จ โภจิ สหรัมมิโก
 วาหฺนุปาโต คารยฺหิ จานํ อาคจฺเจยฺย. ตตฺตรานันท์ เย เต
 สมณพราหฺมณา กัมมวาทา สยฺกตํ สุขทุกฺขํ บัณฺณเปณฺติ, ตทบั
 ผัสฺสํบัจฺจยา. เยบี เต ๗ เปยฺเย เยบี เต ๗ เปยฺเย เยบี เต
 สมณพราหฺมณา กัมมวาทา อลยฺการํ อปรการํ อธิจฺจ สุมบัณฺณิ สุขทุกฺขํ
 บัณฺณเปณฺติ, ตทบั ผัสฺสํบัจฺจยา. ตตฺตรานันท์ เย เต สมณพราหฺมณา
 กัมมวาทา สยฺกตํ สุขทุกฺขํ บัณฺณเปณฺติ, เต วต อิลฺลวตฺติ ผัสฺสลา
 ปฏิสฺสเวทยันตฺติ เนตฺติ จานํ วิชฺชติ. เยบี เต ๗ เปยฺเย เยบี เต
 ๗ เปยฺเย เยบี เต สมณพราหฺมณา กัมมวาทา อลยฺการํ อปรการํ
 อธิจฺจ สุมบัณฺณิ สุขทุกฺขํ บัณฺณเปณฺติ, เต วต อิลฺลวตฺติ ผัสฺสลา
 ปฏิสฺสเวทยันตฺติ เนตฺติ จานํ วิชฺชติ.

กาเย วา หานันท์ สติ กายลลฺลเจตนาเหตุ อูปุบัชฺชติ อิลฺลวตฺติ
 สุขทุกฺขํ, วาจาเย วา หานันท์ สติ วิจลลฺลเจตนาเหตุ อูปุบัชฺชติ
 อิลฺลวตฺติ สุขทุกฺขํ, มเน วา หานันท์ สติ มโนลลฺลเจตนาเหตุ
 อูปุบัชฺชติ อิลฺลวตฺติ สุขทุกฺขํ. อวิชฺชาบัจฺจยา ว สามี วา ตํ อานันท์
 กายลลฺลชาโร อภิลลฺลโรติ, ยบัจฺจยาเยตํ อูปุบัชฺชติ อิลฺลวตฺติ สุขทุกฺขํ.
 ปเร วายตํ อานันท์ กายลลฺลชาโร อภิลลฺลโรติ, ยบัจฺจยาเยตํ อูปุบัชฺชติ
 อิลฺลวตฺติ สุขทุกฺขํ. สัมปชาโน วา ตํ อานันท์ กายลลฺลชาโร อภิลลฺลโรติ,
 ยบัจฺจยาเยตํ อูปุบัชฺชติ อิลฺลวตฺติ สุขทุกฺขํ. อสัมปชาโน วา ตํ
 อานันท์ กายลลฺลชาโร อภิลลฺลโรติ, ยบัจฺจยาเยตํ อูปุบัชฺชติ อิลฺลวตฺติ
 สุขทุกฺขํ. สามี วา ตํ อานันท์ วิจลลฺลชาโร อภิลลฺลโรติ, ยบัจฺจยาเยตํ

อุปัชฌิตี อชฌัตตํ สุขทุกขํ. ปเร วายตํ อานันท์ วังสขาริ
 อภิลักโธติ, ยัมปัจจายตํ อุปัชฌิตี อชฌัตตํ สุขทุกขํ. ๗ เปฯ
 สัมปะชาโน वा ตं อานันท์ ๗ เปฯ อสัมปะชาโน वा ตं อานันท์
 วังสขาริ อภิลักโธติ, ยัมปัจจายตํ อุปัชฌิตี อชฌัตตํ สุขทุกขํ.
 สามิ वा ตं อานันท์ มโนลักขาริ อภิลักโธติ, ยัมปัจจายตํ อุปัชฌิตี
 อชฌัตตํ สุขทุกขํ. ปเร วายตํ อานันท์ มโนลักขาริ อภิลักโธติ,
 ยัมปัจจายตํ อุปัชฌิตี อชฌัตตํ สุขทุกขํ. สัมปะชาโน वा ตं อานันท์
 ๗ เปฯ อสัมปะชาโน वा ตं อานันท์ มโนลักขาริ อภิลักโธติ, ยัมปัจจายตํ
 อุปัชฌิตี อชฌัตตํ สุขทุกขํ. อิมेषु อานันท์ อัมเมสุ
 อวิชชา อนุปิตตา.

อวิชชาเย เตว อานันท์ อเสลวิราคะนิโรธา โส กาโย น โหติ,
 ยัมปัจจายตํ อุปัชฌิตี อชฌัตตํ สุขทุกขํ. สภา วาจา น โหติ,
 ยัมปัจจายตํ อุปัชฌิตี อชฌัตตํ สุขทุกขํ. โส มโน น โหติ
 ยัมปัจจายตํ อุปัชฌิตี อชฌัตตํ สุขทุกขํ. เขตตํ वा น โหติ.
 วัตถุ वा น โหติ. อายตนะ वा น โหติ. อธิกรณं ตं वा น
 โหติ, ยัมปัจจายตํ อุปัชฌิตี อชฌัตตํ สุขทุกขันติ. บัลลัม.

สาวัตถิเย วิหริ. อถ โข อายัสสิมา อุปวาโน เยน ภควา
 เตนุปสังกมิ; อุปสังกมิต्वा ภควันตี อภาวาเทต્वा เอกมันตี นิสิต्ति.
 เอกมันตี นิสินโน โข อายัสสิมา อุปวาโน ภควันตี เขตทโวจ
 “สันตี ปน” ภาณเต เอगे สมนพฺรหฺมณา สยักตํ ทุกขํ บัลลัมเปณตี.
 สันตี ปน ภาณเต เอगे สมนพฺรหฺมณา ปรกตํ ทุกขํ บัลลัมเปณตี.
 สันตี ปน ภาณเต เอगे สมนพฺรหฺมณา สยักตํลัจจํ ปรกตํลัจจ
 ทุกขํ บัลลัมเปณตี. สันตี ปน ภาณเต เอगे สมนพฺรหฺมณา อสยิการิ

๑ ลัพพวาเรสุ “สันตี” ติ ปาจทวเณ ภวิตัพพิ.

ขปรการ อธิจ สมุบับันนี ทักขี บัลลเปนตี. อธิ โน ภันเด
 ภควา กิว่าที กิมักขายี? กถ พียากรมานา จ มย วุตตวาทีโน
 เจว ภควโต อัสสัม, น จ ภควันตี อญฺเตน อัมมัสสิ จานอัมม
 อัมมัสสิ จานอัมม พียากรเยยาม, น จ โภจ สหम्मมิโก วาทานุปาโต
 คารย्हี จานี อากัจเจยยติ. ปฏิจจสมุบับันนี โข ขุปวาน ทักขี
 วุตตี มยา: กิ ปฏิจจ? สัสสิ ปฏิจจ. อิติ วท วุตตวาที เจว
 เม อัสสิ, น จ ม อญฺเตน อัมมัสสิ จานอัมม พียากรเยย,
 น จ โภจ สหम्मมิโก วาทานุปาโต คารย्हี จานี อากัจเจยย.
 ตตฺตูปวาน เย เต สมนพฺรหฺมณา สยักตี ทักขี บัลลเปนตี,
 ตทบี สัสสิบัจจยา. เยบี เต ๗ เปฯ เยบี เต ๗ เปฯ
 เยบี เต สมนพฺรหฺมณา ขลยการ อปรการ อธิจ สมุบับันนี
 ทักขี บัลลเปนตี, ตทบี สัสสิบัจจยา. ตตฺตูปวาน เย เต
 สมนพฺรหฺมณา สยักตี ทักขี บัลลเปนตี, เต วต อิลลัตถิ
 สัสสิ ปฏิสเวทยันตีตี เนตฺติ จานี วิชชตี. เยบี เต ๗ เปฯ
 เยบี เต ๗ เปฯ เยบี เต สมนพฺรหฺมณา ขลยการ อปรการ
 อธิจ สมุบับันนี ทักขี บัลลเปนตี, เต วต อิลลัตถิ สัสสิ
 ปฏิสเวทยันตีตี เนตฺติ จานี วิชชตี. นัจจ.

สวตฺตนิย วิหริ. อวิชชาบัจจยา ภิกขเว สขารา, สขารบัจจยา
 วิปลานน, ๗ เปฯ เอมตัสสิ เภวตัสสิ ทักขิกขันธัสสิ สมุทโย โหติ.

กตมฺมัจจ ภิกขเว ชรามรณ? ยา เตลฺล เตลฺล สัตตานิ ตมฺหิ
 ตมฺหิ สัตตนิกาเย ชรา ชีรณตา ชันนทิจจ. ปาลิจจ วิตตจจา
 อายโน สทานิ อินทริยานิ ปรีปาโก, อย วุจจติ ชรา. ยา เตลฺล
 เตลฺล สัตตานิ ตมฺहा ตมฺहा สัตตนิกาเย จติ จวนตา เกโท
 อันตรธาน มัจจุมรณ กาลกิริยา ชันนานิ เกโท กเพิวรัสสิ

ตัดต้นตัญญูเก สยุดต้นกาโย.

นิกัเชโป, อิท วุจฺจติ มรณ. อิติ ขยัณฺจ ชรา อิทฺถัง มรณ,
 อิท วุจฺจติ ภิกฺขเว ชรามรณ. ชาตสมุทฺทยา ชรามรณสมุทโย,
 ชาตนิโรธา ชรามรณนิโรธ, ขยมเว อริโย อัญฺจคโก มัคโค,
 ชรามรณนิโรธคามินี ปฏิปทา: เสยฺยถิทฺ? สัมมาทัญฺจิ สัมมาสังกัปปํ,
 สัมมาวาจา สัมมากัมมันฺโต สัมมาอาชีโว, สัมมาวายาโม สัมมาสติ
 สัมมาสมาธิ. กตมา จ ภิกฺขเว ชาต? ๗ เปฯ กตโม จ
 ภิกฺขเว ภาโว. กตมฺณฺจ ภิกฺขเว อุปาทานํ. กตมา จ ภิกฺขเว
 ตณฺหา. กตมา จ ภิกฺขเว เวทนา. กตโม จ ภิกฺขเว ผัสสฺโส.
 กตมฺณฺจ ภิกฺขเว สฬายตนํ. กตมฺณฺจ ภิกฺขเว นามรูปํ. กตมฺณฺจ
 ภิกฺขเว วิญฺญาณํ. กตเม จ ภิกฺขเว สํขารา? ตโยเม ภิกฺขเว
 สํขารา: กายสํขารो วเจสํขารो จิตฺตสํขารो. อิมे วุจฺจันติ ภิกฺขเว
 สํขารา. อวิชฺชาสมุทฺทยา สํขารสมุทโย, อวิชฺชานโรธา สํขารนิโรธ,
 ขยมเว อริโย อัญฺจคโก มัคโค, สํขารนิโรธคามินี ปฏิปทา:
 เสยฺยถิทฺ? ๗ เปฯ สัมมาสมาธิ. ยโต โข ภิกฺขเว อริยสวากो
 เหวํ บัจฺจยํ ปชานาติ, เหวํ บัจฺจยสมุทฺยํ ปชานาติ, เหวํ
 บัจฺจยนิโรธํ ปชานาติ, เหวํ บัจฺจยนิโรธคามินี ปฏิปทํ ปชานาติ.
 ขยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อริยสวากอ “ทัญฺจิ สัมบັນฺโน อิตฺถิ” “ทสฺสณ-
 สัมบັນฺโน อิตฺถิ” “อาคโต อิมํ สัทธมฺมํ อิตฺถิ” “บสฺสตี อิมํ
 สัทธมฺมํ อิตฺถิ” “เสกฺเขน วาเนน สมันฺนาคโต อิตฺถิ” “เสกฺขาย
 วิชฺชาย สมันฺนาคโต อิตฺถิ” “ธมฺมสโต สมบັນฺโน อิตฺถิ” “อริโย
 นิพฺเพลิกบัลโล อิตฺถิ” “อมตทวารํ อาหัจฺจ ตัญฺจติ
 อิตฺถิ. สัตตม.

สวาทฺถิโย วิหริ. ตตฺร โข ๗ เปฯ อิท ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชรามรณ
 ปชานาติ, ชรามรณสมุทฺยํ ปชานาติ, ชรามรณนิโรธํ ปชานาติ,

ชรามรณนิโรธคามินี ปฏิปทํ ปชานาติ. ชาตี ปชานาติ, ๗ เปฯ ภวํ
ปชานาติ. อุกาทานํ ปชานาติ. ตัน्हี ปชานาติ. เวทนี ปชานาติ.
ผัสส์ลํ ปชานาติ. สฬายตนิ ปชานาติ. นามรूपํ ปชานาติ. วิญญานํ
ปชานาติ. สัขารे ปชานาติ, สัขารสมุทฺथํ ปชานาติ, สัขารนิโรธ
ปชานาติ, สัขารนิโรธคามินี ปฏิปทํ ปชานาติ.

กตมัลลจ ภิกขเว ชรามรณํ ? ยะ เตลลํ เตลลํ สัตฺตทานํ ตัมहि
ตัมहि สัตฺตนิกาเย ชรา ชีรณตา ชัน्हิจจํ ปาลิจจํ วลิตฺตจตา อายุน
สัทานิ อ็น्हีรยานํ ปริปาโก, อยํ วุจฺจติ ชรา. ยะ เตลลํ เตลลํ
สัตฺตทานํ ตัมहा ตัมहा สัตฺตนิกาเย จติ จวนตา เกโท อ็น्हีตรธานํ
มัจฺจุมรณํ กาลกิริยา ชัน्हานํ เกโท กเพ็วรัสส นิกฺเขโป, อิทํ วุจฺจติ
มรณํ. อิติ อยัลลจ ชรา อิทัลลจ มรณํ, อิทํ วุจฺจติ ภิกขเว ชรามรณํ.
ชาติสมุทฺथा ชรามรณสมุทฺโธ, ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรโธ, อยเมว
อวิโย อัญ्ञังคิโก มัคโค, ชรามรณนิโรธคามินี ปฏิปทา: เสยฺยถํ ?
สัมมาทัญ्ञิ ๗ เปฯ สัมมาสมาริ. กตมา จ ภิกขเว ชาติ ? ๗ เปฯ
กตโม จ ภิกขเว ภโว. กตมัลลจ ภิกขเว อุกาทานํ. กตมา จ
ภิกขเว ตัน्हี. เวทนา. ผัสส์โส. สฬายตนิ. นามรूपํ. วิญญานํ.
กตเม จ ภิกขเว สัขาระ ? ตโยเม ภิกขเว สัขาระ: กายสัขาร
วจัสสัขาร จิตฺตสัขาร. อิเม วุจฺจันติ ภิกขเว สัขาระ. อวิชัสาสมุทฺथा
สัขารสมุทฺโธ, อวิชัชานิโรธา สัขารนิโรโธ, อยเมว อวิโย อัญ्ञังคิโก
มัคโค, สัขารนิโรธคามินี ปฏิปทา: เสยฺยถํ ? สัมมาทัญ्ञิ ๗ เปฯ
สัมมาสมาริ. ยโต โข ภิกขเว ภิกขุ เหวํ ชรามรณํ ปชานาติ,
เอวํ ชรามรณสมุทฺथํ ปชานาติ, เอวํ ชรามรณนิโรธํ ปชานาติ, เอวํ

ศัตตัตถ์บัญญัติ สยัตตัตถ์นิททาโย.

ชรามรณนิโรธคามินี ปฏิปทํ ปชานาติ. ๗ เปฯ เหวํ ชาตี ปชานาติ,
 ๗ เปฯ ภวํ. ออุปาทานํ. ตัตถ์หิ. เวทนี. ฝัสลลํ. สฬายตนี. นามรूपํ.
 วิปลวณํ. เหวํ ลัชาเร ปชานาติ, เหวํ ลัชาเรสมุทฺทยํ ปชานาติ, เหวํ
 ลัชาเรนิโรธํ ปชานาติ, เหวํ ลัชาเรนิโรธคามินี ปฏิปทํ ปชานาติ. อญํ
 วุจฺจติ ภิกขเว ภิกขุ "ทิจฺจิจฺฉิมฺมํบั้นโน อิตฺถิ ทัสสนสम्मิมฺมํบั้นโน อิตฺถิ"
 "อาคโต อิมํ สัทธมฺมํ อิตฺถิ" "บัสสตี อิมํ สัทธมฺมํ อิตฺถิ," "เสกฺขเชน
 วา เณน สมนฺนาคโต อิตฺถิ" "เสกฺขาย วิชฺชาย สมนฺนาคโต อิตฺถิ"
 "ธมฺมสโต สมาบั้นโน อิตฺถิ" "อริโย นิพฺเพธกบับฺโปลอ อิตฺถิ"
 "อมตทวารํ อาทจฺจ ติจฺจิจฺฉติ อิตฺถิ. อัจฺจิม."

สวาทถฺยํ วิหริตี. ตัตถ์ โข ๗ เปฯ เย ทิ เกจฺจ ภิกขเว
 สมณา วา พหุหิมณา วา ชรามรณํ น ปริชานันตี, ชรามรณสมุทฺทยํ
 น ปริชานันตี, ชรามรณนิโรธํ น ปริชานันตี, ชรามรณนิโรธคามินี
 ปฏิปทํ น ปริชานันตี. ชาตี น ปริชานันตี, ๗ เปฯ ภวํ. ออุปาทานํ.
 ตัตถ์หิ. เวทนี. ฝัสลลํ. สฬายตนี. นามรूपํ. วิปลวณํ. ลัชาเร น
 ปริชานันตี, ลัชาเรสมุทฺทยํ น ปริชานันตี, ลัชาเรนิโรธํ น ปริชานันตี,
 ลัชาเรนิโรธคามินี ปฏิปทํ น ปริชานันตี. นเมเต ภิกขเว สมณา
 วา พหุหิมณา วา สมเนสุ วา สมณดัมมตา พหุหิมเนสุ วา
 พหุหิมณดัมมตา, น จ ปเนเต อายสฺมิมฺมโต สามีลลวตฺตํ วา พหุหิมลลวตฺตํ
 วา ทิจฺจิจฺฉเว ธมฺเม สยํ อภิลลว สัจฺฉนิกตฺวา อุลลิมบัสซ วิหริตี.

เย จ โข เกจฺจ ภิกขเว สมณา วา พหุหิมณา วา ชรามรณํ
 ปริชานันตี, ชรามรณสมุทฺทยํ ปริชานันตี, ชรามรณนิโรธํ ปริชานันตี,
 ชรามรณนิโรธคามินี ปฏิปทํ ปริชานันตี. ชาตี ปริชานันตี, ๗ เปฯ
 ภวํ. ออุปาทานํ. ตัตถ์หิ. เวทนี. ฝัสลลํ. สฬายตนี. นามรूपํ. วิปลวณํ. ลัชาเร
 ปริชานันตี, ลัชาเรสมุทฺทยํ ปริชานันตี, ลัชาเรนิโรธํ ปริชานันตี,

สังขารนิโรธคามินี ปฏิปทํ ปริชานันนตี. เต โขเม ภิกขเว สมณ
วา พราหฺมณมา วา สมณเณสฺ เจว สมณลัมมิตา พราหฺมเณสฺ จ
พราหฺมณลัมมิตา, เต จ ปณายลัมมโต ลัมมณฺวตฺตถจฺจ พราหฺมณฺวตฺตถจฺจ
ทิกฺขุเจว ธัมเม สยํ อภินฺวา ลัจฉิกถฺวา อุลลัมบชฺช วิหรันตี. นวม.

สวัตถึยํ วิหริต. ตตฺร โข ๗ เปฯ เย ทิ เกจิ ภิกขเว
สมณมา วา พราหฺมณมา วา ชรามรณํ นํปฺปชานันนตี, ชรามรณสมุทฺย
นํปฺปชานันนตี, ชรามรณนิโรธํ นํปฺปชานันนตี, ชรามรณนิโรธคามินี
ปฏิปทํ นํปฺปชานันนตี; เต วต ชรามรณํ สมติกกम्मํ จัสสันตตี
เนตฺ จานํ วิชชตี. ชาตี นํปฺปชานันนตี, ๗ เปฯ ภว. อูปาทาน.
ตณฺหิ. เวทนิ. ผัสสํ. สทียตณฺ. นามรูปํ. วิญฺญาณํ. ลขारे
นํปฺปชานันนตี, ลขารสมุทฺยํ นํปฺปชานันนตี, ลขารนิโรธํ นํปฺปชานันนตี,
ลขารนิโรธคามินี ปฏิปทํ นํปฺปชานันนตี; เต วต ลขारे สมติกกम्मํ
จัสสันตตี เนตฺ จานํ วิชชตี. เย จ โข เกจิ ภิกขเว สมณมา
วา พราหฺมณมา วา ชรามรณํ ปชานันนตี, ชรามรณสมุทฺยํ ปชานันนตี,
ชรามรณนิโรธํ ปชานันนตี, ชรามรณนิโรธคามินี ปฏิปทํ ปชานันนตี;
เต วต ชรามรณํ สมติกกम्मํ จัสสันตตี จานเมตฺ วิชชตี. ชาตี
ปชานันนตี, ๗ เปฯ ภว. อูปาทาน. ตณฺหิ. เวทนิ. ผัสสํ. สทียตณฺ.
นามรูปํ. วิญฺญาณํ. ลขारे ปชานันนตี, ลขารสมุทฺยํ ปชานันนตี,
ลขารนิโรธํ ปชานันนตี, ลขารนิโรธคามินี ปฏิปทํ ปชานันนตี; เต วต
ลขारे สมติกกम्मํ จัสสันตตี จานเมตฺ วิชชตี. ทลมิ.

ทสพลวัตโค ตติโย.

ตัสส อุกฺกทานํ

“เทว ทสพลา อุนิสา จ อลฺลณฺตตีตฺถิยภุมฺมิโฆ,
อูปาโน บัจจโย ภิกขุ เทว จ สมณพราหฺมณาติ.

อภิธรรมยลียุคเต กพารชัตติยวัคโค จตุตโธ.

เอกํ สมยํ ภควา สāvādํณิย วิหริติ. ตตฺร โข ภควา อายัสฺมันตํ
สาริปุตฺตํ อามันเตสิ “วุตฺตมิทํ สาริปุตฺต ปารายเน อชิตบฺเบหิ

“เย จ ลัชาตธมฺมาเส เย จ เลกฺขา ปุณฺณ อธิ,
เตสฺสมิเม นิปกโ อิริยํ ปุณฺฺโจ จ พฺรหฺมิ มาริสฺสาคิ.

อิมัสฺส นุ โข สาริปุตฺตํ ลัชิตฺเตเน ภาสิตฺตัสฺส กถํ วิตฺถาเรน
ชัตโธ ทักฺขจฺพีโพติ.

เอวํ วุตฺเต อายัสฺมา สาริปุตฺโต ตุนฺหิ อโหสิ. ทุตฺติยํบิ โข
ภควา อายัสฺมันตํ สาริปุตฺตํ อามันเตสิ ฯ เปฯ ทุตฺติยํบิ โข อายัสฺมา
สาริปุตฺโต ตุนฺหิ อโหสิ. ตติยํบิ โข ภควา อายัสฺมันตํ สาริปุตฺตํ
อามันเตสิ “วุตฺตมิทํ สาริปุตฺต ปารายเน อชิตบฺเบหิ

“เย จ ลัชาตธมฺมาเส เย จ เลกฺขา ปุณฺณ อธิ,
เตสฺสมิเม นิปกโ อิริยํ ปุณฺฺโจ จ พฺรหฺมิ มาริสฺสาคิ.

อิมัสฺส นุ โข สาริปุตฺตํ ลัชิตฺเตเน ภาสิตฺตัสฺส กถํ วิตฺถาเรน
ชัตโธ ทักฺขจฺพีโพติ. เอวํ วุตฺเต ตติยํบิ โข อายัสฺมา สาริปุตฺโต
ตุนฺหิ อโหสิ. “ภูตฺมิตฺตํ สาริปุตฺตํ บัสฺสตีติ. “ภูตฺมิตฺตํ ภูตฺเต
ยดาภูตํ สัมมบิบัณฺณาย บัสฺสตีติ, “ภูตฺมิตฺตํ ยดาภูตํ สัมมบิบัณฺณาย
ทิสฺวา ภูตฺตัสฺส นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฺปฏิบิโน โหติ; “ตทาหารา
สम्मภวันตี ยดาภูตํ สัมมบิบัณฺณาย บัสฺสตีติ, “ตทาหารา สัมภวันตี
ยดาภูตํ สัมมบิบัณฺณาย ทิสฺวา อาหารสम्मภวัสฺส นิพฺพิทาย วิราคาย
นิโรธาย ปฺปฏิบิโน โหติ; “ตทาหารนิโรธา ยํ ภูตํ ตํ นิโรธมฺมันตํ
ยดาภูตํ สัมมบิบัณฺณาย บัสฺสตีติ, “ตทาหารนิโรธา ยํ ภูตํ ตํ
นิโรธมฺมันตํ ยดาภูตํ สัมมบิบัณฺณาย ทิสฺวา นิโรธมฺมันตํ นิพฺพิทาย

วิราคาย นิโรธาย ปฏฺวิบนฺโน โหติ. เอวํ โข ภันเต เสกฺโข โหติ.
 กถํวํจํ ภันเต ลํชาตธมฺโม โหติ ? “ภูตฺมิทฺถนฺติ ภันเต ยถาภูตํ
 สัมมํบฺบญฺจาย บัลฺลสฺสตี, “ภูตฺมิทฺถนฺติ ยถาภูตํ สัมมํบฺบญฺจาย
 ทิสฺวา ภูตฺลลสฺส นีฬฺพิทา วิราคาย นิโรธาย อนุปาทา วิมุตฺโต โหติ; “ตทาทารา
 สัมภวณฺตี ยถาภูตํ สัมมํบฺบญฺจาย บัลฺลสฺสตี, “ตทาทารา สัมภวณฺตี
 ยถาภูตํ สัมมํบฺบญฺจาย ทิสฺวา อาหารสम्मภวฺลลสฺส นีฬฺพิทา วิราคาย
 นิโรธาย อนุปาทา วิมุตฺโต โหติ; “ตทาทารนิโรธาย ยํ ภูตํ ตํ
 นิโรธธมฺมนฺตี ยถาภูตํ สัมมํบฺบญฺจาย บัลฺลสฺสตี, “ตทาทารนิโรธาย
 ยํ ภูตํ ตํ นิโรธธมฺมนฺตี ยถาภูตํ สัมมํบฺบญฺจาย ทิสฺวา นิโรธธมฺมลลสฺส
 นีฬฺพิทา วิราคาย นิโรธาย อนุปาทา วิมุตฺโต โหติ. เอวํ โข ภันเต
 ลํชาตธมฺโม โหติ. อิติ โข ภันเต ยํ ตํ วุตฺตํ ปารายเน อชิตบฺบญฺหิ

“เย จ ลํชาตธมฺมาเส เย จ เสกฺखा ปฏฺฐ อธิ,
 เตลลํเม นิปโก อิริยํ ปฏฺฐโง จ พฺรุหิ มาริสฺสตี.

อิมลลสฺส โขหํ ภันเต ลลฺลชิตเตน ภาลลิตลลสฺส เอวํ วิตถาเรน
 อตฺตํ อชานามิตี.

ลลลลลล ลลลลลล ลลลลลลลล, “ภูตฺมิทฺถนฺติ ลลลลลลลล ยถาภูตํ สัมมํบฺบญฺจาย
 บัลฺลสฺสตี, “ภูตฺมิทฺถนฺติ ยถาภูตํ สัมมํบฺบญฺจาย ทิสฺวา ภูตฺลลสฺส นีฬฺพิทาย
 วิราคาย นิโรธาย ปฏฺวิบนฺโน โหติ; “ตทาทารา สัมภวณฺตี ยถาภูตํ
 สัมมํบฺบญฺจาย บัลฺลสฺสตี, “ตทาทารา สัมภวณฺตี ยถาภูตํ สัมมํบฺบญฺจาย
 ทิสฺวา อาหารสम्मภวฺลลสฺส นีฬฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏฺวิบนฺโน
 โหติ; “ตทาทารนิโรธาย ยํ ภูตํ ตํ นิโรธธมฺมนฺตี ยถาภูตํ สัมมํบฺบญฺจาย
 บัลฺลสฺสตี, “ตทาทารนิโรธาย ยํ ภูตํ ตํ นิโรธธมฺมนฺตี ยถาภูตํ สัมมํบฺบญฺจาย
 ทิสฺวา นิโรธธมฺมลลสฺส นีฬฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏฺวิบนฺโน โหติ.
 เอวํ โข ลลลลลลลล เสกฺโข โหติ. กถํวํจํ ลลลลลลลล ลํชาตธมฺโม

โหติ ? “ กุตมัทนัถิ สารีปุตฺต ยถากุตฺ สัมมัมบับฺบณาย บัลลติ,
 “ กุตมัทนัถิ ยถากุตฺ สัมมัมบับฺบณาย ทิสฺวา กุตฺตลล นัพฺพิทา วิราคา
 นิโรธา อนุปาทา วิมุตฺโต โหติ; “ ตทาทารา สัมภวันฺถิ ยถากุตฺ
 สัมมัมบับฺบณาย บัลลติ, “ ตทาทารา สัมภวันฺถิ ยถากุตฺ สัมมัมบับฺบณาย
 ทิสฺวา อาหารสัมภวฺลล นัพฺพิทา วิราคา นิโรธา อนุปาทา วิมุตฺโต
 โหติ; “ ตทาทารนิโรธา ยํ กุตฺ ตํ นิโรธम्मณฺถิ ยถากุตฺ สัมมัมบับฺบณาย
 บัลลติ, “ ตทาทารนิโรธา ยํ กุตฺ ตํ นิโรธम्मณฺถิ ยถากุตฺ สัมมัมบับฺบณาย
 ทิสฺวา นิโรธम्मลล นัพฺพิทา วิราคา นิโรธา อนุปาทา วิมุตฺโต
 โหติ. เอวํ โข สารีปุตฺต ลขชาติธมฺโม โหติ. อิติ โข สารีปุตฺต
 ยํ ตํ วุตฺตํ ปารายเน อชิตบฺเบหิ

“เย จ ลขชาติธมฺมาเส เย จ เสกฺขา ปญฺจ อธิ,
 เตลลัมเม นิปกอ อิริยํ ปญฺจโจ จ พฺรหฺมิ มาริสฺสตี.

อิมลลล โข สารีปุตฺต ลขิตเตน ภาลิตลลล เอวํ วิตฺถาเรน อตฺถโก
 ทฺวฺจฺจพิโหติ. ปจฺม.

สาวตฺถิยํ วิหริตี. อถ โข กพฺฟารชตฺตโย ภิกฺขุ เยนายลลมา
 สารีปุตฺโต เตนุปลังกมิ; อุลปลังกมิตฺวา อายลลมา สารีปุตฺเตน
 ลลลลล สัมมอเท, สัมมอเทเนยํ กถํ สาราณเณยํ วิตฺถาเรตฺวา เอกมณฺถิ
 นิลลล. เอกมณฺถิ นิลลนโน โข กพฺฟารชตฺตโย ภิกฺขุ อายลลมา
 สารีปุตฺตํ เขตทโวจ “ โมลยณฺคคฺคโน อวฺโส สารีปุตฺต ภิกฺขุ ลิกฺขขํ
 บัจจกฺกชายํ ทินายาวตฺโตตี. นท นฺน โล อายลลมา อิมลลล
 ธมฺมวินเย อลลลลลลลลลลลล. เตนหายลลมา สารีปุตฺโต อิมลลล
 ธมฺมวินเย อลลลลลลลลลลลล. น ชฺวาทํ อวฺโส กัฆามตี. อายต
 ปนาวฺโสตี. น ชฺวาทํ อวฺโส วิจิกฺกฉามตี.

อถ โข กพฺฟารชตฺตโย ภิกฺขุ อญฺจายาตมา เยน ภคฺวา

เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิต्वा ภควันตี อภิวาเทต્वा เอกมันตี นิสีหิ.
 เอกมันตี นิสินโน โข กพารชัตติโย ภิกขุ ภควันตี เขตทโว
 “อายัสสัมมา ภันเต สาริปุตฺเตน อังญา พฺยากตา “ขีณา ชาติ,
 วุสิตํ พหิมจริยํ, กตํ กรณียํ, นาปรํ อิตถิตฺตยาติ ปชานามิตฺติ.
 อถ โข ภควา อังญตรํ ภิกขุ อามันเตติ “เอहि ต्वํ ภิกขุ;
 มม วจเนน สาริปุตฺตํ อามันเตติ “สัตฺธา ตํ อวฺโส สาริปุตฺต
 อามันเตตฺติ. “เอวํ ภันเตติ โข โส ภิกขุ ภควโต ปฏิสฺสุตฺวา
 เยนายัสฺสมา สาริปุตฺโต เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิต्वा อายัสฺสมันตี
 สาริปุตฺตํ เขตทโว “สัตฺธา ตํ อวฺโส สาริปุตฺต
 อามันเตตฺติ. “เอวมาวฺโสติ โข อายัสฺมา สาริปุตฺโต ตัสส ภิกขุโน
 ปฏิสฺสุตฺวา เยน ภควา เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิต्वा ภควันตี
 อภิวาเทตฺวา เอกมันตี นิสีหิ. เอกมันตี นิสินโน โข อายัสฺสมันตี
 สาริปุตฺตํ ภควา เขตทโว “สัจจํ กิร ตยา สาริปุตฺต อังญา
 พฺยากตา “ขีณา ชาติ, วุสิตํ พหิมจริยํ, กตํ กรณียํ, นาปรํ
 อิตถิตฺตยาติ ปชานามิตฺติ. น โข ภันเต เอเตหิ ปเทหิ เอเตหิ
 พยฺยชเนหิ อตฺโถ จ วุตฺโตติ. เยน เกนจิปิ สาริปุตฺตํ ปรียาเยน
 กุลปุตฺโต อังญํ พฺยากโรติ, อถ โข พฺยากตํ พฺยากตโต
 ทฺวํจฺพพฺพตี. นนุ อหํปิ ภันเต เอวํ วทามิ “น โข
 ภันเต เอเตหิ ปเทหิ เอเตหิ พยฺยชเนหิ อตฺโถ จ วุตฺโตติ.
 สเจ ตํ สาริปุตฺตํ เอวํ ปุจฺเจยฺยํ “กถํ ชานตา ปน ตยา
 อวฺโส สาริปุตฺตํ กถํ บัลลิตา อังญา พฺยากตา “ขีณา ชาติ,
 วุสิตํ พหิมจริยํ, กตํ กรณียํ, นาปรํ อิตถิตฺตยาติ ปชานามิตฺติ.
 เอวํ ปุจฺจโง ต्वํ สาริปุตฺตํ กิณฺติ พฺยากระยฺยาสีติ. สเจ มํ ภันเต
 เอวํ ปุจฺเจยฺยํ “กถํ ชานตา ปน ตยา อวฺโส สาริปุตฺตํ กถํ

บัลลิตตา อัมบวา พยายามตา “ชีณา ชาติ, วุสิต พหิมจริย, กต กรณีย, นاپริ อิตถัตตยาติ ปชานามิติ. เอว ปุญฺโงหิ ภาณเต เอว พยายามเยยัม”

“ยนิทานาวุโส ชาติ ตลลิส นินานลลิส ลขยา ชินลลิม” “ชีณามิติ วิทิตวา

“ชีณา ชาติ, วุสิต พหิมจริย, กต กรณีย, นاپริ อิตถัตตยาติ ปชานามิติ. เอว ปุญฺโงหิ ภาณเต เอว พยายามเยยัม. สเจ ปน ตํ สารีปุตต เอว ปุจฺเจยัม” “ชาติ ปนาวุโส สารีปุตต กนิทานา กิลมฺพยา กิชาติกา กิปภวาติ. เอว ปุญฺโงหิ ตวี สารีปุตต กนิติ พยายามเยยาสิตติ. สเจ มํ ภาณเต เอว ปุจฺเจยัม” “ชาติ ปนาวุโส สารีปุตต กนิทานา กิลมฺพยา กิชาติกา กิปภวาติ. เอว ปุญฺโงหิ ภาณเต เอว พยายามเยยัม” “ชาติ โข อาวุโส ภาวนิทานา ภาวสมฺพยา ภาวชาติกา ภาวปภวาติ. เอว ปุญฺโงหิ ภาณเต เอว พยายามเยยัม. สเจ ปน ตํ สารีปุตต เอว ปุจฺเจยัม” “ภโว ปนาวุโส สารีปุตต กนิทานา กิลมฺพโย กิชาติโก กิปภโวติ. เอว ปุญฺโงหิ ตวี สารีปุตต กนิติ พยายามเยยาสิตติ. สเจ มํ ภาณเต เอว ปุจฺเจยัม” “ภโว ปนาวุโส สารีปุตต กนิทานา กิลมฺพโย กิชาติโก กิปภโวติ. เอว ปุญฺโงหิ ภาณเต เอว พยายามเยยัม” “ภโว โข อาวุโส อูปาทานนินทานา อูปาทานสมฺพโย อูปาทานชาติโก อูปาทานปภโวติ. เอว ปุญฺโงหิ ภาณเต เอว พยายามเยยัม. สเจ ปน ตํ สารีปุตต เอว ปุจฺเจยัม” “อูปาทานํ ปนาวุโส ๗ เปฯ สเจ ปน ตํ สารีปุตต เอว ปุจฺเจยัม” “ตถนิหา ปนาวุโส สารีปุตต กนิทานา กิลมฺพยา กิชาติกา กิปภวาติ. เอว ปุญฺโงหิ ตวี สารีปุตต กนิติ พยายามเยยาสิตติ. สเจ มํ ภาณเต เอว ปุจฺเจยัม” “ตถนิหา ปนาวุโส สารีปุตต กนิทานา กิลมฺพยา กิชาติกา กิปภวาติ. เอว ปุญฺโงหิ ภาณเต เอว พยายามเยยัม” “ตถนิหา โข อาวุโส

เวทนานิทานา เวทนาสมุทฺทยา เวทนาชาติกา เวทนาปรภวติ. เอว
 ปุญฺโฆหิ ภูมิตฺเต เอว พฺยักฺกเรยฺยํนํตี. สเจ ปน ตํ สารีปุตฺต
 เอว ปุจฺเจยฺยํ “เวทนา ปนารุโล สารีปุตฺต กนิทานา ฯ เปช
 ก็ปรภวติ. เอว ปุญฺโฆ ตวี สารีปุตฺต กินตี พฺยักฺกเรยฺยาสีติ.
 สเจ มํ ภูมิตฺเต เอว ปุจฺเจยฺยํ “เวทนา ปนารุโล สารีปุตฺต
 กนิทานา ฯ เปช ก็ปรภวติ. เอว ปุญฺโฆหิ ภูมิตฺเต เอว
 พฺยักฺกเรยฺยํ “เวทนา โข อารุโล ผลฺลํสนิทานา ฯ เปช
 ผลฺลํสปรภวติ. เอว ปุญฺโฆหิ ภูมิตฺเต เอว พฺยักฺกเรยฺยํนํตี. สเจ
 ปน ตํ สารีปุตฺต เอว ปุจฺเจยฺยํ “กถํ ชานโต ปน เต อารุโล
 สารีปุตฺต กถํ บัลฺลโต ยา เวทนาสุ นันตี สา น อပ္ปญฺ्ञํจาสีติ.
 เอว ปุญฺโฆ ตวี สารีปุตฺต กินตี พฺยักฺกเรยฺยาสีติ. สเจ มํ
 ภูมิตฺเต เอว ปุจฺเจยฺยํ “กถํ ชานโต ปน เต อารุโล สารีปุตฺต
 กถํ บัลฺลโต ยา เวทนาสุ นันตี สา น อပ္ปญฺ्ञํจาสีติ. เอว ปุญฺโฆ
 อหิ ภูมิตฺเต เอว พฺยักฺกเรยฺยํ “ติลฺลโธ โข อิมา อารุโล เวทนา
 กตมา ติลฺลโธ? สุขา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกฺขมสุขา เวทนา.
 อิมา โข อารุโล ติลฺลโธ เวทนา อนิจฺจา, ยถนิจฺจํ ต
 “ทุกฺขํนํตี วิทิตํ, ยา เวทนาสุ นันตี สา น อပ္ปญฺ्ञํจาสีติ.
 เอว ปุญฺโฆ อหิ ภูมิตฺเต เอว พฺยักฺกเรยฺยํนํตี. สากุ สากุ
 สารีปุตฺต, อยฺมํปิ โข สารีปุตฺต ปริยาโย เอตฺถลฺลเวย อตฺถลฺล
 ลฺลิตฺเตน เวยฺยากรณาย “ยํ กิลฺลํจิ เวทยิตํ ตํ ทุกฺขํลฺลมนํตี.
 สเจ ปน ตํ สารีปุตฺต เอว ปุจฺเจยฺยํ “กถํ วิโมกฺขา ปน
 ตยา อารุโล สารีปุตฺต อลฺลวํ พฺยักฺกตา “ขีณา ชาติ, วุสิตํ
 อหิ ภูมิตฺเต, กถํ กรณียํ, นاپยํ อิตฺตํตยาชาติ ปนทานาสีติ. เอว

ปุณฺโณ โจ ตวั สารีปุตฺต กิณฺติ พฺยัคเรยฺยาสตี. สเจ มํ ภันเต
 เอวั ปุจฺเจยฺยํ “กถํ วิโมกฺขา ปน ตยา อวฺุโล สารีปุตฺต อภิณฺวา
 พฺยัคตา “ชฌนา ชาติ, วุสิตํ ทฺรหฺมจฺริยํ, กตํ กรณฺเย, นาปริ
 อิตฺตํ ตายาติ ปชานามิตี. เอวั ปุณฺโณ อหิ ภันเต เอวั
 พฺยัคเรยฺยํ “อชฺฉตฺตวิโมกฺขา ชฺวาทิ อวฺุโล สัพฺพปาทานักขยา
 ตถาสโต วิหรามิ, ยถาสตํ วิหรันตํ อาสวา นานุสฺสวณฺตี, อตฺตทานนฺจ
 นาวชานามิตี. เอวั ปุณฺโณ อหิ ภันเต เอวั พฺยัคเรยฺยณฺตี.
 สาทุ สาทุ สารีปุตฺต, อยมํปิ โข สารีปุตฺต ปรียาโย เอตฺตํเสว
 อตฺตํตฺตํ ลํชิตฺเตน เวยฺยากรณาย “เย อาสวา สมเนน วุตฺตา
 เตสฺวาทิ น กามิ, “เต เม ปเทนาติ น วิจิกฺขณามิตี.
 อิทมวโจ ภควา, อิทํ วิตฺวาน สคฺโต อญฺฺจายาตนา วิหาริ ปาวิสิ.
 ตตฺริ โข อายสฺมา สารีปุตฺโต อจิรบักกนฺตํลลํ ภควโต ภิกฺขุ
 อามนฺเตสิ “ปุพฺเพ อปัฏฺฐิตฺวิทํ มํ อวฺุโล ภควา ปจฺม
 บันฺโท อปุจฺฉิ, ตสฺส เม อโหสิ ทนฺถายิตฺตํ. ยโต จ โข เม
 อวฺุโล ภควา ปจฺม บันฺโท อนุมฺทิ, ตสฺส มยฺหิ อวฺุโล
 เอตทโหสิ “ทิวลฺลํเจปิ มํ ภควา เอตมตฺตํ ปุจฺเจยฺย
 อภิณฺวมณฺเณหิ ปเทหิ อภิณฺวมณฺเณหิ ปรียาเยหิ, ทิวลฺลํ
 ภควโต เอตมตฺตํ พฺยัคเรยฺยํ อภิณฺวมณฺเณหิ ปเทหิ
 อภิณฺวมณฺเณหิ ปรียาเยหิ; รัตติ เจปิ มํ ภควา เอตมตฺตํ
 ปุจฺเจยฺย อภิณฺวมณฺเณหิ ปเทหิ อภิณฺวมณฺเณหิ ปรียาเยหิ,
 รัตตํปหิ ภควโต เอตมตฺตํ พฺยัคเรยฺยํ อภิณฺวมณฺเณหิ ปเทหิ
 อภิณฺวมณฺเณหิ ปรียาเยหิ; รัตตนิทิวลฺลํเจปิ มํ ภควา เอตมตฺตํ
 ปุจฺเจยฺย อภิณฺวมณฺเณหิ ปเทหิ อภิณฺวมณฺเณหิ ปรียาเยหิ,
 รัตตนิทิวลฺลํ ภควโต เอตมตฺตํ พฺยัคเรยฺยํ อภิณฺวมณฺเณหิ

ปเทหิ อัจฉิมมัจฉเวหิ ปริยาเยหิ; เทว รัตตินทิวานิ เจปิ มํ
 ภควา เอตมัตถํ ปุจฺเจยฺย ฯ เปฯ เทว รัตตินทิวานิปหํ ภควโต
 เอตมัตถํ พฺยากเรยฺยํ ฯ เปฯ ตึณิ รัตตินทิวานิ เจปิ มํ ภควา
 เอตมัตถํ ปุจฺเจยฺย. ตึณิ รัตตินทิวานิปหํ ภควโต เอตมัตถํ
 พฺยากเรยฺยํ. จัตตาริ รัตตินทิวานิ เจปิ ภควา เอตมัตถํ ปุจฺเจยฺย.
 จัตตาริ รัตตินทิวานิปหํ ภควโต เอตมัตถํ พฺยากเรยฺยํ. บัณฺจ
 รัตตินทิวานิ เจปิ มํ ภควา เอตมัตถํ ปุจฺเจยฺย. บัณฺจ
 รัตตินทิวานิปหํ ภควโต เอตมัตถํ พฺยากเรยฺยํ. ฉ รัตตินทิวานิ
 เจปิ มํ ภควา เอตมัตถํ ปุจฺเจยฺย. ฉ รัตตินทิวานิปหํ ภควโต
 เอตมัตถํ พฺยากเรยฺยํ. สัตต รัตตินทิวานิ เจปิ มํ ภควา เอตมัตถํ
 ปุจฺเจยฺย อัจฉิมมัจฉเวหิ ปเทหิ อัจฉิมมัจฉเวหิ ปริยาเยหิ, สัตต
 รัตตินทิวานิปหํ ภควโต เอตมัตถํ พฺยากเรยฺยํ อัจฉิมมัจฉเวหิ
 ปเทหิ อัจฉิมมัจฉเวหิ ปริยาเยหิตี.

อด โข กฬารชัตติโย ภิกขุ อญฺเฐยาสณา เยน ภควา
 เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนัตํ นิสิตฺ.
 เอกมฺนัตํ นิสินฺโน โข กฬารชัตติโย ภิกขุ ภควันตํ เอตทโวจ
 “อายัสสมตา ภันเต สาริปุตฺเตน ลีหนาโท นทโต “ปุพฺเพ
 อปัฏฺฐวิตฺติ มํ อวฺุโล ภควา ปจฺมํ บัณฺหิ อปุจฺฉิ, ตัสส เม
 อโหสิ ทนฺถายิตตํ. ยโต จ โข เม อวฺุโล ภควา ปจฺม
 บัณฺหิ ออนุโมทิ, ตัสส มยฺหิ อวฺุโล เอตทโหสิ “ทิวสฺสเจปิ มํ
 ภควา เอตมัตถํ ปุจฺเจยฺย อัจฉิมมัจฉเวหิ ปเทหิ อัจฉิมมัจฉเวหิ
 ปริยาเยหิ, ทิวสฺสปหํ ภควโต เอตมัตถํ พฺยากเรยฺยํ อัจฉิมมัจฉเวหิ
 ปเทหิ อัจฉิมมัจฉเวหิ ปริยาเยหิ; รัตตี เจปิ ฯ เปฯ รัตตินทิว
 เจปิ มํ ภควา. เทว รัตตินทิวานิ เจปิ มํ ภควา. ตึณิ

สัตตนิทรวรรณ สัตตนิทรวรรณ

จัตตาริ. บัจจ. ฉ. สัตต. รัตตนิทรวรรณ. เจป. มี. ภควา. เอตมัตถัง
 ปัจเจยฺย. อังคณมัลลเวหิ. ปเทหิ. อังคณมัลลเวหิ. ปริยาเยหิ,
 สัตต. รัตตนิทรวรรณ. ภาควโต. เอตมัตถัง. พฺยัคเรยฺย. อังคณมัลลเวหิ
 ปเทหิ. อังคณมัลลเวหิ. ปริยาเยหิติ. ส. หิ. ภิกขุ. สารีปุตตัง. ส
 รัมมธาดุ. สุปปฏิจจาทิธา, ยัสสา. รัมมธาดุยา. สุปปฏิจจาทิสัตตา
 ทิวสัจเจป. สารีปุตต. เอตมัตถัง. ปัจเจยฺย. อังคณมัลลเวหิ. ปเทหิ
 อังคณมัลลเวหิ. ปริยาเยหิ, ทิวสัจ. เม. สารีปุตโต. เอตมัตถัง
 พฺยัคเรยฺย. อังคณมัลลเวหิ. ปเทหิ. อังคณมัลลเวหิ. ปริยาเยหิ,
 รัตต. เจป. สารีปุตต. เอตมัตถัง. ปัจเจยฺย. อังคณมัลลเวหิ. ปเทหิ
 อังคณมัลลเวหิ. ปริยาเยหิ, รัตต. เม. สารีปุตโต. เอตมัตถัง
 พฺยัคเรยฺย. ๗. ๗. รัตตนิทรวรรณ. สารีปุตต. เอตมัตถัง. ปัจเจยฺย.
 รัตตนิทรวรรณ. เม. สารีปุตโต. เอตมัตถัง. พฺยัคเรยฺย. เทว. รัตตนิทรวรรณ
 เจป. สารีปุตต. เอตมัตถัง. ปัจเจยฺย. เทว. รัตตนิทรวรรณ. เม.
 สารีปุตโต. เอตมัตถัง. พฺยัคเรยฺย. ต. รัตตนิทรวรรณ. เจป. สารีปุตต.
 เอตมัตถัง. ปัจเจยฺย. ต. รัตตนิทรวรรณ. เม. สารีปุตโต. เอตมัตถัง
 พฺยัคเรยฺย. จัตตาริ. รัตตนิทรวรรณ. เจป. สารีปุตต. เอตมัตถัง. ปัจเจยฺย.
 จัตตาริ. รัตตนิทรวรรณ. เม. สารีปุตโต. เอตมัตถัง. พฺยัคเรยฺย. บัจจ.
 รัตตนิทรวรรณ. เจป. สารีปุตต. เอตมัตถัง. ปัจเจยฺย. บัจจ. รัตตนิทรวรรณ.
 เม. สารีปุตโต. เอตมัตถัง. พฺยัคเรยฺย. ฉ. รัตตนิทรวรรณ. เจป.
 สารีปุตต. เอตมัตถัง. ปัจเจยฺย. ฉ. รัตตนิทรวรรณ. เม. สารีปุตโต.
 เอตมัตถัง. พฺยัคเรยฺย. สัตต. รัตตนิทรวรรณ. เจป. สารีปุตต. เอตมัตถัง
 ปัจเจยฺย. อังคณมัลลเวหิ. ปเทหิ. อังคณมัลลเวหิ. ปริยาเยหิ, สัตต.
 รัตตนิทรวรรณ. เม. สารีปุตโต. เอตมัตถัง. พฺยัคเรยฺย. อังคณมัลลเวหิ
 ปเทหิ. อังคณมัลลเวหิ. ปริยาเยหิติ. ท. ติ.

สารัตถ์ย วิหริ. จตุจัตตาฬีส โว ภิกขเว ฅานวัตถุนิ เทเสสสามิ,
 ตัง สุนาถ ตาธุกัง มนสิกาโรถ, ภาสิสสามีติ. “เอว กัณเตติ โข
 เต ภิกขุ ภาวโต บัจจัสสิดุ. ” ภาวา เอตทโวจ “กตมานิ จ
 ภิกขเว จตุจัตตาฬีส ฅานวัตถุนิ ? ชรามรณ ฅานัง, ชรามรณสมุทเย
 ฅานัง, ชรามรณนิโรเธ ฅานัง, ชรามรณนิโรคามินิยา ปฏิปทาย
 ฅานัง; ชาติยา ฅานัง, ชาติสมุทเย ฅานัง, ชาตินิโรเธ ฅานัง,
 ชาตินิโรคามินิยา ปฏิปทาย ฅานัง; ภาเว ฅานัง, ภาวสมุทเย ฅานัง,
 ภาวนิโรเธ ฅานัง, ภาวนิโรคามินิยา ปฏิปทาย ฅานัง; อุปาทาน
 ฅานัง, อุปาทานสมุทเย ฅานัง, อุปาทานนิโรเธ ฅานัง, อุปาทาน-
 นิโรคามินิยา ปฏิปทาย ฅานัง; ตัณ्हาย ฅานัง, ตัณ्हาสุมุทเย
 ฅานัง, ตัณ्हานิโรเธ ฅานัง, ตัณ्हานิโรคามินิยา ปฏิปทาย ฅานัง;
 เวทนาย ฅานัง, เวทนายสมุทเย ฅานัง, เวทนานิโรเธ ฅานัง,
 เวทนานิโรคามินิยา ปฏิปทาย ฅานัง; สัสเส ฅานัง. สฬายตเน
 ฅานัง. นามรูป ฅานัง. วิญจนาถ ฅานัง. สัฆาเรสุ ฅานัง,
 สัฆารสมุทเย ฅานัง, สัฆารนิโรเธ ฅานัง, สัฆารนิโรคามินิยา ปฏิปทาย
 ฅานัง. อิมานิ วุจจันตี ภิกขเว จตุจัตตาฬีส ฅานวัตถุนิ.

กตมัมมัง ภิกขเว ชรามรณัง ? ยา เตส เตส สัตตทานัง ตัมहि
 ตัมहि สัตตนิกาเย ชรา ชรัมตา ชันทิจัง ปาลิจัง วลิตตจตา อายุโน สัฆานิ
 อิมันทรียานัง ปรีปาโก, อัย วุจจติ ชรา. ยา เตส เตส สัตตทานัง
 ตัมहा ตัมहा สัตตนิกาया จุติ จวนตา เกโท อันตรธานัง มัจจุมนัง
 กาลกิริยา ชันธานัง เกโท กฬาวรัสส นิกเขโป, อิทัง วุจจติ มรณัง.
 ติติ อัยมัง ชรา อิทัง มรณัง, อิทัง วุจจติ ภิกขเว ชรามรณัง.
 ชาติสมุทยา ชรามรณสมุทโย, ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรธา, อยเมว
 อวิโย อัญจันติโก มัคโค, -ชรามรณนิโรคามินิ ปฏิปทา: เสยยันตัง ?

สัมมาทิฏฐิจิ ๗ เปฯ สัมมาสมาธิ. ยโต โข ภิกขเว อริยสาวโก
 เอวํ ชรามรณํ ปชานาติ, เอวํ ชรามรณสมุทฺถํ ปชานาติ, เอวํ
 ชรามรณนิโรธํ ปชานาติ, เอวํ ชรามรณนิโรธคามินี ปฏิปทํ ปชานาติ;
 อิทมัสส ธัมเม วาณํ. โส อิมินา ธัมเมเน ทิฏฐิเจเน วิทิตฺเตน
 อกาลิเกเน บัดฺเดเน ปริโยคาเพหิเน อตีตानาคเต นยํ เนติ. เย โข
 เกจิ อตีตมัทธานํ สมณา วา พหํหีมณา วา ชรามรณํ อพฺภักขณฺตุ;
 ชรามรณสมุทฺถํ อพฺภักขณฺตุ, ชรามรณนิโรธํ อพฺภักขณฺตุ, ชรามรณนิโร-
 ธคามินี ปฏิปทํ อพฺภักขณฺตุ; สัพเพ เต เอวเมว อพฺภักขณฺตุ, เสยฺยตาบิหิ
 เอตฺรหิ. เยปิ หิ เกจิ อเนกตมัทธานํ สมณา วา พหํหีมณา วา
 ชรามรณํ อภิชานิสฺสณฺตี, ชรามรณสมุทฺถํ อภิชานิสฺสณฺตี, ชรามรณนิโรธํ
 อภิชานิสฺสณฺตี, ชรามรณนิโรธคามินี ปฏิปทํ อภิชานิสฺสณฺตี; สัพเพ
 เต เอวเมว อภิชานิสฺสณฺตี, เสยฺยตาบิหิ เอตฺรหิตี. อิทมัสส อํนฺวเย
 วาณํ. ยโต โข ภิกขเว อริยสาวกัสส อิมานิ เทวํ วาณานิ
 ปริสุทฺธานิ โหนฺติ ปริโยทาทานิ ธัมเม วาณณฺจ อํนฺวเย วาณณฺจ.
 อयํ วุจฺจติ ภิกขเว อริยสาวโก “ทิฏฐิจิ สัมมํ นโน อติปิ” “ทสฺส น สัมมํ นโน
 อติปิ” “อาคโต อิมิ สทฺธมฺมิ อติปิ” “บัสสตี อิมิ สทฺธมฺมิ อติปิ”
 “เสกฺขเน วา เณเน สมันนาคโต อติปิ” “เสกฺขาย วิชฺชาย สมันนาคโต
 อติปิ” “ธมฺมโลตํ สสมา นโน อติปิ” “อริโย นิพฺเพชฺชิกขณฺโณ อติปิ”
 “อมตทวารํ อาหังจ ติฏฐจติ อติปิติ. กตมา จ ภิกขเว ชาติ ๗ เปฯ
 กตโม จ ภิกขเว ภโว. กตมณฺจ ภิกขเว อูปาทานํ. กตมา จ
 ภิกขเว ตณฺหา. กตมา จ ภิกขเว เวทนา. กตโม จ ภิกขเว
 ฝสฺสโล. กตมณฺจ ภิกขเว สฬายตณฺ. กตมณฺจ ภิกขเว นามรูปํ.
 กตมณฺจ ภิกขเว วิจรณาณํ. กตเม จ ภิกขเว สํขารา ? ตโยเม
 ภิกขเว สํขารา: กายสํขารो วจฺสํขารो จิตฺตสํขารो. อิเม วุจฺจันตี

ภิกขเว ลังคารา. อวิชชาสมุทฺทยา ลังการสมุทฺโทยา, อวิชชานโรธา ลังการนิโรธา,
 ขยเมว อริโย อัญฺจกโก มัคโค, ลังการนิโรธคามินี ปฏิปทา:
 เสยฺยถิ? ลัมมาทญฺฺจิจิ ฯเย ฯ ลัมมาสมาธิ. ยโต โข ภิกขเว
 อริยสาวโก เอวํ ลังการเ ปชานาติ, เอวํ ลังการสมุทฺทยํ ปชานาติ,
 เอวํ ลังการนิโรธํ ปชานาติ, เอวํ ลังการนิโรธคามินี ปฏิปทํ ปชานาติ;
 อิทมัสฺส ธมฺเม ฉานนํ. โส อิมินา ธมฺเมน ทญฺฺจเณ วิทิตฺเตน
 อกาลิเกเน บัดฺเตเน ปริโยคาเพฺหเนน อตฺตนาคเต นยํ เนติ. เย
 โข เกจิ อตฺตมถิถานํ สมฺมนา วา พหฺมถิถานา วา ลังการอภิภวณฺฺลํ,
 ลังการสมุทฺทยํ อภิภวณฺฺลํ, ลังการนิโรธํ อภิภวณฺฺลํ, ลังการนิโรธคามินี
 ปฏิปทํ อภิภวณฺฺลํ; ลทฺเพ เต เอวเมว อภิภวณฺฺลํ, เสยฺยดาบฺพิ
 เขตฺรหิ. เยปิ หิ เกจิ ฉนาคตมถิถานํ สมฺมนา วา พหฺมถิถานา วา
 ลังการอภิชานิสฺสณฺฺติ, ลังการสมุทฺทยํ อภิชานิสฺสณฺฺติ, ลังการนิโรธํ
 อภิชานิสฺสณฺฺติ, ลังการนิโรธคามินี ปฏิปทํ อภิชานิสฺสณฺฺติ; ลทฺเพ เต
 เอวเมว อภิชานิสฺสณฺฺติ, เสยฺยดาบฺพิ เขตฺรหิ. อิทมัสฺส อญฺฺเวเย
 ฉานนํ. ยโต โข ภิกขเว อริยสาวกัสฺส อิมานิ เทวํ ฉานานิ
 ปริสุทฺถานิ โหนฺติ ปริโยทาทานิ ธมฺเม ฉานนฺฺจ อญฺฺเวเย ฉานนฺฺจ.
 อญฺฺ วุจฺจติ ภิกขเว อริยสาวโก “ทญฺฺจิจิลัมบณฺฺโน อติปิ” “ทลฺลนลัมบณฺฺโน
 อติปิ” “อาคโต อิมํ ลทฺธมฺมํ อติปิ” “บัลลลติ อิมํ ลทฺธมฺมํ อติปิ”
 “เลกฺขเณ ฉาเนเน สมนฺฺนาคโต อติปิ” “เลกฺขาย วิชฺชาย
 สมนฺฺนาคโต อติปิ” “ธมฺมโสถํ สมาบฺณฺโน อติปิ” “อริโย นิพฺเพถกญฺฺลโโย
 อติปิ” “อมตทวารํ อาหิจฺจ ตญฺฺจติ อติปิ. ตติยํ.

สาวตฺถิยํ วิหฺรติ. ลตฺตลตฺตฺตริโว ภิกขเว ฉานวตฺถุนิ เทเสลฺลลามี,
 ตํ สุนฺมาถ สาราถํ มนฺลิกโรถ, ภาสิลลลามีติ. “เอวํ ภาณฺเตติ โข เต
 ภิกขุ ภควโต บัจฺจลฺลลลลล. ภควา เขตฺทโวจ “กตมานิ จ ภิกขเว

ลัทธิตันตันตรี ภาณวัตตุนิ ? “ชาติบัจจยา ชรามรณันติ ภาณิ, “อสติ
 ชาติยา นัตถิ ชรามรณันติ ภาณิ; “อติตัมบี อัทธานิ ชาติบัจจยา
 ชรามรณันติ ภาณิ, “อสติ ชาติยา นัตถิ ชรามรณันติ ภาณิ;
 “อนาคตัมบี อัทธานิ ชาติบัจจยา ชรามรณันติ ภาณิ, “อสติ
 ชาติยา นัตถิ ชรามรณันติ ภาณิ; “ยัมบีลลิต ตัมบี รัมมัญจิตินาณิ
 ตัมบี ขยรัมมิมิ วยรัมมิมิ วิราครัมมิมิ นิโรครัมมิมินติ ภาณิ. “ภา-
 บัจจยา ชาติติ ภาณิ, ฯ เปฯ อุปาทานบัจจยา ภโวติ ภาณิ.
 “ตณฺหาบัจจยา อุปาทานันติ ภาณิ. “เวทนาบัจจยา ตณฺหาติ
 ภาณิ. “ผัสสฺสบัจจยา เวทนาติ ภาณิ. “สพฺพายตนบัจจยา ผลฺลิตติ
 ภาณิ. “นามรูปบัจจยา สพฺพายตณฺหานติ ภาณิ. “วิปลานามบัจจยา
 นามรูปันติ ภาณิ. “ลัขณบัจจยา วิปลานานันติ ภาณิ. “อวิชชาบัจจยา
 ลัขณราติ ภาณิ, อสติ อวิชชาเย นัตถิ ลัขณราติ ภาณิ; “อติตัมบี
 อัทธานิ อวิชชาบัจจยา ลัขณราติ ภาณิ, “อสติ อวิชชาเย นัตถิ
 ลัขณราติ ภาณิ; “อนาคตัมบี อัทธานิ อวิชชาบัจจยา ลัขณราติ
 ภาณิ, อสติ อวิชชาเย นัตถิ ลัขณราติ ภาณิ; ยัมบีลลิต ตัมบี
 รัมมัญจิตินาณิ ตัมบี ขยรัมมิมิ วยรัมมิมิ วิราครัมมิมิ นิโรครัมมิมินติ
 ภาณิ. อิมานิ วุจฺจันติ ภิกฺขเว ลัทธิตันตันตรี ภาณวัตตุนินติ. จตตถ.

สํวตฺถิเย วิหริติ. อวิชชาบัจจยา ภิกฺขเว ลัขณา, ลัขณบัจจยา
 วิปลานาณิ, ฯ เปฯ เหวเมตลลิต เหวดลลิต ทุกขกัณฺธลลิต สมฺมุทโย โหตฺติ.

เอวํ วุตเต อลฺลิตโร ภิกฺขุ ภควันนํเต เอตทโวจ “กตมํ นุ โข
 ภันเต ชรามรณํ ? กัลลิต จ ปนินํ ชรามรณันติ. “โน กัลลิต
 บัลลิตโร ภควา อโวจ “กตมํ ชรามรณํ ? กัลลิต จ ปนินํ ชรามรณันติ
 อิติ วา ภิกฺขุ โข วเทยฺย, “อลฺลิตโร ชรามรณํ, อลฺลิตโร จ
 ปนินํ ชรามรณันติ อิติ วา ภิกฺขุ โข วเทยฺย, อุภยเมตฺถิ เอกตถ

พยัญชนเมว นานัน; “ตํ ชิวํ ตํ สรีรณํติ วา ภิกขุ ทิฏฐิจยา สติ
 พรหมจริยวาโส น โหติ, อัจฉริยํ ชิวํ อัจฉริยํ สรีรณํติ วา ภิกขุ
 ทิฏฐิจยา สติ พรหมจริยวาโส น โหติ. เอเต เต ภิกขุ อุกโก
 อัจฉริยเต อุนุปลคัมม มัชฌิเมน ตถาคโต อัมมิม เทเสติ “ชาติบัจจยา
 ชวามรณํติ. กตมา นุ โข ภันเต ชาติ ? กัสสิ จ ปณายํ ชาติติ.
 “โน กัสสิโล บัจฉริยํติ ภควา อโวจ “กตมา ชาติ ? กัสสิ จ
 ปณายํ ชาติติ อิติ วา ภิกขุ โย วเทยย, “อัจฉริยา ชาติ, อัจฉริยัสสิ
 จ ปณายํ ชาติติ อิติ วา ภิกขุ โย วเทยย, อภยเมตํ เอกตํติ
 พยัญชนเมว นานัน; “ตํ ชิวํ ตํ สรีรณํติ วา ภิกขุ ทิฏฐิจยา สติ
 พรหมจริยวาโส น โหติ, “อัจฉริยํ ชิวํ อัจฉริยํ สรีรณํติ วา ภิกขุ
 ทิฏฐิจยา สติ พรหมจริยวาโส น โหติ. เอเต เต ภิกขุ อุกโก อัจฉริยเต
 อุนุปลคัมม มัชฌิเมน ตถาคโต อัมมิม เทเสติ “ภวบัจจยา ชาติติ.
 กตโม นุ โข ภันเต ภโว ? กัสสิ จ ปณายํ ภโวติ. “โน กัสสิโล
 บัจฉริยํติ ภควา อโวจ “กตโม ภโว ? กัสสิ จ ปณายํ ภโวติ
 อิติ วา ภิกขุ โย วเทยย, “อัจฉริยํ ภโว, อัจฉริยัสสิ จ ปณายํ
 ภโวติ อิติ วา ภิกขุ โย วเทยย, อภยเมตํ เอกตํติ พยัญชนเมว
 นานัน; “ตํ ชิวํ ตํ สรีรณํติ วา ภิกขุ ทิฏฐิจยา สติ พรหมจริยวาโส
 น โหติ, “อัจฉริยํ ชิวํ อัจฉริยํ สรีรณํติ วา ภิกขุ ทิฏฐิจยา สติ
 พรหมจริยวาโส น โหติ. เอเต เต ภิกขุ อุกโก อัจฉริยเต อุนุปลคัมม
 มัชฌิเมน ตถาคโต อัมมิม เทเสติ “อุปาทานบัจจยา ภโวติ. ๗ เปฯ
 “ตณฺหาบัจจยา อุปาทานํติ. “เวทนามบัจจยา ตณฺหาติ. “ผัสสํบัจจยา
 เวทนาติ. “สพฺพายตณบัจจยา ผัสสํติ. “นามรูปบัจจยา สพฺพายตณํติ.
 “วิจฺฉยณบัจจยา นามรูปํติ. “สังขารบัจจยา วิจฺฉยณํติ. กตเม

นุ โข ภัณฑเต สัฆาธา ? กัสสิล จ ปนิเม สัฆาธาติ. “โน กัสสิโล
 บัโณหิติ ภควา อโวจ “กตเม สัฆาธา ? กัสสิล จ ปนิเม สัฆาธาติ
 อิติ वा ภิกขุ โย วเทย्य, “อัสสเว สัฆาธา, อัสสवलลิสฺส จ ปนิเม
 สัฆาธาติ อิติ वा ภิกขุ โย วเทย्य, อุกยเมตฺต เอกกตฺตํ พยัณฺชนเมว
 นานํ; “ตํ ชิวํ ตํ สิริวันฺติ वा ภิกขุ ทิฏฺฐิจิยา สติ พหฺมจริยาโวลो
 น โหติ, “อัสสวํ ชิวํ อัสสวํ สิริวันฺติ वा ภิกขุ ทิฏฺฐิจิยา สติ
 พหฺมจริยาโวลो น โหติ. เอเต เต ภิกขุ อโภ อัสสเว อนุปคัมม
 มัชฌิเนน ตตาคโต รัมมิ เทเลติ “อวิชชาบัจจยา สัฆาธาติ.

อวิชชาเย เตว ภิกขุ อเสสสิวราคนโรธา ยานิสฺส ตานิ สุกายตานิ
 วิเสวิตานิ วิบัสฺสณฺทิตานิ กานิจิ กานิจิ “กตมํ ชรามรณํ ? กัสสิล จ
 ปนิกํ ชรามรณํ อิติ वा “อัสสวํ ชรามรณํ, อัสสवलลิสฺส จ ปนิกํ
 ชรามรณํ อิติ वा “ตํ ชิวํ ตํ สิริวันฺติ อิติ वा “อัสสวํ ชิวํ อัสสวํ
 สิริวันฺติ อิติ वा, สัพฺพพานิสฺส ตานิ ปหีนานิ ภวันฺติ อุกฺคินฺนมุลา
 นิตาลาวัตถุกตานิ อนภาวกตานิ อายตฺติ อนุปปาทธम्मมานิ. อวิชชาเย เตว
 ภิกขุ อเสสสิวราคนโรธา ยานิสฺส ตานิ สุกายตานิ วิเสวิตานิ วิบัสฺสณฺทิตานิ
 กานิจิ กานิจิ “กตมา ชาติ ? กัสสิล จ ปนายํ ชาติ อิติ वा
 “อัสสวา ชาติ, อัสสवलลิสฺส จ ปนายํ ชาติ อิติ वा “ตํ ชิวํ ตํ
 สิริวันฺติ อิติ वा “อัสสวํ ชิวํ อัสสวํ สิริวันฺติ อิติ वा, สัพฺพพานิสฺส
 ตานิ ปหีนานิ ภวันฺติ อุกฺคินฺนมุลา นิตาลาวัตถุกตานิ อนภาวกตานิ
 อายตฺติ อนุปปาทธम्मมานิ. อวิชชาเย เตว ภิกขุ อเสสสิวราคนโรธา
 ยานิสฺส ตานิ สุกายตานิ วิเสวิตานิ วิบัสฺสณฺทิตานิ กานิจิ กานิจิ
 “กตโม ภโว ะเปฯ กตมํ อุปาทานํ. กตมา ตันหา.
 กตมา เวทนา. กตโม ฬลฺลิสฺส. กตมํ สฬายตฺนํ. กตมํ
 นามรูปํ. กตมํ วิภวณฺณํ. อวิชชาเย เตว ภิกขุ อเสสสิวราคนโรธา

ยานิสส์ ตานิ ลุกายตานิ วิเสวิตานิ วิปัสสันทิตานิ กานนิจิ กานนิจิ
“กตเม ลัฆารวา ? กัสสิลล จ ปนิเม ลัฆารวา อิติ วา “อัมมเว
ลัฆารวา, อัมมवलลิสสิลล จ ปนิเม ลัฆารวา อิติ วา “ตัง ชิวัง ตัง สิริวั
อิติ วา “อัมมัม ชิวัง อัมมัม สิริวั อิติ วา, สัพพพานิสสิลล ตานิ
ปทีนานิ ภวันตี อัจฉินันมุลา นิ ตาลาวัตถุกตานิ อนุภาวกตานิ
อายุตี อนุปปาทธัมมานตี. บัณฺฑิมิ.

สวาทถิย วิหริตี. ตตฺตริ ๗ เปฯ อวิชชาบัจจยา ภิกขเว ลัฆารวา,
ลัฆารบัจจยา วิปลานานิ, ๗ เปฯ เขวมตัสสิลล เกวลัสสิลล ทุกขกัณฺธิลล
สมุทโย โหตี.

“กตมึ ชรามรณึ ? กัสสิลล จ ปนิกัง ชรามรณันตี อิติ วา
ภิกขเว โย วเทยฺย, “อัมมัม ชรามรณึ, อัมมวัลลิสสิลล จ ปนิกัง
ชรามรณันตี อิติ วา ภิกขเว โย วเทยฺย, อภยเมตัง เอกัตถัง
พฺยัญชนเมว นานึ; “ตัง ชิวัง ตัง สิริวัณตี วา ภิกขเว ทิฏฐิจยา
สตี พหฺมจริยวาโส น โหตี, “อัมมัม ชิวัง อัมมัม สิริวัณตี วา
ภิกขเว ทิฏฐิจยา สตี พหฺมจริยวาโส น โหตี. เอเต เต ภิกขเว
อุโป อันเต อนุปคัมม มัชเชเนน ตถาคโต ธัมมึ เทเสตี
“ชาติบัจจยา ชรามรณันตี. ๗ เปฯ กตมา ชาติ. กตโม ภโว.
กตมึ อุปาทานึ. กตมา ตัณฺหา. กตมา เวทนา. กตโม ผลัสสิลล.
กตมึ สฬายตณึ. กตมึ นามรูปึ. กตมึ วิปลานานิ. “กตเม
ลัฆารวา ? กัสสิลล จ ปนิเม ลัฆารวาตี อิติ วา ภิกขเว โย วเทยฺย,
อัมมเว ลัฆารวา, อัมมวัลลิสสิลล จ ปนิเม ลัฆารวาตี อิติ วา ภิกขเว
โย วเทยฺย, อภยเมตัง เอกัตถัง พฺยัญชนเมว นานึ; “ตัง ชิวัง ตัง
สิริวั อิติ วา ภิกขเว ทิฏฐิจยา สตี พหฺมจริยวาโส น โหตี,
“อัมมัม ชิวัง อัมมัม สิริวั อิติ วา ภิกขเว ทิฏฐิจยา สตี

พหุหิมจริวาได น โหติ. เขตเต เต ภิกขเว อุกา อันเต อนุปัตมิม
มชฺชเณน ตถาคโต อิมมิ เทเสติ “อวิชชาบัจจยา ลขารว ช เปฯ

อวิชชาย เตว ภิกขเว อเสลวิราคนโรธา ยานิสฺส ตานิ สุกายตานิ
วิเลวิตานิ วิปัสนิตตานิ กานิจิ กานิจิ “กตม ชรามรณ? กัสฺส

จ ปนิต ชรามรณ อิติ วา “อวัลล ชรามรณ, อวัลลสฺส จ
ปนิต ชรามรณ อิติ วา “ต ชิว ต สิริ อิติ วา “อวัลล

ชิว อวัลล สิริ อิติ วา, สัพพานิสฺส ตานิ ปธานานิ ภวันติ
อชฺฉินฺนมุลานิ ตาลาวตฺถกตตานิ อนภาวกตตานิ อายตี อนุปปาทธมฺมานิ.

อวิชชาย เตว ภิกขเว อเสลวิราคนโรธา ยานิสฺส ตานิ สุกายตานิ
วิเลวิตานิ วิปัสนิตตานิ กานิจิ กานิจิ “กตมา ชาติ ช เปฯ

กตโม ภโว. กตม อุตฺถาน. กตมา ตฺถหา. กตมา เวทนา.
กตโม ผลสฺส. กตม สฬายตนิ. กตม นามรูป. กตม วิจรณาน.

“กตเม ลขารว กัสฺส จ ปนิเม ลขารว อิติ วา “อวัลล
ลขารว, อวัลลสฺส จ ปนิเม ลขารว อิติ วา “ต ชิว ต สิริ

อิติ วา “อวัลล ชิว อวัลล สิริ อิติ วา, สัพพานิสฺส ตานิ
ปธานานิ ภวันติ อชฺฉินฺนมุลานิ ตาลาวตฺถกตตานิ อนภาวกตตานิ

อายตี อนุปปาทธมฺมานตี. นิจฺฉิจิ.

สวตฺถลยิ วิหริติ. นาย ภิกขเว กาโย ตุมหากิ นามิ
อวัลลเณส. ปราณมิต ภิกขเว กัมมิ อภิลชต อภิลลเจตยิต

เวทนีย ทฺฐิจฺจพ. ตตฺร ภิกขเว สุตวา อริยสวโก ปฏิจจ
ตมฺบปาทลลเวว สาธุกิ โยนิสฺส มนสิโกโรติ “อติ อิมสฺสมิ สติ

อิท โหติ, อิมสฺสชูปปาทา อิท อูปบชชติ, อิมสฺสมิ อลติ อิท น
โหติ, อิมสฺส นิโรธา อิท นิรชฺชติ, ยทิต อวิชชาบัจจยา
ลขารว, ลขารบัจจยา วิจรณาน, ช เปฯ เขเวเมตฺสฺส เภาวตฺสฺส

ทุกฺขักขันธัสส สุมฺทโย โหติ. อวิชฺชา ย เตว อเสสฺวิราคนโรธา
สังขารนโรธา, สังขารนโรธา วิญฺญาณนโรธา, ฯ เปฯ เอมเตตัสส
เกวลัสส ทุกฺขักขันธัสส นโรธา โหติติ. สัตตม.

สาวัตถิยํ วิหริติ. ยํยํ ภาทฺชเว เจเตติ ยํยํ ปกฺกัเปติ
ยํยํ อนฺเสติ, อารัมมณเมตฺ โหติ วิญฺญาณัสส จิตฺยา,
อารัมมणे สติ ปตฺติจฺจา วิญฺญาณัสส โหติ, ตัสสํ ปตฺติจฺเจเต
วิญฺญาเณ วิรูเพหิ อายตฺตํ ปุณฺพัทฺถาภินิพฺพตฺติ โหติ, อายตฺตํ
ปุณฺพัทฺถาภินิพฺพตฺติยา สติ อายตฺตํ ชาตฺชวามรณโลกปริเทวทุกฺข-
โทมนัสสฺสุปายาสา สัมภวณฺติ, เอมเตตัสส เกวลัสส ทุกฺขักขันธัสส
สุมฺทโย โหติ. โน จ ภาทฺชเว เจเตติ โน จ ปกฺกัเปติ อถ
จ อนฺเสติ, อารัมมณเมตฺ โหติ วิญฺญาณัสส จิตฺยา, อารัมมणे
สติ ปตฺติจฺจา วิญฺญาณัสส โหติ, ตัสสํ ปตฺติจฺเจเต วิญฺญาเณ
วิรูเพหิ อายตฺตํ ปุณฺพัทฺถาภินิพฺพตฺติ โหติ, อายตฺตํ ปุณฺพัทฺถาภินิพฺพตฺติยา
สติ อายตฺตํ ชาตฺชวามรณโลกปริเทวทุกฺขโทมนัสสฺสุปายาสา สัมภวณฺติ,
เอมเตตัสส เกวลัสส ทุกฺขักขันธัสส สุมฺทโย โหติ.

ยโต จ โข ภาทฺชเว โน จ เจเตติ โน จ ปกฺกัเปติ โน
จ อนฺเสติ, อารัมมณเมตฺ น โหติ วิญฺญาณัสส จิตฺยา, อารัมมणे
อสติ ปตฺติจฺจา วิญฺญาณัสส น โหติ, ตทฺกัปตฺติจฺเจเต วิญฺญาเณ
อวิรูเพหิ อายตฺตํ ปุณฺพัทฺถาภินิพฺพตฺติ น โหติ, อายตฺตํ ปุณฺพัทฺถาภินิพฺพตฺติยา
อสติ อายตฺตํ ชาตฺชวามรณโลกปริเทวทุกฺขโทมนัสสฺสุปายาสา นิรุชฺฌณฺติ,
เอมเตตัสส เกวลัสส ทุกฺขักขันธัสส นโรธา โหติติ. อัญฺจม.

สาวัตถิยํ วิหริติ. ยํยํ ภาทฺชเว เจเตติ ยํยํ ปกฺกัเปติ
ยํยํ อนฺเสติ, อารัมมณเมตฺ โหติ วิญฺญาณัสส จิตฺยา,
อารัมมणे สติ ปตฺติจฺจา วิญฺญาณัสส โหติ, ตัสสํ ปตฺติจฺเจเต

วิฬชาเน วิรุเพหิ นามรูปัสส อวิกกัณตี โหติ, นามรูปัจจยา
 สฬายตนิ, สฬายตนิบัจจยา ผัสสโส, ผัสสสัจจยา เวทนา, ตันหา.
 อุปาทานิ. ภโว. ชาติ. ชรามรณโลกปริเทวทุกขโหมนัสสุปายาสา
 สัมภวันตี, เอเวตัสส กเวลัสส ทุกขักขันธัสส สมุทโย โหติ. โน
 จ ภิกขเว เจเตติ โน จ ปกัปปะเปติ อถ จ อนุเสติ,
 อารัมมณเมตัง โหติ วิฬชานัสส จิตฺยา, อารัมมणे สติ ปติฏฺฐา
 วิฬชานัสส โหติ, ตัสมิ ปติฏฺฐจิตฺเต วิฬชาเน วิรุเพหิ
 นามรูปัสส อวิกกัณตี โหติ, นามรูปัจจยา สฬายตนิ, ๗ เปฯ
 เอเวตัสส กเวลัสส ทุกขักขันธัสส สมุทโย โหติ.

ยโต จ โข ภิกขเว โน จ เจเตติ โน จ ปกัปปะเปติ โน
 จ อนุเสติ, อารัมมณเมตัง น โหติ วิฬชานัสส จิตฺยา,
 อารัมมणे อสติ ปติฏฺฐา วิฬชานัสส น โหติ, ตกัปปติฏฺฐจิตฺเต
 วิฬชาเน อวิรุเพหิ นามรูปัสส อวิกกัณตี น โหติ, นามรูปนิโรธา
 สฬายตนิโรโธ, ๗ เปฯ เอเวตัสส กเวลัสส ทุกขักขันธัสส นิโรโธ
 โหตีติ. นามิ.

ส้าวัตถิย วิหริติ. ยัถัง ภิกขเว เจเตติ ยัถัง ปกัปปะเปติ
 ยัถัง อนุเสติ, อารัมมณเมตัง โหติ วิฬชานัสส จิตฺยา,
 อารัมมणे สติ ปติฏฺฐา วิฬชานัสส โหติ, ตัสมิ ปติฏฺฐจิตฺเต
 วิฬชาเน วิรุเพหิ นติ โหติ, นตฺยา สติ อาคตฺติคตฺติ โหติ,
 อาคตฺติคตฺติยา สติ จุตฺตูปปาโต โหติ, จุตฺตูปปาเต สติ อายตฺติ ชาติชรา-
 มรณโลกปริเทวทุกขโหมนัสสุปายาสา สัมภวันตี, เอเวตัสส กเวลัสส
 ทุกขักขันธัสส สมุทโย โหติ. โน จ ภิกขเว เจเตติ โน จ
 ปกัปปะเปติ อถ จ อนุเสติ, อารัมมณเมตัง โหติ วิฬชานัสส

• สฬพิโปตถเก "อตฺติคตฺติ ปาโจ ทิสฺสติ.

จิตฺติยา, อารัมมเณ สติ ปติฏฺฐา วิญฺญาณัสส โหติ, ตัสสิ
ปติฏฺฐจิตฺเต วิญฺญาเณ วิรุเพหิ นติ โหติ, นติยา สติ อาคตฺติคฺติ
โหติ, อาคตฺติคฺติยา สติ จุตฺตูปฺปาโต โหติ, จุตฺตูปฺปาเต สติ อายตฺติ
ชาติขรามรณโลกปริเทวทุกฺขโทมนัสสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
ลัมภวณฺตี, เขวมตฺตัสส
เกวลัสสฺส
ทุกฺขชกฺขันธัสสฺส

ยโต จ โข ภิภวเณ โน จ เจเตติ โน จ ปกฺกัเปติ โน จ
อนุเสติ, อารัมมณเมตํ น โหติ วิญฺญาณัสสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
จิตฺติยา, อารัมมเณ
อสติ ปติฏฺฐา วิญฺญาณัสสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
น โหติ, ตทฺทปฺปติฏฺฐจิตฺเต วิญฺญาเณ
อวิรุเพหิ นติ น โหติ, นติยา อสติ อาคตฺติคฺติ น โหติ, อาคตฺติคฺติยา
อสติ จุตฺตูปฺปาโต น โหติ, จุตฺตูปฺปาเต อสติ อายตฺติ ชาติขรามรณโลกปริเทว-
ทุกฺขโทมนัสสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
นิรุชฺฉณณฺตี, เขวมตฺตัสสฺสฺส
เกวลัสสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
ทุกฺขชกฺขันธัสสฺสฺส
นิโรธ โหตีติ. ทสมิ.

กฬารชตฺติยวัคโค จตฺตโก.

ตัสสฺส อุตฺถานิ

“ภูตฺมิตํ กฬารชํ เทวํ จ ภาณวตฺตฺตฺตฺตฺต
อวิชฺชาบัจจยา จ เทวํ นตฺตฺตฺตฺต เจตนา ตโยติ.

อภิถัมยลัยต์เต คหปติวัคโค บัณฺจโม.

สวตฺตฺตฺตฺต วิหฺวติ. อถ โข อนาถบิณฺชิกโก คหปติ เยน ภควา
เตนฺปฺปลิงกมิ; อุปฺปลิงกมิตฺวา ภควันตี อภิวาเตตฺวา เขมณฺตี นิสฺสฺสฺส
เขมณฺตี นิสฺสฺสฺส โข อนาถบิณฺชิกโก คหปติ ภควา เขตฺตโวจ
“ยโต โข คหปติ อริยสวากัสสฺส บัณฺจ ภายานิ เวรานิ วุปลันตฺตานิ
โหนตี, จตฺตฺตฺต จ โสตาบตฺตฺตฺตฺตฺตฺต สมนฺนาคโต โหติ, อริโย
จัสสฺส ภาโย บัณฺจาย สฺสฺสฺสฺสฺสฺส โหติ สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส โส อากํขมาโน

อิตตนาเว อิตตานิ พยากเรยฺย “ชื่อนนิรโยมฺหิ ชื่อนติรัจฺจานโยนิโย
ชื่อนบัตฺตวิสโย ชื่อนาปายทฺคคตฺตวินปาโต, โสตาบฺนโนหฺมิลฺลิมิ อวินปาตธมฺโม
นนิยโต สมฺโพธิปรายโนติ.

กตมานิ บัณฺจ ภยานิ เวรานิ วุปลันตานิ โหนฺติ ? ยํ คหปติ
ปาณาติปาตี ปาณาติปาตบับฺจจฺยา ทิฏฺฐธมฺมิกัมมบี ภยํ เวรํ ปสวติ,
ลัมปรายิกัมมบี ภยํ เวรํ ปสวติ, เจตลิกัมมบี ทุกฺขํ โทมนลลิตฺตํ ปฏฺฐิตเวทยติ,
ปาณาติปาตา ปฏฺฐิวิรัตลลิตฺตํ เอวํ ตํ ภยํ เวรํ วุปลันตํ โหติ. ยํ
คหปติ อทินฺนาทายี อทินฺนาทานบับฺจจฺยา ทิฏฺฐธมฺมิกัมมบี ภยํ เวรํ
ปสวติ, ลัมปรายิกัมมบี ภยํ เวรํ ปสวติ, เจตลิกัมมบี ทุกฺขํ โทมนลลิตฺตํ
ปฏฺฐิตเวทยติ, อทินฺนาทานา ปฏฺฐิวิรัตลลิตฺตํ เอวํ ตํ ภยํ เวรํ วุปลันตํ
โหติ. ยํ คหปติ กามเสฺตุ มิจฺฉาจารี กามเสฺตุ มิจฺฉาจารบับฺจจฺยา
ทิฏฺฐธมฺมิกัมมบี ภยํ เวรํ ปสวติ, ลัมปรายิกัมมบี ภยํ เวรํ ปสวติ,
เจตลิกัมมบี ทุกฺขํ โทมนลลิตฺตํ ปฏฺฐิตเวทยติ, กามเสฺตุ มิจฺฉาจารา ปฏฺฐิวิรัตลลิตฺตํ
เอวํ ตํ ภยํ เวรํ วุปลันตํ โหติ. ยํ คหปติ มุสฺสาวาที มุสฺสาวาทบับฺจจฺยา
ทิฏฺฐธมฺมิกัมมบี ภยํ เวรํ ปสวติ, ลัมปรายิกัมมบี ภยํ เวรํ ปสวติ,
เจตลิกัมมบี ทุกฺขํ โทมนลลิตฺตํ ปฏฺฐิตเวทยติ, มุสฺสาวาทา ปฏฺฐิวิรัตลลิตฺตํ
เอวํ ตํ ภยํ เวรํ วุปลันตํ โหติ. ยํ คหปติ สุราเมรยมชฺชชปมาทฺฐจฺยา
สุราเมรยมชฺชชปมาทฺฐจฺยานบับฺจจฺยา ทิฏฺฐธมฺมิกัมมบี ภยํ เวรํ ปสวติ,
ลัมปรายิกัมมบี ภยํ เวรํ ปสวติ, เจตลิกัมมบี ทุกฺขํ โทมนลลิตฺตํ ปฏฺฐิตเวทยติ,
สุราเมรยมชฺชชปมาทฺฐจฺยานา ปฏฺฐิวิรัตลลิตฺตํ เอวํ ตํ ภยํ เวรํ วุปลันตํ
โหติ. อิมานิ บัณฺจ ภยานิ เวรานิ วุปลันตานิ โหนฺติ.

กตเมหิ จตุหิ โสตาบัตตียังเคหิ ลมฺนํนาคโต โหติ ? อึชฺ คหปติ
อริยสฺวาโก พุทฺโธ อเวจฺจโรปลาเทน ลมฺนํนาคโต โหติ “อิตฺตํ โส
ภควา อรหํ ลัมมาลัมพุทฺโธ วิชฺชาจรณลัมมํนโน ลุคโต โลกวิทุ

อนุตโตโร ปริสทัมมสารถิ สัตถา เทวมนัสสานิ พทโธ ภควาติ,
 อัมเม อเวจจิปฺปสาเทเน สมนฺนาคโต โหติ “สวากขาโต ภควตา
 อัมโม สัททัญจโก อกาลโก เอหิภัสสโก โอปนยโก บัจจัตต
 เวทิตัพโพ วิญญูหิต, สฺเม อเวจจิปฺปสาเทเน สมนฺนาคโต โหติ
 “สุปฏิบັນโน ภควโต สวากลัมโบ, อสุปฏิบັນโน ภควโต สวากลัมโบ,
 ฌายปฏิบັນโน ภควโต สวากลัมโบ, สามีจิปฺปฏิบັນโน ภควโต สวากลัมโบ;
 ยทิตํ จัตตาริ ปริสยคานิ: อัญจ ปริสปกฺคตา, เอต ภควโต
 สวากลัมโบ อานุญโย ปาหุญโย ทักขิณญโย อัมมชฺฉิกรณญโย
 อนุตตรํ ปุณฺณกฺเขตตํ โลกัสสาต, อริยกนฺเตหิ สึเลหิ สมนฺนาคโต
 โหติ อักขณฺเตหิ อัจฉิตฺเตหิ อลฺพลฺเลหิ อกัมมาเลหิ ภุขิสฺเสหิ วิญญูปลิตฺเตหิ
 อปรามัญเจหิ สมาริสวตฺตนิเกหิ. อิมฺเหหิ จตุหิ โสตาบัตติยงฺเคหิ
 สมนฺนาคโต โหติ.

กตโม จัสส อริโย ฌาโย บัณญาย สุกฺทัญจโห โหติ สุปฺปฏิวิทโธ ?
 อิตฺ คหปติ อริยสวากโก ปฏิจจสมุทฺปาทณฺเวว สาธกํ โยนิโต
 มนสิกโรติ “อิตฺ อิมัสฺมี สติ อิทํ โหติ, อิมัสฺสูปฺปาทา อิทํ อูปฺปชฺชติ,
 อิมัสฺมี อลฺลติ อิทํ น โหติ, อิมัสฺส นิโรธา อิทํ นิรุชฺชติ: ยทิตํ
 อวิชชาบัจฺจยา สํขารํ, สํขารบัจฺจยา วิญฺญาณํ, ฯ เปฯ เหวเมตฺถลล
 เหวลลลล ทุกฺขกฺขันธลลล สมุทโย โหติ; อวิชชายนฺ เตวฺว อเสถวิราคฺคินิโรธา
 สํขารนิโรโธ, สํขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรโธ, ฯ เปฯ เหวเมตฺถลล
 เหวลลลล ทุกฺขกฺขันธลลล นิโรโธ โหติ. อยมลลล อริโย ฌาโย
 บัณญาย สุกฺทัญจโห โหติ สุปฺปฏิวิทโธ.

ยโต โข คหปติ อริยสวากลลล อิมานิ บัณฺจ ภายานิ เวรานิ
 จุปฺปมิตานิ โหนติ, อิมฺเหหิ จ จตุหิ โสตาบัตติยงฺเคหิ สมนฺนาคโต

โหดิ, อัยวจัลล อริโย วาโย บัลลวาย สุกัญโจ โหดิ สุปปัญวิทโธ.
 โส อากัขมาโน อัดตนาว อัดตานิ พยากเรยัย "ชื่อนนิรโยมเทหิ
 ชื่อนตริจันานโยนิโย ชื่อนบัตตวิสโย ชื่อนาปายทศคตวินิปาโต, โสตาบันโน-
 หมัลลมิ อวินิปาตธัมโม นียโต ลัมโพธิปรายโนติ. ปจมี.

สาวัตถิย วิหริติ. ฯ เปฯ ยโต โช ภิกขเว อริยสาวกัลล บัลลจ
 ภยานิ เวรานิ วุปลันตานิ โหนติ, จตุหิ จ โสตาบัตตियังเคหิ ลัมมันาคโต
 โหดิ, อริโย จัลล วาโย บัลลวาย สุกัญโจ โหดิ สุปปัญวิทโธ.
 โส อากัขมาโน อัดตนาว อัดตานิ พยากเรยัย "ชื่อนนิรโยมเทหิ ฯ เปฯ
 อวินิปาตธัมโม นียโต ลัมโพธิปรายโนติ. (ภิกขเวติ ลัพพ วิตถาเวตัพพ).

กตมานิ บัลลจ ภยานิ เวรานิ วุปลันตานิ โหนติ ? ย ภิกขเว
 ปาณาติปาตี ฯ เปฯ ย ภิกขเว อทินนาทายี ฯ เปฯ ย ภิกขเว
 กามesu มิจจาจารี ฯ เปฯ ย ภิกขเว มลลวาที ฯ เปฯ ย
 ภิกขเว สุภามะรยมิชชปมาทัญจาเย ฯ เปฯ อิมานิ บัลลจ ภยานิ
 เวรานิ วุปลันตานิ โหนติ.

กตเมหิ จตุหิ โสตาบัตตियังเคหิ ลัมมันาคโต โหดิ ? อธ ภิกขเว
 อริยสาวโก พุทธเอ ฯ เปฯ ธัมเม ฯ เปฯ ลัมเข ฯ เปฯ อริยกันตเทหิ
 ลลลลลล ลัมมันาคโต โหดิ ฯ เปฯ อิเมหิ จตุหิ โสตาบัตตियังเคหิ
 ลัมมันาคโต โหดิ.

กตโม จัลล อริโย วาโย บัลลวาย สุกัญโจ โหดิ สุปปัญ-
 วิทโธ ? อธ ภิกขเว อริยสาวโก ปญ्ञิจจสมมุปปาทัลลเวว สาธก
 โยนิโส มนตสิกโรติ ฯ เปฯ อยวจัลล อริโย วาโย บัลลวาย สุกัญโจ
 โหดิ สุปปัญวิทโธ.

ยโต โช ภิกขเว อริยสาวกัลล อิมานิ บัลลจ ภยานิ เวรานิ
 วุปลันตานิ โหนติ, อิเมหิ จ จตุหิ โสตาบัตตियังเคหิ ลัมมันาคโต

โหติ, อัยยัจฉัลล อวิโย ฉาโย บัญจาย สุกฺกัจโจ โหติ สุปฺปวิวิทฺโธ.
โธ อากขมาโน อิตฺตมาว อิตฺตานิ พฺยัคเรยฺย “ชฺชนนโรโยมิหิ
ชฺชนตฺติราชานโยนิโย ชฺชนตฺติวโรโย ชฺชนปายทคฺคตฺติวินปาโธ, โสตาบญฺโณ-
หมัสสิ อวินิปาตธมฺโม นโยโต สัมโหโรปรายโนติ. ทฺติย.

สาวัตถึยฺย วิหริติ. ทฺกฺขฉัลล ภิกฺขเว สมฺพุทฺถญฺจ อิตฺตังคฺมญฺจ
เทเสธฺสํมา, ตํ สฺลมาถ สาธกํ มนสิสิโรถ, ภาสิธฺสํมาติ. “เอว
ภันเตติ โข เต ภิกฺขุ ภควโต บัจฉัลลโสสุ. ภควา เอตทโวจ
“กตโม จ ภิกฺขเว ทฺกฺขฉัลล สฺมทโย จักฺขญฺจ ปฏิจฺจ รุเป จ
อฺปฺปชฺชติ จักฺขวิญฺญาณํ, ตินฺนํ สังคฺติ ผัลโล, ผัลลํบัจจยา เวทนา,
เวทนาบัจจยา ตันหา. อยฺ โข ภิกฺขเว ทฺกฺขฉัลล สฺมทโย โสตฺถญฺจ
ปฏิจฺจ สทฺเท จ. ฆานญฺจ ปฏิจฺจ คัมฺเระ จ. ชิวฺหญฺจ ปฏิจฺจ
รเส จ. กายญฺจ ปฏิจฺจ โผฏฺฐจทฺเพ จ. มนฺญญํ ปฏิจฺจ อัมม
จ อฺปฺปชฺชติ มโนวิญฺญาณํ, ตินฺนํ สังคฺติ ผัลโล, ผัลลํบัจจยา
เวทนา, เวทนาบัจจยา ตันหา. อยฺ โข ภิกฺขเว ทฺกฺขฉัลล สฺมทโย.

กตโม จ ภิกฺขเว ทฺกฺขฉัลล อิตฺตังคฺโม? จักฺขญฺจ ปฏิจฺจ รุเป
จ อฺปฺปชฺชติ จักฺขวิญฺญาณํ, ตินฺนํ สังคฺติ ผัลโล, ผัลลํบัจจยา
เวทนา, เวทนาบัจจยา ตันหา, ตัลลํ เวย ตันหา ย อเสตฺติวาคณโรธา
อฺปาทานโรโร, อฺปาทานโรธา ภาวโรโร, ภาวโรธา ชาตนิโรโร,
ชาตนิโรธา ชรามรณโรโลกปริเทวทฺกฺขโทมนัลลํปฺยาสา นิรุชฺฌนํติ,
เอวิเมตฺตลล เภวตฺตลล ทฺกฺขฉัลลนัลลํ นโรโร โหติ. อยฺ โข ภิกฺขเว
ทฺกฺขฉัลล อิตฺตังคฺโม. โสตฺถญฺจ ปฏิจฺจ สทฺเท จ. ฆานญฺจ ปฏิจฺจ
คัมฺเระ จ. ชิวฺหญฺจ ปฏิจฺจ รเส จ. กายญฺจ ปฏิจฺจ โผฏฺฐจทฺเพ
จ. มนฺญญํ ปฏิจฺจ อัมม จ อฺปฺปชฺชติ มโนวิญฺญาณํ, ตินฺนํ
สังคฺติ ผัลโล, ผัลลํบัจจยา เวทนา, เวทนาบัจจยา ตันหา, ตัลลํ

เขว ตันห้าย อเสถวิราคนโรธา อุกาทานนิโรธ, อุกาทานนิโรธา
ภวนิโรธ, ภวนิโรธา ชาตินิโรธ, ชาตินิโรธา ชรามรณโลกปริเทวทุกข-
โทมนัสสุปายาธา นิรุชฌันตี, เอเวมัตถัสส เภวลัสส ทุกขักขันธัสส
นิโรธो โหติ. อयं โข ภิกขเว ทุกขัสส อตตังคโมติ. ตติย.

ลาวัตถิย วิหริตี. โลกัสส ภิกขเว สมุทญญัง อตตังคมันจ
เทเสถสสามิ, ตัง สุนาถ. กตโม จ ภิกขเว โลกัสส สมุทโย จ
จักขุญัง ปฏิจจ รุเป จ อပ္ปัสซติ จักขุวิญญาณัง, ตินณัง สังคต
ผัสสโธ, ผัสสปัจจยยา เวทนา, เวทนาปัจจยยา ตันหา, ตันหาปัจจยยา
อูกาทานัง, อูกาทานปัจจยยา ภโว, ภวปัจจยยา ชาตี, ชาตีปัจจยยา
ชรามรณโลกปริเทวทุกขโทมนัสสุปายาธา สัมภวันตี. อयं โข ภิกขเว
โลกัสส สมุทโย. โสตถังจ ปฏิจจ สักเท จ. ขานันถัง ปฏิจจ
คันเธ จ. ชิว्हันถัง ปฏิจจ ะเส จ. กายันถัง ปฏิจจ โฆฏฐัพพะ
จ. มนันถัง ปฏิจจ ธัมเม จ อပ္ปัสซติ มโนวิญญาณัง, ตินณัง
สังคต ผัสสโธ, ผัสสปัจจยยา เวทนา, ะเปฯ ชาตีปัจจยยา
ชรามรณโลกปริเทวทุกขโทมนัสสุปายาธา สัมภวันตี. อयं โข ภิกขเว
โลกัสส สมุทโย.

กตโม จ ภิกขเว โลกัสส อตตังคโม ? จักขุญัง ปฏิจจ รุเป
จ อပ္ปัสซติ จักขุวิญญาณัง, ตินณัง สังคต ผัสสโธ, ผัสสปัจจยยา
เวทนา, เวทนาปัจจยยา ตันหา, ตัสสา เขว ตันห้าย อเสถวิราคนโรธา
อูกาทานนิโรธ, อูกาทานนิโรธา ภวนิโรธ, ะเปฯ เอเวมัตถัสส
เภวลัสส ทุกขักขันธัสส นิโรธो โหติ. อयं โข ภิกขเว โลกัสส
อตตังคโม. โสตถังจ ปฏิจจ สักเท จ. ขานันถัง ปฏิจจ คันเธ
จ. ชิว्हันถัง ปฏิจจ ะเส จ. กายันถัง ปฏิจจ โฆฏฐัพพะ จ.
มนันถัง ปฏิจจ ธัมเม จ อပ္ปัสซติ มโนวิญญาณัง, ตินณัง สังคต

ผัสฺโส, ผัสฺสบัจฺจยา เวทนา, เวทนาบัจฺจยา ตัณฺหา, ตัสฺสา เยว
ตณฺหาย อเสสวราคนิโรธา อุปาทานนิโรโธ, อุปาทานนิโรธา ภาวนิโรโธ,
ฯ เปฯ เอเวตตัสฺส เกวตตัสฺส ทกฺขกฺขันธัสฺส นิโรโธ โหติ. อญฺ โข
ภิกฺขเว โสกตัสฺส อตฺถังคโมติ. จตตํ.

เอวฺมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา ภาติกเก วิหริติ คินฺชกาเวสเส.
อถ โข ภควา รโหคโต ปฏฺฐิสฺสลิโน อิมํ ธมฺมปริยายํ อภาสิ
“จกฺขุญฺจ ปฏฺฐิจฺจ รูปे จ อุပ္ปชฺชติ จกฺขุวิปลานฺ, ตินฺนนิ
สังคติ ผัสฺโส, ผัสฺสบัจฺจยา เวทนา, เวทนาบัจฺจยา ตณฺหา,
ตณฺหาบัจฺจยา อุปาทานิ, ฯ เปฯ เอเวตตัสฺส เกวตตัสฺส ทกฺขกฺขันธัสฺส
สมฺมุทยो โหติ. โสตฺถวฺจ ปฏฺฐิจฺจ สกฺเท จ. ฆานญฺจ ปฏฺฐิจฺจ ตณฺเ
จ. ฆิรฺหญฺจ ปฏฺฐิจฺจ รเส จ. กายญฺจ ปฏฺฐิจฺจ ฝฺภุจฺทัพฺเพ จ.
มณฺญญฺจ ปฏฺฐิจฺจ ธมฺมเม จ อุပ္ปชฺชติ มโนวิปลานฺ, ตินฺนนิ สังคติ
ผัสฺโส, ผัสฺสบัจฺจยา เวทนา, เวทนาบัจฺจยา ตณฺหา, ตณฺหาบัจฺจยา
อุปาทานิ, ฯ เปฯ เอเวตตัสฺส เกวตตัสฺส ทกฺขกฺขันธัสฺส สมฺมุทยो โหติ.

จกฺขุญฺจ ปฏฺฐิจฺจ รูปे จ อุပ္ปชฺชติ จกฺขุวิปลานฺ, ตินฺนนิ
สังคติ ผัสฺโส, ผัสฺสบัจฺจยา เวทนา, เวทนาบัจฺจยา ตณฺหา, ตัสฺสา
เยว ตณฺหาย อเสสวราคนิโรธา อุปาทานนิโรโธ, อุปาทาน-
นิโรธา ภาวนิโรโธ, ฯ เปฯ เอเวตตัสฺส เกวตตัสฺส ทกฺขกฺขันธัสฺส
นิโรโธ โหติ. โสตฺถวฺจ ปฏฺฐิจฺจ สกฺเท จ ฯ เปฯ มณฺญญฺจ ปฏฺฐิจฺจ
ธมฺมเม จ อุပ္ปชฺชติ มโนวิปลานฺ, ตินฺนนิ สังคติ ผัสฺโส,
ผัสฺสบัจฺจยา เวทนา, เวทนาบัจฺจยา ตณฺหา, ตัสฺสา เยว ตณฺหาย
อเสสวราคนิโรธา อุปาทานนิโรโธ, อุปาทานนิโรธา ภาวนิโรโธ, ฯ เปฯ
เอเวตตัสฺส เกวตตัสฺส ทกฺขกฺขันธัสฺส นิโรโธ โหติ.

เดวม โข ปน สมเยน อวิเวตโร ภิกฺขุ ภควโต อุปลลฺสูติ

จิตโต โหติ. อัทธสา โข ภควา ตํ ภิกขุ อปัสสิตี จิตฺ. ทิสฺวาน
 ตํ ภิกขุ เอตทโวจ “ขัสสิสฺสึ โน ตวํ ภิกขุ อิมํ ธम्मปริยายํ นตี.
 เอวํ ภาณเตติ. อุดคฺคณฺหาหิ ตวํ ภิกขุ อิมํ ธम्मปริยายํ, ปริยาอนุมาหิ
 ตวํ ภิกขุ อิมํ ธम्मปริยายํ, ธาเรหิ ตวํ ภิกขุ อิมํ ธम्मปริยายํ,
 อัดตลลฺลหิโตยํ ภิกขุ ธम्मปริยาโย อาทิพฺรหฺมจฺริยโกติ. บัลลจม.

สวาทถึยํ วิหฺรติ. อถ โข อลฺลวตโร พฺรหฺมโณ เยน ภควา
 เตนุปลงฺกมฺ; อุลลงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สัมโมทฺ, สัมโมนีเย
 กถํ สวามนึเย วิตฺสวเรตฺวา เอกมฺนัตํ นิสฺสีทฺ. เอกมฺนัตํ นิสฺสินฺโน โข
 โส พฺรหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ “กึ นุ โข โภ โคตมฺ โส
 กโรติ โส ปฏฺฐิสฺสเวทยตีติ. “โส กโรติ โส ปฏฺฐิสฺสเวทยตีติ โข
 พฺรหฺมณ อยเมโก อณฺโโต. กึ ปน โภ โคตมฺ อลฺลว
 กโรติ อลฺลว ปฏฺฐิสฺสเวทยตีติ. “อลฺลว กโรติ อลฺลว
 ปฏฺฐิสฺสเวทยตีติ โข พฺรหฺมณ อยํ ทฺติโย อณฺโโต. เลเต เต พฺรหฺมณ
 อฺโภ อณฺเต อนุปลคฺมมฺ มชฺชเณน ตถาคโต ธम्मํ เทเสตี “อวิชฺชาบัจจยา
 ลฺลขารํ, ลฺลขารบัจจยา วิปลฺลวณฺ, ๗เปยฺ เหาเมตลลฺล เกวตลลฺล
 ทุกฺขกฺกชนฺธลลฺล สมฺทโย โหติ. อวิชฺชาย เตวฺว อเสลฺลวโรคา
 ลฺลขารนิโรธ, ลฺลขารนิโรธา วิปลฺลวณฺนิโรธ, ๗เปยฺ เหาเมตลลฺล
 เกวตลลฺล ทุกฺขกฺกชนฺธลลฺล-นิโรธ โหตีติ.

เอวํ วุตเต โส พฺรหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ “อภิกกฺกนฺตํ โภ
 โคตมฺ อภิกกฺกนฺตํ โภ โคตมฺ, ๗เปยฺ อุลลลคํ มํ ภวํ โคตม
 ธาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณเบตํ สฺรณงคตฺนตี. นัจฺจจ.

สวาทถึยํ วิหฺรติ. อถ โข ชาณฺลลฺลโณ พฺรหฺมโณ เยน ภควา
 เตนุปลงฺกมฺ; อุลลงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ ๗เปยฺ เอกมฺนัตํ นิสฺสินฺโน
 โข ชาณฺลลฺลโณ พฺรหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ “กึ นุ โข โภ

โคตม สัพพัตถัตติ. “สัพพัตถัตติ โข พราหฺมณ อยมโก อัมมโต.
 ก็ ปน โภ โคตม สัพพ นัตถัตติ. “สัพพ นัตถัตติ โข พราหฺมณ
 อยํ ทูติโย อัมมโต. เอเต เต พราหฺมณ อโภ อัมมโต ออนุคัมม
 มชฺชเณน ตถาคโต อัมมํ เทเสติ “อวิชชาบัจจยา ลัฆาร, ลัฆารบัจจยา
 วิปลวณํ, ๗ เปยฺ เอเวตัสส กเวตัสส ทุกขกัชฺชณัสส สมฺทโย
 โหติ. อวิชชาเย เตวฺว อเสสวราคะนิโรธา ลัฆารนิโรธา, ลัฆารนิโรธา
 วิปลวณนิโรธา, ๗ เปยฺ เอเวตัสส กเวตัสส ทุกขกัชฺชณัสส
 นิโรธา โหตีติ.

เอวํ วุตเต ชาณุตฺถโลณิ พราหฺมโณ ภควันตํ เอตทโวจ “อภิกกัณฺตี
 โภ โคตม อภิกกัณฺตี โภ โคตม, ๗ เปยฺ ปาณเปตํ
 สรณํคตฺถนํ. สัตตมํ.

สาวัตถิยํ วิหริตี. อถ โข โลกายติโก พราหฺมโณ เยน ภควา
 ๗ เปยฺ เอกมฺมํ นิสินฺโน โข โลกายติโก พราหฺมโณ ภควันตํ
 เอตทโวจ “ก็ นุ โข โภ โคตม สัพพัตถัตติ. “สัพพัตถัตติ โข
 พราหฺมณ เชฏฺฐเณตํ โลกายตํ. ก็ ปน โภ โคตม สัพพ นัตถัตติ.
 “สัพพ นัตถัตติ โข พราหฺมณ ทตฺถิเยตํ โลกายตํ. ก็ นุ โข โภ
 โคตม สัพพเมกตถนํ. “สัพพเมกตถนํ โข พราหฺมณ ตตฺถิเยตํ
 โลกายตํ. ก็ ปน โภ โคตม สัพพ ปุตฺถตถนํ. “สัพพ ปุตฺถตถนํ
 โข พราหฺมณ จตฺถตถเมตํ โลกายตํ. เอเต เต พราหฺมณ อโภ
 อัมมโต ออนุคัมม มชฺชเณน ตถาคโต อัมมํ เทเสติ “อวิชชาบัจจยา
 ลัฆาร, ลัฆารบัจจยา วิปลวณํ, ๗ เปยฺ เอเวตัสส กเวตัสส
 ทุกขกัชฺชณัสส สมฺทโย โหติ. อวิชชาเย เตวฺว อเสสวราคะนิโรธา
 ลัฆารนิโรธา, ลัฆารนิโรธา วิปลวณนิโรธา, ๗ เปยฺ เอเวตัสส กเวตัสส
 ทุกขกัชฺชณัสส นิโรธา โหตีติ.

สุตตันตปิฎก สยัตตนิคาโย.

เอวํ วุตฺเต โลกายติโก พฺร่าหฺมโณ ภควันตํ เอตทโวจ “อภิกกัณฺฐํ
โก โคตม อภิกกัณฺฐํ โภ โคตม, ฯ เปฯ อชฺชตฺตคฺเค ปาณูปตํ
สรวนังคตฺนตี. อัญฺจมิ.

สวาทฺธิย วิหริติ. น ภิกขเว สุตวโต อริยสาวกัสส เอวํ โหติ
“กึ นุ โช กิสิมฺมํ สติ กึ โหติ, กิสิมฺบูปาทา กึ อุมฺบชฺชติ, กิสิมฺมํ
สติ นามรูปํ โหติ, กิสิมฺมํ สติ สฬายตนิ โหติ, กิสิมฺมํ สติ ผัสสโส
โหติ, กิสิมฺมํ สติ เวทนา โหติ, กิสิมฺมํ สติ ตัณฺหา โหติ, กิสิมฺมํ
สติ อูปาทานํ โหติ, กิสิมฺมํ สติ ภโว โหติ, กิสิมฺมํ สติ ชาติ โหติ,
กิสิมฺมํ สติ ชรามรณํ โหตีติ. อถ โช ภิกขเว สุตวโต อริยสาวกัสส
อุมฺบชฺชจฺจยา ฉานเมเวตฺถ โหติ “อิมํสิมฺมํ สติ อิทํ โหติ, อิมํสิมฺบูปาทา
อิทํ อุมฺบชฺชติ, วิจฺฉาเน สติ นามรูปํ โหติ, นามรูปํ สติ
สฬายตนิ โหติ, สฬายตเน สติ ผัสสโส โหติ, ผัสสเส สติ เวทนา
โหติ, เวทนาย สติ ตัณฺหา โหติ, ตัณฺหาเย สติ อูปาทานํ โหติ,
อูปาทาเน สติ ภโว โหติ, ฯ เปฯ ชาติยา สติ ชรามรณํ โหตีติ.
โส เอวํ ปชานาตี “เอวมยํ โสโก สมฺมทียตีติ.

น ภิกขเว สุตวโต อริยสาวกัสส เอวํ โหติ “กึ นุ โช กิสิมฺมํ
อสติ กึ น โหติ, กิสิสฺส นิโรธา กึ นิรุชฺฌติ, กิสิมฺมํ อสติ นามรูปํ
น โหติ, กิสิมฺมํ อสติ สฬายตนิ น โหติ, กิสิมฺมํ อสติ ผัสสโส
น โหติ, กิสิมฺมํ อสติ เวทนา น โหติ, กิสิมฺมํ อสติ ตัณฺหา น
โหติ, กิสิมฺมํ อสติ อูปาทานํ น โหติ, กิสิมฺมํ อสติ ภโว น โหติ,
กิสิมฺมํ อสติ ชาติ น โหติ, กิสิมฺมํ อสติ ชรามรณํ น โหตีติ.
อถ โช ภิกขเว สุตวโต อริยสาวกัสส อุมฺบชฺชจฺจยา ฉานเมเวตฺถ
โหติ “อิมํสิมฺมํ อสติ อิทํ น โหติ, อิมํสิสฺส นิโรธา อิทํ นิรุชฺฌติ,
วิจฺฉาเน อสติ นามรูปํ น โหติ, นามรูปํ อสติ สฬายตนิ น

โหด, ๗เปฯ อุปาทาน น โหด. ภาโว น โหด. ชาติ น โหด.
ชาติยา ขลติ ขรามรณ น โหดิตติ. โส เหว ปชานาติ “เอวมย
โลโก นิรุชฌตติ. ยโต โข ภาภิขเว อริยสาวโก เหว โลกัสส
สมุท্থยบัง อตตังคัมบัง ยถาภูต ปชานาติ. อบัง วุจจติ ภาภิขเว
อริยสาวโก “ทิฏฐิจัสสมันโน อติปิ ๗เปฯ “อมตทวาริ อหัจจ
ติฏฐจติ อติปิติ. นาม.

ถาวัตถิย วิหริติ. ตตฺตร โข. น ภาภิขเว สุตวาโต อริยสาวกัสส
เอว โหด “กั น โข กัสสมิ สติ กั โหด, กัสสสัมปาทา กั
อุปัชฌติ, กัสสมิ สติ สขารวา โหนติ, กัสสมิ สติ วิญจานน
โหด, กัสสมิ สติ นามรูป โหด, กัสสมิ สติ สฬายตนิ โหด,
กัสสมิ สติ ผัสสโส โหด, กัสสมิ สติ เวทนา โหด, กัสสมิ
สติ ตณฺหา โหด, กัสสมิ สติ อุปาทาน โหด,
กัสสมิ สติ ภาโว โหด, กัสสมิ สติ ชาติ โหด, กัสสมิ สติ
ขรามรณ โหดิตติ. อถ โข ภาภิขเว สุตวาโต อริยสาวกัสส
อุปัชฌจฺจา ฉานนเมเวตถ โหด “อิมัสสมิ สติ อิท โหด,
อิมัสสสัมปาทา อิท อุปัชฌติ, อวิชชาย สติ สขารวา โหนติ,
สขารเสถ สติ วิญจานน โหด, วิญจานเน สติ นามรูป โหด,
นามรูปเป สติ สฬายตนิ โหด, สฬายตเน สติ ผัสสโส โหด, ผัสสเส สติ
เวทนา โหด, เวทนาย สติ ตณฺหา โหด, ตณฺหาย สติ อุปาทาน
โหด, อุปาทานเน สติ ภาโว โหด, ภาเว สติ ชาติ โหด, ชาติยา
สติ ขรามรณ โหดิตติ. โส เหว ปชานาติ “เอวมย โลโก สมุท্থยตติ.

น ภาภิขเว สุตวาโต อริยสาวกัสส เอว โหด “กั น โข
กัสสมิ ขลติ กั น โหด, กัสส นิโรธา กั นิรุชฌติ, กัสสมิ ขลติ

สุตตันตปิฎก สยุตตนิกาย.

สขาราน น โหนติ, กิสิมม อสตี วิญญานน น โหติ, กิสิมม อสตี
 นามรูปึ น โหติ, กิสิมม อสตี สฬายตนิ น โหติ, กิสิมม อสตี
 ผัสสโธ น โหติ, กิสิมม อสตี เวทนา น โหติ, กิสิมม อสตี
 ตณฺหา น โหติ, ๗ เปฯ อุปาทาน. ภโว. ชาติ. กิสิมม อสตี
 ขรามรณน น โหตีติ. อถ โข ภิกขเว สุตวาโต อริยสาวกัสส
 อปฺรปฺบัจจยา ญาณเมเวตฺถิ โหติ “ อิมํสํม อสตี อิทํ น โหติ,
 อิมํสํส นิโรธา อิทํ นิรุชฺฌติ, อวิชฺชาย อสตี. สขาราน
 น โหนติ, สขารเส อสตี วิญญานน น โหติ, วิญญาเน อสตี
 นามรูปึ น โหติ, นามรูปึ อสตี สฬายตนิ น โหติ, ๗ เปฯ
 ชาตียา อสตี ขรามรณน น โหตีติ. โส เอว ปชานาติ
 “ เอวมยํ โลกโก นิรุชฺฌตีติ. ยโต โข ภิกขเว อริยสาวโก
 เอวํ โลกัสส สมุทฺถยํวจํ อุตฺตํจกมฺวญํ ยถากุตํ ปชานาติ. อยํ
 วุจฺจติ ภิกขเว อริยสาวโก “ ทิวฺจิสํมํบฺนํโน อิตฺปิ “ ทสฺสณสํม-
 บฺนํโน อิตฺปิ “ อากโต อิมํ สทฺธมฺมํ อิตฺปิ “ บสฺสตี อิมํ สทฺธมฺมํ อิตฺปิ
 “ เสกฺเขน ญาเนน สมนฺนาคโต อิตฺปิ “ เสกฺขาย วิชฺชาย สมนฺนาคโต
 อิตฺปิ “ ธมฺมโสโต สมนฺนํโน อิตฺปิ “ อริโย นิพฺเพถกบฺบํโน
 อิตฺปิ “ อมตทวารํ อากัจจํ ติวฺจิจฺจติ อิตฺปิติ. ทสฺม.

คหปติวัตฺโโค บันจโม.

ตสฺส อุตฺถาน

“เทวํ บันจเวรภยา วุตฺตา ทุกฺขํ โลกโก จ ญาติกํ,
 อภิณหตวํ ชาณฺตุสฺสณิ จ โลกายติเกน อัญจํ,
 เทวํ อริยสาวกา วุตฺตา วัตฺโโค เตน ปวฺจฺจตีติ.

อภิธรรมยลียต์เต ทุกข์วัคโค ฉัญโจ.

เอวมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา สāvตฺถิยํ วิหริติ เขตฺวานเน
อนาถปณฺธิกัถสฺส อารามเ. ตตฺร โข ภควา ภิกขุ อามันฺเตสิ
“ภิกขโวติ. “ภกฺนฺเตติ เต ภิกขุ ภควโต บัจจัสสโลสุ. ภควา
เอตทโวจ “กิตฺตาวตฺตา นุ โข ภิกขเว ภิกขุ ปริวํสมฺมาโน
ปริวํเสยฺย สัพฺพโส สัมมาทุกฺขกัถยาเยติ. ภควมฺลกา โน
ภกฺนฺเต ธมฺมา ภควเนตฺติกา ภควปฏิสรณา, สาธุ วต ภกฺนฺเต
ภควันตํ เยว ปฏิภาตฺตุ เอตฺถสฺส ภาสิตฺถสฺส อตฺโถ, ภควโต สุตฺวา
ภิกขุ อารตฺถสฺนฺตฺติ. เตเนหิ ภิกขเว สุณาถ สาธุกํ มนสิกาโรถ,
ภาสิตฺถสฺมาตี. “เอวํ ภกฺนฺเตติ โข เต ภิกขุ ภควโต บัจจัสสโลสุ.
ภควา เอตทโวจ “อิธ ภิกขเว ภิกขุ ปริวํสมฺมาโน ปริวํสติ
“ยํ โข อิทํ อเนกวิธํ นานํปฺปการกํ ทุกฺขํ โลเก อูปฺบัชฺชติ
ชรามรณํ, อิทํ นุ โข ทุกฺขํ กิณฺทานํ กิสมฺมุขํ กิชาติกํ กิปรภาวํ,
กิสฺมี สติ ชรามรณํ โหติ, กิสฺมี อสติ ชรามรณํ น โหตีติ. โส
ปริวํสมฺมาโน เอวํ ปชานาติ “ยํ โข อิทํ อเนกวิธํ นานํปฺปการกํ
ทุกฺขํ โลเก อูปฺบัชฺชติ ชรามรณํ, อิทํ โข ทุกฺขํ ชาตนิทานํ ชาติสฺมุขํ
ชาตฺตชาติกํ ชาตปฺปภาวํ ชาตยา สติ ชรามรณํ โหติ, ชาตยา อสติ
ชรามรณํ น โหตีติ. โส ชรามรณํวํจ ปชานาติ, ชรามรณสมฺมุขํวํจ
ปชานาติ, ชรามรณนิโรธํวํจ ปชานาติ, ยา จ ชรามรณนิโรธ-
สํารูปํคามีเน ปฏิปทา ตวํจ ปชานาติ, ตถา ปฏิบันฺโน จ โหติ
อนุธมฺมาจารี. อयํ วุจฺจติ ภิกขเว ภิกขุ สัพฺพโส สัมมาทุกฺขกัถยาเย
ปฏิบันฺโน ชรามรณนิโรธาย. อภาปริ ปริวํสมฺมาโน ปริวํสติ
“ชาติ ปณายํ กิณฺทานา กิสมฺมุขยา กิชาติกา กิปรภาวํ กิสฺมี สติ

ชาติ โหติ, กิสมิ อสตี ชาติ น โหตีติ. โส ปวิวิมฺลมาโน
 เหว ปชานาติ “ชาติ ภวนิทานา ภวสมุทฺทยา ภวชาติกา ภวูปภา
 ภเว สตี ชาติ โหติ, ภเว อสตี ชาติ น โหตีติ. โส ชาตฉง
 ปชานาติ, ชาตสมุทฺทยฉง ปชานาติ, ชาตนิโรธฉง ปชานาติ,
 ยา จ ชาตนิโรธสารูปปคามินี ปฏิปทา ตฉง ปชานาติ, ตถา ปฏิบันโน
 จ โหติ อนนฺตมจารี. อยํ วุจฺจติ ภิกขเว ภิกขุ สัพฺพโส
 สัมมาทกฺขกัทยาย ปฏิบันโน ชาตนิโรธาย. ตถาปริ ปวิวิมฺลมาโน
 ปวิวิมฺลตี “ภโว ปนาย กนิทานา ฯ เปฯ อุปาทานํ ปนิตํ
 กนิทานํ. ตฉนฺทา ปนาย กนิทานา. เวทนา ปนาย กนิทานา.
 ตสฺโส ปนาย กนิทานา. สฬายตนิ ปนิตํ กนิทานา. นามรูปํ
 ปนิตํ กนิทานา. วิญฺญาณํ ปนิตํ กนิทานา. สขารา ปนิเม
 กนิทานา กิสมุทฺทยา กิชาติกา กิภวา กิสมิ สตี สขารา โหนตี,
 กิสมิ อสตี สขารา น โหนตีติ. โส ปวิวิมฺลมาโน เหว
 ปชานาติ “สขารา อวิชฺชานิตานา อวิชฺชาสมุทฺทยา อวิชฺชาชาติกา
 อวิชฺชาภวา อวิชฺชาย สตี สขารา โหนตี, อวิชฺชาย อสตี
 สขารา น โหนตีติ. โส สขารे จ ปชานาติ, สขารสมุทฺทยฉง
 ปชานาติ, สขารนิโรธฉง ปชานาติ, ยา จ สขารนิโรธสารูปปคามินี
 ปฏิปทา ตฉง ปชานาติ, ตถา ปฏิบันโน จ โหติ อนนฺตมจารี.
 อยํ วุจฺจติ ภิกขเว ภิกขุ สัพฺพโส สัมมาทกฺขกัทยาย ปฏิบันโน
 สขารนิโรธาย. อวิชฺชาคโต ภิกขเว ปุริสปลคฺคโต ปุณฺณฉลฺเจ
 สขาริ อภิสฺสโรติ, ปุณฺณฉลฺเจ โหติ วิญฺญาณํ; อปุณฺณฉลฺเจ
 สขาริ อภิสฺสโรติ, อปุณฺณฉลฺเจ โหติ วิญฺญาณํ; อนเนชฺฉลฺเจ สขาริ
 อภิสฺสโรติ, อนเนชฺฉลฺเจ โหติ วิญฺญาณํ.

ยุโต โข ภิกขเว ภิกขุโน อวิชฺชา ปเทนา โหติ, วิชฺชา

อุปัชฌายา. โส อวิชชาวิภวตา วิชชูปปาทา เนา อุปฺปณฺณิกสํขาริ
 อภิสํขโรติ, น อุปฺปณฺณิกสํขาริ อภิสํขโรติ, น อเนชากิสาขาริ
 อภิสํขโรติ; อนภิสํขโรนฺโต อนภิสํขโรเจตยฺนํโต น กิลาจ
 โดเก อุปาทิยติ, อนุปาทิยํ น ปริตฺตัสสตี, อปริตฺตัสสตี บัจจัตติ เยา
 ปริณิพฺพายติ, “ชฺเฌนา ชาตี, วุสตี พหํมจฺริยํ, กตํ กเรณฺเฌ,
 นาปวํ อิตถตฺตํตยาตี ปชานาตี. โส สุกฺขํเจ เวทนํ เวทยตี
 “สา อนิจฺจาตี ปชานาตี, “อนนฺตํโณลิตตาตี ปชานาตี,
 “อนภินนํทิตตาตี ปชานาตี; ทุกฺกํสํขํเจ เวทนํ เวทยตี “สา
 อนิจฺจาตี ปชานาตี, “อนนฺตํโณลิตตาตี ปชานาตี, “อนภินนํทิตตาตี
 ปชานาตี; อทุกฺกํสมสฺสํขํเจ เวทนํ เวทยตี “สา อนิจฺจาตี
 ปชานาตี, “อนนฺตํโณลิตตาตี ปชานาตี, “อนภินนํทิตตาตี ปชานาตี.
 โส สุกฺขํเจ เวทนํ เวทยตี, วิสํขํเจโต น เวทยตี, ทุกฺกํสํขํเจ
 เวทนํ เวทยตี, วิสํขํเจโต น เวทยตี, อทุกฺกํสมสฺสํขํเจ เวทนํ
 เวทยตี, วิสํขํเจโต น เวทยตี. โส กายปริยํนํตํกํ เวทนํ
 เวทยมาโน “กายปริยํนํตํกํ เวทนํ เวทยามํตี ปชานาตี,
 ชฺวีตปริยํนํตํกํ เวทนํ เวทยมาโน “ชฺวีตปริยํนํตํกํ เวทนํ เวทยามํตี
 ปชานาตี, กายัสสํ เกหา อทฺธํ ชฺวีตปริยาทาณา “อโฆ
 สัพฺพเวทยตานิ อนภินนํทิตานิ สิตถาวสสันตี, สรรานิ อวสสันตี
 ปชานาตี. เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว ปุริโส กุมภการปากา อุนฺหํ กุมภ
 อทฺธํริตฺวา สเม ภุมฺภาเค ปติภฺจฺเจเปยฺย, ตตฺถ ยายํ อุลฺลมา สา
 ตตฺถเว วุปลเมยฺย, กบฺบิลานิ อวลฺลเสยฺย. เหวเมว โข ภิกฺขเว
 ภิกฺขุ กายปริยํนํตํกํ เวทนํ เวทยมาโน “กายปริยํนํตํกํ เวทนํ
 เวทยามํตี ปชานาตี, ชฺวีตปริยํนํตํกํ เวทนํ เวทยมาโน “ชฺวีตปริ-
 ยํนํตํกํ เวทนํ เวทยามํตี ปชานาตี, กายัสสํ เกหา อทฺธํ

ชีวิตปริยาทานา “ อโห สัพพะเวทยิตานิ อนภินันฺทิตานิ
 สัตถวีสันตติ, สรรานิ อวลลิสันตติ ปชานาติ. ตํ กิ มัลลน
 ภิกขเว ? อปิ นุ โข ชีนภัสสโว ภิกขุ ปุณฺณภิกขาริ วา
 อภิลชเรยฺย อปุณฺณภิกขาริ วา อภิลชเรยฺย อนชาภิกขาริ วา
 อภิลชเรยฺยาคิ. โน เหตุ ภันเต. สัพพะโส วา ปน สขาวเส
 อสติ สขารนิโรธา อปิ นุ โข วิญฺญาณํ บัณฑิตาเยถาคิ. โน
 เหตุ ภันเต. สัพพะโส วา ปน วิญฺญาณเ อสติ วิญฺญาณนิโรธา
 อปิ นุ โข นามรูปํ บัณฑิตาเยถาคิ. โน เหตุ ภันเต. สัพพะโส วา
 ปน นามรูปเ อสติ นามรูปนิโรธา อปิ นุ โข สฬายตนิ
 บัณฑิตาเยถาคิ. โน เหตุ ภันเต. สัพพะโส วา ปน สฬายตเน
 อสติ สฬายตนิโรธา อปิ นุ โข ผัสสโ สฬายาเยถาคิ. โน
 เหตุ ภันเต. สัพพะโส วา ปน ผัสสเ อสติ ผัสสนิโรธา อปิ
 นุ โข เวทนา บัณฑิตาเยถาคิ. โน เหตุ ภันเต. สัพพะโส วา
 ปน เวทนาย อสติ เวทนานิโรธา อปิ นุ โข ตัณฺหา
 บัณฑิตาเยถาคิ. โน เหตุ ภันเต. สัพพะโส วา ปน ตัณฺหาย
 อสติ ตัณฺหานิโรธา อปิ นุ โข อุปาทานํ บัณฑิตาเยถาคิ. โน
 เหตุ ภันเต. สัพพะโส วา ปน อุปาทาเน อสติ อุปาทานนิโรธา
 อปิ นุ โข ภโว บัณฑิตาเยถาคิ. โน เหตุ ภันเต. สัพพะโส วา
 ปน ภเว อสติ ภวนิโรธา อปิ นุ โข ชาติ บัณฑิตาเยถาคิ. โน
 เหตุ ภันเต. สัพพะโส วา ปน ชาติยา อสติ ชาตินิโรธา อปิ
 นุ โข ชรามรณํ บัณฑิตาเยถาคิ. โน เหตุ ภันเต. สากุ สากุ
 ภิกขเว, เอเวเมตํ ภิกขเว มัลลน สัพพทถ, เอเวเมตํ ภิกขเว
 อหิมุจฺจ นิกกขา เอตถ โทล นิตฺพิจิกจฺจนา, เอเตวณฺโโต
 ทุกฺขัลลาคิ. ปจฺม.

ภาวัตถิย วิหโรติ. อุปาทานเยสุ ภิกขเว อัมเมสุ อัสสาทานุบัลลิสโน
 วิหโรติ ตันหา ปวัตตมติ, ตันหาบัจจยา อุปาทาน, อุปาทานบัจจยา
 ภโว, ภวบัจจยา ขาติ, ขาติบัจจยา ชรามรณโลกปริเทวทุกข-
 โทมณัสสุปายาสา ตัมภวันติ, เอเวตัสส เภลัสส ทุกขกัณณธัสส
 สมุทยो โหติ. เสยฺยดาบี ภิกขเว ทลันนํ वा กัญฺจวาทานํ
 วัสาย वा กัญฺจวาทานํ ตัสาย वा กัญฺจวาทานํ จิตฺตาริสาย वा
 กัญฺจวาทานํ มหา อคฺคิกัณฺโณ ชลเยย, ตตฺถ ปุริโส กาเลน
 กาลํ ลุกฺขานิ เจว ตินนานิ บักฺขิเปยฺย, ลุกฺขานิ จ โคมยานิ
 บักฺขิเปยฺย, ลุกฺขานิ จ กัญฺจานิ บักฺขิเปยฺย; เอวํหิ โส
 ภิกขเว มหา อคฺคิกัณฺโณ ตทาหาโร ตอุปาทานो จิโร ที่ขมมัตถานํ
 ชลเยย. เอเวเมว โข ภิกขเว อุปาทานเยสุ อัมเมสุ อัสสาทานุบัลลิสโน
 วิหโรติ ตันหา ปวัตตมติ, ตันหาบัจจยา อุปาทาน, ๗ เป๗
 เอเวตัสส เภลัสส ทุกขกัณณธัสส สมุทยो โหติ.

อุปาทานเยสุ ภิกขเว อัมเมสุ อาทีนวานุบัลลิสโน วิหโรติ ตันหา
 นิรุชฺฌมติ, ตันหานิโรธา อุปาทานนิโรโธ, อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโธ,
 ภวนิโรธา ขาตินิโรโธ, ขาตินิโรธา ชรามรณโลกปริเทวทุกขโทมณัสสุ-
 ปายาสา นิรุชฺฌนติ, เอเวตัสส เภลัสส ทุกขกัณณธัสส นิโรโโ โหติ.
 เสยฺยดาบี ภิกขเว ทลันนํ वा กัญฺจวาทานํ วัสาย वा กัญฺจวาทานํ
 ตัสาย वा กัญฺจวาทานํ จิตฺตาริสาย वा กัญฺจวาทานํ มหา
 อคฺคิกัณฺโณ ชลเยย, ตตฺถ ปุริโส น กาเลน กาลํ ลุกฺขานิ เจว ตินนานิ
 บักฺขิเปยฺย, น ลุกฺขานิ จ โคมยานิ บักฺขิเปยฺย, น ลุกฺขานิ
 จ กัญฺจานิ บักฺขิเปยฺย; เอวํหิ โส ภิกขเว มหา อคฺคิกัณฺโณ
 ปุริมัสส จ อุปาทานัสส ปริยาทานา อังวฬัสส จ อณุพทวรา
 อนาหาโร นีพฺพาเยยฺย. เอเวเมว โข ภิกขเว อุปาทานเยสุ

ธัมเมสุ อาทินวานุบัลลโน วิหโรโต ตันหา นิรุชฌติ, ตันหานโรธา
อุปาทานโรธ, ๖ เปฯ เอมัตถัสส เภวถัสส ทุกขักขันธัสส
นิโรธो โหติ. ทถีย.

ลาวัตถิย วิหโรติ. ลัทธิโชนิเยสุ ภิกขเว ธัมเมสุ อัสสาทานุบัลลโน
วิหโรโต ตันหา ปวัตถมตติ, ตันหาบัจจยา อุปาทาน, อุปาทานบัจจยา
ภโว, ภวบัจจยา ชาตี, ชาตีบัจจยา ชรามรณโลกปริเทวทุกข-
โทมนัสสุปาयाสา สัมภวันตี, เอมัตถัสส เภวถัสส ทุกขักขันธัสส
สมุทโย โหติ. เสยฺยดาบิ ภิกขเว เตลลิจจ ปฏิจจ วิฏฐิจจ
ปฏิจจ เตลลิมปทีโป ฉาเยย, ตตฺริ ปุริโส กาเลน กาลัง เตลล
อัสสิลเจยฺย วิฏฐิ อุปลหเรยฺย; เภววิหิ โส ภิกขเว เตลลิมปทีโป
ตทาหาโร ตอุปาทาโน จิริ ทิมมัทธานิ ชลเยย. เอมเว โช
ภิกขเว ลัทธิโชนิเยสุ ธัมเมสุ อัสสาทานุบัลลโน วิหโรโต ตันหา
ปวัตถมตติ, ตันหาบัจจยา อุปาทาน, อุปาทานบัจจยา ภโว,
ภวบัจจยา ชาตี, ชาตีบัจจยา ชรามรณโลกปริเทวทุกขโทมนัสสุปาयाสา
สัมภวันตี, เอมัตถัสส เภวถัสส ทุกขักขันธัสส สมุทโย โหติ.

ลัทธิโชนิเยสุ ภิกขเว ธัมเมสุ อาทินวานุบัลลโน วิหโรโต
ตันหา นิรุชฌติ, ตันหานโรธา อุปาทานโรธ, อุปาทานโรธา
ภวนโรธ, ภวนโรธา ชาตินโรธ, ชาตินโรธา ชรามรณโลกปริเทว-
ทุกขโทมนัสสุปาयाสา นิรุชฌนตี, เอมัตถัสส เภวถัสส ทุกขักขันธัสส
นิโรธो โหติ. เสยฺยดาบิ ภิกขเว เตลลิจจ ปฏิจจ วิฏฐิจจ
ปฏิจจ เตลลิมปทีโป ฉาเยย, ตตฺริ ปุริโส น กาเลน กาลัง
เตลล อัสสิลเจยฺย น วิฏฐิ อุปลหเรยฺย; เภววิหิ โส ภิกขเว
เตลลิมปทีโป ปุริมัสส จ อุปาทานัสส ปริยาทานา อัสสิลล จ
อนุปหารา อนาหาโร นิตฺทาเยย. เอมเว โช ภิกขเว

ลัณโชนิเยสุ อัมเมสุ อาทันวานุบัลลโน วิหโรโต ตันหา
นิรุชฌติ, ตันหานิโรธา อูปาทานนิโรโธ, ๗เป๗ เหาเมตลลส เกวลลลส
ทุกขกัชนธลลส นิโรโธ โหตีติ. ตติย.

สาวัตถิย วิหโรติ. เสยยาปา กิกขเว เตลลนัง ปฏิจัง วัฏฏณัง
ปฏิจัง เตลลปที่โป ฉาเยย, ตตฺร ปุโรโธ กาเลน กาลิ เตล
ชาลลเจยย วัฏฏี อุลลหเรย, เหาวัลลหิ โส กิกขเว
เตลลปที่โป ตทาหาโร ตทูปาทานอ จิริ ทิมมัทธานิ ชเลย.
เหาเมว โข กิกขเว ลัณโชนิเยสุ อัมเมสุ อลลสาทานุบัลลโน
วิหโรโต ตันหา ปวตฺตติ, ตันหาบั้งยา อูปาทาน, ๗เป๗
เหาเมตลลส เกวลลลส ทุกขกัชนธลลส สมุทโย โหติ.

เสยยาปา กิกขเว เตลลนัง ปฏิจัง วัฏฏณัง ปฏิจัง
เตลลปที่โป ฉาเยย, ตตฺร ปุโรโธ น กาเลน กาลิ เตล
ชาลลเจยย น วัฏฏี อุลลหเรย, เหาวัลลหิ โส กิกขเว
เตลลปที่โป ปุริมลลส จ อูปาทานลลส ปริยาทานา อลลนลลส จ
อูปาทานา อนาหาโร นีพทาเยย. เหาเมว โข กิกขเว
ลัณโชนิเยสุ อัมเมสุ อาทันวานุบัลลโน วิหโรโต ตันหา
นิรุชฌติ, ตันหานิโรธา อูปาทานนิโรโธ, ๗เป๗ เหาเมตลลส
เกวลลลส ทุกขกัชนธลลส นิโรโธ โหตีติ. จตตติ.

สาวัตถิย วิหโรติ. อูปาทานิเยสุ กิกขเว อัมเมสุ อลลสาทานุบัลลโน
วิหโรโต ตันหา ปวตฺตติ, ตันหาบั้งยา อูปาทาน, อูปาทานบั้งยา
ภาโว, ๗เป๗ เหาเมตลลส เกวลลลส ทุกขกัชนธลลส สมุทโย โหติ.
เสยยาปา กิกขเว มหา รุกโข, ตลลล ยานิ เจว มุลานิ อโรคmani
ยานิ จ ติริยังคmani, ลลลทานิ ตานิ อุกกัช โชช อภิหรัณตี;

เอวลิหิ โส ภิกขเว มหา รุกโข ตทาหาโร ตทปาทาโน จิร
 ทิมมัตถานันฺติญฺเจยฺย. เอเวเมว โข ภิกขเว อุปาทานิเยสุ รัมเมสุ
 อัธฺธาทานุบัลฺลิโน วิหโรโต ตันหา ปวัฑฺฒติ, ตันหาบัจฺจยา
 อุปาทานํ, อุปาทานบัจฺจยา ภโว, ๗ เปฯ เอเวตัสฺส เภวธฺธัสฺส
 ทุกฺขกฺขันธธฺธัสฺส สมุทโย โหติ.

อุปาทานิเยสุ ภิกขเว รัมเมสุ อาทีนวานุบัลฺลิโน วิหโรโต
 ตันหา นิรุฑฺฒติ, ตันหานิโรธา อุปาทานนิโรโ, อุปาทานนิโรธา
 ภาวนิโรโ, ๗ เปฯ เอเวตัสฺส เภวธฺธัสฺส ทุกฺขกฺขันธธฺธัสฺส นิโรโ
 โหติ. เสยฺยดาบิ ภิกขเว มหา รุกโข, อถ ปุริโส อาคัจฺเจยฺย
 กุฑฺฑทาลปิฏฺกํ อาทาย, โส ตํ รุกฺขํ มุเล ฉินฺนํเทยฺย; มุเล เจตฺวา
 ปลิขณเณยฺย; ปลิขณตฺวา มุลานิ อุตฺถเรยฺย อณฺฑมโล ชุสฺสนาพิ-
 มัตตานิ. โส ตํ รุกฺขํ ชันฺทาชันฺทิกํ ฉินฺนํเทยฺย; ชันฺทาชันฺทิกํ
 ฉินฺนํทิตฺวา ฆาเลยฺย; ฆาเลตฺวา สกลิกํ สกลิกํ กเรยฺย; สกลิกํ
 สกลิกํ กริตฺวา วาตาดเป วิโสเสยฺย; วาตาดเป วิโสเสตฺวา อัคฺคินา
 ทเณยฺย; อัคฺคินา ทเหตุวํ มลฺลํ กเรยฺย; มลฺลํ กริตฺวา
 มหาวาเต วา โอยฺนเณยฺย นทียา วา สิมฺโหลตาย ปวาเณยฺย;
 เอวลิหิ โส ภิกขเว มหา รุกโข อุกฺกฉินฺนมุโล อัธฺธัสฺส ตาลาวตฺตฺถกโต
 ขนภาวํกโต อายตํ ขนุปาทนํโม. เอเวเมว โข ภิกขเว อุปาทานิเยสุ
 รัมเมสุ อาทีนวานุบัลฺลิโน วิหโรโต ตันหา นิรุฑฺฒติ, ตันหานิโรธา
 อุปาทานนิโรโ, อุปาทานนิโรธา ภาวนิโรโ, ๗ เปฯ เอเวตัสฺส
 เภวธฺธัสฺส ทุกฺขกฺขันธธฺธัสฺส นิโรโ โหติ. บัจฺจิม.

สาวัตถียํ วิหโรติ. เสยฺยดาบิ ภิกขเว มหา รุกโข, ตัสฺส ยานิ
 เจว มุลานิ อโรคmani ยานิ ๗ ตวิยงคmani, สัพฺพานิ ตานิ
 อุตฺถํ โอยฺนํ อภิหฺรณฺติ; เอวลิหิ โส ภิกขเว มหา รุกโข

ตทาทาโร ตตุปาทาโน จิว ทังฆมัถธานี ตัญญุเจยโย. เอเวเมว
โฆ ภิกขเว อุปาทานเยสุ อัมเมสุ อัสสาทานุบัตติโน วิหโรโต
ตัญหา ปวัตัมตติ, ตัญหาบัจจยา อุปาทาน, ะเปฯ เอเวเมตัสส
เกวลัสส ทุกข์กัซันธัสส สมุทโย โหติ.

เสยฺยดาบิ ภิกขเว มหา รุกโข, อต ปุริโส อาคัจฉเยยโย
กุกุททาตัญญุกิ อาทาย, โส ติ รุกโข มุเล ฉินฺนเทยโย; มุเล เหนตฺวา
ปติชฉเยยโย; ปติชฉินฺตฺวา มุลานิ อุกุทเธยโย; ะเปฯ นทียา วา
ลึชโลตาย ปวาเหยโย; เอวฺวหิ โส ภิกขเว มหา รุกโข
อุกุฉินฺนมุโล อัสส ตาลาวตฺตถุกโต อนภาวกโต อายตี อนุปาทอัมโม.
เอเวเมว โฆ ภิกขเว อุปาทานเยสุ อัมเมสุ อาทึนวานุบัตติโน
วิหโรโต ตัญหา นิรุชฉตติ, ตัญหานิโรธา อุปาทานนิโรโธ, ะเปฯ
เอเวเมตัสส เกวลัสส ทุกข์กัซันธัสส นิโรโธ โหตฺติ. นัญจ.

ลาวัตฺถยิ วิหโรติ. ลึลโลชฉนเยสุ ภิกขเว อัมเมสุ
อัสสาทานุบัตติโน วิหโรโต ตัญหา ปวัตัมตติ, ตัญหาบัจจยา
อุปาทาน, ะเปฯ เอเวเมตัสส เกวลัสส ทุกข์กัซันธัสส สมุทโย
โหติ. เสยฺยดาบิ ภิกขเว ตรุโณ รุกโข, ตัสส ปุริโส กาเลน
กาลิ มุลานิ ปติลึชฉเยยโย, กาเลน กาลิ ปุสิ ทฺเทยโย, กาเลน
กาลิ อุกุท ทฺเทยโย; เอวฺวหิ โส ภิกขเว ตรุโณ รุกโข
ตทาทาโร ตตุปาทาโน วุฑฺฒิ วิรุฬฺหิ เวปุลลํ อาบชฺเชยโย.
เอเวเมว โฆ ภิกขเว ลึลโลชฉนเยสุ อัมเมสุ อัสสาทานุบัตติโน
วิหโรโต ตัญหา ปวัตัมตติ, ตัญหาบัจจยา อุปาทาน, ะเปฯ
เอเวเมตัสส เกวลัสส ทุกข์กัซันธัสส สมุทโย โหติ.

ลึลโลชฉนเยสุ ภิกขเว อัมเมสุ อาทึนวานุบัตติโน วิหโรโต
ตัญหา นิรุชฉตติ, ตัญหานิโรธา อุปาทานนิโรโธ, ะเปฯ เอเวเมตัสส

เกวลีสัส ทุกข์กัณฐิณีสัส นิโรโธ โหติ. เสยฺยถาปึ ภิกขเว
 ตรุโณ รุกโข, อถ ปุริโส อาคัจฉเยยฺย กุททาดัญญุกิ อาทาย,
 ๗ เปฯ นทียา วา สึชโสตาย ปวาเหยฺย; เหวฬิหิ โส ภิกขเว
 ตรุโณ รุกโข อัจฉินันมุโล อัสสึ ตาลาวัตถุกโต อนุภาวกโต
 อายตี อนุปเปาถมโม. เอวเมว โข ภิกขเว สัลโลชนิเยสุ ธัมเมสุ
 อาทีนวานุปลัสสิโน วิหโรโต ตันหา นิรุชฌติ, ตันหาเนโรธา อูปาทานนิโรโธ,
 ๗ เปฯ เอวเมตัสสึ เกวลีสัส ทุกข์กัณฐิณีสัส นิโรโธ โหตีติ. สัตตมึ.

สลาวัตถึ วิหโรติ. สัลโลชนิเยสุ ภิกขเว ธัมเมสุ อัสสึอาทานุปลัสสิโน
 วิหโรโต นามรูปัสสึ อวิกกัณตี โหติ, นามรูปบัจจยา สฬายตณึ,
 ๗ เปฯ เอวเมตัสสึ เกวลีสัส ทุกข์กัณฐิณีสัส สมุทโย โหติ.
 เสยฺยถาปึ ภิกขเว มหา รุกโข, ตัสสึ ยานิ เจว มุลานึ อโธคมานิ
 ยานิ จ ติริยงคมานิ, สฬัพพานิ ตานิ อุกถึ โอิชึ อภิหวัณตี;
 เหวฬิหิ โส ภิกขเว มหา รุกโข ตทาหาโร ตทูปาทาโน จิรึ
 ทีชมัทธานึ ตัญญเยยฺย. เอวเมว โข ภิกขเว สัลโลชนิเยสุ ธัมเมสุ
 อัสสึอาทานุปลัสสิโน วิหโรโต นามรูปัสสึ อวิกกัณตี โหติ, นามรูปบัจจยา
 สฬายตณึ, ๗ เปฯ เอวเมตัสสึ เกวลีสัส ทุกข์กัณฐิณีสัส สมุทโย โหติ.

สัลโลชนิเยสุ ภิกขเว ธัมเมสุ อาทีนวานุปลัสสิโน วิหโรโต
 นามรูปัสสึ อวิกกัณตี น โหติ, นามรูปนิโรธา สฬายตณนิโรโธ,
 ๗ เปฯ เอวเมตัสสึ เกวลีสัส ทุกข์กัณฐิณีสัส นิโรโธ โหติ. เสยฺยถาปึ
 ภิกขเว มหา รุกโข, อถ ปุริโส อาคัจฉเยยฺย กุททาดัญญุกิ อาทาย,
 ๗ เปฯ อายตี อนุปเปาถมโม. เอวเมว โข ภิกขเว สัลโลชนิเยสุ
 ธัมเมสุ อาทีนวานุปลัสสิโน วิหโรโต นามรูปัสสึ อวิกกัณตี น โหติ,
 นามรูปนิโรธา สฬายตณนิโรโธ, ๗ เปฯ เอวเมตัสสึ เกวลีสัส
 ทุกข์กัณฐิณีสัส นิโรโธ โหตีติ. อัญจมิ.

ลาวัตถิย วิหริติ. ลัณโชนิเยสุ ภิกขเว อัมเมสุ อัสสาทานุปลัสสิโน
 วิหโรโต วิปลานนัสส อวิกกัณติ โหติ, วิปลานนบัจจยา นามรูปี,
 ๗ เป๗ เอเวตัสส เภลัสส ทุกขกัชนัธัสส สมุทโย โหติ.
 เสยฺยตาปิ ภิกขเว มหา รุกโข, ตัสส ยานิ เจเว มุลานิ ๗ เป๗
 เอเวเมว โข ภิกขเว ลัณโชนิเยสุ อัมเมสุ อัสสาทานุปลัสสิโน
 วิหโรโต วิปลานนัสส อวิกกัณติ โหติ, วิปลานนบัจจยา นามรูปี,
 ๗ เป๗ เอเวตัสส เภลัสส ทุกขกัชนัธัสส สมุทโย โหติ.

ลัณโชนิเยสุ ภิกขเว อัมเมสุ อาทีนวานุปลัสสิโน วิหโรโต
 วิปลานนัสส อวิกกัณติ น โหติ, วิปลานนนิโรธา นามรูปนิโรโธ,
 ๗ เป๗ เอเวตัสส เภลัสส ทุกขกัชนัธัสส นิโรโธ โหติ.
 เสยฺยตาปิ ภิกขเว มหา รุกโข, อถ ปุริโส อาคัจเฌย
 กุททาลปฏิฏิก อาทาย, ๗ เป๗ อายตี อนุปาทอัมโม. เอเวเมว โข
 ภิกขเว ลัณโชนิเยสุ อัมเมสุ อาทีนวานุปลัสสิโน วิหโรโต วิปลานนัสส
 อวิกกัณติ น โหติ, วิปลานนนิโรธา นามรูปนิโรโธ, ๗ เป๗
 เอเวตัสส เภลัสส ทุกขกัชนัธัสส นิโรโธ โหตีติ. นวมิ.

เอกัง สมยํ ภควา กุรุสุ วิหริติ กัมมาลทम्मํ นาม กุณฺเณ
 นิคโม. อถ โข อายัสฺมา อานันฺโท เยเน ภควา เตนุปลังกมิ;
 อุปปลังกมิทฺวา ภควันฺติ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนัตํ นิสฺสีทิ. เอกมฺนัตํ
 นิสฺสีโน โข อายัสฺมา อานันฺโท ภควันฺติ เอตทโวจ “อัจฉริย
 ภาณเต อัสสํภาณํ ภาณเต, ยาวคัมภีโร จายํ ภาณเต ปฏิจฺจสมุปฺปาโท
 คัมภีราวภาโส จ, อถ จ ปน เม อุตตฺตานกุตตฺตานโก วิย ขายตีติ.
 มา เหวํ อานันฺท, มา เหวํ อานันฺท, คัมภีโร จายํ อานันฺท
 ปฏิจฺจสมุปฺปาโท คัมภีราวภาโส จ, เอตัสส อานันฺท อัมมัสส อปลานนา

“กัมมาลทम्मํนัตินิ ปาโจ.

อนนุโพธา อับปฏิเวธา เอวมยํ ปชา ตันตาคุลชาตา คุพีคุณจิกชาตา
 มุณฺชบัพฺพชฎา ขปายํ ทุคฺคตํ วินปาดํ ลํสํวํ นาติวตฺตติ.
 อูปาทานิเยสุ อานันฺท รัมฺเมสุ อัสสํทาทานุปลฺลสิโน วิหโรโต ตันหา
 ปวตฺตมฺติ, ตันหาบจฺจยา อูปาทานํ, อูปาทานบจฺจยา ภาโว, ภาวบจฺจยา
 ชาติ, ชาติบจฺจยา ชรามรณโลกปริเทวททุกขโทมนัสสุปายาสา สัมภวันฺติ,
 เอเวมตลลฺล กเวลลลลฺล ทุกฺขกฺขันธลลลฺล สมฺทโย โหติ. เสยฺยถาปิ
 อานันฺท มหา รุกฺโข, ตลลฺล ยานิ เจเว มุลานิ อโธคฺมานิ ยานิ
 จ ตวิยงฺคฺมานิ, ลลฺลพฺพานิ ตานิ อุกฺทํ โอชํ อภิหฺรณฺติ; เอวํวทิ
 โล อานันฺท มหา รุกฺโข ตทาหาโร ตทปาทานอ จิริ ทิมมํถานํ
 ตัญญุเจยฺย. เอเวเมว โช อานันฺท อูปาทานิเยสุ รัมฺเมสุ อัสสํทา-
 นุปลฺลสิโน วิหโรโต ตันหา ปวตฺตมฺติ, ตันหาบจฺจยา อูปาทานํ,
 อูปาทานบจฺจยา ภาโว, ๗เปยฺ เอเวมตลลฺล กเวลลลลฺล ทุกฺขกฺขันธลลลฺล
 สมฺทโย โหติ.

อูปาทานิเยสุ อานันฺท รัมฺเมสุ อาทนฺวานุปลฺลสิโน วิหโรโต ตันหา
 นิรุชฺฌมฺติ, ตันหานโรธา อูปาทานนิโรธา, อูปาทานนิโรธา ภาวนโรธา,
 ๗เปยฺ เอเวมตลลฺล กเวลลลลฺล ทุกฺขกฺขันธลลลฺล นิโรโร โหติ. เสยฺยถาปิ
 อานันฺท มหา รุกฺโข, อถ ปวิโร ชาตจฺเจยฺย กุทฺทาลบฏกํ อาทาย,
 โล ตํ รุกฺขํ มุเล ฉินฺนํเทยฺย; มุเล เจตฺวา ปลฺลชฌเนยฺย;
 ปลฺลชฌนฺตฺวา มุลานิ อุกฺทเรยฺย อณฺตมโล อคฺคิรนาพิมตฺตานิปี. โล ตํ
 รุกฺขํ ชนฺนํทาชฺฌนํทิกํ ฉินฺนํเทยฺย; ชนฺนํทาชฺฌนํทิกํ เจตฺวา ฉาเลยฺย;
 ฉาเลตฺวา สกฺลิกํ สกฺลิกํ กเรยฺย; สกฺลิกํ สกฺลิกํ กวิตฺวา วาตาดเป วิโลเสยฺย;
 วาตาดเป วิโลเสตฺวา อคฺคิณํ ทเหยฺย; อคฺคิณํ ทเหตฺวา มลฺล
 กเรยฺย; มลฺล กวิตฺวา มหาวาเต. วา โอนุญฺญํ นทียา วา ลลฺลชโลตาย
 ปวาเหยฺย; เอวํวทิ โล อานันฺท มหา รุกฺโข อุกฺขันนฺมุโล อลลล

อภิถัมยลัษฏ์เต มหาวัคโค สัตตโม.

ดลาวัตถุกโต อณภาวกโต อายตี - อนุปัปาทมโม. เอเวเมว โข
อานันท์ อูปาทานิเยตุ อัมเมตุ อาทินวานนุบัลลโน วิหโรโต ตันหา
นิรุชฌติ, ตันหานิโรธา อูปาทานิโรโธ, อูปาทานิโรธา ภาวนิโรโธ,
ภาวนิโรธา ชาตนิโรโธ, ชาตนิโรธา ชรามณโณโลกปริเทวทุกขโทมนัสสุปา-
ยาสา นิรุชฌนัตติ, เอเวเมตลลส เกวลลส ทุกขกัณณธลลส นิโรโธ
โหตีติ. ทลมิ.

ทุกขวัคโค ฉฎฐโจะ.

ตลลส อุตทานิ

“ปริวิมถนูปาทานิ เทว จ ลลนโณชฌานิ จ,
มหารุกเขเน เทว วุตตา ตรุณเนน จ สัตตมม,
นามรुบัณจ วิณณานน นิทาเนน จเต ทลลติ.

อภิถัมยลัษฏ์เต มหาวัคโค สัตตโม.

เอวัมเม สติ. เอก สมย ภควา ดลาวัตถุณิ วิหโรติ เขตวเน
อนาถบิณทิกถลลส อารามे. อลลสตุวา ภิกขเว ปุถุชฌโน อิมลลมิ
จาตุम्महाภูติถลลส กายลลมิ นัพพินเทยยบิ วิรัชเชยยบิ วิมุจเจยยบิ:
ต กิลลส เหตุ? ทิลลลติ हि ภิกขเว อิมลลส จาตุम्महाภูติถลลส
กายลลส อาจโยบิ อปัจโยบิ อาทานนัมบิ นิกเขปนัมบิ, ตลลมา
ตตวรัสสุตวา ปุถุชฌโน นัพพินเทยยบิ วิรัชเชยยบิ วิมุจเจยยบิ.
ยลลจ โข เขต ภิกขเว วุจติ “จิตติ อิติบิ” “มโน อิติบิ”
“วิณณานน อิติบิ, ตตวรัสสุตวา ปุถุชฌโน นาลิ นัพพินทิต्त
นาลิ วิรัชชิต्त นาลิ วิมุจจิต्त: ต กิลลส เหตุ? ทิขรตติ เหตุ
ภิกขเว อลลสตุวโต ปุถุชฌนลลส อลลโณลลิตติ มมายิตติ ปรามญจ
“เขต มม เอโธหรัลลมิ เอโธ เม อตตตติ, ตลลมา ตตวรัสสุตวา

ลุตตนิคตัญเเก ลุตตนิคตัญเเก.

ปุถุชชโน นาลิ นัพพิณทิตฺตุนาฬิ วิรัชชิตฺตุนาฬิ วิมุจฺจิตฺตุนาฬิ
 ภิกขเว อลลิสฺสวา ปุถุชชโน อิมิ จาตุมมหาภูติกิ กายิ อตฺตโต
 อปคฺจเณยฺย, น เตววจิตฺต: ตํ กิลลิตฺตํ เหตุ? ทิลลิตฺตตาย
 ภิกขเว จาตุมมหาภูติกิ กายิ เขมฺมบิ วลลิตฺตํ ตัญญาโน เทวบิ
 วลลิตฺตํ ตัญญาโน ตินฺนบิ วลลิตฺตํ ตัญญาโน จิตฺตารบิ วลลิตฺตํ
 ตัญญาโน บลฺลจฺจบิ วลลิตฺตํ ตัญญาโน ทลฺลบิ วลลิตฺตํ ตัญญาโน,
 วลลิตฺตํ วลลิตฺตํ ตัญญาโน ตลลฺลบิ วลลิตฺตํ ตัญญาโน จิตฺตาทิลลิตฺตํ
 วลลิตฺตํ ตัญญาโน บลฺลจฺจวลลิตฺตํ วลลิตฺตํ ตัญญาโน วลลิตฺตลลิตฺตํ
 ตัญญาโน ภยฺยโยบิ ตัญญาโน. ยลฺลจฺจ โข เอตํ ภิกขเว วุจฺจติ
 “จิตฺตํ อิตฺตบิ” “มโน อิตฺตบิ” “วิญฺญาณํ อิตฺตบิ, ตํ วัตฺตติยา จ
 ทิวลลิตฺตํ จ อลฺลวเทว อปฺปบิชฺชติ อลฺลว นิริชฺชติ. เติยฺยถาปิ
 ภิกขเว มกฺกโฆ อลฺลวเณ จ พฺรหฺมาเน จรฺมาโน ลลาขิ คณฺหาติ,
 ตํ มลฺลจฺจิตฺตวา อลฺลว คณฺหาติ, ตํ มลฺลจฺจิตฺตวา อลฺลว คณฺหาติ,
 ตํ มลฺลจฺจิตฺตวา อลฺลว คณฺหาติ. เอวเมว โข ภิกขเว ยมิทํ
 วุจฺจติ “จิตฺตํ อิตฺตบิ” “มโน อิตฺตบิ” “วิญฺญาณํ อิตฺตบิ, ตํ
 วัตฺตติยา จ ทิวลลิตฺตํ จ อลฺลวเทว อปฺปบิชฺชติ อลฺลว นิริชฺชติ.
 ตตฺตริ ภิกขเว สุตฺวา อริยสาลวโก ปฏฺิจจํสมุปาทลฺลว
 ลลาชฺชกิ โยนิสฺสอ มนสิคโรติ “อิตฺติ อิมลฺลิตฺตํ สติ อิทํ โทติ,
 อิมลฺลิตฺตํปาทา อิทํ อปฺปบิชฺชติ, อิมลฺลิตฺตํ อสติ อิทํ น โทติ, อิมลฺลิตฺต
 นิโรธา อิทํ นิริชฺชติ: ยทิทํ อวิชฺชาบิจฺจยา ลลฺลวรา, ลลฺลวราบิจฺจยา
 วิญฺญาณํ, ยเยยฺย เอวเมตลลิตฺตํ เกวลลิตฺตํ ทุกฺขกฺขันธลลิตฺตํ สมุทโย
 โทติ. อวิชฺชาเย เตวว อเลสิวิราคฺนิโรธา ลลฺลวรา นิโรธ, ลลฺลวรา นิโรธา
 วิญฺญาณนิโรธ, ยเยยฺย เอวเมตลลิตฺตํ เกวลลิตฺตํ ทุกฺขกฺขันธลลิตฺต
 นิโรธ โทติ. เอวํ บลลิตฺตํ ภิกขเว สุตฺวา อริยสาลวโก “อิมลฺลิตฺตํ

นิพพิณฑติ เวทนายบิ นิพพิณฑติ สลัณนายบิ นิพพิณฑติ ลัขาเรลปิ
นิพพิณฑติ วิปลานณลัมปิ นิพพิณฑติ, นิพพิณฑิ วิรัชชติ วิราคา วิมุจฺจติ.
วิมุตฺตลัมปิ “วิมุตฺตมิติ ภาณิ โหติ. ชีณา ชาติ, วุสิต
พริหัมจริยิ, กตฺ กรณียิ, นาปริ อิตฺตตฺตยาติ ปชานาตติ. ปจฺม.

สาวัตถึยิ วิหริติ. ตตฺริ โข อลลสฺสวา ภิกขเว ปุณฺณชโน อิมลัมปิ
จาตุมฺมหาภูติกลัมปิ กายลัมปิ นิพพิณฑเยยบิ วิรัชเชยบิ วิมุจฺเจยบิ: ต
กิลลฺล เหตุ ? ทิลลสฺสติ ทิ ภิกขเว อิมลลฺล จาตุมฺมหาภูติกลลฺล กายลลฺล
อาจโยบิ อปจโยบิ อาทานัมปิ นิกฺเขปนัมปิ, ตลฺลมา ตตฺตราลลสฺสวา
ปุณฺณชโน นิพพิณฑเยยบิ วิรัชเชยบิ วิมุจฺเจยบิ. ยลฺลปจฺ โข เอต
ภิกขเว วุจฺจติ “จิตฺตํ อิตฺธิปิ “มโน อิตฺธิปิ “วิปลานณิ อิตฺธิปิ,
ตตฺตราลลสฺสวา ปุณฺณชโน นาลํ นิพพิณฑิตฺตุ นาลํ วิรัชชิตฺตุ นาลํ
วิมุจฺจิตฺตุ: ตํ กิลลฺล เหตุ ? ทิชมวตฺตํ เหตุ ภิกขเว อลลสฺสวาโต
ปุณฺณชณลลฺล อชฺฉินฺนลลิตํ มมายิตํ ปรามมฺภูจฺจ “เอตํ มม เอโธหฺมลัมปิ
เอโธ เม อตฺตดาติ, ตลฺลมา ตตฺตราลลสฺสวา ปุณฺณชโน นาลํ นิพพิณฑิตฺตุ
นาลํ วิรัชชิตฺตุ นาลํ วิมุจฺจิตฺตุ. วรฺบิ ภิกขเว อลลสฺสวา ปุณฺณชโน
อิมิ จาตุมฺมหาภูติกิ กายิ อตฺตโต อูปคฺชเยย, น เดีว จิตฺตํ: ตํ
กิลลฺล เหตุ ? ทิลลสฺสตาเย ภิกขเว จาตุมฺมหาภูติกิ กายิ เอกัมปิ
วัลลลฺล ตัญฺจมาโน เทวฺบิ วัลลลานิ ตัญฺจมาโน ตีนฺนบิ วัลลลานิ
ตัญฺจมาโน จตฺตารบิ วัลลลานิ ตัญฺจมาโน บลฺลจฺบิ วัลลลานิ ตัญฺจมาโน,
ทลฺลบิ วัลลลานิ ตัญฺจมาโน วลฺลบิ วัลลลานิ ตัญฺจมาโน ตลฺลบิ
วัลลลานิ ตัญฺจมาโน จตฺตาฬลัมปิ วัลลลานิ ตัญฺจมาโน บลฺลจฺบิ
วัลลลานิ ตัญฺจมาโน วัลลลสฺสตบิ ตัญฺจมาโน ภียโยบิ ตัญฺจมาโน.
ยลฺลปจฺ โข เอตํ ภิกขเว วุจฺจติ “จิตฺตํ อิตฺธิปิ “มโน อิตฺธิปิ

“วิณณานิ อิตปิ, ตํ รัตติยา จ ทิวสัสส จ อังกวเทร
อูปบัสซติ อังวณิ นิรุชฌติ.

ตัตถิ ภิกขเว สุตวา อริยสาวโก ปฏิจจสมุปปาโท เยว สาธุกั
โยนิโต มนสิกโรติ “อิติ อิมัสสิม สติ อิทํ โหติ, อิมัสสอูปปาทา
อิทํ อูปบัสซติ, อิมัสสิม อลลติ อิทํ น โหติ, อิมัสส
นิโรธา อิทํ นิรุชฌติ. สุขเวทนิยํ ภิกขเว ฆัสสิลลํ ปฏิจจ
อูปบัสซติ สุกขา เวทนา, ตัสสเลว สุขเวทนิยัสสิลลํ ฆัสสิลลัสสิลล
นิโรธา ยํ ตัสซํ เวทียตํ สุขเวทนิยํ ฆัสสิลลํ ปฏิจจ อูปบัสซนา สุกขา
เวทนา, สทา นิรุชฌติ สทา วุปลมติ. ทุกขเวทนิยํ ภิกขเว ฆัสสิลล
ปฏิจจ อูปบัสซติ ทุกขา เวทนา, ตัสสเลว ทุกขเวทนิยัสสิลลํ ฆัสสิลลัสสิลล
นิโรธา ยํ ตัสซํ เวทียตํ ทุกขเวทนิยํ ฆัสสิลลํ ปฏิจจ อูปบัสซนา
ทุกขา เวทนา, สทา นิรุชฌติ สทา วุปลมติ. อทุกขมสุขเวทนิย
ภิกขเว ฆัสสิลลํ ปฏิจจ อูปบัสซติ อทุกขมสุขา เวทนา, ตัสสเลว
อทุกขมสุขเวทนิยัสสิลลํ ฆัสสิลลัสสิลลํ นิโรธา ยํ ตัสซํ เวทียตํ อทุกขมสุข-
เวทนิยํ ฆัสสิลลํ ปฏิจจ อูปบัสซนา อทุกขมสุขา เวทนา, สทา นิรุชฌติ
สทา วุปลมติ. เสยยถาปิ ภิกขเว ทวินันํ กัญจันํ สัมภุตโมธานา
อุลลมา ชายติ, เตโซ อภินิพพัตตติ, เตลลํ เยว ทวินันํ กัญจัน
มานากตวินิพโกธา” ยา ตัสซขา อุลลมา, สทา นิรุชฌติ สทา วุปลมติ.
เอวเมว โข ภิกขเว สุขเวทนิยํ ฆัสสิลลํ ปฏิจจ อูปบัสซติ สุกขา
เวทนา, ตัสสเลว สุขเวทนิยัสสิลลํ ฆัสสิลลัสสิลลํ นิโรธา ยํ ตัสซํ เวทียตํ
สุขเวทนิยํ ฆัสสิลลํ ปฏิจจ อูปบัสซนา สุกขา เวทนา, สทา นิรุชฌติ
สทา วุปลมติ; ทุกขเวทนิยํ ฆัสสิลลํ ปฏิจจ อูปบัสซติ ทุกขา เวทนา,
ตัสสเลว ทุกขเวทนิยัสสิลลํ ฆัสสิลลัสสิลลํ นิโรธา ยํ ตัสซํ เวทียตํ

๑. ล. นานากวาวินิกเขปาทิ ปาโจ ทิสลลติ.

ยัณฺฐุน มยิ อิมิ เอกปุตฺตกั บัยิ มนนาปึ วิธิตฺวา วิถิลูรฺบงฺ
 โสณฺทิกกฺบงฺ กวิตฺวา ปุตฺตมฺลานิ ชาทฺนิตฺตา เขว เทวึบิ ตั
 กัณฺดาราวเสลฺลํ นิตฺตเรยฺยาม, โนเจ, สัพฺเพว ตโย วิณฺสัลลํหาคิ. อต
 โช เต ภิกฺขเว เทวึ ชายปตฺติกา เขตฺติ เอกปุตฺตกั บัยิ
 มนนาปึ วิธิตฺวา วิถิลูรฺบงฺ โสณฺทิกกฺบงฺ กวิตฺวา ปุตฺตมฺลานิ
 ชาทฺนิตฺตา เขว ตั กัณฺดาราวเสลฺลํ นิตฺตเรยฺยํ, เต ปุตฺตมฺลานิ
 เจว ชาเทยฺยํ อูเร จ ปตฺติบิเสยฺยํ “กหิ เอกปุตฺตก, กหิ
 เอกปุตฺตกาติ. ตั กิ มัลลนต ภิกฺขเว ?” อปิ นุ เต ทวาย วา
 อาหารํ อหเรยฺยํ, มทาย วา อาหารํ อหเรยฺยํ, มณฺฑนนาย วา
 อาหารํ อหเรยฺยํ, วิกุสฺสนาย วา อาหารํ อหเรยฺยณฺตี. โน เหตุ
 ภิณฺเต. นนุ เต ภิกฺขเว ยาว เทว กัณฺดารัสฺสํ นิตฺตณฺตํธาย
 อาหารํ อหเรยฺยณฺตี. เอว ภิณฺเต. เอวเมว ชฺวาคํ ภิกฺขเว
 กวพฺปีกาโร อหาโร ทักฺขจฺจํโพติ วทามิ. กวพฺปีกาเร ภิกฺขเว อหาเร
 ปริณฺวาเต บัณฺจกามคฺคณิโก วาโค ปริณฺวาโต โหติ,
 บัณฺจกามคฺคณิเก วาเค ปริณฺวาเต นตฺติ ตั สัลฺลโวชนิ, เยน
 สัลฺลโวชนเณ สัลฺลนฺตํโต อริยสวากो ปนุ อิมิ โลกิ
 อาคจฺเจยฺย.

กถฺนจฺจ ภิกฺขเว ผลึลลาหาโร ทักฺขจฺจํโพ ? เสยฺยดาบิ
 ภิกฺขเว คาวี นิจฺจัมมา กุทฺทกฺกํเจ นิลฺลทาย ติกฺขุเจยฺย, เย
 กุทฺทกฺกนิลฺลิตฺตา ปาณา เต นี ชาเทยฺยํ; รุกฺขกฺกํเจ นิลฺลทาย
 ติกฺขุเจยฺย, เย รุกฺขนิลฺลิตฺตา ปาณา เต นี ชาเทยฺยํ; อุกฺกกฺกํเจ
 นิลฺลทาย ติกฺขุเจยฺย, เย อุกฺกนิลฺลิตฺตา ปาณา เต นี ชาเทยฺยํ;
 อากาสกฺกํเจ นิลฺลทาย ติกฺขุเจยฺย, เย อากาสนิลฺลิตฺตา ปาณา เต
 นี ชาเทยฺยํ; ยัณฺฐนฺตเวหิ หิ ลลา ภิกฺขเว คาวี นิจฺจัมมา นิลฺลทาย

ติฏฐเจยฺย, เย ตํ นิสฺสิตา ตํ นิสฺสิตา ปาณา เต นํ ชาเทยฺยํ, เอวเมว
ขฺวาทํ ภิกฺขเว สลฺลสาหาโร ทฏฺฐจฺพีโหติ วทามิ. สลฺลเส ภาภเว
อาหาเร ปวิธฺวาเต ติสฺโส เวทนา ปวิธฺวาตา โหนฺติ,
ตีสฺส เวทนาสุ ปวิธฺวาตาสุ อริยสวากัสส นตฺถิ ภิกฺข
ชุตฺตริกรณีนฺนํติ วทามิ.

กถํวํจ ภิกฺขเว มโนสฺสํเจตนาหาโร ทฏฺฐจฺพีโ ? เสยฺยถาปํ
ภิกฺขเว อังคารกาสุ สาธิกปฺริสา ปุณฺณา อังคาราณํ วัตถฺจฺฉานํ
วัตถฺจฺฉานํ, อถ ปุริโส อาคัจฺเจยฺย ชฺวีตฺกามา อมฺริตฺกามา สุขามา
ทฺฤชฺชปฏิญฺโ, ตเมเน เทวํ พลวันฺโต ปุริสา นานาพาสฺสุ
คเหตฺวา ตํ อังคารกาสุ อุกกัชฺเตยฺยํ. อถ โข ภิกฺขเว
ตัสฺส ปุริสฺสสฺส อารกาวัสส เจตนา อารกา บตฺตนา อารกา
ปฺนิจ. ตํ กิสฺส เหตุ ? วิธตฺถํภิ ภิกฺขเว ตัสฺส ปุริสฺสสฺส โหติ
“อิมํจฺฉาทํ อังคารกาสุ ปฺปติสฺสํมม, ตโตเนทานํ มรณํ วา นิคฺฉํมม
มรณมตฺตํ วา ทฺฤชฺชนํติ. เอวเมว ขฺวาทํ ภิกฺขเว มโนสฺสํเจตนาหาโร
ทฏฺฐจฺพีโหติ วทามิ. มโนสฺสํเจตนาหาโร ภิกฺขเว อาหาเร ปวิธฺวาเต
ตีสฺโส ตณฺหา ปวิธฺวาตา โหนฺติ, ตีสฺส ตณฺหาสุ ปวิธฺวาตาสุ
อริยสวากัสส นตฺถิ ภิกฺขเว ชุตฺตริกรณีนฺนํติ วทามิ.

กถํวํจ ภิกฺขเว วิธฺวาณาหาโร ทฏฺฐจฺพีโ ? เสยฺยถาปํ
ภิกฺขเว โจโร อาคฺจฺจโร คเหตฺวา วัลโลเน ทสฺเสสุ “อายนฺเต เทว โจโร
อาคฺจฺจโร, อิมํสฺส ยํ อิจฺฉสิ ตํ ทณฺหา ปฺเนนํติ, ตเมเน ราชา เอว
วเทยฺย “คัจฺฉน โภ อิมํ ปุริสํ ปุพฺพทณฺหาสมํ สตฺตติสฺเตน หนนฺตติ, ตเมเน
ปุพฺพทณฺหาสมํ สตฺตติสฺเตน หนนฺตติ; อถราชา มชฺชนนฺตติสฺสมํ เอว วเทยฺย
“อิมํ โภ กถํ โส ปุริโสติ, ตเถว เทว ชฺวีตฺติ, ตเมเน ราชา
เอว วเทยฺย “คัจฺฉน โภ ตํ ปุริสํ มชฺชนนฺตติสฺสมํ

สัจธรรม์นิกาโย, ตมนิ มัชฌิมะนิกายสัจธรรม์ สัจธรรม์นิกาโย, หนนัยะ;
 อถ ราชาน สัจธรรม์นิกาโย เอว วเทยยะ "อัมโภ กถัง โส ปุริโสติ,
 ตถเว เทว ชิวตติ, ตมนิ ราชาน เอว วเทยยะ "คัจฉน
 โภ ตัง ปุริส สัจธรรม์นิกาโย สัจธรรม์นิกาโย, หนนัยะ, ตมนิ
 สัจธรรม์นิกาโย สัจธรรม์นิกาโย, หนนัยะ. ตัง ก็ มัชฌิมะนิกายสัจธรรม์
 อัม โน โข โส ปุริโส ทิวส ตัง สัจธรรม์นิกาโย สัจธรรม์นิกาโย
 ตโตนิทานัง ทักขัง โทมณัสส ปุริสเวทเยถาติ. เอตัสสาปิ สัจธรรม์นิกาโย
 สัจธรรม์นิกาโย สัจธรรม์นิกาโย ตโตนิทานัง ทักขัง โทมณัสส ปุริสเวทเยถ,
 โภ ปน วาโท ตัง สัจธรรม์นิกาโย สัจธรรม์นิกาโย สัจธรรม์นิกาโย. เอวเมว ชิวทัง
 สัจธรรม์นิกาโย "วิญญานาหารา ทัง จัณฑิโย วา. วิญญานาหารา สัจธรรม์นิกาโย
 อหารา ปุริสเวทเย นามรูปัง ปุริสเวทเย ไท, นามรูปัง
 ปุริสเวทเย อริยสวากัสส นัตถิ กิณจิ อุตตวิกรณียันติ
 วามัตติ. ตตย.

สัจธรรม์นิกาโย วิหริ. จัตตาโรเม สัจธรรม์นิกาโย อหารา ภูตานิ वा
 สัจธรรม์นิกาโย จิตตานิ สัจธรรม์นิกาโย สัจธรรม์นิกาโย สัจธรรม์นิกาโย สัจธรรม์นิกาโย สัจธรรม์นิกาโย
 กวพิกาโร อหาราโร โยพิวโร वा สัจธรรม์นิกาโย वा, สัจธรรม์นิกาโย สัจธรรม์นิกาโย,
 มโนสัจธรรม์นิกาโยเจตนา ตตตานิ, วิญญานานิ จตตานิ. อิม โข สัจธรรม์นิกาโย
 จัตตาโร อหารา ภูตานิ वा สัจธรรม์นิกาโย จิตตานิ สัจธรรม์นิกาโย สัจธรรม์นิกาโย
 สัจธรรม์นิกาโย.

กวิกาโร เจ สัจธรรม์นิกาโย อหารา อัจฉิ วาโค อัจฉิ นันติ
 อัจฉิ ตันหา; ปติภูจติ ตตต วิญญานานิ วิรูพัง ยัตติ ปติภูจติ
 วิญญานานิ วิรูพัง, อัจฉิ ตตต นามรูปัสส อวิกกนติ ยัตติ อัจฉิ
 นามรูปัสส อวิกกนติ, อัจฉิ ตตต สัจธรรม์นิกาโย วุทติ ยัตติ
 อัจฉิ สัจธรรม์นิกาโย วุทติ, อัจฉิ ตตต อายติ ปุริสเวทเย

ยัตถิ อตฺถิ อายตี ปุณฺณพฺภวาทินพฺพตฺติ, อตฺถิ ตตฺถิ อายตี
 ชาติชรามรณิ ยัตถิ อตฺถิ อายตี ชาติชรามรณิ. สโลกํ ตํ ภิกฺขเว
 สรชํ สอฺปายาสันฺติ วทามิ. นลฺลเส เจ ภิกฺขเว อหारे.
 มโนสฺสจฺเจตนาย เจ ภิกฺขเว อหारे. วิญฺญาเน เจ ภิกฺขเว
 อหारे อตฺถิ ราโค อตฺถิ นนฺทิ อตฺถิ ตณฺหา; ปตฺถิจิตฺ
 ตตฺถิ วิญฺญาณิ วิรุฬฺหิ ยัตถิ ปตฺถิจิตฺ วิญฺญาณิ วิรุฬฺหิ,
 อตฺถิ ตตฺถิ นามรูปสฺส อวักกนฺติ ยัตถิ อตฺถิ นามรูปสฺส
 อวักกนฺติ, อตฺถิ ตตฺถิ สํขารานิ วุทฺธมฺ ยัตถิ อตฺถิ สํขารานิ
 วุทฺธมฺ, อตฺถิ ตตฺถิ อายตี ปุณฺณพฺภวาทินพฺพตฺติ ยัตถิ อตฺถิ
 อายตี ปุณฺณพฺภวาทินพฺพตฺติ, อตฺถิ ตตฺถิ อายตี ชาติชรามรณิ
 ยัตถิ อตฺถิ อายตี ชาติชรามรณิ. สโลกํ ตํ ภิกฺขเว สรชํ
 สอฺปายาสันฺติ วทามิ.

เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว รชโก वा จิตฺตการโก वा สติ รชนาย वा
 ลาชาय वा หลลทฺทียา वा นลฺลยา वा มนฺชชฺชฺญจาย वा
 สุมฺมจฺญเ वा ผลเก वा ภิตฺติยา वा ทลฺลปจฺญเ वा อิตฺถิรูปเ
 वा ปุริสฺรูปเ वा อภินิมฺมิเนยฺย สัพฺพพงคฺบจฺจจฺจคฺ. เหวเมว โข
 ภิกฺขเว กวพฺเพการเ เจ อหारे อตฺถิ ราโค อตฺถิ นนฺทิ
 อตฺถิ ตณฺหา; ปตฺถิจิตฺ ตตฺถิ วิญฺญาณิ วิรุฬฺหิ ยัตถิ ปตฺถิจิตฺ วิญฺญาณิ
 วิรุฬฺหิ, อตฺถิ ตตฺถิ นามรูปสฺส อวักกนฺติ ยัตถิ อตฺถิ
 นามรูปสฺส อวักกนฺติ, อตฺถิ ตตฺถิ สํขารานิ วุทฺธมฺ ยัตถิ
 อตฺถิ สํขารานิ วุทฺธมฺ, อตฺถิ ตตฺถิ อายตี ปุณฺณพฺภวาทินพฺพตฺติ
 ยัตถิ อตฺถิ อายตี ปุณฺณพฺภวาทินพฺพตฺติ, อตฺถิ ตตฺถิ อายตี
 ชาติชรามรณิ ยัตถิ อตฺถิ อายตี ชาติชรามรณิ. สโลกํ ตํ
 ภิกฺขเว สรชํ สอฺปายาสันฺติ วทามิ. นลฺลเส เจ ภิกฺขเว อหारे.

มโนลัมเบเจตนาย เจ ภิกขเว อหारे. วิญญาเณ เจ ภิกขเว
 อหारे อตฺถิ ราโค อตฺถิ นนฺติ อตฺถิ ตณฺหา; ปตฺถิจิตฺ
 ตตฺถ วิญญาณํ อวิรุฬฺหิ ยตฺถ ปตฺถิจิตฺ วิญญาณํ อวิรุฬฺหิ, อตฺถิ
 ตตฺถ นามรूपัสส อวักกนฺติ ยตฺถ อตฺถิ นามรूपัสส อวักกนฺติ,
 อตฺถิ ตตฺถ ลํขารานํ วุฑฺฒิ ยตฺถ อตฺถิ ลํขารานํ วุฑฺฒิ,
 อตฺถิ ตตฺถ อายตํ ปุณฺณพฺภาวนิพฺพตฺติ ยตฺถ อตฺถิ อายตํ
 ปุณฺณพฺภาวนิพฺพตฺติ, อตฺถิ ตตฺถ อายตํ ชาติชรามรณํ ยตฺถ
 อตฺถิ อายตํ ชาติชรามรณํ. ลโลกํ ตํ ภิกขเว สรชฺ
 ตอฺปายาสันฺติ วทามิ.

กวีฬการเ เจ ภิกขเว อหारे นตฺถิ ราโค นตฺถิ นนฺติ
 นตฺถิ ตณฺหา; อปฺปตฺถิจิตฺ ตตฺถ วิญญาณํ อวิรุฬฺหิ ยตฺถ
 อปฺปตฺถิจิตฺ วิญญาณํ อวิรุฬฺหิ, นตฺถิ ตตฺถ นามรूपัสส
 อวักกนฺติ ยตฺถ นตฺถิ นามรूपัสส อวักกนฺติ, นตฺถิ ตตฺถ
 ลํขารานํ วุฑฺฒิ ยตฺถ นตฺถิ ลํขารานํ วุฑฺฒิ, นตฺถิ ตตฺถ
 อายตํ ปุณฺณพฺภาวนิพฺพตฺติ ยตฺถ นตฺถิ อายตํ ปุณฺณพฺภาวนิพฺพตฺติ,
 นตฺถิ ตตฺถ อายตํ ชาติชรามรณํ ยตฺถ นตฺถิ อายตํ
 ชาติชรามรณํ. อโลกํ ตํ ภิกขเว อรชฺ อปฺปายาสันฺติ วทามิ.

ผลฺลเ เจ ภิกขเว อหारे. มโนลัมเบเจตนาย เจ ภิกขเว อหारे.
 วิญญาเณ เจ ภิกขเว อหारे นตฺถิ ราโค นตฺถิ นนฺติ นตฺถิ
 ตณฺหา; อปฺปตฺถิจิตฺ ตตฺถ วิญญาณํ อวิรุฬฺหิ ยตฺถ อปฺปตฺถิจิตฺ
 วิญญาณํ อวิรุฬฺหิ, นตฺถิ ตตฺถ นามรूपัสส อวักกนฺติ ยตฺถ
 นตฺถิ นามรूपัสส อวักกนฺติ, นตฺถิ ตตฺถ ลํขารานํ วุฑฺฒิ ยตฺถ
 นตฺถิ ลํขารานํ วุฑฺฒิ, นตฺถิ ตตฺถ อายตํ ปุณฺณพฺภาวนิพฺพตฺติ
 ยตฺถ นตฺถิ อายตํ ปุณฺณพฺภาวนิพฺพตฺติ, นตฺถิ ตตฺถ อายตํ ชาติชรามรณํ

ยัตถิ นัตถิ อายตี ชาตชรามรณิ. อโสกํ ตํ ภิกขเว อรชํ
 ออนุปายาสันนิตี วทามิ.
 เสยฺยถาปิ ภิกขเว กุฎฏาคารี वा กุฎฏาคารศาลา वा อุตฺतरาย
 वा ทักขินาย वा ปาจิเนวาทปาณา สริเย อุกคฺคัจฉันเต वाตปาเนน
 รัสมิ ปวีลิตฺวา กัวาสฺส ปติฏฺฐจิตฺตติ. ปจฺฉินฺมายํ ภันเต ภิตฺตยฺนิตี.
 ปจฺฉินฺมาย เจ ภิกขเว ภิตฺติ นาสฺส กัวาสฺส ปติฏฺฐจิตฺตติ. ปจฺฉินฺ
 ภาณเตติ. ปจฺวี เจ ภิกขเว นาสฺส กัวาสฺส ปติฏฺฐจิตฺตติ. อานัสฺมิมิ
 ภาณเตติ. อาโป เจ ภิกขเว นาสฺส กัวาสฺส ปติฏฺฐจิตฺตติ. อปฺปติฏฺฐจิตฺตา
 ภาณเตติ. เอวเมว โข ภิกขเว กวฬีकारे เจ อาหारे นัตถิ
 ราโค นัตถิ นนฺติ นัตถิ ตณฺหา. นิสฺเส เจ ภิกขเว อาหारे.
 มโนสฺสวเจตนาเย เจ ภิกขเว อาหारे. วิญฺญาเณ เจ ภิกขเว
 อาหारे นัตถิ ราโค นัตถิ นนฺติ นัตถิ ตณฺหา; อปฺปติฏฺฐจิตฺตํ ตตฺถ
 วิญฺญาณํ อวิรุฬฺหิ ยัตถิ อปฺปติฏฺฐจิตฺตํ วิญฺญาณํ อวิรุฬฺหิ, นัตถิ ตตฺถ
 นามรูปสฺส อวิกกนฺติ ยัตถิ นัตถิ นามรูปสฺส อวิกกนฺติ, นัตถิ
 ตตฺถ สํขารานํ วุฑฺฒิ ยัตถิ นัตถิ สํขารานํ วุฑฺฒิ, นัตถิ ตตฺถ
 อายตี ปนฺพทวารานิพฺพตฺติ ยัตถิ นัตถิ อายตี ปนฺพทวารานิพฺพตฺติ,
 นัตถิ ตตฺถ อายตี ชาตชรามรณิ ยัตถิ นัตถิ อายตี ชาตชรามรณิ.
 อโสกํ ตํ ภิกขเว อรชํ ออนุปายาสันนิตี วทามิ. จตฺตถิ.

สาวัตถีนิย. “ปฺพทเว เม ภิกขเว สัมโพธา อนภิสัมพุทฺธสฺส
 โทสสฺสตฺตสฺสเสว สโต เอตทโทสิ “ภิกขุ วตาย โสโก อานนฺโน
 ชายติ จ ชียยติ จ มียยติ จ จวติ จ อูปัชชติ จ, อถ จ
 ปนิมฺสฺส ทกฺขสฺส นิสฺสรณิ นนฺปชานาติ, ชรามรณสฺส กุทาสฺส นาม
 อิมสฺส ทกฺขสฺส นิสฺสรณิ ปญฺญาอิสฺสติ ชรามรณสฺสตาติ. ตตฺถ มยฺหิ

ภิกษเว เอตทโหสิ “กิมฺหิ น โข สติ ชรามรณํ โหติ, กิञฺจายา
 ชรามรณํนํตี. ตัสฺส มยฺหิ ภิกษเว โยนิโสมนสิการา อหุ บัณฺฑาย
 อภิสมโย “ชาติยา โข สติ ชรามรณํ โหติ, ชาติञฺจายา
 ชรามรณํนํตี. ตัสฺส มยฺหิ ภิกษเว เอตทโหสิ “กิมฺหิ น โข สติ
 ชาติ โหติ, ๗ เปฯ ภโว โหติ. อูปาทานํ โหติ. ตณฺหา โหติ.
 เวทนา โหติ. ผัสฺโส โหติ. สฬายตนิ โหติ. นามรูปํ โหติ,
 กิञฺจายา นามรูปํนํตี. ตัสฺส มยฺหิ ภิกษเว โยนิโสมนสิการา
 อหุ บัณฺฑาย อภิสมโย “วิญฺญาณํ โข สติ นามรูปํ โหติ,
 วิญฺญาณञฺจายา นามรูปํนํตี. ตัสฺส มยฺหิ ภิกษเว เอตทโหสิ
 “กิมฺหิ น โข สติ วิญฺญาณํ โหติ, กิञฺจายา วิญฺญาณํนํตี.
 ตัสฺส มยฺหิ ภิกษเว โยนิโสมนสิการา อหุ บัณฺฑาย อภิสมโย
 “นามรูปํ โข สติ วิญฺญาณํ โหติ, นามรูปञฺจายา วิญฺญาณํนํตี.
 ตัสฺส มยฺหิ ภิกษเว เอตทโหสิ “บัจฺจทาวตฺตติ โข อิทํ วิญฺญาณํ
 นามรูปมฺหา น ปริ คัจฺจติ, เอตฺตาวตา ชาเยถ วา ชียเยถ วา
 มียเยถ วา จเวถ วา อูปบฺชเชถ วา, ยทิทํ นามรูปञฺจายา
 วิญฺญาณํ, วิญฺญาณञฺจายา นามรูปํ, นามรูปञฺจายา สฬายตนิ,
 สฬายตนิञฺจายา ผัสฺโส, ๗ เปฯ เอเวตตัสฺส เภวตตัสฺส ทกฺขกัชนํตตัสฺส
 สมฺทโย โหติ. “สมฺทโย สมฺทโยติ โข เม ภิกษเว ปุทฺเพ
 อนนฺตัสฺสเตสฺส ธมฺเมสฺส จักฺขุ อทฺปาที ภาวนิ อทฺปาที บัณฺฑา
 อทฺปาที วิชฺชา อทฺปาที อาโลโก อทฺปาที.

ตัสฺส มยฺหิ ภิกษเว เอตทโหสิ “กิมฺหิ น โข อสติ ชรามรณํ
 น โหติ, กิถฺส นโรธา ชรามรณนิโรโหติ. ตัสฺส มยฺหิ ภิกษเว
 โยนิโสมนสิการา อหุ บัณฺฑาย อภิสมโย “ชาติยา โข อสติ
 ชรามรณํ น โหติ, ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรโหติ. ตัสฺส มยฺหิ

ภิกขเว เขตทโหสิ “กิมฺหิ น โข อสฺสि ชาตี น โหติ, ๗ เปฯ
ภโว น โหติ. อุกาถานิ น โหติ. ตันหา น โหติ. เวทนา น
โหติ. ผัสสโต น โหติ. สฬายตนิ น โหติ. นามรูปํ น โหติ,
กิสฺส นิโรธา นามรูปนิโรโหติ. ตัสฺส มยฺหิ ภิกขเว โยนิโตมนสิการา
อหุ บัณฺณาย อภิสมโย “วิญฺญาเน โข อสฺสิ นามรูปํ น
โหติ, วิญฺญาณนิโรธา นามรูปนิโรโหติ. ตัสฺส มยฺหิ ภิกขเว
เขตทโหสิ “กิมฺหิ น โข อสฺสิ วิญฺญาณํ น โหติ, กิสฺส นิโรธา
วิญฺญาณนิโรโหติ. ตัสฺส มยฺหิ ภิกขเว โยนิโตมนสิการา อหุ
บัณฺณาย อภิสมโย “นามรูปे โข อสฺสิ วิญฺญาณํ น โหติ.
นามรูปนิโรธา วิญฺญาณนิโรโหติ. ตัสฺส มยฺหิ ภิกขเว เขตทโหสิ
“อธฺคโต โข มยฺยา มคฺโค โทธาย, ยถิทํ นามรูปนิโรธา
วิญฺญาณนิโรโ, วิญฺญาณนิโรธา นามรูปนิโรโ, นามรูปนิโรธา
สฬายตนิโรโ, สฬายตนิโรธา ผัสสนิโรโ, ๗ เปฯ เอวมตฺตัสฺ
เกวตฺตัสฺ ทุกขกัสมํอัสฺส นิโรโ โหติ. “นิโรโ นิโรโติ โข เม
ภิกขเว ปุพฺเพ อนนฺตัสฺเตสุ ธมฺเมสุ จักขุ อุกาธา ญาณํ อุกาธา
บัณฺณา อุกาธา วิชฺชา อุกาธา อาโลโก อุกาธา. เสยฺยตาบั
ภิกขเว ปุริโส อรัญฺเจะ ปวเน จรมาโน บัลฺลเสยฺย ปุราณมคฺคิ
ปุราณฉลฺลํ ปุพฺเพเกหิ มนฺตฺเตหิ อนุยาดํ, โส ตมนคฺคจฺเจยฺย,
ตมนคฺคจฺฉนฺโต บัลฺลเสยฺย ปุราณํ นครํ ปุราณํ ราชธานี ปุพฺเพเกหิ
มนฺตฺเตหิ อชฺชมาวตฺถิ อารามตฺมบັນฺนิ วนตฺมบັນฺนิ ปกฺกขรณตฺมบັນฺนิ
อุกฺกทาปวณฺตี รณณียํ. อถ โข โส ภิกขเว ปุริโส รัญฺโจะ วา
ราชมหามตฺตตฺตัสฺ วา อารโจะยฺย “ยคฺเช ภนฺเต ชาเนยฺยาสิ “อหิ
อทฺทลํ อรัญฺเจะ ปวเน จรมาโน ปุราณมคฺคิ ปุราณฉลฺลํ ปุพฺเพเกหิ
มนฺตฺเตหิ อนุยาดํ, โส ตมนคฺคจฺฉิ, ตมนคฺคจฺฉนฺโต อทฺทลํ ปุราณํ

นครี ปราณิ ราชธานี ปัพพะเกหิ มนุสเสหิ อัสสาวัตตัง อารามสัมภันนี
 วณสัมภันนี ปุ๊กขรณสัมภันนี อุตทาปวันตี รณเยย, ตัง กัมมเต นครี
 มาเปหิตี. อถ โข โส ภัททเว ราชา วา ราชมหามัตตโต วา ตัง
 นครี มาเปยัย, ตทัสส นครี อปเวณ สมนเยน อิทธัง เจว ฆัตตัง จ
 พหุขัลลवं อากินณมนุสส์ลล วทตัมเวปุตตัสสปัตตัง. เอเวเมว ขัร่าหิ ภัททเว
 อัททัสส ปุราณมัตตัง ปุราณนัลลชโล ปัพพะเกหิ สัมมาลัมพทเธหิ อนุยาต.
 กตโม จ โส ภัททเว ปุราณมัตตัง ปุราณนัลลชโล ปัพพะเกหิ
 สัมมาลัมพทเธหิ อนุยาโต ? อยเมว อริโย อัญจัจจิกโก มัตตังโค
 เสยยัตถัง ? สัมมาทัญจิจิ ฯ เปย สัมมาสมาธิ. อย โข โส
 ภัททเว ปุราณมัตตัง ปุราณนัลลชโล ปัพพะเกหิ สัมมาลัมพทเธหิ
 อนุยาโต. โส ตมนุคัจฉิ, ตมนุคัจฉินโต ชรามรณิ อัพภัลลภาตัง,
 ชรามรณสมทยิ อัพภัลลภาตัง, ชรามรณนิโรธิ อัพภัลลภาตัง, ชรามรณ-
 นิโรธคามินิ ปฏิปทัง อัพภัลลภาตัง; ตมนุคัจฉิ, ตมนุคัจฉินโต ชาตัง
 อัพภัลลภาตัง, ฯ เปย กวั อัพภัลลภาตัง. อปาทานัง อัพภัลลภาตัง.
 ตถนทัง อัพภัลลภาตัง. เวทนัง อัพภัลลภาตัง. ฆัตตัง อัพภัลลภาตัง.
 สพิยตณัง อัพภัลลภาตัง. นามรูปัง อัพภัลลภาตัง. วิญญานัง อัพภัลลภาตัง.
 ตมนุคัจฉิ, ตมนุคัจฉินโต ลัชาเร อัพภัลลภาตัง, ลัชาเรสมทยิ
 อัพภัลลภาตัง, ลัชาเรนิโรธิ อัพภัลลภาตัง; ลัชาเรนิโรธคามินิ ปฏิปทัง
 อัพภัลลภาตัง; ตถนทัง อัจจิกขัง ภัททเว ภัททเว อปาสิกานัง
 อปาสิกานัง. ตยิทัง ภัททเว พหุขัลลเว อิทธัง เจว ฆัตตัง จ
 วิตถาริกัง พหุขัลลवं ปุ๊กกุตติ ยาว เทวมนุสเสหิ ลุပ္ปกาตัตถินตี. บัณจัม.
 เอวัมเม ลุต. เอกัง สมยัง ภควา กุรุสสุ วิหเรติ กัมมาตทัมมัม นาม
 กุรณัง นิคโม. ตัตถิ โข ภควา ภัททเว อามันเตลลิตี "ภัททเว."

พหุขณินตีปิ ปาโจ.

โหดดี. โส สัมมสมาโน เอว ชานาติ “อุปธิ ตัณห์ทานิทาโน
 ตัณห์ทาสุมุทโย ตัณห์หาชาติโก ตัณห์หาปกโว, ตัณห์หยา สติ อุปธิ
 โหด, ตัณห์หยา อสติ อุปธิ น โหดดี. โส อุปธิจัง ปชานาติ,
 อุปธิสมุทหยัง ปชานาติ, อุปธิโรธัง ปชานาติ, ยา จ อุปธิโรธสารูป-
 คามินี ปฏิปทา ตังจ ปชานาติ, ตดา ปฏิปันโน จ โหด อนธัมมจารี.
 อญ วุจจติ ภิกขเว ภิกขุ สัพพะโส สัมมาทักขักขยาย ปฏิปันโน
 อุปธิโรธาย. อดาปริ สัมมสมาโน สัมมสติ อันตร สัมมลี “ตัณห์
 ปนาย กัตถ อุปบั้งชชามา อุปบั้งชชติ, กัตถ นีวิธามา นีวิธดี.
 โส สัมมสมาโน เอว ชานาติ “ย โข โลเก บัชรูป สาทรรูป,
 เขตเตธสา ตัณห์หา อุปบั้งชชามา อุปบั้งชชติ, เขตถ นีวิธามา
 นีวิธดี. กัจจ โลเก บัชรูป สาทรรูป ? จักขุ โลเก บัชรูป
 สาทรรูป ๗ เปฯ โสโต โลเก บัชรูป สาทรรูป. ชาน โลเก
 บัชรูป สาทรรูป. จิวหา โลเก บัชรูป สาทรรูป. กาโย โลเก
 บัชรูป สาทรรูป. มโน โลเก บัชรูป สาทรรูป เขตเตธสา ตัณห์หา
 อุปบั้งชชามา อุปบั้งชชติ, เขตถ นีวิธามา นีวิธดี. เย หิ เกจิ
 ภิกขเว อตตมัทธานิ สมนวา พราหมณา วา ย โลก
 บัชรูป สาทรรูป ต นัจจโต อัททักขุ สุขโต อัททักขุ อตตโต
 อัททักขุ อารคัยโต อัททักขุ เขมโต อัททักขุ, เต ตัณห์
 วัฑฒลล; เย ตัณห์ วัฑฒลล; เต อุปธิ วัฑฒลล; เย อุปธิ
 วัฑฒลล; เต ทักข วัฑฒลล; เย ทักข วัฑฒลล; เต น ปริมุจจิลล
 ชาติยา ชราย มรณน, โสเกหิ ปรีเทเวหิ ทักขเวหิ โทมนัลลเสหิ อุปายาเสหิ
 น ปริมุจจิลล ทักขิลลมาติ วทามิ. เย หิ เกจิ ภิกขเว อนาคตมัทธานิ
 สมนวา พราหมณา วา ย โลก บัชรูป สาทรรูป ต นัจจโต
 ทักขิลลลลลลลล; สุขโต ทักขิลลลลลลลล; อตตโต ทักขิลลลลลลลล; อารคัยโต

ทักขิสังกัสนัตติ เขมโต ทักขิสังกัสนัตติ, เต ตันนัง วัทเทสังกัสนัตติ; เย
 ตันนัง วัทเทสังกัสนัตติ เต อปุริ วัทเทสังกัสนัตติ, เย อปุริ วัทเทสังกัสนัตติ เต
 ทักขัง วัทเทสังกัสนัตติ, เย ทักขัง วัทเทสังกัสนัตติ เต น ปริมุจฺจิสันนัตติ ชาติยา
 ขราย มรณน, โสเกหิ ปรีเทเวหิ ทักขะหิ โทมณัสเสหิ อุตฺตยาเสหิ น
 ปริมุจฺจิสันนัตติ ทักขัสสมมาตี วทามิ. เย หิ เกจ ภิภักขเว เอตฺรหิ สมนวา วา
 พฺร่าหฺมณา วา ยํ โลกเก ภัยฺรูปํ สาทฺรูปํ ตํ นิจฺจโต ภัตฺตสันนัตติ สุขโต
 ภัตฺตสันนัตติ อตฺตโต ภัตฺตสันนัตติ อารุคฺยโต ภัตฺตสันนัตติ เขมโต ภัตฺตสันนัตติ,
 เต ตันนัง วัทเทสังกัสนัตติ; เย ตันนัง วัทเทสังกัสนัตติ เต อปุริ วัทเทสังกัสนัตติ,
 เย อปุริ วัทเทสังกัสนัตติ เต ทักขัง วัทเทสังกัสนัตติ, เย ทักขัง วัทเทสังกัสนัตติ
 เต น ปริมุจฺจิสันนัตติ ชาติยา ขราย มรณน, โสเกหิ ปรีเทเวหิ
 ทักขะหิ โทมณัสเสหิ อุตฺตยาเสหิ น ปริมุจฺจิสันนัตติ ทักขัสสมมาตี วทามิ.

เสยฺยถาปํ ภิภักขเว อปาณียกัโส วัณฺณคัมมํบิโน คันฺธคัมมํบิโน
 รตฺตคัมมํบิโน, โส จ โข วิเสน สัสฺสัฏฺฐังโจะ, อถ ปุริโส อากัจฺเจยฺย
 ฆมฺมมาภิตตโต ฆมฺมปฺเรโต ภิณฺโณโต ตลฺลิตโต ภัปฺปาสิตโต, ตเมเน เอว
 วทเยยฺย “อภี เต อัมภโก ปุริโส อปาณียกัโส วัณฺณคัมมํบิโน
 คันฺธคัมมํบิโน รตฺตคัมมํบิโน, โส จ โข วิเสน สัสฺสัฏฺฐังโจะ, สเจ
 อากัจฺชลิ ปิว, ปิวโต หิ โข ตํ ฉาเทสฺสตี วัณฺณคัมมํบิโน คันฺธคัมมํบิโน
 วิเสนปํ, ปิวตฺวา จ ปน ตโตนิทานํ มรณํ วา นิคฺจฺจลฺลิต มรณมัตตํ
 วา ทักขังนัตติ: โส ตํ อปาณียกัโส สหสา อัมภปฏิสฺสา ปิวเยยฺย น
 ปฏฺฐินิสฺสัชฺชเยยฺย, โส ตโตนิทานํ มรณํ วา นิคฺจฺเจยฺย มรณมัตตํ
 วา ทักขัง. เอเวเมว โข ภิภักขเว เย หิ เกจ อตฺตมัทธานํ สมนวา
 วา พฺร่าหฺมณา วา ยํ โลกเก ภัยฺรูปํ สาทฺรูปํ ฆเปยฺย อณาตมัทธานํ
 ฆเปยฺย เอตฺรหิ สมนวา วา พฺร่าหฺมณา วา ยํ โลกเก ภัยฺรูปํ
 สาทฺรูปํ ตํ นิจฺจโต ภัตฺตสันนัตติ สุขโต ภัตฺตสันนัตติ อตฺตโต ภัตฺตสันนัตติ

ชาโรคัยโต บัลลันตี เขมโต บัลลันตี, เต ตณ्हี วัฑฒเนนตี;
 เย ตณ्हี วัฑฒเนนตี เต อุปธิ วัฑฒเนนตี, เย อุปธิ วัฑฒเนนตี
 เต ทุกขัง วัฑฒเนนตี, เย ทุกขัง วัฑฒเนนตี เต น ปริมุจจันตี
 ชาตยา ชราย มรณน, โสเกหิ ปรีเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมณัสเสหิ
 อูปายาเสหิ น ปริมุจจันตี ทุกฺขัสสมาตี วทามิ.

เย จ โข เกจि ภิกขเว อตตมัทธานัง สมณนา วา พราหฺมณนา
 วา ยํ โลกเก บัยฺรูปํ สาตรูปํ ตํ อนิจฺจโต อัททักฺขุํ ทุกฺขโต
 อัททักฺขุํ อนตฺตโต อัททักฺขุํ โรคโต อัททักฺขุํ ภัยโต อัททักฺขุํ,
 เต ตณ्हี ปชหิสฺสุ; เย ตณ्हี ปชหิสฺสุ เต อุปธิ ปชหิสฺสุ, เย
 อุปธิ ปชหิสฺสุ เต ทุกฺขัง ปชหิสฺสุ, เย ทุกฺขัง ปชหิสฺสุ เต ปริมุจจิสฺสุ ชาตยา
 ชราย มรณน, โสเกหิ ปรีเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมณัสเสหิ อูปายาเสหิ
 ปริมุจจิสฺสุ ทุกฺขัสสมาตี วทามิ. เยปิ หิ เกจि ภิกขเว อนาคตมัทธานัง สมณนา
 วา พราหฺมณนา วา ยํ โลกเก บัยฺรูปํ สาตรูปํ ตํ อนิจฺจโต
 ทักฺขิลลันตี ทุกฺขโต ทักฺขิลลันตี อนตฺตโต ทักฺขิลลันตี โรคโต
 ทักฺขิลลันตี ภัยโต ทักฺขิลลันตี, เต ตณ्हี ปชหิสฺสฺสันตี; เย
 ตณ्हี ปชหิสฺสฺสันตี ะเปช เต ปริมุจจันตี ทุกฺขัสสมาตี วทามิ.
 เยปิ หิ เกจि ภิกขเว เอตฺรหิ สมณนา วา พราหฺมณนา วา ยํ
 โลกเก บัยฺรูปํ สาตรูปํ ตํ อนิจฺจโต บัลลันตี ทุกฺขโต บัลลันตี
 อนตฺตโต บัลลันตี โรคโต บัลลันตี ภัยโต บัลลันตี, เต ตณ्हี
 ปชหฺนตี; เย ตณ्हี ปชหฺนตี เต อุปธิ ปชหฺนตี, เย อุปธิ ปชหฺนตี
 เต ทุกฺขัง ปชหฺนตี, เย ทุกฺขัง ปชหฺนตี เต ปริมุจจันตี ชาตยา
 ชราย มรณน, โสเกหิ ปรีเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมณัสเสหิ อูปายาเสหิ
 ปริมุจจันตี ทุกฺขัสสมาตี วทามิ.

เสยฺยตาปิ ภิกขเว อาปานิกฺกโถ วัณฺณลัมบํนโน คณฺณลัมบํนโน

รตลัมบันโน, โส จ โข วิเสน ลลัญโจ, อถ บวิโร อาคัจฉเยย
 ชัมมาภิตตโต ชัมมปเรโต กิลันโต ตลโต บิปาติโต, ตเมเน เข
 วเทยฺย "อโย เต อัมโภ ปุริส อาปานียกโส วัณณลัมบันโน
 คันธลัมบันโน รตลัมบันโน, โส จ โข วิเสน ลลัญโจ, สเจ
 อากังขสิ บิว, บิวโต หิ โข ตํ ฉาเทสสติ วัณเณนบี คันเธนบี
 รเสนบี, บิวิตวา จ ปน ตโตนิทานํ มรณํ वा นิคัจฉสิ มรณมัตต
 वा ทุกขันติ. อถ โข ภิกขเว ตัสส ปุริลลัสส เขวมลล "ล็กกา
 โข เม อโย สุวา บิปาติตา ปานีเยน वा วิเนตุ ทมิมันชเกณ
 वा วิเนตุ มัจฺฉโลณิกาย वा วิเนตุ โลณโลจเรณ वा
 วิเนตุ, น เตววาหันตํ บีเวยฺย, ยํ มม อลลัสส ที่มวตตํ อหิตาย
 ทุกขายาติ. โส ตํ อาปานียกสํ ปฏิลขา น บีเวยฺย ปฏินิสลลชเชยฺย,
 โส ตโตนิทานํ มรณํ वा น นิคัจฉเยยฺย มรณมัตตํ वा ทุกขํ.
 เขวเมว โข ภิกขเว เย หิ เกจิ อตตมัทธานํ สมณา वा
 พฺรหฺมณา वा ยํ โลเก บียรูเป สาทรูปํ ตํ อนิจฺจโต อททกฺข
 ทุกขโต อททกฺขํ อนัตตโต อททกฺขํ โรคโต อททกฺขํ ภัยโต
 อททกฺขํ, เต ตณ्हี ปชหีสฺสุ; เย ตณ्हี ปชหีสฺสุ เต ออุปธี ปชหีสฺสุ,
 เย ออุปธี ปชหีสฺสุ เต ทุกขํ ปชหีสฺสุ, เย ทุกขํ ปชหีสฺสุ เต ปริมุจฺจิสฺสุ
 ชาติยา ขวาย มรเณน, โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนลลเสหิ อูปายาเสหิ
 ปริมุจฺจิสฺสุ ทุกขลลมาติ วทามิ. เย หิ เกจิ ภิกขเว อนาคตมัทธานํ
 ชเปฯ เขตวหิ สมณา वा พฺรหฺมณา वा ยํ โลเก บียรูเป
 สาทรูปํ ตํ อนิจฺจโต บลลลันติ ทุกฺขโต บลลลันติ อนัตตโต บลลลันติ
 โรคโต บลลลันติ ภัยโต บลลลันติ, เต ตณ्हี ปชหันติ, เย
 ตณ्हี ปชหันติ เต ออุปธี ปชหันติ, เย ออุปธี ปชหันติ เต

ทุกขัง ปชหัตถิ, เย ทุกขัง ปชหัตถิ เต ปริมุจฺจนฺติ ชาตยา
ชราย มรณน, โสเกหิ ปรีเทเวหิ ทกฺขเหหิ โทมนัสฺเสหิ อูปาयाเสหิ
ปริมุจฺจนฺติ ทุกขัสฺมาติ วทามิตี. ฉนฺทิจฺ.

เอกัง สมยํ อายัสฺมา จ สารีปุตฺโต อายัสฺมา จ มหาโกฏฺฐจิตฺโต
พาราณสียํ วิหรณฺติ อิลิปตเน มิคทาเย. อถ โข อายัสฺมา
มหาโกฏฺฐจิตฺโต สายนฺหสมยํ ปฏิสัสฺสลาณา วุฏฺฐจิตฺโต เยนายัสฺมา
สารีปุตฺโต เตนปลังกมิ, อุปปลังกมิตฺวา อายัสฺมาตา สารีปุตฺเตน สัทธึ
สम्मโมท, สम्मโมทณฺเอยํ กถํ สาราณเอยํ วิตฺสาเรตฺวา เอกมฺนัตถิ นิสิตฺติ.
เอกมฺนัตถิ นิสินฺโน โข อายัสฺมา มหาโกฏฺฐจิตฺโต อายัสฺมมฺนัตถิ สารีปุตฺตํ
เอเตทวโจ “กึ นุ โข อวฺุโล สารีปุตฺตํ สยงกตํ ชรามรณํ ? ปรงกตํ
ชรามรณํ ? สยงกตํลฺวจํ ปรงกตํลฺวจํ ชรามรณํ ? อูทาหุ อลฺยการํ
อปรการํ อธิจฺจํ สมุပ္ปันฺนํ ชรามรณํนฺติ. น โข อวฺุโล โกฏฺฐจิตฺโต
สยงกตํ ชรามรณํ, น ปรงกตํ ชรามรณํ, น สยงกตํลฺวจํ ปรงกตํลฺวจํ
ชรามรณํ, นาปิ อลฺยการํ อปรการํ อธิจฺจํ สมุပ္ปันฺนํ ชรามรณํ,
อปิ จ ชาตบฺัจจยา ชรามรณํนฺติ. กึ นุ โข อวฺุโล สารีปุตฺตํ
สยงกตา ชาตํ ? ปรงกตา ชาตํ ? สยงกตา จ ปรงกตา จ ชาตํ ?
อูทาหุ อลฺยการํ อปรการํ อธิจฺจํ สมุပ္ปันฺนา ชาตํ. น โข อวฺุโล
โกฏฺฐจิตฺโต สยงกตา ชาตํ, น ปรงกตา ชาตํ, น สยงกตา จ ปรงกตา
จ ชาตํ, นาปิ อลฺยการํ อปรการํ อธิจฺจํ สมุပ္ปันฺนา ชาตํ, อปิ
จ ภาวบฺัจจยา ชาตํ. “กึ นุ โข อวฺุโล สารีปุตฺตํ สยงกโต ภาว
ชฺแปชฺ สยงกตํ อูปาทานํ. สยงกตา ตณฺหา. สยงกตา เวทนา.
สยงกโต ผัสฺโส. สยงกตํ สฬายตณฺ. สยงกตํ นามรुပ္ ? ปรงกตํ นามรुပ္ ?
สยงกตํลฺวจํ ปรงกตํลฺวจํ นามรुပ္ ? อูทาหุ อลฺยการํ อปรการํ
อธิจฺจํ สมุပ္ปันฺนํ นามรुပ္นฺติ. น โข อวฺุโล โกฏฺฐจิตฺโต สยงกตํ

นามรูป, น ปรกต นามรูป, น สยกตัตถัง ปรกตัตถัง นามรูป,
นาบี อสยการี อปรการี อธิจจ สมุขันนิน นามรูป, อบี จ
วิญญานนัจจยา นามรูปนัตติ. ก็ น โข อวาโส สารีปุตต สยกต
วิญญานน? ปรกต วิญญานน? สยกตัตถัง ปรกตัตถัง วิญญานน?
อุทาหุ อสยการี อปรการี อธิจจ สมุขันนิน วิญญานนัตติ. น โข
อวาโส โภฏัจจิต สยกต วิญญานน, น ปรกต วิญญานน, น สยกตัตถัง
ปรกตัตถัง วิญญานน, นาบี อสยการี อปรการี อธิจจ สมุขันนิน
วิญญานน, อบี จ นามรูปนัจจยา วิญญานนัตติ.

อิทาเนว โข มย อายัสสมโต สารีปุตตัสส ภาสิต เอว อชานาม
“น โข อวาโส โภฏัจจิต สยกต นามรูป, น ปรกต นามรูป,
น สยกตัตถัง ปรกตัตถัง นามรูป, นาบี อสยการี อปรการี
อธิจจ สมุขันนิน นามรูป, อบี จ วิญญานนัจจยา นามรูปนัตติ.
อิทาเนว ปน มย อายัสสมโต สารีปุตตัสส ภาสิต เอว อชานาม
“น โข อวาโส โภฏัจจิต สยกต วิญญานน, น ปรกต
วิญญานน, น สยกตัตถัง ปรกตัตถัง วิญญานน, นาบี อสยการี
อปรการี อธิจจ สมุขันนิน วิญญานน, อบี จ นามรูปนัจจยา
วิญญานนัตติ.

ยถากถ ปนาวาโส สารีปุตต อิมัสส ภาสิตัสส อตโต ทัญจัพพะโทธิ.
เตนหาวาโส อูปมันเต กริสสามิ, อูปมายบีเรกัจเจ วิญญู ปริสา
ภาสิตัสส อตถัง อชานนัตติ. เสยฺยดาบี อวาโส เทว นพิกลาบีโย
อวัณณมัลลน นิสสาย ตัญญุเจยฺย. เอวเมว โข อวาโส นามรูปนัจจยา
วิญญานน, วิญญานนัจจยา นามรูป, นามรูปนัจจยา สฬายตณ,
สฬายตณนัจจยา ฉลโล, ๗ เปฯ เอวเมตัสส เกวลัสส ทุกขกัณณัสส
สมุทโย โทธิ. ตาตถังเจ อวาโส นพิกลาบีนเ อกั อูปกัฑเฑมยฺย,

เอกา ปปเตยฺย; อปรวิเจ อปภัทฺตเมยฺย, อปฺรา ปปเตยฺย.
เอวมเว โข อวฺุโล นามรูปนิโรธา วิญฺญาณนิโรโธ, วิญฺญาณนิโรธา
นามรูปนิโรโธ, นามรูปนิโรธา สฬายตฺตนนิโรโธ, สฬายตฺตนนิโรธา
ผลิถลนนิโรโธ, ฯ เปฯ เอเวเมตฺตลล กเวลลลล ทกฺขกฺขณฺณลลล นิโรโธ, โหตฺติ.

อิจฺฉริยํ อวฺุโล สารีปุตฺต, อพัทฺตํ อวฺุโล สารีปุตฺต, ยาว
สุภาลิตตฺตวิทํ อายลฺลมา สารีปุตฺเตน, อิทฺตํจ ปน มยํ อายลฺลมาโต
สารีปุตฺตลลล สุภาลิตํ อิมเหติ ฉตฺตลลลย วัตฺตฺตฺต วิทฺตฺตฺต อุนโมทาม “ชรามรณลลล
เจ อวฺุโล ภิกฺขุ นีฬพิทาย วิราคาย นิโรธาย ลมฺมํ เทเสติ,
“ลมฺมํกถิกอ ภิกฺขุติ อลํ วจนาย, ชรามรณลลล เจ อวฺุโล ภิกฺขุ
นีฬพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏฺฐบฺบโน โหติ, “ลมฺमानุลมฺมปฏฺฐบฺบโน
ภิกฺขุติ อลํ วจนาย, ชรามรณลลล เจ อวฺุโล ภิกฺขุ นีฬพิทา
วิราคา นิโรธา อุนฺปาทา วิมุตฺโต โหติ, “ทิจฺฉลลลมนีฬพิทานํบฺบตฺโต
ภิกฺขุติ อลํ วจนาย, ชาตียา เจ ฯ เปฯ ภวฺลลล เจ. อุนฺปาทานลลล
เจ. ตณฺหนาย เจ. เวทนาย เจ. ผลิถลลลล เจ. สฬายตฺตนลลล เจ.
นามรูปลลล เจ. วิญฺญาณลลล เจ. ลลลขารณลลลเจ. อวิชฺชาย เจ.
อวฺุโล ภิกฺขุ นีฬพิทาย วิราคาย นิโรธาย ลมฺมํ เทเสติ,
“ลมฺมํกถิกอ ภิกฺขุติ อลํ วจนาย, อวิชฺชาย เจ อวฺุโล ภิกฺขุ
นีฬพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏฺฐบฺบโน โหติ, “ลมฺमानุลมฺมปฏฺฐบฺบโน
ภิกฺขุติ อลํ วจนาย, อวิชฺชาย เจ อวฺุโล ภิกฺขุ นีฬพิทา
วิราคา นิโรธา อุนฺปาทา วิมุตฺโต โหติ, “ทิจฺฉลลลมนีฬพิทานํบฺบตฺโต
ภิกฺขุติ อลํ วจนายาติ. ลลลตฺตม.

เอกํ ลมฺมํ อายลฺลมา จ มุสิโล อายลฺลมา จ ปวิญฺจโ อายลฺลมา
จ นารโท อายลฺลมา จ อานนฺโท โกลลลลพิยํ วิหรณฺติ โขลิตาราม,
อถ โข อายลฺลมา ปวิญฺจโ อายลฺลมนฺตํ มุสิลํ เอตทโวจ

“อัมปลัเตรว อากุโล มุสิล สัทธาย อัมปลัตฺร รุจียา อัมปลัตฺร
 อนุสฺสวา อัมปลัตฺร อาการปริวัตกกา อัมปลัตฺร ทิฏฺฐจินชฌมานักขันตียา
 อตฺตทายัสสมโต มุสิลลัสส บัจจัตตเมว วาณํ “ชาติบัจจียา
 ชรามรณนฺติ. อัมปลัเตรว อากุโล ปวิฏฺฐ สัทธาย อัมปลัตฺร
 รุจียา อัมปลัตฺร อนุสฺสวา อัมปลัตฺร อาการปริวัตกกา อัมปลัตฺร
 ทิฏฺฐจินชฌมานักขันตียา อหเมตฺต ชานามิ, อหเมตฺต บัลลสามิ
 “ชาติบัจจียา ชรามรณนฺติ. อัมปลัเตรว อากุโล มุสิล สัทธาย
 อัมปลัตฺร รุจียา อัมปลัตฺร อนุสฺสวา อัมปลัตฺร อาการปริวัตกกา
 อัมปลัตฺร ทิฏฺฐจินชฌมานักขันตียา อตฺตทายัสสมโต มุสิลลัสส บัจจัตตเมว
 วาณํ “ภวบัจจียา ชาตติ. ๗ เปฯ อุปาทานบัจจียา ภโวติ.
 ตณฺหาบัจจียา อุปาทานนฺติ. เวทนาบัจจียา ตณฺหาติ. ผัสสฺสบัจจียา
 เวทนาติ. สฬายตณบัจจียา ผัสสฺสโลติ. นามรูปบัจจียา สฬายตณนฺติ.
 วิณฺณวาทนบัจจียา นามรูปนฺติ. สํขารบัจจียา วิณฺณวาทนนฺติ. อวิชชาบัจจียา
 สํขารวติ. อัมปลัเตรว อากุโล ปวิฏฺฐ สัทธาย อัมปลัตฺร
 รุจียา อัมปลัตฺร อนุสฺสวา อัมปลัตฺร อาการปริวัตกกา อัมปลัตฺร
 ทิฏฺฐจินชฌมานักขันตียา อหเมตฺต ชานามิ, อหเมตฺต บัลลสามิ
 “อวิชชาบัจจียา สํขารวติ.

อัมปลัตฺร ๗ อากุโล มุสิล สัทธาย อัมปลัตฺร รุจียา อัมปลัตฺร
 อนุสฺสวา อัมปลัตฺร อาการปริวัตกกา อัมปลัตฺร ทิฏฺฐจินชฌมานักขันตียา
 อตฺตทายัสสมโต มุสิลลัสส บัจจัตตเมว วาณํ “ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรโธติ.
 อัมปลัเตรว อากุโล ปวิฏฺฐ สัทธาย อัมปลัตฺร รุจียา อัมปลัตฺร
 อนุสฺสวา อัมปลัตฺร อาการปริวัตกกา อัมปลัตฺร ทิฏฺฐจินชฌมานักขันตียา
 อหเมตฺต ชานามิ, อหเมตฺต บัลลสามิ “ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรโธติ.
 อัมปลัเตรว อากุโล มุสิล สัทธาย อัมปลัตฺร รุจียา อัมปลัตฺร

อตัณยัสสัมโต นารทัสส บัจจัตตเมว ภาณิ “ชาติบัจจยา
 ชรามรณันติ. อังวลันเตรว อวโล ปวิญจ สัทธาย อังวลันตฺร
 รุจยา อังวลันตฺร อนุลลวา อังวลันตฺร อากาโรวิตักกา อังวลันตฺร
 ทิฏฐจินชฌานักขันตียา อหเมตฺต ชานามิ, อหเมตฺต บัลลลามี
 “ชาติบัจจยา ชรามรณันติ. อังวลันเตรว อวโล นารท สัทธาย
 อังวลันตฺร รุจยา อังวลันตฺร อนุลลวา อังวลันตฺร อากาโรวิตักกา
 อังวลันตฺร ทิฏฐจินชฌานักขันตียา อตัณยัสสัมโต นารทัสส บัจจัตตเมว
 ภาณิ “ภาวบัจจยา ชาตตี. ๗ เปฯ “อวิชชาบัจจยา ลังขาราคี.
 อังวลันเตรว อวโล ปวิญจ สัทธาย อังวลันตฺร รุจยา อังวลันตฺร
 อนุลลวา อังวลันตฺร อากาโรวิตักกา อังวลันตฺร ทิฏฐจินชฌานักขันตียา
 อหเมตฺต ชานามิ, อหเมตฺต บัลลลามี “อวิชชาบัจจยา ลังขาราคี.

อังวลันตฺร ๑ อวโล นารท สัทธาย อังวลันตฺร รุจยา อังวลันตฺร
 อนุลลวา อังวลันตฺร อากาโรวิตักกา อังวลันตฺร ทิฏฐจินชฌานักขันตียา
 อตัณยัสสัมโต นารทัสส บัจจัตตเมว ภาณิ “ชาตินิโรธา ชรามรณ-
 นิโรโธติ. ๗ เปฯ “อวิชชานโรธา ลังขารนิโรโธติ. อังวลันเตรว อวโล
 ปวิญจ สัทธาย อังวลันตฺร รุจยา อังวลันตฺร อนุลลวา อังวลันตฺร
 อากาโรวิตักกา อังวลันตฺร ทิฏฐจินชฌานักขันตียา อหเมตฺต ชานามิ,
 อหเมตฺต บัลลลามี “อวิชชานโรธา ลังขารนิโรโธติ. อังวลันเตรว อวโล
 นารท สัทธาย อังวลันตฺร รุจยา อังวลันตฺร อนุลลวา อังวลันตฺร
 อากาโรวิตักกา อังวลันตฺร ทิฏฐจินชฌานักขันตียา อตัณยัสสัมโต นารทัสส
 บัจจัตตเมว ภาณิ “ภาวนิโรโธ นิพพานันตี. อังวลันเตรว อวโล
 ปวิญจ สัทธาย อังวลันตฺร รุจยา อังวลันตฺร อนุลลวา อังวลันตฺร
 อากาโรวิตักกา อังวลันตฺร ทิฏฐจินชฌานักขันตียา อหเมตฺต ชานามิ,
 อหเมตฺต บัลลลามี “ภาวนิโรโธ นิพพานันตี. เตนหายัสมา นารโท

อรหัง ชีณาสโวติ. “ภวนิโรโธ นิพพานันติ โข เม อวฺโส ยถากุตํ
 สัมมัมบับบญฺญาย สุกฺกัจฺจ, น จัมมํ อรหัง ชีณาสโว. เสยฺยถาปิ อวฺโส
 กัณฺฐารมคฺเค อุตฺตปาโน, ตตฺถ เนวสฺส รัชฺช, น อุตฺตกวารโก; อถ
 ปุริโส ธาตุจฺเจยฺย ชัมมมาภิตตโต ชัมมมฺเปโรโต กิตฺถโต ตสฺสโต
 ปิปาสิโต, โส ตํ อุตฺตปาณํ โอโลเกยฺย, ตสฺส “อฺทกัณฺธิ ทิ โข ญาณ
 ชลฺล, น จ กาเยน ผลิตฺวา วิหเรยฺย. เอวเมว โข อวฺโส ภวนิโรโธ
 นิพพานันติ ยถากุตํ สัมมัมบับบญฺญาย สุกฺกัจฺจ, น จัมมํ อรหัง ชีณาสโวติ.

เอวํ วุตฺเต อายสฺมา อานันฺโท อายสฺมันฺตํ ปวิฏฺฐํ เอตทโวจ
 “เอวํวาทํ ตวํ อวฺโส ปวิฏฺฐํ อายสฺมันฺตํ นารทํ กิ วเทสฺสิ. “เอวํวาทาหํ
 อวฺโส อานันฺท อายสฺมันฺตํ นารทํ น กิณฺจ วทามิ ชลฺลปตฺถิ กัลยฺยานา
 ชลฺลปตฺถิ กุสลาติ. อฺฏฺฐมํ.

เอวํเม สุตํ. เอกํ สมยํ ภควา สวตฺถิยํ วิหริติ เซตวน
 ขนาดบิณฺฑิกัลล อาราม. ตตฺถ โข. “มหาสมุทฺโท ภิกฺขเว อฺปยฺนโต
 มหฺนทโย อฺปยาเปติ, มหฺนทโย อฺปยฺนติโย กุณฺนทโย อฺปยาเปณฺติ,
 กุณฺนทโย อฺปยฺนติโย มหาโสฬสฺสเก อฺปยาเปณฺติ, มหาโสฬสฺสกา อฺปยฺนตา
 กุสฺโสฬสฺสเก อฺปยาเปณฺติ. เอวเมว โข ภิกฺขเว อวิชฺชา อฺปยฺนตี
 ลฺลชาเร อฺปยาเปติ, ลฺลชารา อฺปยฺนตา วิปลฺลาณํ อฺปยาเปณฺติ,
 วิปลฺลาณํ อฺปยฺนตํ นามรुเป อฺปยาเปติ, นามรुเป อฺปยฺนตํ สฬายตณํ
 อฺปยาเปติ, สฬายตณํ อฺปยฺนตํ ฉลฺลํ อฺปยาเปติ, ฉลฺลํ อฺปยฺนโต
 เวทณํ อฺปยาเปติ, เวทนา อฺปยฺนตี ตณฺหํ อฺปยาเปติ, ตณฺหา อฺป-
 ยฺนตี อฺปาทานํ อฺปยาเปติ, อฺปาทานํ อฺปยฺนตํ ภวํ อฺปยาเปติ,
 ภโว อฺปยฺนโต ชาตี อฺปยาเปติ, ชาติ อฺปยฺนตี ชรามรณํ อฺปยาเปติ.

มหาสมุทฺโท ภิกฺขเว อฺปยฺนโต มหฺนทโย อฺปยาเปติ, มหฺนทโย
 อฺปยฺนติโย กุณฺนทโย อฺปยาเปณฺติ, กุณฺนทโย อฺปยฺนติโย มหาโสฬสฺสเก

อปยาเปณตี, มหาโสฬสกา อปยันตา กุสโสฬสเก อปยาเปณตี. เขวเมว
โซ ภิกขเว อวิชชา อปยันตี สขารา อปยาเปติ, สขารา อปยันตา
วิจฺจนานํ อปยาเปณตี, วิจฺจนานํ อปยันตี นามรูปี อปยาเปณตี,
นามรูปี อปยันตี สฬายตนิ อปยาเปติ, สฬายตนิ อปยันตี ผัสส
กปยาเปติ, ผัสสโ อปยันโต เวทนํ อปยาเปติ, เวทนา อปยันตี
ตฺถนิ อปยาเปติ, ตฺถนิหา อปยันตี อุตฺถานํ อปยาเปติ, อุตฺถานํ
อปยันตี ภวํ อปยาเปติ, ภโว อปยันโต ชาตี อปยาเปติ, ชาตี
อปยันตี ชรามรณํ อปยาเปตีติ. นวม.

เอวํเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิहरติ เวฬุเน
กถนํทกนิวาเป. เตน โข ปน สมเยน ภควา สักกโต โหติ
ครุกโต มานโต ปุชฺชโต อปฺจโต ลากิ จีวรบัณฺฑปาดเสนาสนคิลาน-
บัจฺจยเกสฺสชฺชปริกขารานํ, ภิกขุสํโฆปี สักกโต โหติ ครุกโต มานโต
ปุชฺชโต อปฺจโต ลากิ จีวรบัณฺฑปาดเสนาสนคิลานบัจฺจยเกสฺสชฺชปริกขารานํ.
อํวํบตติตฺถยา ปน ปรีฬพาชกา อสํกตทา โหนตี อครุกตา
อมานตา อปุชฺชิตา อนปฺจิตา อลาภิโน จีวรบัณฺฑปาดเสนาสนคิลาน-
บัจฺจยเกสฺสชฺชปริกขารานํ.

เตน โข ปน สมเยน สุตฺโม ปรีฬพาชโก ราชคเห ปฏิวสตี มหติยา
ปรีฬพาชกปริสาย สักกิ. อถ โข สุตฺมัสส ปรีฬพาชกัสส ปริสา สุตฺม
ปรีฬพาชกํ เอตทโวจฺ “เอหิ ตวํ อวฺโส สุตฺม, สมเนน โคตเม
พฺรหฺมจริยํ จร, ตวํ ธมฺมํ ปรียาปฺนิตฺวา อเมหิ วาเจยฺยาสิ; ต
มยํ ธมฺมํ ปรียาปฺนิตฺวา คิหนิ ภาสิสฺสาม, เอวํ มยฺมํบี สักกตา
ภวิสฺสาม ครุกตา มานตา ปุชฺชิตา อปฺจิตา ลากิโน จีวรบัณฺฑปาด-
เสนาสนคิลานบัจฺจยเกสฺสชฺชปริกขารานํติ. “เอวมาวฺโสติ โข สุตฺโม

ชานันดา เอว บัลลันดา อนนวิหิต อิทธีวธ บัจจุนุณ: เอโกบี
 หุตฺวา พทฺธา โทถ, พทฺธาบี หุตฺวา เอโก โทถ; อารีภาว
 ตโรภาว. ตโรภุทฺทํ ตโรปาการํ ตโรภัพตํ อลฺลชฺชามาณา คัจฉน,
 เสยฺยถาบี อากาเส; ปจฺวียาบี อุมฺมุชฺชนิมฺมุชฺช กโรถ, เสยฺยถาบี
 อุกเก; อุกเกบี อภิชฺชมาเน คัจฉน, เสยฺยถาบี ปจฺวียํ; อากาเสบี
 บัลลันเกน กมถ, เสยฺยถาบี ปักฺขี ลกฺกุน; อิมेषิ จันตีมสฺริเย
 เอวมหิตฺถเก เอวมหานุภาเว ปาณินา ปริมสฺส ปริมชฺชถ, ยาว
 พฺรหฺมโลกาบี กาเยน วลฺลํ วัตฺเตตฺตาติ. โน เหนตฺ อาวุโส. อภิ
 นุ ตุมฺเห อายัสฺมันโต เอว ชานันดา เอว บัลลันดา ทิพฺพทาย
 โสธธตฺตยา วิสฺสุทฺถาย อติกกัณฺโถมานุสสิกาเย อโถ สทฺเท สฺสุณา:
 ทิพฺเพ จ มานุเส จ เย ทูเร สมิตฺติเก จาติ. โน เหนตฺ
 อาวุโส. อภิ นุ ตุมฺเห อายัสฺมันโต เอว ชานันดา เอว
 บัลลันดา ปฺรสฺตฺตานิ ปฺรปฺคฺคฺตานิ เจตฺสา เจโต ปฺริจฺจ ชานา:
 สฺวาคํ วา จิตฺตํ “สฺวาคํ จิตฺตํนฺติ ปฺชานา, วิตฺวาคํ วา จิตฺตํ
 “วิตฺวาคํ จิตฺตํนฺติ ปฺชานา; สฺโทลฺลํ วา จิตฺตํ “สฺโทลฺลํ จิตฺตํนฺติ
 ปฺชานา, วิตฺโทลฺลํ วา จิตฺตํ “วิตฺโทลฺลํ จิตฺตํนฺติ ปฺชานา;
 สฺโมหํ วา จิตฺตํ “สฺโมหํ จิตฺตํนฺติ ปฺชานา, วิตฺโมหํ วา จิตฺตํ
 “วิตฺโมหํ จิตฺตํนฺติ ปฺชานา; สฺขิตฺตํ วา จิตฺตํ “สฺขิตฺตํ จิตฺตํนฺติ
 ปฺชานา, วิกฺขิตฺตํ วา จิตฺตํ “วิกฺขิตฺตํ จิตฺตํนฺติ ปฺชานา;
 มหคฺคคฺคํ วา จิตฺตํ “มหคฺคคฺคํ จิตฺตํนฺติ ปฺชานา, อมหคฺคคฺคํ วา
 จิตฺตํ “อมหคฺคคฺคํ จิตฺตํนฺติ ปฺชานา; สฺลุตฺตฺตํ วา จิตฺตํ “สลุตฺตฺตํ
 จิตฺตํนฺติ ปฺชานา, อนุตฺตฺตํ วา จิตฺตํ “อนุตฺตฺตํ จิตฺตํนฺติ
 ปฺชานา; สฺมาหิตฺตํ วา จิตฺตํ “สฺมาหิตฺตํ จิตฺตํนฺติ ปฺชานา,
 อสฺมาหิตฺตํ วา จิตฺตํ “อสฺมาหิตฺตํ จิตฺตํนฺติ ปฺชานา; วิมุตฺตํ วา

จิตต์ “วิมุตต์ จิตต์นตี ปชานาติ, อวิมุตต์ วา จิตต์ “อวิมุตต์
 จิตต์นตี ปชานาติ. โน เหน็ด อวาโส. อปี น ตเมหิ
 อายัสมันโต เอว ชาเนตฺตา เอว บัลลันตฺตา อเนกวิทฺตํ ปัพเพนิวาสํ
 อนุลลรตฺตํ เสยฺยถึ ? เอกัมปิ ชาตี เทวัมปิ ชาตโย ตัสสโลปํ
 ชาตโย จตัสสโลปํ ชาตโย บัลลํจปี ชาตโย, ทสปี ชาตโย วิสम्मํ
 ชาตโย ตัสสมํปิ ชาตโย จัตตาฬัสสมํ ชาตโย บัลลํชาตสมํปิ ชาตโย,
 ชาตีสตสมํปิ ชาตีสทัสสมํปิ ชาตีสลทัสสมํปิ, อเนเกปิ สวัญญุกัมเป
 อเนเกปิ วิวัญญุกัมเป อเนเกปิ สวัญญูวิวัญญุกัมเป “อตุตฺตํ
 เอวนาโม เอวโคตโต เอวฉนฺโณ เอวมาหาโร เอวสุทฺถกฺขปฏิสํเวทํ
 เอวมายุปรียันโต, โส ตโต จโต อตุตฺตํ อุตฺปาที, ตตฺตํปาลํ เอวนาโม
 เอวโคตโต เอวฉนฺโณ เอวมาหาโร เอวสุทฺถกฺขปฏิสํเวทํ เอวมายุ-
 ปรียันโต, โส ตโต จโต ออุปบันโนติ; อิติ สากาโร สยฺหฺเทสํ
 อเนกวิทฺตํ ปัพเพนิวาสํ อนุลลรตฺตํ. โน เหน็ด อวาโส. อปี น
 ตเมหิ อายัสมันโต เอว ชาเนตฺตา เอว บัลลันตฺตา ทิพฺเพเน จักขุณา
 วิสฺสุทฺเธเน อตฺตักกัณฺโถมานุสเสน สัตฺเตเต บัลลํสโต จวมาเน อูปบิซฺชมาเน,
 ทึเน ปณฺเฑเต สฺวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สฺสคเต ทุคฺคเต ยถากัมมุเปเค
 สัตฺเตเต ปชานาติ “อิมะ วต โภณฺโต สัตฺตา กายทฺจจริเตน
 สมนฺนาคตา วจฺทฺจจริเตน สมนฺนาคตา มโนทฺจจริเตน สมนฺนาคตา
 อริยานํ อูปวาทกา มิจฺฉาทิฏฺฐจิกกา มิจฺฉาทิฏฺฐจิกกัมฺมสมาทานา, เต
 กายัสสํ เกทา ปรี มรณา อปายํ ทคฺคตฺติ วินิปาดํ นิรยํ อูปบิณฺนา;
 อิมะ วา ปณฺ โภณฺโต สัตฺตา กายทฺจจริเตน สมนฺนาคตา วจฺสุจริเตน
 สมนฺนาคตา มโนสุจริเตน สมนฺนาคตา อริยานํ อนูปวาทกา สัมมา-
 ทิฏฺฐจิกกา สัมมาทิฏฺฐจิกกัมฺมสมาทานา, เต กายัสสํ เกทา ปรี มรณา
 สุกฺคตํ สัคคํ โลกํ อูปบิณฺนาติ; อิติ ทิพฺเพเน จักขุณา วิสฺสุทฺเธเน

ชติกัณเฑเณสเสเน สัตเต บัลลิส จวมาเน อูปัชชมาเน, ทีเเน
 ปณเฑเณ สวัณเณ ทุพพเณ สุตเต ทุคเต ยถากัมมุเป สัตเต
 ปชานาถาติ. โน เหน่ อาวุโส. อปี นุ ตเมหิ อายัสมันโต
 เอว ชาเนตฺตา เอว บัลลิสตฺตา เย เต สันตฺตา วิโมกฺขา ชติกัณเฑ
 รูเป อารูปฺปา เต กาเยเน ผลิตฺวา วิหระถาติ. โน เหน่ อาวุโส.
 เอตฺตทานิ อายัสมันโต อิทฺถัง เวชยากรรมิ อิมะสฺสัจจ ฐมฺมานิ
 อสมาบัตติ, อิทํ โน อาวุโส กถํยตี. บัลลิวาวิมุตฺตา โช มย
 อาวุโส สฺลิมมาติ. น ชฺวาทํ อิมัสฺส อายัสมันตฺตานํ สชิตฺเตเน ภาสิตฺตัส
 วิตฺถาเรเน ชัตถิ อชานามิ, สาธู เม อายัสมันโต ตถา ภาสันทุ,
 ยถา อิมัสฺส อายัสมันตฺตานํ สชิตฺเตเน ภาสิตฺตัส วิตฺถาเรเน ชัตถิ
 อชานะยฺยันติ. อชานะยฺยาสี วา ตวํ อาวุโส สฺลิม, น วา
 ตวํ อชานะยฺยาสี. อถ โช บัลลิวาวิมุตฺตา มยฺยันติ.

อถ โช อายัสมา สฺลิมโม อญฺ्ञายาถนา เยน ภควา เตนุปลังกมิ;
 อูปปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนัต นิสฺสิตฺติ. เอกมฺนัต
 นิสฺสโน โช อายัสมา สฺลิมโม ยาวตโก เตหิ ภิกฺขุหิ สทฺถิ อโหสิ
 กถาสลฺลลาโป ตํ สัพพํ ภควโต อโระเจสิ “ปุพฺเพ โช สฺลิม
 ฐมฺมัญฺจิจฺฉิตฺวาณิ, บัจฉา นิพฺพาเน ฌานันติ. น ชฺวาทํ ภาเณ
 อิมัสฺส ภควตา สชิตฺเตเน ภาสิตฺตัส วิตฺถาเรเน ชัตถิ อชานามิ,
 สาธู เม ภาเณ ภควา ตถา ภาสตุ, ยถาหิ อิมัสฺส ภควตา
 สชิตฺเตเน ภาสิตฺตัส วิตฺถาเรเน ชัตถิ อชานะยฺยันติ. อชานะยฺยาสี
 วา สฺลิม, น วา ตวํ อชานะยฺยาสี, อถ โช ฐมฺมัญฺจิจฺฉิตฺวาณิ
 ปุพฺเพ, บัจฉา นิพฺพาเน ฌานิ. ตํ ก็ มัลลวสิ สฺลิม? รูปี นิจฺจ
 วา อนิจฺจํ วาติ. อนิจฺจํ ภาเณ. ยํ ปณานิจฺจํ ทฺถชํ วา ตํ สฺช
 วาติ. ทฺถชํ ภาเณ. ยํ ปณานิจฺจํ ทฺถชํ วิปริณามะมฺม, กถลลํ น

ตํ สมมุขัสสึตฺตํ “เอตํ มม เอลิหมัสฺสิมิ เอลิ เม อัตตาดิ. โน
 เหนตํ ภันเต. เวทนา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ. อนิจฺจา ภันเต.
 ยํ ปณานิจฺจํ ทกฺขํ วา ตํ สขํ วาติ. ทกฺขํ ภันเต. ยํ ปณานิจฺจํ
 ทกฺขํ วิปริณามธมฺมํ, กัลลิตํ นุ ตํ สมมุขัสสึตฺตํ “เอตํ มม
 เอลิหมัสฺสิมิ เอลิ เม อัตตาดิ. โน เหนตํ ภันเต. สลฺยวา นิจฺจา
 วา อนิจฺจา วาติ. อนิจฺจา ภันเต. ๕ เปฯ ลึฆารว นิจฺจา วา
 อนิจฺจา วาติ. อนิจฺจา ภันเต. ยํ ปณานิจฺจํ ทกฺขํ วา ตํ สขํ
 วาติ. ทกฺขํ ภันเต. ยํ ปณานิจฺจํ ทกฺขํ วิปริณามธมฺมํ, กัลลิตํ นุ
 ตํ สมมุขัสสึตฺตํ “เอตํ มม เอลิหมัสฺสิมิ เอลิ เม อัตตาดิ. โน เหนตํ ภันเต.
 วิปลวณํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ. อนิจฺจํ ภันเต. ยํ ปณานิจฺจํ ทกฺขํ
 วา ตํ สขํ วาติ. ทกฺขํ ภันเต. ยํ ปณานิจฺจํ ทกฺขํ วิปริณามธมฺมํ, กัลลิตํ นุ
 ตํ สมมุขัสสึตฺตํ “เอตํ มม เอลิหมัสฺสิมิ เอลิ เม อัตตาดิ. โน เหนตํ ภันเต.

ตัสฺมา ติหิ สลฺยิม, ยํ กิฉจฺจํ รูปํ อตฺตนาคตบัจฺจํ บัณฺเณ
 อัสฺสํตฺตํ วา พหิทฺธา วา โยฬาริกํ วา สขุมํ วา หีนา วา
 ปณิตํ วา ยํ ทูเร สันตฺติเก วา, ลัฟฺพํ รูปํ “เนตํ มม เอลิ-
 หมัสฺสิมิ น เมโส อัตตาดิ เอเวเมตํ ยถากฺขุตํ สัมมํ บัณฺเณวาย
 ทักฺขจฺพฺพํ. ยา กาจิ เวทนา อตฺตนาคตบัจฺจํ บัณฺเณ อัสฺสํตฺตํ วา
 พหิทฺธา วา โยฬาริกํ วา สขุมํ วา หีนา วา ปณิตํ วา
 ยา ทูเร สันตฺติเก วา, ลัฟฺฟา เวทนา “เนตํ มม เอลิหมัสฺสิมิ
 น เมโส อัตตาดิ เอเวเมตํ ยถากฺขุตํ สัมมํ บัณฺเณวาย ทักฺขจฺพฺพํ.
 ยา กาจิ สลฺยวา ๕ เปฯ เย เกจิ ลึฆารว อตฺตนาคตบัจฺจํ บัณฺเณ
 อัสฺสํตฺตํ วา พหิทฺธา วา โยฬาริกํ วา สขุมํ วา หีนา วา
 ปณิตํ วา เย ทูเร สันตฺติเก วา, ลัฟฺเพ ลึฆารว “เนตํ มม
 เอลิหมัสฺสิมิ น เมโส อัตตาดิ เอเวเมตํ ยถากฺขุตํ สัมมํ บัณฺเณวาย

ทัญจัพพะ. ยํ ภิกขุจि วิญญานํ อตตนาตคตบัจจุบฺบิณิ อชฺชัตตํ วา
 พหิทฺธา วา โยฟาริกํ วา สุกฺขมํ วา หนี วา ปณฺตี วา ยํ
 ทุเร สันตํเก วา, สัพพะ วิญญานํ “เนตํ มม เนโสหมัสสิ น
 เมโส อตตตติ เหวเมตํ ยถาภูตํ สัมมํบฺบิญญาย ทัญจัพพะ. เหว
 บัลลํ สุลิม สุตวา อริยสวาโก รุบบัลลํบิ นิพฺพินฺทติ, เวทนายบิ
 นิพฺพินฺทติ, สัลลญายบิ นิพฺพินฺทติ, สํขารสฺสํบิ นิพฺพินฺทติ, วิญญานํสัมมํ
 นิพฺพินฺทติ, นิพฺพินฺทํ วิรัชชติ, วิวาคา วิมุจฺจติ. วิมุตตํสัมมํ
 “วิมุตตมิตฺติ” ญานํ โหติ. “ชฺเฌนา ชาตติ, วุสิตํ พหุํมจฺริยํ,
 กตํ ภรณญํ, นาปริ อิตตตตตยาตติ ปชานาตติ.

“ชาติบัจจยา ชรามรณมิตฺติ สุลิม บัลลํสฺสตี. เหว ภันเต.
 “ภาวบัจจยา ชาตติ สุลิม บัลลํสฺสตี. เหว ภันเต. “อุปาทานบัจจยา
 ภโวติ สุลิม บัลลํสฺสตี. เหว ภันเต. “ตณฺหีบัจจยา อุปาทานํมิตฺติ
 สุลิม บัลลํสฺสตี. เหว ภันเต. “เวทนาบัจจยา ตณฺหาตติ. “ผัสสํบัจจยา
 เวทนาตติ. “สฬายตณบัจจยา ผัสสโหติ. “นามรูปบัจจยา สฬายตณมิตฺติ.
 “วิญญานบัจจยา นามรูปมิตฺติ. “สํขารบัจจยา วิญญานมิตฺติ.
 “อวิชฺชาบัจจยา สํขาราตติ สุลิม บัลลํสฺสตี. เหว ภันเต.

“ชาตินิโรธา ชรามรณนิโรโหติ สุลิม บัลลํสฺสตี. เหว ภันเต.
 “ภานนิโรธา ชาตนิโรโหติ สุลิม บัลลํสฺสตี. เหว ภันเต. “อุปาทาน-
 นิโรธา ภานนิโรโหติ. “ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรโหติ. “เวทนานิโรธา
 ตณฺหานิโรโหติ. “ผัสสนิโรธา เวทนานิโรโหติ. “สฬายตณนิโรธา
 ผัสสนิโรโหติ. “นามรูปนิโรธา สฬายตณนิโรโหติ. “วิญญานนิโรธา
 นามรูปนิโรโหติ. “สํขารนิโรธา วิญญานนิโรโหติ. “อวิชฺชานนิโรธา
 สํขารนิโรโหติ สุลิม บัลลํสฺสตี. เหว ภันเต.

• วิมุตตมํหิติ วา ปาโจะ.

๐๒ นุ ตั๋ว ลุติม เอ่ว ชานันโต เอ่ว บัลลันโต อเนกวิหิต
 อิทธีวธ บัจจุนุโถล: เอโกบี หุตฺวา พุทธา โหติ, พุทธาบี หุตฺวา
 เอโก โหติ; อวภาวุ ตโรภาวุ. ตโรภุทฺท ตโรปาการุ ตโรนัปปตติ
 อลลชฺชมาโน คัจฉลล, เสยฺยถาบี อากาเส; ปจฺวียาบี อุมฺมุชฺชนิมฺมุชฺช
 กโรลล, เสยฺยถาบี อุตเท; อุตเทบี อภิชฺชมาเน คัจฉลล, เสยฺยถาบี
 ปจฺวีย; อากาเสบี บัลลลङฺเกน กมลล, เสยฺยถาบี บักชี สกฺโกณ;
 อิมบี จันทิมลฺลวเย เอวมฺหิตฺถเก เอวมฺหานุภาเว ปาณินา ปริมลล
 ปริมชฺชลล, ยาว พฺรหฺมโลกาบี กาเยน วลฺล วัตเตลลิต. โน เหน้
 ๐๓ นุ ตั๋ว ลุติม เอ่ว ชานันโต เอ่ว บัลลันโต ทิพฺพาย
 โลตธาดุยา วิสฺสุทฺถาย อตฺถกัณฺธมานุสกาย อโภ ลลฺลเท ลุณาลล:
 ทิพฺเพ จ มานุเส จ เย ทูเร ลลฺลตีเก จาติ. โน เหน้ ๐๓ นุ ตั๋ว ลุติม เอ่ว
 ชานันโต เอ่ว บัลลันโต เอ่ว บัลลันโต ปรมลลิตานัน
 ปรมลลิตานัน เจตธา เจโต ปริมจจ ชานาลล: สรค วา จิตต
 “สรค จิตตฺตนิ ตปชานาลล, ๗เปย อวิมุตต วา จิตต “อวิมุตต
 จิตตฺตนิ ตปชานาลล. โน เหน้ ๐๓ นุ ตั๋ว ลุติม เอ่ว
 ชานันโต เอ่ว บัลลันโต อเนกวิหิต ปุพฺเพนิวาสล อนุสฺสรลล:
 เสยฺยถลล? เอกัมบี ชาตี ๗เปย อติ ลาการุ สอฺทเทลล อเนกวิหิต
 ปุพฺเพนิวาสล อนุสฺสรลลิต. โน เหน้ ๐๓ นุ ตั๋ว ลุติม เอ่ว
 ชานันโต เอ่ว บัลลันโต ทิพฺเพน จักขณา วิสฺสุทฺเธน
 อตฺถกัณฺธมานุสเกน ลลลเต บัลลลล จวมาเน ๗เปย ยถากัมมุเปเค
 ลลลเต ตปชานาลลิต. โน เหน้ ๐๓ นุ ตั๋ว ลุติม เอ่ว
 ชานันโต เอ่ว บัลลันโต เย เต ลลลดา วิโมกฺกชา อตฺถกัณฺธ
 รุเป อารุปฺปา เต กาเยน มุสิตฺวา วิหรลลิต. โน เหน้ ๐๓ นุ ตั๋ว ลุติม เอ่ว
 ชานันโต เอ่ว บัลลันโต เอ่ว บัลลันโต เอ่ว บัลลันโต เอ่ว บัลลันโต เอ่ว บัลลันโต

อิทฺ โน สุลิม กณฺโณติ. อตฺ โข อายตฺมา สุลิม ภาวโต ปาเทสุ
 สิริสา นิปตฺติวา ภควนฺตี เขตฺทโวจ "อจฺจโย มํ ภนฺเต อจฺจมา
 ยถาพาลํ ยถามูฬิหํ ยถากุสลํ, ยิวาหํ เหวํ สิวากฺขาเต ธมฺมวินเย
 ธมฺมัตถเนโก บัพฺพิชโต, ตัสส เม ภนฺเต ภควา อจฺจยํ อจฺจยโต
 ปฏฺฐิคคฺฉินฺหาตุ อายตฺ สิวายาติ. ตคฺช มํ สุลิม อจฺจโย อจฺจมา
 ยถาพาลํ ยถามูฬิหํ ยถากุสลํ, โย ตวํ เหวํ สิวากฺขาเต ธมฺมวินเย
 ธมฺมัตถเนโก บัพฺพิชโต. เสยฺยถาปิ สุลิม โจโร อากุจโร คเหตฺวา
 รัญโณ ทลฺลเสยฺยํ "อโย เต เทว โจโร อากุจโร, อิมัสส ยํ
 อจฺฉลฺลิตํ ตํ ทณฺฑนํ ปณฺเฑติ: ตเมเน ราชา เหวํ วเทยฺย "คจฺฉล
 โภ อิมํ ปุริสํ ทฬิหาย รัชฺชยา บจฺฉาพาหํ คาฬิหพนฺธนํ พนฺธิตฺวา
 ขรมุณฺฑนํ กวิตฺวา ขรัลฺลเรน ปณฺเวน รัถยา รัถยํ สิวาฏฺเณ
 สิวาฏฺเณ ปรีเนตฺวา ทักขิเนน ทิวาเรน นิกฺขามेतฺวา ทักขิณโต
 นครลฺลิตํ ลลิตํ ฉินฺทถาติ: ตเมเน รัญโณ ปุริสา ทฬิหาย รัชฺชยา
 บจฺฉาพาหํ คาฬิหพนฺธนํ พนฺธิตฺวา ขรมุณฺฑนํ กวิตฺวา ขรัลฺลเรน
 ปณฺเวน รัถยา รัถยํ สิวาฏฺเณ สิวาฏฺเณ ปรีเนตฺวา ทักขิเนน
 ทิวาเรน นิกฺขามेतฺวา ทักขิณโต นครลฺลิตํ ลลิตํ ฉินฺทเทยฺย. ตํ กิ
 มนฺธลฺลิตํ สุลิม? อปิ นุ โส ปุริโส ตโตนิทานํ ทักขิโตนลฺลิตํ
 ปฏฺฐิตฺเวทเยถาติ. เหวํ ภนฺเต. ยํ โข โส สุลิม ปุริโส ตโตนิทานํ
 ทักขิโตนลฺลิตํ ปฏฺฐิตฺเวทเยถ, ยาว เหวํ สิวากฺขาเต ธมฺมวินเย
 ธมฺมัตถเนกัสส บัพฺพิชฺชา อโย ตโต ทักขิปากตรา จ กฏฺกวิปากตรา
 จ, อปิ จ วินิปาตาย สวตฺตติ. ยโต จ โข ตวํ สุลิม อจฺจยํ
 อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาธมฺมํ ปฏฺฐิโรสี, ตนฺเต มยํ ปฏฺฐิคคฺฉินฺหาม,
 วุฑฺฒิ เทสา สุลิม อวิยลฺลิตํ วินเย, โย อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา

ยถาธัมมิ ปฏิกโรติ, อายตี ลัวิ อายชชตีติ. ทสม.

มหาวัคโค สัตตโม.

ตัสส อุตทานิ

“เทวี อัสสุตวตา วุตตา	ปุตตมเสนา จาปร,
อัตถิราโค จ นคร	ลัมมส นพิกสาบิย,
โกลัมพี อุนันตี จ	ทลโม วุตโต ลุสิเมนาตี.

อภิลัมยลียตีเต สมนพราหิมนวัคโค อญฺจโม.

เอวัมเม สุต. เอกิ สมยิ ภควา สาวตถิย วิหริติ เขตวาเน
ขนาดบิณทิกัสส อาราเม. ตัตถิ โข ภควา. “เย हि เกจิ ภิกขเว
สมณา वा प्रहामणा वा श्रामणे न्निบ्रชानันตี, श्रामणे समथ्य
न्निब्रचानन्ती, श्रामणे निरो न्निब्रचानन्ती, श्रामणे निरो कामि
पुत्रि क्त्वा न्निब्रचानन्ती; न मे ते भिक्खवे समणा वा प्रहामणा
वा समणे सु वा समणे लम्मदा प्रहामणे सु वा प्रहामणे लम्मदा, न ज
पने ते आयस्सिन्तो साम्भवत्तัง वा प्रहामणे ल्वत्तัง वा तिग्गजे
ธम्मि मे लयि अभिव्वा สच्चिकत्वा อปสัมบच्च विหริन्ती.

เย จ โข เกจิ ภิกขเว สมणा वा प्रहामणा वा श्रामणे
पचानन्ती च पे च ते โข मे भिक्खवे समणा वा प्रहामणा वा
समणे सु जेव समणे लम्मदा प्रहामणे सु ज प्रहामणे लम्मदा, ते
ज पนายस्सिन्तो साम्भवत्तัง वा प्रहामणे ल्वत्तัง वा तिग्गजे
ธम्मि मे लयि अभिव्वा สच्चिकत्वा อปสัมบच्च วิหริन्ती. สัตตนิโต เอโก.

เอวัมเม สุต. ชเปช ชาตี นีบ्रชานันตี, ชเปช
ภว นีบ्रชานันตี.

อุปาทานิ นีบ्रชานันตี.

ตฺถหิ นํปฺปชานนฺติ.

เวทนํ นํปฺปชานนฺติ.

ตฺถลลํ นํปฺปชานนฺติ.

สพฺพายตฺตํ นํปฺปชานนฺติ.

นามรूपํ นํปฺปชานนฺติ.

วิภวฺจฺจนํ นํปฺปชานนฺติ.

สํขारे นํปฺปชานนฺติ, สํขารสมุทฺทยํ นํปฺปชานนฺติ, สํขารนิโรธํ
นํปฺปชานนฺติ, สํขารนิโรธคามินี ปฏฺฐิปกํ นํปฺปชานนฺติ; ฯ เปฯ สย
อภิถมฺวา สจฺฉิกตฺวา อุปสํมบัชช วิหรนฺตฺติ. เอกาทสฺม.

สมณพฺรหฺมณวคฺโค อัญฺจโม.

ตลลํ อุตฺถานํ

“ บจฺจเยกาทส วุตฺตา จตฺตจฺจวิภชฺชณา,
สมณพฺรหฺมณวคฺโค นิตานํ ภวติ อัญฺจม.

วคฺคตลลํ อุตฺถานํ

“ พุทฺโธ ออาหารทสพฺโโล กพฺปารํ คหปติบฺบจฺม,
ทุกฺขวคฺโค มหาวคฺโค อัญฺจมํ สมณพฺรหฺมณนฺติ.

อภิถมฺยสังยุตเต อันตรเปยฺยาโล นวโม.

สวตฺถิยํ วิหรติ. ชรามรณํ ภิกฺขเว อชานตา อปฺปลิตฺตา ยถากฺขุ
ชรามรณํ ยถากฺขุ ภาณาย สัตฺถา ปรีเยสิตฺถํ, ชรามรณสมุทฺทยํ
อชานตา อปฺปลิตฺตา ยถากฺขุ ชรามรณสมุทฺทยํ ยถากฺขุ ภาณาย
สัตฺถา ปรีเยสิตฺถํ, ชรามรณนิโรธํ อชานตา อปฺปลิตฺตา ยถากฺขุ
ชรามรณนิโรธํ ยถากฺขุ ภาณาย สัตฺถา ปรีเยสิตฺถํ, ชรามรณ-
นิโรธคามินี ปฏฺฐิปกํ อชานตา อปฺปลิตฺตา ยถากฺขุ ชรามรณนิโรธ-

สุตตันตปิฎก สักกตนิคาโย.

คามินิยา ปฏิปทาย ยดาภูตฺถ ภาณาย สัตฺถา ปริเยสิตัพฺไพติ.
(สุตตันตปิฎก เอโก, สัพฺเพสฺส เอว เปยฺยาโธ).

ชาติ ภัทฺชเว อชานตา อปฺปัสสตา ยดาภูตฺถ.

ภวํ ภัทฺชเว อชานตา อปฺปัสสตา ยดาภูตฺถ.

อุปาทานํ ภัทฺชเว อชานตา อปฺปัสสตา ยดาภูตฺถ.

ตฺถนํ ภัทฺชเว อชานตา อปฺปัสสตา ยดาภูตฺถ.

เวทนํ ภัทฺชเว อชานตา อปฺปัสสตา ยดาภูตฺถ.

ผัสสํ ภัทฺชเว อชานตา อปฺปัสสตา ยดาภูตฺถ.

สพฺพายตนํ ภัทฺชเว อชานตา อปฺปัสสตา ยดาภูตฺถ.

นามรูปํ ภัทฺชเว อชานตา อปฺปัสสตา ยดาภูตฺถ.

วิภวณํ ภัทฺชเว อชานตา อปฺปัสสตา ยดาภูตฺถ.

สังฺขาเร ภัทฺชเว อชานตา อปฺปัสสตา ยดาภูตฺถ สังฺขารุ ยดาภูตฺถ
ภาณาย สัตฺถา ปริเยสิตัพฺไพ, สังฺขารสมุทฺเท อชานตา อปฺปัสสตา
ยดาภูตฺถ สังฺขารสมุทฺเท ยดาภูตฺถ ภาณาย สัตฺถา ปริเยสิตัพฺไพ,
สังฺขารนิโรธํ อชานตา อปฺปัสสตา ยดาภูตฺถ สังฺขารนิโรธเ ยดาภูตฺถ
ภาณาย สัตฺถา ปริเยสิตัพฺไพ, สังฺขารนิโรธคามินิ ปฏิปทํ อชานตา
อปฺปัสสตา ยดาภูตฺถ สังฺขารนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย ยดาภูตฺถ ภาณาย
สัตฺถา ปริเยสิตัพฺไพติ. (สัพฺเพสฺส จตฺถังจิกํ กาทัพฺพิ).

ชราภรณํ ภัทฺชเว อชานตา อปฺปัสสตา ยดาภูตฺถ ชราภรณ
ยดาภูตฺถ ภาณาย สิกฺขา ภรณิยา. (เอว เปยฺยาโธ, จตฺถังจิก
กาทัพฺพิ).

โยโค ภรณิโย.

ฉนฺโต ภรณิโย.

อุทฺทิสฺสํ ภรณิยา.

อับปฏิวานี กรณียา.

อาตบับปี กรณีย.

วริย กรณีย.

สาตัจจ กรณีย.

สติ กรณียา.

ลัมปชฉฉฉ กรณีย.

อับปมาโท กรณโยติ. อันตรเปยฺยาล.

ตัสส อุกทาน

“ สัตถา ลิกขา จ โยโค จ	ฉนฺโท อุลโลพีหิ บันจมี,
อับปฏิวานียาตบับปี	วริยฺ สาตัจจ วุจฺจติ,
สติ จ ลัมปชฉฉฉ	อับปมาเทน ทฺวาทสาติ.

สุตตันตา อันตรเปยฺยาลา นิฏฺฐิตา.

ปเร เต ทฺวาทส โหนฺติ	สุตฺตา ทฺวตฺตัสส สตานิ จ,
จตุสฺสเจเน เต วุตฺตา	เปยฺยาลา อันตรัมหิ เยติ.

อันตรเปยฺยาลเ หิ อุกทาน สมตฺต.

อภิถัมยลัญจเต อภิถัมยวัคโค ทลโม.

เอวมีเม สุต. เอกิ สมย ภควา สาวัตถิย วิหริติ เขตตวเน
อนาถบิณฑิกัสส อารามे. อถ โข ภควา ปรีตติ นขลิตาย ปัสสุ
อาโรเปตฺวา ภิกขุ อามันเตสิ “ ตํ ก็ มันณนถ ภิกขเว ? กตมิ
นุ โข พหุตร ? โย จายิ มया ปรีตโต นขลิตาย ปัสสุ อาโรปิโต,
อຍံ จ มหาปจฺวีติ. เขตเทว ภาณเต พหุตร, ยทิกํ มหาปจฺวี;
อับปมัตตโก ภควตา ปรีตโต นขลิตาย ปัสสุ อาโรปิโต, เนว
สติมิ กลิ อูปเต, น สหัสสิมิ กลิ อูปเต, น สตสหัสสิมิ กลิ

สสันันตติ สเมนตี: เสยยถัก? คังคา ยมฺนา อจิวตี สรภู มหี,
 ตโต ปุริโส เทว วา ตีณิ วา อุกกมุสิตานิ อุกฺทเวยฺย. ตํ ก็
 มณฺเษน ภิักขเว? กตมํ นุ โข พหุตร? ยานิ วา เทว วา
 ตีณิ วา อุกกมุสิตานิ อุกฺกตานิ, ยํ วา สัมภะชชอุทกนฺตี. เขตเทว
 ภิณฺเต พหุตร, ยทิกํ สัมภะชชอุทก; อปัปมัตตกานิ เทว วา ตีณิ
 วา อุกกมุสิตานิ อุกฺกตานิ, เนว สติมํ กลล อูปเนตี, น สหัสสิม
 กลล อูปเนตี, น สตสหัสสิม กลล อูปเนตี สัมภะชชอุทก อุนิธาย,
 เทว วา ตีณิ วา อุกกมุสิตานิ อุกฺกตานนฺตี. เขวเมว โข ภิักขเว
 ๗ เปฯ ธมฺมจักขปฏิลาโกติ. ตติย.

สวตถฺถิ วิหริ. ตตฺถ โข. เสยฺยถาปฺปิ ภิักขเว ยตฺถิมา
 มหานทโย สสันันตติ สเมนตี: เสยยถัก? คังคา ยมฺนา อจิวตี
 สรภู มหี, ตํ อุกกํ ปริกขยํ ปริยาทานํ คจฺเจยฺย จเปตฺวา
 เทว วา ตีณิ วา อุกกมุสิตานิ. ตํ ก็ มณฺเษน ภิักขเว? กตมํ
 นุ โข พหุตร? ยํ วา สัมภะชชอุทกํ ปริกขณฺนิ ปริยาทินฺนํ, ยานิ
 วา เทว วา ตีณิ วา อุกกมุสิตานิ อวลัญฺจันนฺตี. เขตเทว ภิณฺเต
 พหุตร สัมภะชชอุทก, ยทิกํ ปริกขณฺนิ ปริยาทินฺนํ; อปัปมัตตกานิ
 เทว วา ตีณิ วา อุกกมุสิตานิ อวลัญฺจานิ, เนว สติมํ กลล
 อูปเนตี, น สหัสสิม กลล อูปเนตี, น สตสหัสสิม กลล อูปเนตี
 สัมภะชชอุทกํ ปริกขณฺนิ ปริยาทินฺนํ อุนิธาย, เทว วา ตีณิ วา
 อุกกมุสิตานิ อวลัญฺจันนฺตี. เขวเมว โข ภิักขเว ๗ เปฯ

สวตถฺถิ วิหริ. เสยฺยถาปฺปิ ภิักขเว ปุริโส มหาปจฺจเว สัตต
 โกลัญฺจิมัตตโย คุพฺพิกา อุนิกขเปยฺย. ตํ ก็ มณฺเษน ภิักขเว?
 กตมํ นุ โข พหุตร? ยา วา สัตต โกลัญฺจิมัตตโย คุพฺพิกา
 อุนิกขิตตา, ยา วา มหาปจฺจเว. เขตเทว ภิณฺเต พหุตร, ยทิกํ

สัจจะนิมิตตปฏิภาณ สัจจะตติยานิภาณ.

มหาปจวี, อัมปมัตติกา สัจต โกลัญจิมัตติโย คุฬิกา อุนนิกขัตตภา,
เนว สติมมํ กลลํ อุนเนตติ, น สหัสสิมมํ กลลํ อุนเนตติ, น สตสหัสสิมมํ
กลลํ อุนเนตติ มหาปจวี อุนนิถาย, สัจต โกลัญจิมัตติโย คุฬิกา
อุนนิกขัตตภา. เอวเมว โข ภิกขเว ฯ เปฯ

สาวัตถิยํ วิหริตติ. เสยฺยถาปปี ภิกขเว มหาปจวี ปริกขยํ
ปริยาทานํ คัจฉะเยยฺย จเปตฺวา สัจต โกลัญจิมัตติโย คุฬิกา. ตํ
ที มัลลํภณํ ภิกขเว? กตมํ นุ โข พหุตรํ, ยํ วา มหาปจวีया
ปริกขยํ ปริยาทินนํ, ยา วา สัจต โกลัญจิมัตติโย คุฬิกา
อวสิญฺจชาติ. เอตเทว ภันเต พหุตรํ มหาปจวีया, ยทิตํ ปริกขยํ
ปริยาทินนํ; อัมปมัตติกา สัจต โกลัญจิมัตติโย คุฬิกา อวสิญฺจา,
เนว สติมมํ กลลํ อุนเนตติ, น สหัสสิมมํ กลลํ อุนเนตติ, น สตสหัสสิมมํ
กลลํ อุนเนตติ มหาปจวีया ปริกขยํ ปริยาทินนํ อุนนิถาย, สัจต
โกลัญจิมัตติโย คุฬิกา อวสิญฺจชาติ. เอวเมว โข ภิกขเว ฯ เปฯ

สาวัตถิยํ วิหริตติ. เสยฺยถาปปี ภิกขเว ปุริสํ มหาสมุทฺททา เทว
วา ตีนํ วา อุกกมุลิตานํ อุกกเรยฺย. ตํ ที มัลลํภณํ ภิกขเว?
กตมํ นุ โข พหุตรํ? ยานํ วา เทวํ วา ตีนํ วา อุกกมุลิตานํ
อุกกทานํ, ยํ วา มหาสมุทฺทเท อุกกนฺตติ. เอตเทว ภันเต พหุตรํ,
ยทิตํ มหาสมุทฺทเท อุกกํ; อัมปมัตตทานํ เทวํ วา ตีนํ วา
อุกกมุลิตานํ อุกกทานํ, เนว สติมมํ กลลํ อุนเนตติ, น สหัสสิมมํ
กลลํ อุนเนตติ, น สตสหัสสิมมํ กลลํ อุนเนตติ มหาสมุทฺทเท อุกกํ
อุนนิถาย, เทวํ วา ตีนํ วา อุกกมุลิตานํ อุกกทานนฺตติ. เอวเมว
โข ภิกขเว ฯ เปฯ

สาวัตถิยํ วิหริตติ. เสยฺยถาปปี ภิกขเว มหาสมุทฺทโท ปริกขยํ
ปริยาทานํ คัจฉะเยยฺย จเปตฺวา เทวํ วา ตีนํ วา อุกกมุลิตานํ.

ตํ ก็ มัจฉนฺต ภิภฺชเว? กตมํ นุ โช พหุตรํ? ยํ วา มหาสมุทฺเท
อฺทกํ ปรีกฺขณํ ปรียาทินฺนํ, ยา นิ วา เทวํ วา ตึณิ วา อฺทกมฺลิตานิ
อวสฺสิฏฺฐจฺานีติ. เอตเทว ภิภฺชเว พหุตรํ มหาสมุทฺเท อฺทกํ, ยทิทํ ปรีกฺขณํ
ปรียาทินฺนํ; อํปํปมัตตกา นิ เทวํ วา ตึณิ วา อฺทกมฺลิตานิ อวสฺสิฏฺฐจฺานิ,
เนว สติมํ กลํ อฺเปณฺติ, น สหฺลสิมํ กลํ อฺเปณฺติ, น สตสฺหฺลสิมํ กล
อฺเปณฺติ มหาสมุทฺเท อฺทกํ ปรีกฺขณํ ปรียาทินฺนํ อฺปนฺนํ, เทวํ วา
ตึณิ วา อฺทกมฺลิตานิ อวสฺสิฏฺฐจฺานีติ. เหวเมว โช ภิภฺชเว ๕ เปฯ

สวาทฺถนํ วิหริติ. เสยฺยถาปํ ภิภฺชเว ปฺริโล หิมวโต บัพฺพต-
ราชสิลลํ สัตตํ สาสปมัตตโย ปาสานล็กฺขรา อฺปนิกฺขิเปยฺย. ตํ ก็
มัจฉนฺต ภิภฺชเว? กตมํ นุ โช พหุตรํ? ยา วา สัตตํ สาสปมัตตโย
ปาสานล็กฺขรา อฺปนิกฺขิตตา, โย วา หิมวา บัพฺพตราชชาติ. เอตเทว ภิภฺชเว
พหุตรํ, ยทิทํ หิมวา บัพฺพตราชชาติ; อํปํปมัตตกา สัตตํ สาสปมัตตโย ปาสาน-
ล็กฺขรา อฺปนิกฺขิตตา, เนว สติมํ กลํ อฺเปณฺติ, น สหฺลสิมํ กลํ อฺเปณฺติ,
น สตสฺหฺลสิมํ กลํ อฺเปณฺติ หิมวณฺติ บัพฺพตราชานํ อฺปนฺนํ, สัตตํ
สาสปมัตตโย ปาสานล็กฺขรา อฺปนิกฺขิตตาดิ. เหวเมว โช ภิภฺชเว ๕ เปฯ

สวาทฺถนํ วิหริติ. เสยฺยถาปํ ภิภฺชเว หิมวา บัพฺพตราชชาติ ปรีกฺขณํ
ปรียาทานํ คจฺเจยฺย จเปตฺวา สัตตํ สาสปมัตตโย ปาสานล็กฺขรา.
ตํ ก็ มัจฉนฺต ภิภฺชเว? กตมํ นุ โช พหุตรํ? ยํ วา หิมวโต
บัพฺพตราชสิลลํ ปรีกฺขณํ ปรียาทินฺนํ, ยา วา สัตตํ สาสปมัตตโย
ปาสานล็กฺขรา อวสฺสิฏฺฐจฺานีติ. เอตเทว ภิภฺชเว พหุตรํ หิมวโต บัพฺพตราชสิลลํ,
ยทิทํ ปรีกฺขณํ ปรียาทินฺนํ; อํปํปมัตตกา สัตตํ สาสปมัตตโย
ปาสานล็กฺขรา อวสฺสิฏฺฐจฺานีติ, เนว สติมํ กลํ อฺเปณฺติ, น สหฺลสิมํ
กลํ อฺเปณฺติ, น สตสฺหฺลสิมํ กลํ อฺเปณฺติ หิมวโต บัพฺพตราชสิลลํ

ปรักขณั ปริยาทินันิ อุปนิสาย, สัตต สาสปมัตติโย ปาสานลักรัชรา
 ขวลัญจาดิ. เอวเมว โข ภิกขเว อริยสวากัสส ทัญญัสสัมบันนัสส
 ปคคัสส อภิสเมตาวินเ อตเทว พหุตรุ ทุกขิ, ยทิทิ ปรักขณั
 ปริยาทินันิ; อัมปมัตตัก ขวลัญจั, เนว สติมมึ กลั อูเปติ น สหัสสิมมึ
 กลั อูเปติ, น สตลหัสสิมมึ กลั อูเปติ ปุริมึ ทุกขิกขณันนิ ปรักขณั
 ปริยาทินันิ อุปนิสาย, ยทิทิ สัตตักขัตตุปรมตา. เอว มหัตถิโย
 โข ภิกขเว อัมมาภิสมโย, เอว มหัตถิโย อัมมจักขุขุญญาโถติ.

สวาวัตถิย วิหริติ. เสยฺยถาปิ ภิกขเว ปุริโส ลินเนรสส บัพพตราชัสส
 สัตต มัคคัมมัตติโย ปาสานลักรัชรา อุนิกขิเปยฺย. ตํ กิ มนฺวณณ
 ภิกขเว? กตมึ น โข พหุตรุ? ยา วา สัตต มัคคัมมัตติโย ปาสาน-
 ลักรัชรา อุนิกขิตตา, โย วา ลินเนรุ บัพพตราชาดิ. เอตเทว
 วนฺเต พหุตรุ, ยทิทิ ลินเนรุ บัพพตราชา; อัมปมัตติกา สัตต
 มัคคัมมัตติโย ปาสานลักรัชรา อุนิกขิตตา, เนว สติมมึ กลั อูเปติ,
 น สหัสสิมมึ กลั อูเปติ, น สตลหัสสิมมึ กลั อูเปติ ลินเนรุ
 บัพพตราชานิ อุปนิสาย, สัตต มัคคัมมัตติโย ปาสานลักรัชรา อุนิ-
 กขิตตาดิ. เอวเมว โข ภิกขเว อริยสวากัสส ทัญญัสสัมบันนัสส
 ปคคัสส อธคัมมึ อุปนิสาย อณฺวณณตติยสมณพฺรหฺมณปริพฺพาชกานิ
 อธคโม เนว สติมมึ กลั อูเปติ, น สหัสสิมมึ กลั อูเปติ, น
 สตลหัสสิมมึ กลั อูเปติ เอว มหาธคโม โข ภิกขเว ทัญญัสสัมบันนเ
 ปคคโถ เอว มหาภิกขเวติ.

อภิสมยสยุดตํ ปจฺจมึ นิฏฺฐจิตํ.

ตัสส อุตฺถานิ

“นขลิวา โปกัขรณึ สัมภะชชุกกา เทว,
 เทว ปจวี เทว สมุทฺทา ตโย จ บัพพตูปมาตา.

๒ — ชาติบุพเพ

นันทัตตวัคโค ปจโม.

สวัตถิย วิหริ. ชาตินันทัตต วิ ภิกขเว เทลีสสัม, ตั ธุนาต
 สาธุ มนสิกโรต, ภาสิสสัม. “เอว ภันเตติ โข เต ภิกขุ
 ภควโต บัจจัสสโล. ภควา เอตทโวจ “กตมัมมัง ภิกขเว ชาตินันทัตต ?
 จักขุชาติ รูปชาติ จักขุวิญญานชาติ, โสตชาติ สัทธาต โสตวิญญาน-
 ชาติ, ฆานชาติ คัมภีชาติ ฆานวิญญานชาติ, ชิวหาชาติ รตชาติ
 ชิวหาวิญญานชาติ, กายชาติ ฌเฏฐัพพชาติ กายวิญญานชาติ,
 มโนชาติ มัมมชาติ มโนวิญญานชาติ. อิท วุจจติ ภิกขเว ชาติ-
 นันทัตตนิ. ปจโม.

สวัตถิย วิหริ. ชาตินันทัตต ภิกขเว ปฏิจจ อပ္ปัสซติ
 ผัสสนานัตต. กตมัมมัง ภิกขเว ชาตินันทัตต ? จักขุชาติ โสตชาติ
 ฆานชาติ ชิวหาชาติ กายชาติ มโนชาติ. อิท วุจจติ ภิกขเว
 ชาตินันทัตต.

กตมัมมัง ภิกขเว ชาตินันทัตต ปฏิจจ อပ္ปัสซติ ผัสสนานัตต ?
 จักขุชาติ ภิกขเว ปฏิจจ อပ္ปัสซติ จักขุสัมผัสสโต, โสตชาติ
 ปฏิจจ. ฆานชาติ ปฏิจจ. ชิวหาชาติ ปฏิจจ. กายชาติ ปฏิจจ.
 มโนชาติ ปฏิจจ อပ္ปัสซติ มโนสัมผัสสโต. เอว โข ภิกขเว
 ชาตินันทัตต ปฏิจจ อပ္ปัสซติ ผัสสนานัตตนิ. ทุตติย.

สวัตถิย วิหริ. ชาตินันทัตต ภิกขเว ปฏิจจ อပ္ปัสซติ
 ผัสสนานัตต, โน ผัสสนานัตต ปฏิจจ อပ္ปัสซติ ชาตินันทัตต.
 กตมัมมัง ภิกขเว ชาตินันทัตต. ? จักขุชาติ ว เปย มโนชาติ. อิท

วุจฺจติ ภิกฺขเว ชาติุนานัตตํ.

กตมฺหัง ภิกฺขเว ชาติุนานัตตํ ปุณฺณัง อุมฺบชฺชติ ฝลฺลนนานัตตํ,
โน ฝลฺลนนานัตตํ ปุณฺณัง อุมฺบชฺชติ ชาติุนานัตตํ ? จักฺขุชาติุ ภิกฺขเว
ปุณฺณัง อุมฺบชฺชติ จักฺขุสฺมฝลฺลโส, โน จักฺขุสฺมฝลฺลํ ปุณฺณัง อุมฺบชฺชติ
จักฺขุชาติุ; ๗ เปฯ มโนชาติุ ปุณฺณัง อุมฺบชฺชติ มโนสฺมฝลฺลโส, โน
มโนสฺมฝลฺลํ ปุณฺณัง อุมฺบชฺชติ มโนชาติุ. เอวฺ โข ภิกฺขเว ชาติุนานัตตํ
ปุณฺณัง อุมฺบชฺชติ ฝลฺลนนานัตตํ, โน ฝลฺลนนานัตตํ ปุณฺณัง อุมฺบชฺชติ
ชาติุนานัตตํนฺติ. ตตฺถิย.

สํวตฺถิยํ วิหริติ. ชาติุนานัตตํ ภิกฺขเว ปุณฺณัง อุมฺบชฺชติ
ฝลฺลนนานัตตํ, ฝลฺลนนานัตตํ ปุณฺณัง อุมฺบชฺชติ เวทนนานานัตตํ.
กตมฺหัง ภิกฺขเว ชาติุนานัตตํ ? จักฺขุชาติุ ๗ เปฯ มโนชาติุ.
อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ชาติุนานัตตํ.

กตมฺหัง ภิกฺขเว ชาติุนานัตตํ ปุณฺณัง อุมฺบชฺชติ ฝลฺลนนานัตตํ,
ฝลฺลนนานัตตํ ปุณฺณัง อุมฺบชฺชติ เวทนนานานัตตํ ? จักฺขุชาติุ ภิกฺขเว
ปุณฺณัง อุมฺบชฺชติ จักฺขุสฺมฝลฺลโส, จักฺขุสฺมฝลฺลํ ปุณฺณัง อุมฺบชฺชติ
จักฺขุสฺมฝลฺลชา เวทนา; ๗ เปฯ มโนชาติุ ปุณฺณัง อุมฺบชฺชติ
มโนสฺมฝลฺลโส, มโนสฺมฝลฺลํ ปุณฺณัง อุมฺบชฺชติ มโนสฺมฝลฺลชา
เวทนา. เอวฺ โข ภิกฺขเว ชาติุนานัตตํ ปุณฺณัง อุมฺบชฺชติ ฝลฺลนนานัตตํ,
ฝลฺลนนานัตตํ ปุณฺณัง อุมฺบชฺชติ เวทนนานานัตตํนฺติ. จตฺตถิ.

สํวตฺถิยํ วิหริติ. ชาติุนานัตตํ ภิกฺขเว ปุณฺณัง อุมฺบชฺชติ
ฝลฺลนนานัตตํ, ฝลฺลนนานัตตํ ปุณฺณัง อุมฺบชฺชติ เวทนนานานัตตํ, โน
เวทนนานานัตตํ ปุณฺณัง อุมฺบชฺชติ ฝลฺลนนานัตตํ, โน ฝลฺลนนานัตตํ
ปุณฺณัง อุมฺบชฺชติ ชาติุนานัตตํ. กตมฺหัง ภิกฺขเว ชาติุนานัตตํ ?
จักฺขุชาติุ ๗ เปฯ มโนชาติุ. อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ชาติุนานัตตํ.

กตมัลลิจ ภิกขเว ชาติุนานัตตํ ปฏิจัง อุปบัชชติ ผลิตฺธานัตตํ,
 ผลิตฺธานัตตํ ปฏิจัง อุปบัชชติ เวทนนานัตตํ, โน เวทนนานัตตํ
 ปฏิจัง อุปบัชชติ ผลิตฺธานัตตํ, โน ผลิตฺธานัตตํ ปฏิจัง อุปบัชชติ
 ชาติุนานัตตํ ? จักขุธาตุ ภิกขเว ปฏิจัง อุปบัชชติ จักขุสัมผัสฺโส,
 จักขุสัมผัสฺสํ ปฏิจัง อุปบัชชติ จักขุสัมผัสฺสชา เวทนา, โน
 จักขุสัมผัสฺสชํ เวทนํ ปฏิจัง อุปบัชชติ จักขุสัมผัสฺโส, โน
 จักขุสัมผัสฺสํ ปฏิจัง อุปบัชชติ จักขุธาตุ; ๗ เปฯ มโนธาตุ;
 ปฏิจัง อุปบัชชติ มโนสัมผัสฺโส, มโนสัมผัสฺสํ ปฏิจัง อุปบัชชติ
 มโนสัมผัสฺสชา เวทนา, โน มโนสัมผัสฺสชํ เวทนํ ปฏิจัง
 อุปบัชชติ มโนสัมผัสฺโส, โน มโนสัมผัสฺสํ ปฏิจัง อุปบัชชติ
 มโนธาตุ. เอวํ โข ภิกขเว ชาติุนานัตตํ ปฏิจัง อุปบัชชติ
 ผลิตฺธานัตตํ, ผลิตฺธานัตตํ ปฏิจัง อุปบัชชติ เวทนนานัตตํ, โน
 เวทนนานัตตํ ปฏิจัง อุปบัชชติ ผลิตฺธานัตตํ, โน ผลิตฺธานัตตํ
 ปฏิจัง อุปบัชชติ ชาติุนานัตตํนัต. บังจมิ.

สาวัตถิยํ วิหริติ. ชาติุนานัตตํ โว ภิกขเว เทสิสฺสามิ, ตํ
 สุนาถ. กตมัลลิจ ภิกขเว ชาติุนานัตตํ ? รูปธาตุ ลักฺกธาตุ
 คันฺธธาตุ รสธาตุ โสภณฺเจทฺธธาตุ ธัมมธาตุ. อิทํ วุจฺจติ ภิกขเว
 ชาติุนานัตตํนัต. ติฏฺฐัง.

สาวัตถิยํ วิหริติ. ตตฺถ ๗. ชาติุนานัตตํ ภิกขเว ปฏิจัง
 อุปบัชชติ ลลฺลวณานัตตํ, ลลฺลวณานัตตํ ปฏิจัง อุปบัชชติ
 ลลฺลภปฺปณานัตตํ, ลลฺลภปฺปณานัตตํ ปฏิจัง อุปบัชชติ ฉนฺทนานัตตํ,
 ฉนฺทนานัตตํ ปฏิจัง อุปบัชชติ ปริฬาหนานัตตํ, ปริฬาหนานัตตํ
 ปฏิจัง อุปบัชชติ ปริเยสฺสนานานัตตํ. กตมัลลิจ ภิกขเว ชาติุนานัตตํ ?
 รูปธาตุ ๗ เปฯ ธัมมธาตุ. อิทํ วุจฺจติ ภิกขเว ชาติุนานัตตํ.

กตมัลลิจ ภัคฺขเว ธาตุณานัตตํ ปฏิจฺจ อุมฺบัชฺชติ ลัณฺณานานัตตํ,
 ลัณฺณานานัตตํ ปฏิจฺจ อุมฺบัชฺชติ ลังกัปปานานัตตํ, ลังกัปปานานัตตํ
 ปฏิจฺจ อุมฺบัชฺชติ ฉนฺทนานัตตํ, ฉนฺทนานัตตํ ปฏิจฺจ อุมฺบัชฺชติ
 ปริฬาหนานัตตํ, ปริฬาหนานัตตํ ปฏิจฺจ อุมฺบัชฺชติ ปริเยสณานานัตตํ?
 รูปธาตุ ภัคฺขเว ปฏิจฺจ อุมฺบัชฺชติ รูปลัณฺณา, รูปลัณฺณํ ปฏิจฺจ
 อุมฺบัชฺชติ รูปลังกัปปํ, รูปลังกัปปํ ปฏิจฺจ อุมฺบัชฺชติ รูปจฺฉนฺโท,
 รูปจฺฉนฺทํ ปฏิจฺจ อุมฺบัชฺชติ รูปปริฬาหํ, รูปปริฬาหํ ปฏิจฺจ
 อุมฺบัชฺชติ รูปปริเยสณา; ฯ เปฯ ธมฺมธาตุ ปฏิจฺจ อุมฺบัชฺชติ
 ธมฺมลัณฺณา, ธมฺมลัณฺณํ ปฏิจฺจ อุมฺบัชฺชติ ธมฺมลังกัปปํ, ธมฺมลังกัปปํ
 ปฏิจฺจ อุมฺบัชฺชติ ธมฺมจฺฉนฺโท, ธมฺมจฺฉนฺทํ ปฏิจฺจ อุมฺบัชฺชติ
 ธมฺมปริฬาหํ, ธมฺมปริฬาหํ ปฏิจฺจ อุมฺบัชฺชติ ธมฺมปริเยสณา. เอว
 โช ภัคฺขเว ธาตุณานัตตํ ปฏิจฺจ อุมฺบัชฺชติ ลัณฺณานานัตตํ,
 ลัณฺณานานัตตํ ปฏิจฺจ อุมฺบัชฺชติ ลังกัปปานานัตตํ, ลังกัปปานานัตตํ ปฏิจฺจ
 อุมฺบัชฺชติ ฉนฺทนานัตตํ, ฉนฺทนานัตตํ ปฏิจฺจ อุมฺบัชฺชติ ปริฬาหนานัตตํ,
 ปริฬาหนานัตตํ ปฏิจฺจ อุมฺบัชฺชติ ปริเยสณานานัตตณฺติ. สัตตมํ.

สาวตฺถิยํ วิหริติ. ตตฺร โช. ธาตุณานัตตํ ภัคฺขเว ปฏิจฺจ อุมฺบัชฺชติ
 ลัณฺณานานัตตํ, ลัณฺณานานัตตํ ปฏิจฺจ อุมฺบัชฺชติ ฯ เปฯ ปริเยสณา-
 นานัตตํ, โน ปริเยสณานานัตตํ ปฏิจฺจ อุมฺบัชฺชติ ปริฬาหนานัตตํ,
 โน ปริฬาหนานัตตํ ปฏิจฺจ อุมฺบัชฺชติ ฉนฺทนานัตตํ, โน ฉนฺทนานัตตํ
 ปฏิจฺจ อุมฺบัชฺชติ ลังกัปปานานัตตํ, โน ลังกัปปานานัตตํ ปฏิจฺจ
 อุมฺบัชฺชติ ลัณฺณานานัตตํ, โน ลัณฺณานานัตตํ ปฏิจฺจ อุมฺบัชฺชติ
 ธาตุณานัตตํ. กตมัลลิจ ภัคฺขเว ธาตุณานัตตํ? รูปธาตุ ฯ เปฯ ธมฺมธาตุ.
 อิทํ วุจฺจติ ภัคฺขเว ธาตุณานัตตํ.

กตมัลลิจ ภัคฺขเว ธาตุณานัตตํ ปฏิจฺจ อุมฺบัชฺชติ ลัณฺณานานัตตํ,

ลัษณะนานัตต ปฏิจจ อပ္ปชชติ ฯ เปฯ ปริเยสนานานัตต, โน
 ปริเยสนานานัตต ปฏิจจ อပ္ปชชติ ปริฬาหนานัตต, โน ปริฬาหนานัตต
 ปฏิจจ อပ္ปชชติ ฉนัทนานัตต, โน ฉนัทนานัตต ปฏิจจ อပ္ปชชติ
 สังกัปปานานัตต, โน สังกัปปานานัตต ปฏิจจ อပ္ปชชติ ลัษณะนานัตต,
 โน ลัษณะนานัตต ปฏิจจ อပ္ปชชติ ธาตุนานัตต? รูปธาตุ ภิกขเว
 ปฏิจจ อပ္ปชชติ รูปลัษณะ, ฯ เปฯ ธัมมธาตุ ปฏิจจ อပ္ปชชติ
 ธัมมลัษณะ, ธัมมลัษณะ ปฏิจจ อပ္ปชชติ ฯ เปฯ ธัมมปริเยสนา,
 โน ธัมมปริเยสน ปฏิจจ อပ္ปชชติ ธัมมปริฬาโท, โน ธัมมปริฬาห
 ปฏิจจ อပ္ปชชติ ธัมมฉนัท, โน ธัมมฉนัท ปฏิจจ อပ္ปชชติ
 ธัมมสังกัปป, โน ธัมมสังกัปป ปฏิจจ อပ္ปชชติ ธัมมลัษณะ,
 โน ธัมมลัษณะ ปฏิจจ อပ္ปชชติ ธัมมธาตุ. เขว โข ภิกขเว
 ธาตุนานัตต ปฏิจจ อပ္ปชชติ ลัษณะนานัตต, ลัษณะนานัตต ปฏิจจ
 อပ္ปชชติ ฯ เปฯ ปริเยสนานานัตต, โน ปริเยสนานานัตต ปฏิจจ
 อပ္ปชชติ ฯ เปฯ ลัษณะนานัตต, โน ลัษณะนานัตต ปฏิจจ
 อပ္ปชชติ ธาตุนานัตตนิ. อฏฐิมิ.

สลาวัตถิโย วิหริติ. ตตฺร โข. ธาตุนานัตต ภิกขเว ปฏิจจ อပ္ปชชติ
 ลัษณะนานัตต, ลัษณะนานัตต ปฏิจจ อပ္ปชชติ สังกัปปานานัตต,
 สังกัปปานานัตต ปฏิจจ อပ္ปชชติ ฝลลันานัตต, ฝลลันานัตต ปฏิจจ
 อပ္ปชชติ เวทนนานัตต, เวทนนานัตต ปฏิจจ อပ္ปชชติ ฉนัท-
 นานัตต, ฉนัทนานัตต ปฏิจจ อပ္ปชชติ ปริฬาหนานัตต, ปริฬาหนานัตต
 ปฏิจจ อပ္ปชชติ ปริเยสนานานัตต, ปริเยสนานานัตต ปฏิจจ อပ္ปชชติ
 ลานานัตต. กตมณฺจ ภิกขเว ธาตุนานัตต? รูปธาตุ ฯ เปฯ ธัมมธาตุ.
 อิท วุจฺจติ ภิกขเว ธาตุนานัตต.

กตมณฺจ ภิกขเว ธาตุนานัตต ปฏิจจ อပ္ปชชติ ลัษณะนานัตต,

๗ เปฯ ปริเยสนานานัตตํ ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ ๗ เปฯ ลากานานัตตํ!
 รูปธาตุ ภัทฺทเว ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ รูปลลฺยเว, รูปลลฺยณฺเฏ ปฏิจัจจ
 อุมฺบัจจติ รูปสังกัปปํ, รูปสังกัปปํ ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ รูปลลฺยผลฺลํ,
 รูปลลฺยผลฺลํ ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ รูปลลฺยผลฺลชา เวทนา, รูปลลฺยผลฺลชฺ
 เวทนํ ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ รูปจฺฉนฺโท, รูปจฺฉนฺทํ ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ
 รูปปริฬาโห, รูปปริฬาหํ ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ รูปปริเยสนา, รูปปริเยสนํ
 ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ รูปลาโภ, ๗ เปฯ ธมฺมธาตุ ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ
 ธมฺมลลฺยเว, ธมฺมลลฺยณฺเฏ ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ ธมฺมสังกัปปํ, ธมฺมสังกัปปํ
 ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ ธมฺมลลฺยผลฺลํ, ธมฺมลลฺยผลฺลํ ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ
 ธมฺมลลฺยผลฺลชา เวทนา, ธมฺมลลฺยผลฺลชฺ เวทนํ ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ
 ธมฺมจฺฉนฺโท, ธมฺมจฺฉนฺทํ ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ ธมฺมปริฬาโห, ธมฺมปริฬาหํ
 ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ ธมฺมปริเยสนา, ธมฺมปริเยสนํ ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ
 ธมฺมลาโภ. เอวํ โข ภัทฺทเว ธาตุนานัตตํ ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ
 ลลฺยเว, ลลฺยเว, ลลฺยเว ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ ๗ เปฯ ปริเยสนา-
 นานัตตํ ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ ลากานานัตตํ. นวมํ.

สวตฺถิเย วิหริตี. ตตฺร โข. ธาตุนานัตตํ ภัทฺทเว ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ
 ลลฺยเว, ลลฺยเว, ลลฺยเว ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ สังกัปปํ, ลลฺยเว,
 ผลฺลํ. เวทนา. ฉนฺท. ปริฬาห. ปริเยสนานานัตตํ ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ
 ลากานานัตตํ, โน ลากานานัตตํ ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ ปริเยสนานานัตตํ,
 โน ปริเยสนานานัตตํ ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ ปริฬาหานานัตตํ, โน ปริ-
 ฬาหานานัตตํ ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ ฉนฺทนานัตตํ, เวทนา. ผลฺล. สังกัปป.
 ลลฺยเว, โน ลลฺยเว, ลลฺยเว ปฏิจัจจ อุมฺบัจจติ ธาตุนานัตตํ.
 กตมฺลฺย ภัทฺทเว ธาตุนานัตตํ? รูปธาตุ ๗ เปฯ ธมฺมธาตุ. อิทํ
 วุจฺจตี ภัทฺทเว ธาตุนานัตตํ.

กตมัจฉิ กิกขเว ธาตุนานัตตํ ปฏิจจํ อุပ္ปัสซติ สลฺลวณานัตตํ,
 สลฺลวณานัตตํ ปฏิจจํ อุပ္ปัสซติ สังกัปปานัตตํ, ฝัลล. เวทนา. ฉนฺท.
 ปริฬาห. ปรีเยสณา. ลากนानัตตํ, โน ลากนानัตตํ ปฏิจจํ อุပ္ปัสซติ
 ปรีเยสณานานัตตํ, ปริฬาห. ฉนฺท. เวทนา. ฝัลลนानัตตํ, โน สังกัปปานัตตํ
 ปฏิจจํ อุပ္ปัสซติ สลฺลวณานัตตํ, โน สลฺลวณานัตตํ ปฏิจจํ อุပ္ปัสซติ
 ธาตุนานัตตํ? รูปธาตุ กิกขเว ปฏิจจํ อุပ္ปัสซติ รูปสลฺลวณา, ฯ เปฯ
 ธัมมธาตุ ปฏิจจํ อุပ္ปัสซติ ธัมมสลฺลวณา, ธัมมสลฺลวณํ ปฏิจจํ อุပ္ปัสซติ
 ฯ เปฯ ธัมมปรีเยสณา, ธัมมปรีเยสณํ ปฏิจจํ อุပ္ปัสซติ ธัมมลาโภ, โน
 ธัมมลาภํ ปฏิจจํ อุပ္ปัสซติ ธัมมปรีเยสณา, โน ธัมมปรีเยสณํ ปฏิจจํ
 อุပ္ปัสซติ ธัมมปริฬาหิ, โน ธัมมปริฬาหํ ปฏิจจํ อุပ္ปัสซติ ธัมมัจฉนฺโท, โน
 ธัมมัจฉนฺทํ ปฏิจจํ อุပ္ปัสซติ ธัมมสัมฝัลลชา เวทนา, โน ธัมมสัมฝัลลชํ เวทณํ
 ปฏิจจํ อุပ္ปัสซติ ธัมมสัมฝัลลโธ, โน ธัมมสัมฝัลลํ ปฏิจจํ อุပ္ปัสซติ ธัมม-
 สังกัปปํ, โน ธัมมสังกัปปํ ปฏิจจํ อุပ္ปัสซติ ธัมมสลฺลวณา, โน ธัมมสลฺลวณํ
 ปฏิจจํ อุပ္ปัสซติ ธัมมธตฺ. เอวํ โข กิกขเว ธาตุนานัตตํ ปฏิจจํ
 อุပ္ปัสซติ สลฺลวณานัตตํ, สลฺลวณานัตตํ ปฏิจจํ อุပ္ปัสซติ สังกัปป-
 ฝัลล. เวทนา. ฉนฺท. ปริฬาห. ปรีเยสณา. ลากนानัตตํ โน ลากนानัตตํ
 ปฏิจจํ อุပ္ปัสซติ ปรีเยสณานานัตตํ, โน ปรีเยสณานานัตตํ ปฏิจจํ
 อุပ္ปัสซติ ปริฬาหานานัตตํ, โน ปริฬาหานานัตตํ ปฏิจจํ อุပ္ปัสซติ
 ฉนฺทนานัตตํ, โน ฉนฺทนานัตตํ ปฏิจจํ อุပ္ปัสซติ เวทนานานัตตํ,
 โน เวทนานานัตตํ ปฏิจจํ อุပ္ปัสซติ ฝัลลนานัตตํ, โน ฝัลลนานัตตํ
 ปฏิจจํ อุပ္ปัสซติ สังกัปปานัตตํ, โน สังกัปปานัตตํ ปฏิจจํ อุပ္ปัสซติ
 สลฺลวณานานัตตํ, โน สลฺลวณานานัตตํ ปฏิจจํ อุပ္ปัสซติ ธาตุนานัตตํนํ. ทสมิ.

นानัตตวัคโค ปจโม.

สัจธรรมบัญญัติ สัจธรรมนิกาโย.

ดัสส อุตทานิ

“ธาตุ สัมผัสสังขารัง โน เจต	เวทนา อปเร ทูเว,
เอต อัสสังขารัง	ธาตุสังขารัง จ โน เจต,
ผัสสังขารัง อปเร ทูเว	เอต พาทิรสังขารัง.

ธาตุสังขารัง เต ทุตติยวิคฺโค ทุตติโย.

สารัตถิยํ วิหริตี. ตัตตริ โข. สัตตติมา ภิกขเว ธาตุโย: กตมา สัตต? อภาธาตุ, สภาธาตุ, อากาสานันจายตนธาตุ, วิญญาณันจายตนธาตุ, อากินจันจายตนธาตุ, เนวสังขารานาสังขายตนธาตุ, สังขารเวทียตนิโรธธาตุ. อีมา โข ภิกขเว สัตต ธาตุโยติ.

เอวํ วุตเต อลลนตโร ภิกขุ ภควันตํ เขตทโวจ “ยา จาย ภันเต อภาธาตุ, ยา จ สภาธาตุ, ยา จ อากาสานันจายตนธาตุ, ยา จ วิญญาณันจายตนธาตุ, ยา จ อากินจันจายตนธาตุ, ยา จ เนวสังขารานาสังขายตนธาตุ, ยา จ สังขารเวทียตนิโรธธาตุ, อีมา นุ โข ภันเต ธาตุโย ก็ ปฏิจจ บันธายันตตี. ยาย ภิกขุ อภาธาตุ, อयํ ธาตุ อันการํ ปฏิจจ บันธายติ. ยาย ภิกขุ สภาธาตุ, อयํ ธาตุ อสกุํ ปฏิจจ บันธายติ. ยาย ภิกขุ อากาสานันจายตนธาตุ, อयํ ธาตุ รูปํ ปฏิจจ บันธายติ. ยาย ภิกขุ วิญญาณันจายตนธาตุ, อयํ ธาตุ อากาสานันจายตนิ ปฏิจจ บันธายติ. ยาย ภิกขุ อากินจันจายตนธาตุ, อयํ ธาตุ วิญญาณันจายตนิ ปฏิจจ บันธายติ. ยาย ภิกขุ เนวสังขารานาสังขายตนธาตุ, อयํ ธาตุ อากินจันจายตนิ ปฏิจจ บันธายติ. ยาย ภิกขุ สังขารเวทียตนิโรธธาตุ, อयํ ธาตุ นิโรธํ ปฏิจจ บันธายตตี. ยา จาย ภันเต อภาธาตุ, ยา จ สภาธาตุ, ยา

วิหังสาธาตุ ภิกขเว ปฏิจจ อุมุบั้งชชติ วิหังสาธังญา, วิหังสาธังกัปปิโย.
 วิหังสาณันโท. วิหังสาปริฬาโ. วิหังสาปริเยสยา. วิหังสาปริเยสณิ
 ภิกขเว ปริเยสมาโน อัสสสุวา ปุคฺคชนโน ตีหิ จาเนหิ มัจฉา
 ปฏิมุบั้งชชติ กาเยน วาจาเย มนสา. เสยฺยดาบิ ภิกขเว ปุริโส
 อาทิตตติ ตินุกกั สักเข ตินทาเย นิกขิเปยฺย, โน เจ ทิตฺเตหิ
 จ ปาเทหิ จ ชิปปิเมเว นิพพาเปยฺย, เชาวณิหิ ภิกขเว เย
 ตินกัฏฺฐณิสสัลิตา ปาณา, เต อนนยพฺยสันนิ อามุบั้งชชติ. เอเวเมว
 โช ภิกขเว โย หิ โภจิ สมโน वा พราหฺมิโน वा อุมุบั้งชชติ
 วิสฺมคตํ อกฺกสฺสธังญา น ชิปปิเมเว ปชฺหติ วิโนเทติ พฺยันตักโรติ
 อนภาวํ คเมติ; โส ทิวฺจเว ธัมเม ทุกขํ วิหริติ สวิฆาตํ สอุปายาสํ
 สปริฬาหิ, กายัสสึ เกทา ปริ มรณา ทคฺคคติ ปาฏิกงฺขา.

สนิทานิ ภิกขเว อุมุบั้งชชติ เนกขัมมวัตถักโก โน อนิทานิ,
 สนิทานิ อุมุบั้งชชติ อพฺยาปาทวัตถักโก โน อนิทานิ, สนิทานิ
 อุมุบั้งชชติ อวิหังสาวัตถักโก โน อนิทานิ. กถัลลจ ภิกขเว สนิทานิ
 อุมุบั้งชชติ เนกขัมมวัตถักโก โน อนิทานิ, สนิทานิ อุมุบั้งชชติ
 อพฺยาปาทวัตถักโก โน อนิทานิ, สนิทานิ อุมุบั้งชชติ อวิหังสาวัตถักโก
 โน อนิทานิ ? เนกขัมมธาทุ ภิกขเว ปฏิจจ อุมุบั้งชชติ
 เนกขัมมธังญา, เนกขัมมธังญา ปฏิจจ อุมุบั้งชชติ เนกขัมมธังกัปปิโย,
 เนกขัมมธังกัปปิโย ปฏิจจ อุมุบั้งชชติ เนกขัมมัจฉันโท, เนกขัมมัจฉันทํ
 ปฏิจจ อุมุบั้งชชติ เนกขัมมปริฬาโ, เนกขัมมปริฬาหิ ปฏิจจ อุมุบั้งชชติ
 เนกขัมมปริเยสยา. เนกขัมมปริเยสณิ ภิกขเว ปริเยสมาโน สสุวา
 อริยสาธาโ ตีหิ จาเนหิ สัมมา ปฏิมุบั้งชชติ กาเยน วาจาเย มนสา.
 อพฺยาปาธธาตุ ภิกขเว ปฏิจจ อุมุบั้งชชติ อพฺยาปาธธังญา,
 อพฺยาปาธธังญา อพฺยาปาธธังกัปปิโย. อพฺยาปาธธังกัปปิโย. อพฺยาปาธธังกัปปิโย.

อพฺยาปาทปริเยสณา. อพฺยาปาทปริเยสนํ ภิกฺขเว ปริเยสมาโน
 สุตวา อริยสวากो ตีหิ จานเหสิ สัมมา ปฏิบฺชชติ กาเยน วาจา
 มนสา. อวิทาสาธาตุ ภิกฺขเว ปฏิจฺจ อပ္ปบฺชชติ อวิทาสลฺลยฺวา,
 อวิทาสลฺลยํ ปฏิจฺจ อပ္ปบฺชชติ อวิทาสลฺลยํไป, อวิทาสลฺลยํไป
 ปฏิจฺจ อပ္ปบฺชชติ อวิทาสฉนฺโท, อวิทาสฉนฺทํ ปฏิจฺจ อပ္ปบฺชชติ
 อวิทาสปริฬาโ, อวิทาสปริฬาหิ ปฏิจฺจ อပ္ปบฺชชติ อวิทาสปริเยสณา.
 อวิทาสปริเยสนํ ภิกฺขเว ปริเยสมาโน สุตวา อริยสวากो ตีหิ
 จานเหสิ สัมมา ปฏิบฺชชติ กาเยน วาจา มนสา. เสยฺยถาปิ
 ภิกฺขเว ปริโส อาทิตฺตํ ตินฺนํกํ สุกฺเข ตินฺนทาเย นิกฺขิเปยฺย,
 ตเมนํ หิตฺเตหิ จ ปาเทหิ จ ชีปฺเปว นินฺททาเปยฺย; เหววฺปฺหิ
 ภิกฺขเว เย ตินฺนํกฺกฺจนิสฺสิตฺตา ปาณา, เต น อนนฺยพฺยสนํ
 อาบฺชฺเชยฺย. เหวเมว โข ภิกฺขเว โย หิ โทจํ สมนฺโน วา
 พฺรหฺมโณ วา อပ္ปบฺชนํ วิสมคตํ อกฺลลลฺลยํ ชีปฺเปว ปชฺหติ
 วิโนเทติ พฺยณฺตํโรติ อนภาวํ คเมติ; โส ทิฏฺฐิเจว ธมฺเม สขํ
 วิหริติ อวิฆาตํ อนฺปายาสํ อปริฬาหิ, กายลฺลสฺส เกทา ปริ มรณา
 สุกฺคิ ปาฏิกงฺขาติ. ทุตย.

เอกํ สมยํ ภควา ฅาติเก วิหริติ คิณฺชกาเวลฺ. ตตฺร โข
 ภควา ภิกฺขุ อามันฺเตสิ “ภิกฺขโวติ. “ภทฺถันเตติ เต ภิกฺขุ ภควาโต
 บจฺจิลฺลิสฺส. ภควา เอตทโวจ “ธาตุ ภิกฺขเว ปฏิจฺจ อပ္ปบฺชชติ
 ลฺลยฺวา, อပ္ปบฺชชติ ทิฏฺฐิ, อပ္ปบฺชชติ วิตักฺโกติ.

เอวํ วุตเต ธายสิมา กจฺจจาโน ภควันฺตํ เอตทโวจ “ยายํ
 ภันเต ทิฏฺฐิ อลฺลิมมาลฺลิมพฺทเธลล “ลฺลิมมาลฺลิมพฺทธาติ, อยํ น โข
 ภันเต ทิฏฺฐิ กํ ปฏิจฺจ บลฺลยฺวาตติ. มหติ โข เเฮสา กจฺจจา
 ธาตุ, ยทิตํ อวิชฺชาธาตุ. หนิ กจฺจจาณ ธาตุ ปฏิจฺจ อပ္ปบฺชชติ

ให้นา ลัณณา, ให้นา ทัญจ, ให้นา วิตักโก, ให้นา เจตนา, ให้นา
 บัตตนา, ให้นา ปณฺธิ, ให้นา ปุคฺคโล, ให้นา วาจา; ให้นํ อากัษติ
 เทเสติ บัณฺณเปติ บัฏฺฐเปติ วิวริ วิภชติ อุตฺตานิกรโรติ, ให้นา
 ตลฺลํ อุปฺปตฺตตี วทามิ. มัชฌิมํ กัจจาน ธาตุ ปฏฺยจฺจ อุปฺบัชชติ
 มัชฌิมมา ลัณณา, มัชฌิมมา ทัญจ, มัชฌิมโม วิตักโก, มัชฌิมมา
 เจตนา, มัชฌิมมา บัตตนา, มัชฌิมมา ปณฺธิ, มัชฌิมโม ปุคฺคโล,
 มัชฌิมมา วาจา; มัชฌิมํ อากัษติ เทเสติ บัณฺณเปติ บัฏฺฐเปติ
 วิวริ วิภชติ อุตฺตานิกรโรติ, มัชฌิมมา ตลฺลํ อุปฺปตฺตตี วทามิ.
 ปณฺเฑํ กัจจาน ธาตุ ปฏฺยจฺจ อุปฺบัชชติ ปณฺเฑตา ลัณณา, ปณฺเฑตา
 ทัญจ, ปณฺเฑโต วิตักโก, ปณฺเฑตา เจตนา, ปณฺเฑตา บัตตนา, ปณฺเฑตา
 ปณฺธิ, ปณฺเฑโต ปุคฺคโล, ปณฺเฑตา วาจา; ปณฺเฑํ อากัษติ เทเสติ
 บัณฺณเปติ บัฏฺฐเปติ วิวริ วิภชติ อุตฺตานิกรโรติ, ปณฺเฑตา ตลฺลํ
 อุปฺปตฺตตี วทามิตฺติ. ตติยํ.

ลาวัตถิยํ	วิวริ.	ตตร	โข.	ธาตุโล	ภิกขเว	ลิตฺตา
ลลันทณฺตี	สเมนฺตี:	ให้นาธมตฺตกา	ให้นาธมตฺตเกหิ			ลลันท
ลลันทณฺตี	สเมนฺตี,	กัลยานาธมตฺตกา	กัลยานาธมตฺตเกหิ			ลลันท
ลลันทณฺตี	สเมนฺตี.	อุตฺตปิ	ภิกขเว	อัทธานํ	ธาตุโล	ลิตฺตา
ลลันทลฺลํ	ลลันท:	ให้นาธมตฺตกา	ให้นาธมตฺตเกหิ	ลลันท		ลลันทลฺลํ
ลลันทลฺลํ		กัลยานาธมตฺตกา	กัลยานาธมตฺตเกหิ	ลลันท		ลลันทลฺลํ
ลลันทลฺลํ.	อนาคตปิ	ภิกขเว	อัทธานํ	ธาตุโล	ลิตฺตา	ลลันทลลันตี
ลลันทลลันตี:		ให้นาธมตฺตกา	ให้นาธมตฺตเกหิ	ลลันท		ลลันทลลันตี
ลลันทลลันตี,		กัลยานาธมตฺตกา	กัลยานาธมตฺตเกหิ	ลลันท		ลลันทลลันตี
ลลันทลลันตี.	เอตฺรหิ	ภิกขเว	บัจฺจบันฺนํ	อัทธานํ	ธาตุโล	ลิตฺตา

• อิมลฺลํ วิคฺเค ลลันทวาเร ปายโต "ธาตุโล จาติ ปาโจ ทิลลตี.

ถัสันทันตี สมนัตติ: หินารมุตติกา หินารมุตติเกหิ ถัสัธ ถัสันทันตี
สมนัตติ, กัตถยานารมุตติกา กัตถยานารมุตติเกหิ ถัสัธ ถัสันทันตี
สมนัตติ. จตตถ.

เอกิ สมยิ ภควา ราชคเห วิหริติ คิच्चณูญเ ปัพพะเต. เตน
โช ปน สมเยน อายัสมาบี โช สาริปุตโต สัมพหุเลหิ ภิกขุหิ
ถัสัธ ภควโต อวิหุเร จังกมตี, อายัสมาบี โช มหาโมคคัลลาน
สัมพหุเลหิ ภิกขุหิ ถัสัธ ภควโต อวิหุเร จังกมตี, อายัสมาบี โช
มหากัสสปิ สัมพหุเลหิ ภิกขุหิ ถัสัธ ภควโต อวิหุเร จังกมตี,
อายัสมาบี โช อนรุทธิ สัมพหุเลหิ ภิกขุหิ ถัสัธ ภควโต อวิหุเร
จังกมตี, อายัสมาบี โช ปุณฺณิน มั่นตานุปุตโต สัมพหุเลหิ ภิกขุหิ
ถัสัธ ภควโต อวิหุเร จังกมตี, อายัสมาบี โช อปาลิ สัมพหุเลหิ
ภิกขุหิ ถัสัธ ภควโต อวิหุเร จังกมตี, อายัสมาบี โช อานันโท
สัมพหุเลหิ ภิกขุหิ ถัสัธ ภควโต อวิหุเร จังกมตี, เทวทัตโตปิ
โช สัมพหุเลหิ ภิกขุหิ ถัสัธ ภควโต อวิหุเร จังกมตี.

อต โช ภควา ภิกขุ อามันเตสิ “บัลลิต โน ตุมเห ภิกขเว
สาริปุตติ สัมพหุเลหิ ภิกขุหิ ถัสัธ จังกมันตัตติ. เอว ภันเต.
ถัสัพเพ โช เอเต ภิกขเว ภิกขุ มหาบัจจวา, บัลลิต โน ตุมเห
ภิกขเว มหาโมคคัลลาน สัมพหุเลหิ ภิกขุหิ ถัสัธ จังกมันตัตติ.
เอว ภันเต. ถัสัพเพ โช เอเต ภิกขเว ภิกขุ มหัทธกา, บัลลิต
โน ตุมเห ภิกขเว มหากัสสปิ สัมพหุเลหิ ภิกขุหิ ถัสัธ จังกมันตัตติ. เอว
ภันเต. ถัสัพเพ โช เอเต ภิกขเว ภิกขุ ธตวาทา, บัลลิต โน ตุมเห ภิกขเว
อนรุทธิ สัมพหุเลหิ ภิกขุหิ ถัสัธ จังกมันตัตติ. เอว ภันเต. ถัสัพเพ โช
เอเต ภิกขเว ภิกขุ ทิพพจักขกา, บัลลิต โน ตุมเห ภิกขเว
ปุณฺณิน มั่นตานุปุตติ สัมพหุเลหิ ภิกขุหิ ถัสัธ จังกมันตัตติ. เอว

ภันเต. สัพเพ โข เอเต ภิกขเว ภิกขุ รัมมกถิกา, บัลลส ใน
 ตุมเหิ ภิกขเว อุปาสี สัมพหุเลหิ ภิกขุหิ สัทธึ จังกมันตันทิ. เอว
 ภันเต. สัพเพ โข เอเต ภิกขเว ภิกขุ วินยธรา, บัลลส ใน
 ตุมเหิ ภิกขเว อานันท์ สัมพหุเลหิ ภิกขุหิ สัทธึ จังกมันตันทิ.
 เอว ภันเต. สัพเพ โข เอเต ภิกขเว ภิกขุ พหุสัลลา, บัลลส
 ใน ตุมเหิ ภิกขเว เทวทัตติ สัมพหุเลหิ ภิกขุหิ สัทธึ จังกมันตันทิ.
 เอว ภันเต. สัพเพ โข เอเต ภิกขเว ภิกขุ ปาปจจา. ธาตุโลว ภิกขเว
 สัตตา สันนันทิ สเมนตี: Һินาริมุตติกา Һินาริมุตติเกหิ สัทธึ
 สันนันทิ สเมนตี, กัลยานาริมุตติกา กัลยานาริมุตติเกหิ สัทธึ
 สันนันทิ สเมนตี. อุตตัมบี ภิกขเว อัทธานิ ธาตุโลว สัตตา สันนันทิ
 สิมล: Һินาริมุตติกา Һินาริมุตติเกหิ สัทธึ สันนันทิ สิมล, กัลยานาริ-
 มุตติกา กัลยานาริมุตติเกหิ สัทธึ สันนันทิ สิมล. อนาคตัมบี
 ภิกขเว อัทธานิ ธาตุโลว สัตตา สันนันทิ สเมนตี: Һินาริมุตติกา
 Һินาริมุตติเกหิ สัทธึ สันนันทิ สเมนตี, กัลยานาริมุตติกา
 กัลยานาริมุตติเกหิ สัทธึ สันนันทิ สเมนตี. เอตหิบี ภิกขเว
 บัจจบันนํ อัทธานิ ธาตุโลว สัตตา สันนันทิ สเมนตี Һินาริมุตติกา
 Һินาริมุตติเกหิ สัทธึ สันนันทิ สเมนตี, กัลยานาริมุตติกา
 กัลยานาริมุตติเกหิ สัทธึ สันนันทิ สเมนตี. บัจจมา.

สวาวถึย วิหริต. ตตฺร โข. ธาตุโลว ภิกขเว สัตตา สันนันทิ
 สเมนตี: Һินาริมุตติกา Һินาริมุตติเกหิ สัทธึ สันนันทิ สเมนตี.
 อุตตัมบี ภิกขเว อัทธานิ ธาตุโลว สัตตา สันนันทิ สิมล: Һินาริมุตติกา
 Һินาริมุตติเกหิ สัทธึ สันนันทิ สิมล. อนาคตัมบี ภิกขเว อัทธานิ
 ธาตุโลว สัตตา สันนันทิ สเมนตี: Һินาริมุตติกา Һินาริมุตติเกหิ
 สัทธึ สันนันทิ สเมนตี. เอตหิบี ภิกขเว บัจจบันนํ อัทธานิ

ธาตุโลว ลัตตา ลัตถันทนต์ สเมนติ: ที่นามมุตติกา ที่นามมุตติเกหิ
ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนติ.

เสยยถาบี ภิกขเว कुโ कुเณ ^ลลัตถันทติ สเมติ, มุตติ มุตเตน
ลัตถันทติ สเมติ, เขไฟิ เขไฟิเน ^ลลัตถันทติ สเมติ, ปุฬไฟิ ปุฬไฟิเน
ลัตถันทติ สเมติ, โลहित โลहितเน ^ลลัตถันทติ สเมติ. เอเวเมว โข ภิกขเว
ธาตุโลว ลัตตา ลัตถันทนต์ สเมนติ: ที่นามมุตติกา ที่นามมุตติเกหิ
ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนติ; อุตตัมบี อัทธาน. อนาคตัมบี อัทธาน.
เอตริหิ ^บัจจูปันนั อัทธานิ ธาตุโลว ลัตตา ลัตถันทนต์ สเมนติ:
ที่นามมุตติกา ที่นามมุตติเกหิ ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนติ.

ธาตุโลว ภิกขเว ลัตตา ลัตถันทนต์ สเมนติ: กัลลียานามมุตติกา
กัลลียานามมุตติเกหิ ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนติ. อุตตัมบี ภิกขเว
อัทธานิ ธาตุโลว ลัตตา ลัตถันทนต์ สเมนติ: กัลลียานามมุตติกา กัลลียานาม
มุตติเกหิ ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนติ. อนาคตัมบี ภิกขเว อัทธานิ ธาตุโลว
ลัตตา ลัตถันทนต์ สเมนติ: กัลลียานามมุตติกา กัลลียานามมุตติเกหิ
ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนติ. เอตริหิ ^บัจจูปันนั อัทธานิ
ธาตุโลว ลัตตา ลัตถันทนต์ สเมนติ: กัลลียานามมุตติกา กัลลียานามมุตติเกหิ
ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนติ.

เสยยถาบี ภิกขเว ชีริ ชีเรน ^ลลัตถันทติ สเมติ, เตล เตเลน
ลัตถันทติ สเมติ, ลัมบี ลัมบีนา ^ลลัตถันทติ สเมติ, มจฺ มจฺนา ^ลลัตถันทติ
สเมติ, ฆานติ ฆานเตน ^ลลัตถันทติ สเมติ. เอเวเมว โข ภิกขเว
ธาตุโลว ลัตตา ลัตถันทนต์ สเมนติ: กัลลียานามมุตติกา กัลลียานามมุตติเกหิ
ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนติ; อุตตัมบี อัทธาน. อนาคตัมบี อัทธาน.
เอตริหิ ^บัจจูปันนั อัทธานิ ธาตุโลว ลัตตา ลัตถันทนต์ สเมนติ:

กัถยานานามุตติกา กัถยานานามุตติเกหิ สัจธรรม สัจธรรมนิต สัจธรรมนิต.

อิตมวโจ ภควา; อิทํ วัตถวานํ สุกโต, อถาปรี อเอตทวโจ สัจธรรม

“ สัจธรรมนิต วณโธ ชาโต	อัจธรรมนิต เคน นิรัชชติ,
ปริตตํ ทารุมารุยหิ	ยถา สัจธรรม นหัจฉินเว.
เอวํ กัสสิตมาคัมหม	สัจธรรมนิต สัจธรรม,
ตัสสิมา ตํ ปริวัชเชยยะ	กัสสิตํ หนีววิย.
ปวีวตเตหิ อริเยหิ	ปหิตตเตหิ ฉายาภิ,
นิจัจ อารัทธววิเยหิ	บัจฉิตเตหิ สหาวเสติ. ฉัจฉัจ.

สัจธรรมนิต วิหริติ. ตัตตริ โข ช เปฯ อเอตทวโจ “ สัจธรรมนิต ภาคิขเว
 สัจธรรมนิต สัจธรรมนิต สัจธรรมนิต: อัจธรรมนิต อัจธรรมนิต สัจธรรม สัจธรรมนิต
 สัจธรรมนิต, อหิริกา อหิริเกหิ สัจธรรม สัจธรรมนิต สัจธรรมนิต, อโนตตปาปิโน
 อโนตตปาปิหิ สัจธรรม สัจธรรมนิต สัจธรรมนิต, อัจธรรมนิต อัจธรรมนิตเตหิ
 สัจธรรม สัจธรรมนิต สัจธรรมนิต, กัสสิตา กัสสิเตหิ สัจธรรม สัจธรรมนิต สัจธรรมนิต,
 มัจฉัจฉิตตโน มัจฉัจฉิตตหิ สัจธรรม สัจธรรมนิต สัจธรรมนิต, ทัจฉัจฉิตตโน
 ทัจฉัจฉิตตเวหิ สัจธรรม สัจธรรมนิต สัจธรรมนิต. อัจธรรมนิต ภาคิขเว อัจฉฉานํ
 สัจธรรมนิต สัจธรรมนิต สัจธรรมนิต: อัจธรรมนิต อัจธรรมนิต สัจธรรม สัจธรรมนิต
 สัจธรรมนิต, อหิริกา อหิริเกหิ สัจธรรม สัจธรรมนิต สัจธรรมนิต, อโนตตปาปิโน
 อโนตตปาปิหิ สัจธรรม สัจธรรมนิต สัจธรรมนิต, อัจธรรมนิต อัจธรรมนิตเตหิ สัจธรรม
 สัจธรรมนิต สัจธรรมนิต, กัสสิตา กัสสิเตหิ สัจธรรม สัจธรรมนิต สัจธรรมนิต, มัจฉัจฉิตตโน
 มัจฉัจฉิตตหิ สัจธรรม สัจธรรมนิต สัจธรรมนิต, ทัจฉัจฉิตตโน ทัจฉัจฉิตตเวหิ สัจธรรม
 สัจธรรมนิต สัจธรรมนิต. อัจฉฉานํ ภาคิขเว อัจฉฉานํ สัจธรรมนิต สัจธรรมนิต
 สัจธรรมนิต สัจธรรมนิต สัจธรรมนิต: อัจธรรมนิต อัจธรรมนิต สัจธรรม สัจธรรมนิต สัจธรรมนิต
 สัจธรรมนิต, อหิริกา อหิริเกหิ สัจธรรม สัจธรรมนิต สัจธรรมนิต, สัจธรรมนิต,

• อัจฉฉานํ “ อโนตตปาปิโน อโนตตปาปิหิตตปิ ปาจทวยํ ทัจฉฉิต.

อนโตตตบโน อนโตตตบหิ ลัทธิ อัมบัสลิตตา อัมบัสลิตเตหิ ลัทธิ.
 กุลิตตา กุลิตเตหิ ลัทธิ. มุฏฺจัสลิตโน มุฏฺจัสลิตเตหิ ลัทธิ. ทบัมบัจจเว
 ทบัมบัจจเวหิ ลัทธิ ลัสันทันตี สเมนตี. เขตฺตหิปี ภิกขเว
 บัจจัมบันนํ อัทธานํ ธาตุโลว ลัตตตา ลัสันทันตี สเมนตี: อัสลัทธา
 อัสลัทธาหิ ลัทธิ ลัสันทันตี สเมนตี, อหิริกา อหิริเกหิ ลัทธิ
 ๗ เปฯ อนโตตตบโน อนโตตตบหิ ลัทธิ. อัมบัสลิตตา อัมบัสลิตเตหิ
 ลัทธิ. กุลิตตา กุลิตเตหิ ลัทธิ. มุฏฺจัสลิตโน มุฏฺจัสลิตเตหิ ลัทธิ.
 ทบัมบัจจเว ทบัมบัจจเวหิ ลัทธิ ลัสันทันตี สเมนตี.

ธาตุโลว ภิกขเว ลัตตตา ลัสันทันตี สเมนตี: ลัทธา
 ลัทธาหิ ลัทธิ ลัสันทันตี สเมนตี, หิริมนา หิริมเนหิ ลัทธิ
 ลัสันทันตี สเมนตี, โอตตบโน โอตตบหิ ลัทธิ ลัสันทันตี
 สเมนตี, พหุลิตตา พหุลิตเตหิ ลัทธิ ลัสันทันตี สเมนตี, อารทอวิเว
 อารทอวิเวหิ ลัทธิ ลัสันทันตี สเมนตี, อပ္ภุจัตตลิตโน อပ္ภุจัตตลิตเตหิ
 ลัทธิ ลัสันทันตี สเมนตี, บัจจวันโต บัจจวันเตหิ ลัทธิ
 ลัสันทันตี สเมนตี. อตตัมบี ภิกขเว อัทธานํ ๗ เปฯ อนาคตัมบี
 ภิกขเว อัทธานํ ๗ เปฯ เขตฺตหิปี ภิกขเว บัจจัมบันนํ ๗ เปฯ
 ลัสันทันตี สเมนตี. ลัตตม.

สวัตถึย วิหฺวติ. ธาตุโลว ภิกขเว ลัตตตา ลัสันทันตี สเมนตี:
 อัสลัทธา อัสลัทธาหิ ลัทธิ ลัสันทันตี สเมนตี, อหิริกา อหิริเกหิ
 ลัทธิ ลัสันทันตี สเมนตี, ทบัมบัจจเว ทบัมบัจจเวหิ ลัทธิ ลัสันทันตี
 สเมนตี; ลัทธา ลัทธาหิ ลัทธิ ลัสันทันตี สเมนตี, หิริมนา หิริมเนหิ
 ลัทธิ ลัสันทันตี สเมนตี, บัจจวันโต บัจจวันเตหิ ลัทธิ ลัสันทันตี
 สเมนตี. อตตัมบี ภิกขเว อัทธานํ ธาตุโลว ลัตตตา ลัสันทันตี สเมนตี:
 ๗ เปฯ อนาคตัมบี ภิกขเว อัทธานํ ธาตุโลว ลัตตตา ลัสันทันตี

สเมตัสันติ: ขเปฯ เขตทบี ภัทชเว บัจจบันนั อัทธานั ธาตโลว
 สัตตา สัตันทนต์ สเมตติ: อัสลัทธา อัสลัทเทหิ สัทธ สัตันทนต์
 สเมตติ, อหริกา อหริเกหิ สัทธ สัตันทนต์ สเมตติ, ทบับลว
 ทบับลเวหิ สัทธ สัตันทนต์ สเมตติ; สัทธา สัทเทหิ สัทธ
 สัตันทนต์ สเมตติ, หริมนา หริมเนหิ สัทธ สัตันทนต์ สเมตติ,
 บลลววันโต บลลววันเตหิ สัทธ สัตันทนต์ สเมตติ.

ธาตโลว ภัทชเว สัตตา สัตันทนต์ สเมตติ: อัสลัทธา อัสลัทเทหิ
 สัทธ สัตันทนต์ สเมตติ, อนัตตาบิ โน อนัตตาบิหิ สัทธ สัตันทนต์
 สเมตติ, ทบับลว ทบับลเวหิ สัทธ สัตันทนต์ สเมตติ;
 สัทธา สัทเทหิ สัทธ สัตันทนต์ สเมตติ, โอตตาบิ โอตตาบิหิ
 สัทธ สัตันทนต์ สเมตติ, บลลววันโต บลลววันเตหิ สัทธ สัตันทนต์
 สเมตติ.

อัสลัทธา อัสลัทเทหิ สัทธ สัตันทนต์ สเมตติ, อับบัสลุตตา
 อับบัสลุตเตหิ สัทธ สัตันทนต์ สเมตติ, ทบับลว ทบับลเวหิ
 สัทธ สัตันทนต์ สเมตติ; สัทธา สัทเทหิ สัทธ สัตันทนต์
 สเมตติ, พหุสตตา พหุสุตเตหิ สัทธ สัตันทนต์ สเมตติ, บลลววันโต
 บลลววันเตหิ สัทธ สัตันทนต์ สเมตติ.

อัสลัทธา อัสลัทเทหิ สัทธ สัตันทนต์ สเมตติ, กัสตา กัสเตหิ
 สัทธ สัตันทนต์ สเมตติ, ทบับลว ทบับลเวหิ สัทธ สัตันทนต์
 สเมตติ; สัทธา สัทเทหิ สัทธ สัตันทนต์ สเมตติ, อารัทธวริยา
 อารัทธวริเยหิ สัทธ สัตันทนต์ สเมตติ, บลลววันโต บลลววันเตหิ
 สัทธ สัตันทนต์ สเมตติ.

อัสลัทธา อัสลัทเทหิ สัทธ สัตันทนต์ สเมตติ, มุฏจัสสิดโน
 มุฏจัสสิดนหิ สัทธ สัตันทนต์ สเมตติ, ทบับลว ทบับลเวหิ

ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนตี; ลัทธา ลัทเทหิ ลัทธ ลัตถันทนต์
สเมนตี, อပ္ภุจัตถลตโน อပ္ภุจัตถลตหิ ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนตี,
บัจฉวันโต บัจฉวันเตหิ ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนตี. อัญจมิ.

ส่าวัตถย วิหริต. ธาตุโลว ภาภเว ลัตตา ลัตถันทนต์ สเมนตี:
อหริกา อหริเกหิ ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนตี, อโนตตบาโบ
อโนตตบาหิ ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนตี, ทุบัจฉวา ทุบัจฉเวหิ
ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนตี; หิริมา หิริเมหิ ลัทธ ลัตถันทนต์
สเมนตี, โชตตบาโบ โชตตบาหิ ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนตี,
บัจฉวันโต บัจฉวันเตหิ ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนตี.

อหริกา อหริเกหิ ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนตี, อပ္ปลลต
อပ္ปลลเตหิ ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนตี, ทุบัจฉวา ทุบัจฉเวหิ
ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนตี; หิริมา หิริเมหิ ลัทธ ลัตถันทนต์
สเมนตี, พหุลลต พหุลลเตหิ ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนตี, บัจฉวันโต
บัจฉวันเตหิ ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนตี.

อหริกา อหริเกหิ ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนตี, กุลตา กุลเตหิ
ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนตี, ทุบัจฉวา ทุบัจฉเวหิ ลัทธ
ลัตถันทนต์ สเมนตี; หิริมา หิริเมหิ ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนตี,
อารัทธวริยา อารัทธวริเยหิ ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนตี, บัจฉวันโต
บัจฉวันเตหิ ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนตี.

อหริกา อหริเกหิ ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนตี, มุญจลลตโน
มุญจลลตหิ ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนตี, ทุบัจฉวา ทุบัจฉเวหิ
ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนตี; หิริมา หิริเมหิ ลัทธ ลัตถันทนต์
สเมนตี, อပ္ภุจัตถลตโน อပ္ภุจัตถลตหิ ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนตี,
บัจฉวันโต บัจฉวันเตหิ ลัทธ ลัตถันทนต์ สเมนตี. นวม.

กล่าวด้วย วิหริ. ธาตุโลว ภิกขเว สัตตา สลันทนต์ิ สเมนติ:
 อนัตตาบโน อนัตตาบหิ สัทธ สลันทนต์ิ สเมนติ, อปัปปลสฺสตา
 อปัปปลสฺสเดหิ สัทธ สลันทนต์ิ สเมนติ, ทุปฺปัลลภา ทุปฺปัลลเวหิ
 สัทธ สลันทนต์ิ สเมนติ; โอตตาบโน โอตตาบหิ สัทธ
 สลันทนต์ิ สเมนติ, พหุสฺสตา พหุสฺสเดหิ สัทธ สลันทนต์ิ
 สเมนติ, บัลลวันโต บัลลวันเดหิ สัทธ สลันทนต์ิ สเมนติ.

อนัตตาบโน อนัตตาบหิ สัทธ สลันทนต์ิ สเมนติ, กุสฺสตา
 กุสฺสเดหิ สัทธ สลันทนต์ิ สเมนติ, ทุปฺปัลลภา ทุปฺปัลลเวหิ สัทธ
 สลันทนต์ิ สเมนติ; โอตตาบโน โอตตาบหิ สัทธ สลันทนต์ิ
 สเมนติ, ชารัทธววิยา ชารัทธวเวหิ สัทธ สลันทนต์ิ สเมนติ,
 บัลลวันโต บัลลวันเดหิ สัทธ สลันทนต์ิ สเมนติ.

อนัตตาบโน อนัตตาบหิ สัทธ สลันทนต์ิ สเมนติ,
 มุญฺจิสฺสโตโน มุญฺจิสฺสโตหิ สัทธ สลันทนต์ิ สเมนติ, ทุปฺปัลลภา
 ทุปฺปัลลเวหิ สัทธ สลันทนต์ิ สเมนติ; โอตตาบโน โอตตาบหิ
 สัทธ สลันทนต์ิ สเมนติ, อပ္ปญฺจิสฺสโตโน อပ္ปญฺจิสฺสโตหิ สัทธ
 สลันทนต์ิ สเมนติ, บัลลวันโต บัลลวันเดหิ สัทธ สลันทนต์ิ
 สเมนติ. ทลมิ.

กล่าวด้วย วิหริ. ธาตุโลว ภิกขเว สัตตา สลันทนต์ิ สเมนติ:
 อปัปปลสฺสตา อปัปปลสฺสเดหิ สัทธ สลันทนต์ิ สเมนติ, กุสฺสตา
 กุสฺสเดหิ สัทธ สลันทนต์ิ สเมนติ, ทุปฺปัลลภา ทุปฺปัลลเวหิ
 สัทธ สลันทนต์ิ สเมนติ; พหุสฺสตา พหุสฺสเดหิ สัทธ สลันทนต์ิ
 สเมนติ, ชารัทธววิยา ชารัทธวเวหิ สัทธ สลันทนต์ิ สเมนติ,
 บัลลวันโต บัลลวันเดหิ สัทธ สลันทนต์ิ สเมนติ.

อปัปปลสฺสตา อปัปปลสฺสเดหิ สัทธ สลันทนต์ิ สเมนติ, มุญฺจิสฺสโตโน

มฺุฏฺจลฺลสฺสทหิ ลลฺทธ ลลฺลนฺทนนฺตี สเมนฺตี, ทุบฺบวณฺา ทุบฺบวณฺเ
ลลฺทธ ลลฺลนฺทนนฺตี สเมนฺตี; พหุลลดา พหุลลเดหิ ลลฺทธ ลลฺลนฺทนนฺตี
สเมนฺตี, อุมฺุฏฺจลฺลสฺสทโน อุมฺุฏฺจลฺลสฺสทหิ ลลฺทธ ลลฺลนฺทนนฺตี สเมนฺตี,
บวณฺวันฺโต บวณฺวันฺเดหิ ลลฺทธ ลลฺลนฺทนนฺตี สเมนฺตี. เอกาทสฺม.

สาวัตถฺถิยํ วิหริติ. ธาตฺโถว ภิกฺขเว ลลฺลดา ลลฺลนฺทนนฺตี สเมนฺตี:
กุลลดา กุลลเดหิ ลลฺทธ ลลฺลนฺทนนฺตี สเมนฺตี, มฺุฏฺจลฺลสฺสทโน มฺุฏฺจลฺลสฺสทหิ
ลลฺทธ ลลฺลนฺทนนฺตี สเมนฺตี, ทุบฺบวณฺา ทุบฺบวณฺเหิ ลลฺทธ ลลฺลนฺทนนฺตี
สเมนฺตี; อารทฺธววิยา อารทฺธววิเยหิ ลลฺทธ ลลฺลนฺทนนฺตี สเมนฺตี,
อุมฺุฏฺจลฺลสฺสทโน อุมฺุฏฺจลฺลสฺสทหิ ลลฺทธ ลลฺลนฺทนนฺตี สเมนฺตี, บวณฺวันฺโต
บวณฺวันฺเดหิ ลลฺทธ ลลฺลนฺทนนฺตี สเมนฺตี. ทวาทสฺม. (เหว ลลฺลพตฺต
อิตฺตนาถคตฺตบจฺจูปนฺนํ กาทตฺทพ). ทฺติยวคฺคเ.

ลลฺลสฺส อุมฺุฏฺทนนํ

“ลลฺลตฺตมํ สนนทนนฺจ คณฺชกาเวลฺเลน จ,
ทีนารมตฺตติ จงกมํ สดาปารทฺธลลฺลตฺตมํ.
ลลฺลลลฺลทฺธมฺุลกา บวณฺจ จิตฺตารอ อหิริกมฺุลกา,
อโนตฺตตบฺบมฺุลกา ตณฺเ ทเว อุมฺุฏฺจลลฺลเตน จ,
กุลลตฺ อเอกทํ วุตฺตํ สุตฺตณฺดา ตณฺเ บวณฺจกาตฺ.

ธาตุลัษณฺ์เต ทลฺกัณฺมปถวคฺคเ คตติโย.

สาวัตถฺถิยํ วิหริติ. ธาตฺโถว ภิกฺขเว ลลฺลดา ลลฺลนฺทนนฺตี สเมนฺตี:
ลลฺลลลฺลทา ลลฺลลลฺลเดหิ ลลฺทธ ลลฺลนฺทนนฺตี สเมนฺตี, อหิริกา อหิริเกหิ
ลลฺทธ ลลฺลนฺทนนฺตี สเมนฺตี, อโนตฺตตบฺบโน อโนตฺตตบฺบหิ ลลฺทธ
ลลฺลนฺทนนฺตี สเมนฺตี, อลฺลมาหิตา อลฺลมาหิตเอหิ ลลฺทธ ลลฺลนฺทนนฺตี
สเมนฺตี, ทุบฺบวณฺา ทุบฺบวณฺเหิ ลลฺทธ ลลฺลนฺทนนฺตี สเมนฺตี;

สัตตัตถ์บัญญัติ กัณฑ์ตณิกาย

สัตถ์ธา สัตถ์เทธิ สัตถ์ธ สัตถ์นันทินติ สมนันติ, หิรมนา หิรมเนหิ
สัตถ์ธ สัตถ์นันทินติ สมนันติ, โอตตาทันโน โอตตาทันนินติ สัตถ์ธ
สัตถ์นันทินติ สมนันติ, สมหิตตา สมหิตเตหิ สัตถ์ธ สัตถ์นันทินติ
สมนันติ, บัณณวันโต บัณณวันเตหิ สัตถ์ธ สัตถ์นันทินติ สมนันติ. ปจมี.

สาวัตถีย วิหริ. ธาตุสว ภาทชเว สัตตธา สัตถ์นันทินติ สมนันติ:
ขัสสัทธา ขัสสัทเทธิ สัตถ์ธ สัตถ์นันทินติ สมนันติ, อหริกา อหริเกหิ
สัตถ์ธ สัตถ์นันทินติ สมนันติ, อโนตตาทันโน อโนตตาทันนินติ สัตถ์ธ
สัตถ์นันทินติ สมนันติ, ทสสธา ทสสเถหิ สัตถ์ธ สัตถ์นันทินติ สมนันติ,
ทุบับันณา ทุบับันเณหิ สัตถ์ธ สัตถ์นันทินติ สมนันติ; สัตถ์ธา
สัตถ์เทธิ สัตถ์ธ สัตถ์นันทินติ สมนันติ, หิรมนา หิรมเนหิ สัตถ์ธ
สัตถ์นันทินติ สมนันติ, โอตตาทันโน โอตตาทันนินติ สัตถ์ธ สัตถ์นันทินติ
สมนันติ, สลวันโต สลวันเตหิ สัตถ์ธ สัตถ์นันทินติ สมนันติ,
บัณณวันโต บัณณวันเตหิ สัตถ์ธ สัตถ์นันทินติ สมนันติ. ทุติย.

เอวมเม สุต. เอกัง สมยํ ภควา สาวัตถีย วิหริ. เซตวเน
อนาถบิณฑิกัสส อารามเ. ตตฺร โข ภควา ภาทชฺฐ อามันเตสิ.
“ภาทชฺฐโว. “ภทฺถินเตติ เต ภาทชฺฐ ภควโต บัจจัสสโสภา. ภควา
เอตทโวจ “ธาตุสว ภาทชเว สัตตธา สัตถ์นันทินติ สมนันติ:
ปาณาตปาตโน ปาณาตปาตินิ สัตถ์ธ สัตถ์นันทินติ สมนันติ,
อทินนาทายนโน อทินนาทายนินิ สัตถ์ธ สัตถ์นันทินติ สมนันติ, กาเมสฺสุ
มิชฺฉาจารย์โน กาเมสฺสุ มิชฺฉาจารย์นินิ สัตถ์ธ สัตถ์นันทินติ สมนันติ,
มุลาวาทโน มุลาวาทินิ สัตถ์ธ สัตถ์นันทินติ สมนันติ, สฺราเมรยมิชฺช-
ปมาทฐุจายโน สฺราเมรยมิชฺชปมาทฐุจายินิ สัตถ์ธ สัตถ์นันทินติ สมนันติ;
ปาณาตปาตา ปฏฺวิรตา ปาณาตปาตา ปฏฺวิรเตหิ สัตถ์ธ สัตถ์นันทินติ
สมนันติ, อทินนาทานา ปฏฺวิรตา อทินนาทานา ปฏฺวิรเตหิ สัตถ์ธ

ลัคน์ทนต์ติ สเมนต์ิ, กามะตุ มัจฉาจารา ปฏิวีรตา กามะตุ
 มัจฉาจารา ปฏิวีรเตหิ ลัทธิ ลัคน์ทนต์ติ สเมนต์ิ, มุสลาวาทา
 ปฏิวีรตา มุสลาวาทา ปฏิวีรเตหิ ลัทธิ ลัคน์ทนต์ติ สเมนต์ิ,
 สุวาเมรยมีชชปมาทัญจันนา ปฏิวีรตา สุวาเมรยมีชชปมาทัญจันนา
 ปฏิวีรเตหิ ลัทธิ ลัคน์ทนต์ติ สเมนต์ติ. ตติย.

สลาวัตถิย วิหระติ. ธาตุสว ภักษเว ลัตตา ลัคน์ทนต์ติ สเมนต์ิ:
 ปาณาติปาตีโน ปาณาติปาตีหิ ลัทธิ ลัคน์ทนต์ติ สเมนต์ิ, อทินนาทายโน
 อทินนาทายีหิ ลัทธิ ลัคน์ทนต์ติ สเมนต์ิ, กามะตุ มัจฉาจารโน กามะตุ
 มัจฉาจารีหิ ลัทธิ ลัคน์ทนต์ติ สเมนต์ิ, มุสลาวาทีโน มุสลาวาทีหิ
 ลัทธิ ลัคน์ทนต์ติ สเมนต์ิ, บัสนวาจา บัสนวาเจหิ ลัทธิ
 ลัคน์ทนต์ติ สเมนต์ิ, ฆรสวาจา ฆรสวาเจหิ ลัทธิ ลัคน์ทนต์ติ สเมนต์ิ,
 สัมผัสูปลาปาโน สัมผัสูปลาปาหิ ลัทธิ ลัคน์ทนต์ติ สเมนต์ิ;
 ปาณาติปาตา ปฏิวีรตา. อทินนาทานา ปฏิวีรตา. กามะตุ มัจฉาจารา
 ปฏิวีรตา. มุสลาวาทา ปฏิวีรตา. บัสนาย วาจา ปฏิวีรตา บัสนาย
 วาจา ปฏิวีรเตหิ ลัทธิ ลัคน์ทนต์ติ สเมนต์ิ, ฆรสาย วาจา ปฏิวีรตา
 ฆรสาย วาจา ปฏิวีรเตหิ ลัทธิ ลัคน์ทนต์ติ สเมนต์ิ, สัมผัสูปลาปา
 ปฏิวีรตา สัมผัสูปลาปา ปฏิวีรเตหิ ลัทธิ ลัคน์ทนต์ติ สเมนต์ติ. จตุตถ.

สลาวัตถิย วิหระติ. ธาตุสว ภักษเว ลัตตา ลัคน์ทนต์ติ สเมนต์ิ:
 ปาณาติปาตีโน ปาณาติปาตีหิ ลัทธิ ลัคน์ทนต์ติ สเมนต์ิ, อทินนาทายโน.
 กามะตุ มัจฉาจารโน. มุสลาวาทีโน. บัสนวาจา. ฆรสวาจา. สัมผัสูปลาปาโน
 สัมผัสูปลาปาหิ ลัทธิ ลัคน์ทนต์ติ สเมนต์ิ, อภิขณาดโน อภิขณาดหิ
 ลัทธิ ลัคน์ทนต์ติ สเมนต์ิ, พยาบั่นจิตตา พยาบั่นจิตเตหิ ลัทธิ
 ลัคน์ทนต์ติ สเมนต์ิ, มัจฉาทัญจิกา มัจฉาทัญจิกะหิ ลัทธิ ลัคน์ทนต์ติ

สเมณฺตี; ปาณาติปาตา ปฏฺวิเวตา ปาณาติปาตา ปฏฺวิเวเตหิ สักกั
 สัสสันทฺนํตี สเมณฺตี, อทินฺนทานา ปฏฺวิเวตา. กามะสุ มิจฺฉาจารา
 ปฏฺวิเวตา. มิสฺสุณาย วาจา. ฆรสาช วาจา. สัมมึบฺปฺลาปา ปฏฺวิเวตา
 สัมมึบฺปฺลาปา ปฏฺวิเวเตหิ สักกั สัสสันทฺนํตี สเมณฺตี, อนุภิชฺฌาสุโน
 อนุภิชฺฌาสุหิ สักกั สัสสันทฺนํตี สเมณฺตี, อยฺยาบํนํจิตฺตา อยฺยาบํนํจิตฺเตหิ
 สักกั สัสสันทฺนํตี สเมณฺตี, สัมมาทฺฐึจิกา สัมมาทฺฐึจิกะหิ สักกั
 สัสสันทฺนํตี สเมณฺตี. บัณฺณมึ.

สวํตฺถึ วิหริ. ธาตุโลว ภาชเว สัตฺตา สัสสันทฺนํตี สเมณฺตี;
 มิจฺฉาทฺฐึจิกา มิจฺฉาทฺฐึจิกะหิ สักกั สัสสันทฺนํตี สเมณฺตี, มิจฺฉาลังกัปปา.
 มิจฺฉาวาจา. มิจฺฉากัมมํนฺตา. มิจฺฉาชาชวา. มิจฺฉาวายามา. มิจฺฉาสติโน.
 มิจฺฉาสมาธิโน มิจฺฉาสมาธิหิ สักกั สัสสันทฺนํตี สเมณฺตี; สัมมาทฺฐึจิกา
 สัมมาทฺฐึจิกะหิ สักกั สัสสันทฺนํตี สเมณฺตี, สัมมาลังกัปปา. สัมมา-
 วาจา. สัมมากัมมํนฺตา. สัมมาชาชวา. สัมมาวายามา. สัมมาสติโน.
 สัมมาสมาธิโน สัมมาสมาธิหิ สักกั สัสสันทฺนํตี สเมณฺตี. ฉฺฐึจึ.

สวํตฺถึ วิหริ. ธาตุโลว ภาชเว สัตฺตา สัสสันทฺนํตี สเมณฺตี;
 มิจฺฉาทฺฐึจิกา มิจฺฉาทฺฐึจิกะหิ สักกั สัสสันทฺนํตี สเมณฺตี, มิจฺฉาลังกัปปา.
 มิจฺฉาวาจา. มิจฺฉากัมมํนฺตา. มิจฺฉาชาชวา. มิจฺฉาวายามา. มิจฺฉาสติโน.
 มิจฺฉาสมาธิโน มิจฺฉาสมาธิหิ สักกั สัสสันทฺนํตี สเมณฺตี, มิจฺฉาภาณโน
 มิจฺฉาภาณนํหิ สักกั สัสสันทฺนํตี สเมณฺตี, มิจฺฉาวิมุตฺตโน มิจฺฉาวิมุตฺตนํหิ
 สักกั สัสสันทฺนํตี สเมณฺตี; สัมมาทฺฐึจิกา สัมมาทฺฐึจิกะหิ สักกั
 สัสสันทฺนํตี สเมณฺตี, สัมมาลังกัปปา. สัมมาวาจา. สัมมากัมมํนฺตา.
 สัมมาชาชวา. สัมมาวายามา. สัมมาสติโน. สัมมาสมาธิโน. สัมมาภาณโน
 สัมมาภาณนํหิ สักกั สัสสันทฺนํตี สเมณฺตี, สัมมาวิมุตฺตโน สัมมาวิมุตฺตนํหิ
 สักกั สัสสันทฺนํตี สเมณฺตี. สัตตมึ. (สัพพัตฺต อุตตนาคตบัจจุปปันนํ

กาตัพพ). สัตตัตถันนิ สัตตัตถันนิทานิ อุตทานิ

“อสมมาหิตังขัง ทลัสลัสสิ	ปรัญจิลักขาปทานิ จ,
สัตตถัมมปถา วุตตา	ทลถัมมปถเนน จ,
ฉัญญัจฉิ อัญญัจฉคโค วุตโต	ทลหิ อังเคหิ จ สัตตัตถม.

กัมมปถวัคโค ตติโย.

๑ ขาตุลี่ยตุเต จตุตถวัคโค จตุตโถ.

เอกัง สมยํ ภควา สววัตถิยํ วิหริติ เขตตวเน อนาถปณฺฑิตกัถัสสิ
อวารเม. จตัสสโถ อีมา ภิกขเว ธาตุโย. กตมา จตัสสโถ? ปจฺจวธาตุ
อาโปธาตุ เตโชธาตุ วาโยธาตุ. อีมา โข ภิกขเว จตัสสโถ ธาตุโยติ. ปจฺจมี.

ปฺพเพ เม ภิกขเว สัมโพธา อมภิสัมพุทฺธัสสสิ โทธัสสตุตฺถัสสสิ
สโถ เอตทโหสิ “โก นุ โข ปจฺจวธาตุยา อัสสสาโท, โก อาทันโว,
ก็ นิสฺสรณํ; โโก อาโปธาตุยา อัสสสาโท, โโก อาทันโว, ก็ นิสฺสรณํ; โโก
เตโชธาตุยา อัสสสาโท, โโก อาทันโว, ก็ นิสฺสรณํ; โโก วาโยธาตุยา
อัสสสาโท, โโก อาทันโว, ก็ นิสฺสรณํ. ตัสสสิ มัยหิ ภิกขเว

เอตทโหสิ “ยํ โข ปจฺจวธาตุ ปญฺจิจฺจ อุมฺบัชชติ สขํ โสมนัสสสิ,
อยมํ ปจฺจวธาตุยา อัสสสาโท; ยํ ปจฺจวธาตุ อนิจฺจา ทุกขา วิปริณามธัมมา,
อยมํ ปจฺจวธาตุยา อาทันโว; โย ปจฺจวธาตุยา ฉนฺนทราควินโย ฉนฺนทราคัมปทานิ,
อิทํ ปจฺจวธาตุยา นิสฺสรณํ. ยํ อาโปธาตุ ปญฺจิจฺจ. ยํ เตโชธาตุ
ปญฺจิจฺจ. ยํ วาโยธาตุ ปญฺจิจฺจ อุมฺบัชชติ สขํ โสมนัสสสิ, อยมํ
วาโยธาตุยา อัสสสาโท; ยํ วาโยธาตุ อนิจฺจา ทุกขา วิปริณามธัมมา,
อยมํ วาโยธาตุยา อาทันโว; โย วาโยธาตุยา ฉนฺนทราควินโย
ฉนฺนทราคัมปทานิ, อิทํ วาโยธาตุยา นิสฺสรณํ

ยาวกัถันนิจาหิ ภิกขเว อีมาลล จตฺถมฺนิ ธาตุมฺนิ เอวํ อัสสสาหังขัง

ลุตตนิคปฏเก ลยัตตนิคปฏเก

อัคสาทโต อาทีนวัณัง อาทีนโวโต นิสัสนนวัณัง นิสัสนนโวโต ยถากุติ
 นาทักวัณวาสี, เนาว ตาวาหัง ภิกขเว สเทเวเก โจเก สมารเก สพัรหัมเก
 ลัสลิมณพราหฺมณินยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย ชนุตฺตริ ลัมมาลัมโพธิ
 อภิสัมพุทฺโธ บัจจวัณวาสี. ยโต จ ชีวาทัง ภิกขเว อิมาสัง จตฺตเน
 ธาตุเน เอว อัคสาทวัณัง อัคสาทโต อาทีนวัณัง อาทีนโวโต นิสัสนนวัณัง
 นิสัสนนโวโต ยถากุติ อพัภวัณวาสี, ธาหัง ภิกขเว สเทเวเก โสเก
 สมารเก สพัรหัมเก ลัสลิมณพราหฺมณินยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย
 ชนุตฺตริ ลัมมาลัมโพธิ อภิสัมพุทฺโธ บัจจวัณวาสี. ภาจวัณัง
 ปน เม ทัสสเน อุตฺปาที “อตุปฺปา เม วิมุตฺติ, อยมนันตีมา ชาตี,
 นัตตทานิ นนฺตฺถโวตี. ทตฺติย.

ลาวตฺตนิค วิหริ. ปจฺวีธตฺตยาหัง ภิกขเว อัคสาทปริเยสนิ อจฺริ,
 โย ปจฺวีธตฺตยา อัคสาทโต ตทฺชัณฺณคมฺ; ยาวตา ปจฺวีธตฺตยา อัคสาทโต
 บัณฺณาย เม โส ลุทฺทิฏฺฐโจะ. ปจฺวีธตฺตยาหัง ภิกขเว อาทีนโวปริเยสนิ
 อจฺริ, โย ปจฺวีธตฺตยา อาทีนโว ตทฺชัณฺณคมฺ; ยาวตา ปจฺวีธตฺตยา
 อาทีนโว บัณฺณาย เม โส ลุทฺทิฏฺฐโจะ. ปจฺวีธตฺตยาหัง ภิกขเว
 นิสัสนนปริเยสนิ อจฺริ, ยํ ปจฺวีธตฺตยา นิสัสนน ตทฺชัณฺณคมฺ; ยาวตา
 ปจฺวีธตฺตยา นิสัสนน บัณฺณาย เม ตํ ลุทฺทิฏฺฐจํ. อาโปธตฺตยาหัง
 ภิกขเว ฯ เปฯ เตโธธตฺตยาหัง ภิกขเว. วาโยธตฺตยาหัง ภิกขเว
 อัคสาทปริเยสนิ อจฺริ, โย วาโยธตฺตยา อัคสาทโต ตทฺชัณฺณคมฺ;
 ยาวตา วาโยธตฺตยา อัคสาทโต บัณฺณาย เม โส ลุทฺทิฏฺฐโจะ. วาโยธตฺตยาหัง
 ภิกขเว อาทีนโวปริเยสนิ อจฺริ, โย วาโยธตฺตยา อาทีนโว ตทฺชัณฺณคมฺ;
 ยาวตา วาโยธตฺตยา อาทีนโว บัณฺณาย เม โส ลุทฺทิฏฺฐโจะ. วาโยธตฺตยาหัง
 ภิกขเว นิสัสนนปริเยสนิ อจฺริ, ยํ วาโยธตฺตยา นิสัสนน ตทฺชัณฺณคมฺ;
 ยาวตา วาโยธตฺตยา นิสัสนน บัณฺณาย เม ตํ ลุทฺทิฏฺฐจํ.

ยาวกัวัญจาหิ ภิกขเว อิมาสึ จตฺตุนิ ธาตุนิ อัสสาทังจํ อัสสาทโต
 อาทึนวัจจํ อาทึนวัตโต นิสฺสรวณัง นิสฺสรวณโต ยถากฺกุตํ น อพฺภักขวาสิ,
 เนาว ตาวาหิ ภิกขเว สเทเวเก โดเก สมารเก สฟฺรหิมเก สัสสมณ-
 พฺรหิมนินยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย อนุตฺตรํ สัมมาสัมโพธิ อภิสัมพุทฺโธ
 บัจจันวาสิ. ยโต จ ขวาทิ ภิกขเว อิมาสึ จตฺตุนิ ธาตุนิ อัสสาทังจํ
 อัสสาทโต อาทึนวัจจํ อาทึนวัตโต นิสฺสรวณัง นิสฺสรวณโต ยถากฺกุตํ
 อพฺภักขวาสิ, ธาหิ ภิกขเว สเทเวเก โดเก สมารเก สฟฺรหิมเก
 สัสสมณพฺรหิมนินยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย อนุตฺตรํ สัมมาสัมโพธิ
 อภิสัมพุทฺโธ บัจจันวาสิ. ภาณันจํ ปน เม ทัสฺสเน อุตฺปาหิ
 “อกุปฺปา เม วิมุตฺติ, อยมันตีมา ชาติ, นัตถิทานิ ปนฺนํภโวติ. ตติยํ.

สวตฺตณิ วิหริติ. ตตฺตร โข. โน เจทํ ภิกขเว ปจฺจวธาตฺยา
 อัสสาโท อภวิสฺส, น ยิทํ สัตฺตา ปจฺจวธาตฺยา สารีขเขยฺยํ. ยัสฺมา
 จ โข ภิกขเว อตฺถิ ปจฺจวธาตฺยา อัสสาโท, ตัสฺมา สัตฺตา ปจฺจวธาตฺยา
 สารีขชฺฉนฺติ. โน เจทํ ภิกขเว ปจฺจวธาตฺยา อาทึนโว อภวิสฺส,
 น ยิทํ สัตฺตา ปจฺจวธาตฺยา นิพฺพินฺนเขยฺยํ. ยัสฺมา จ โข ภิกขเว
 อตฺถิ ปจฺจวธาตฺยา อาทึนโว, ตัสฺมา สัตฺตา ปจฺจวธาตฺยา นิพฺพินฺนชฺฉนฺติ.
 โน เจทํ ภิกขเว ปจฺจวธาตฺยา นิสฺสรวณํ อภวิสฺส, น ยิทํ สัตฺตา
 ปจฺจวธาตฺยา นิสฺสรวณเขยฺยํ. ยัสฺมา จ โข ภิกขเว อตฺถิ ปจฺจวธาตฺยา
 นิสฺสรวณํ, ตัสฺมา สัตฺตา ปจฺจวธาตฺยา นิสฺสรวณชฺฉนฺติ. โน เจทํ ภิกขเว
 อาโปธาตฺยา อัสสาโท อภวิสฺส. โน เจทํ ภิกขเว เตโชธาตฺยา.
 โน เจทํ ภิกขเว วาโยธาตฺยา อัสสาโท อภวิสฺส, น ยิทํ สัตฺตา
 วาโยธาตฺยา สารีขเขยฺยํ. ยัสฺมา จ โข ภิกขเว อตฺถิ วาโยธาตฺยา
 อัสสาโท, ตัสฺมา สัตฺตา วาโยธาตฺยา สารีขชฺฉนฺติ. โน เจทํ ภิกขเว
 วาโยธาตฺยา อาทึนโว อภวิสฺส, น ยิทํ สัตฺตา วาโยธาตฺยา

นิพพิเนยฺย. ยัสฺมา จ โข ภิกฺขเว อตฺถิ วาโยธาทุยา อาทีนโว,
ตัสฺมา สัตฺตา วาโยธาทุยา นิพพิเนตฺติ. โน เจทฺ ภิกฺขเว วาโยธาทุยา
นิสฺสรณํ อภวิสฺส, น ยิทํ สัตฺตา วาโยธาทุยา นิสฺสรณฺเยยฺย. ยัสฺมา จ โข
ภิกฺขเว อตฺถิ วาโยธาทุยา นิสฺสรณํ, ตัสฺมา สัตฺตา วาโยธาทุยา นิสฺสรณํติ.

ยวากึวณฺจิเม ภิกฺขเว สัตฺตา อิมาลํ จตฺตุนํ ธาตุณํ อัสสาทวฺจ
อัสสาทโต อาทีนวณฺจ อาทีนโต นิสฺสรณวณฺจ นิสฺสรณโต ยถากฺขตํ
อพัภฺลวณฺสุ, เนา ตาวิเม ภิกฺขเว สัตฺตา สเทวกา โลกา
สมารกา สพรหฺมกา สัสฺสมณพรหฺมณึ ปชา สเทวมนฺสฺสา นิสฺสฎฺฐา
วิลฺยุตฺตา วิปฺปมุตฺตา วิมรียาทิกเตน เจตสา วิหริสฺส. ยโต จ
ขวีเม ภิกฺขเว สัตฺตา อิมาลํ จตฺตุนํ ธาตุณํ อัสสาทวฺจ อัสสาทโต
อาทีนวณฺจ อาทีนโต นิสฺสรณวณฺจ นิสฺสรณโต ยถากฺขตํ อพัภฺลวณฺสุ,
อถ ขวีเม ภิกฺขเว สัตฺตา สเทวกา โลกา สมารกา สพรหฺมกา
สัสฺสมณพรหฺมณึ ปชา สเทวมนฺสฺสา นิสฺสฎฺฐา วิลฺยุตฺตา วิปฺปมุตฺตา
วิมรียาทิกเตน เจตสา วิหริตฺติ. จตฺตติ.

สวตฺถิยํ วิหริติ. ปจฺวีธาทุยวณฺจ หิทํ ภิกฺขเว เอกณฺตทกฺขชา อภวิสฺส
ทกฺขชานุปติตา ทกฺขชาวกกฺกนฺตา อนวักกนฺตา สฺขเขน, น ยิทํ สัตฺตา
ปจฺวีธาทุยา สารีชฺเชยฺย. ยัสฺมา จ โข ภิกฺขเว ปจฺวีธาทุ สฺขชานุปติตา
สฺขชาวกกฺกนฺตา อนวักกนฺตา ทกฺขเขน, ตัสฺมา สัตฺตา ปจฺวีธาทุยา สารีชฺชณฺติ.
อาโปธาทุยวณฺจ หิทํ ภิกฺขเว. เตโธธาทุยวณฺจ หิทํ ภิกฺขเว. วาโยธาทุยวณฺจ
หิทํ ภิกฺขเว เอกณฺตทกฺขชา อภวิสฺส ทกฺขชานุปติตา ทกฺขชาวกกฺกนฺตา
อนวักกนฺตา สฺขเขน, น ยิทํ สัตฺตา วาโยธาทุยา สารีชฺเชยฺย. ยัสฺมา
จ โข ภิกฺขเว วาโยธาทุ สฺขชานุปติตา สฺขชาวกกฺกนฺตา อนวักกนฺตา
ทกฺขเขน, ตัสฺมา สัตฺตา วาโยธาทุยา สารีชฺชณฺติ.

ปจฺวีธาทุยวณฺจ หิทํ ภิกฺขเว เอกณฺตทกฺขชา อภวิสฺส สฺขชานุปติตา

สุขาวักกัณดา อนุวักกัณดา ทุกฺเคน, น ยิทํ สัตฺตทา ปจฺวีธธาตฺยา
 นิพฺพินฺนํเตยฺยํ. ยัสฺมา จ โข ภิกฺขเว ปจฺวีธธาตฺ ทุกฺขา ทุกฺขานุปตฺตทา
 ทุกฺขาวักกัณดา อนุวักกัณดา สุเขน, ตัสฺมา สัตฺตทา ปจฺวีธธาตฺยา นิพฺพินฺนํตฺติ.
 อาโปธธาตฺลฺลํ หิทํ ภิกฺขเว. เตโชธธาตฺลฺลํ หิทํ ภิกฺขเว. วาโยธธาตฺลฺลํ
 หิทํ ภิกฺขเว. เอกัณฺตสุขา อภิวัสฺสํ สุขานุปตฺตทา สุขาวักกัณดา อนุวักกัณดา
 ทุกฺเคน, น ยิทํ สัตฺตทา วาโยธธาตฺยา นิพฺพินฺนํเตยฺยํ. ยัสฺมา จ โข
 ภิกฺขเว วาโยธธาตฺ ทุกฺขา ทุกฺขานุปตฺตทา ทุกฺขาวักกัณดา อนุวักกัณดา
 สุเขน, ตัสฺมา สัตฺตทา วาโยธธาตฺยา นิพฺพินฺนํตฺติ. นัจฺจมิ.

สวาวตฺถิยํ วิหริติ. ตตฺตร โข. โย ภิกฺขเว ปจฺวีธธาตฺ อภินันฺตติ,
 ทุกฺขํ โส อภินันฺตติ; โย ทุกฺขํ อภินันฺตติ, อปริมุตฺโต โส
 ทุกฺขัสฺสํมาติ วทามิ. โย อาโปธธาตฺ อภินันฺตติ. โย เตโชธธาตฺ
 อภินันฺตติ. โย วาโยธธาตฺ อภินันฺตติ, ทุกฺขํ โส อภินันฺตติ; โย
 ทุกฺขํ อภินันฺตติ, อปริมุตฺโต โส ทุกฺขัสฺสํมาติ วทามิ.

โย จ โข ภิกฺขเว ปจฺวีธธาตฺ น อภินันฺตติ, ทุกฺขํ โส น
 อภินันฺตติ; โย ทุกฺขํ น อภินันฺตติ, ปริมุตฺโต โส ทุกฺขัสฺสํมาติ
 วทามิ. โย อาโปธธาตฺ. โย เตโชธธาตฺ. โย วาโยธธาตฺ น
 อภินันฺตติ, ทุกฺขํ โส น อภินันฺตติ; โย ทุกฺขํ น อภินันฺตติ,
 ปริมุตฺโต โส ทุกฺขัสฺสํมาติ วทามิตฺติ. นัจฺจจฺ.

สวาวตฺถิยํ วิหริติ. โย ภิกฺขเว ปจฺวีธธาตฺยา อပ္ปาทอ จิตฺติ
 อภินิพฺพตฺติ ปาตฺถาโว, ทุกฺขัสฺสํโส อပ္ปาทอ โรคานํ จิตฺติ
 ชรามรณัสฺสํ ปาตฺถาโว. โย อาโปธธาตฺยา. โย เตโชธธาตฺยา. โย
 วาโยธธาตฺยา อပ္ปาทอ จิตฺติ อภินิพฺพตฺติ ปาตฺถาโว, ทุกฺขัสฺสํโส
 อပ္ปาทอ โรคานํ จิตฺติ ชรามรณัสฺสํ ปาตฺถาโว.

โย จ โข ภิกฺขเว ปจฺวีธธาตฺยา นิโรธํ วุပ္ปลโม อตฺถังคโม,

ทุกขัสสเสโต นิโรโธ โรคาณิ วุปลโม ชรามรณัสส อัดังคโม.
โย อาโปธาดุยา นิโรโธ. โย เตโชธาดุยา นิโรโธ. โย วาโยธาดุยา
นิโรโธ วุปลโม อัดังคโม, ทุกขัสสเสโต นิโรโธ โรคาณิ วุปลโม
ชรามรณัสส อัดังคโมติ. สัตตม.

ส่าวัตถิย วิหริติ. จตัสสโต อีมา ภิกขเว ธาตุโย. กตมา
จตัสสโต ? ปจวีธาดุ อาโปธาดุ เตโชธาดุ วาโยธาดุ. เย हि เกจิ
ภิกขเว สมนวา वा प्वाहम्मणा वा อีมาล จตุนันิ ธาตุณิ
อัสสาทังข อาทันวัณข นิสสิरणันข ยถากุต นันิ ปชานันติ,
นเมเต ภิกขเว สมนวา वा प्वाहम्मणा वा समनेत्तु वा
समनल्लिमता प्वाहम्मनेत्तु वा प्वाहम्मनल्लिमता, न ज पुन ते
अयस्सिमन्तो सामवल्लत्तัง वा प्वाहम्मवल्लत्तัง वा तिग्งเจव उम्ममे
สย อภิลันวา สัจฉิกัตวา อุปลัมบัสซ วิหรันติ.

เย จ โข เกจิ ภิกขเว สมนวา वा प्वाहम्मणा वा อีมาล
จตุนันิ ธาตุณิ อัสสาทังข อาทันวัณข นิสสิरणันข ยถากุต
ปชานันติ, เต โขเม ภิกขเว สมนวา वा प्वाहम्मणा वा
समनेत्तु जेव समनल्लिमता प्वाहम्मनेत्तु ज प्वाहम्मनल्लिमता, ते ज
पनायस्सिमन्तो सामवल्लत्तัง प्वाहम्मवल्लत्तัง तिग्งเจव उम्ममे
สย อภิลันวา สัจฉิกัตวา อุปลัมบัสซ วิหรันตติ. อัญจิม.

ส่าวัตถิย วิหริติ. จตัสสโต อีมา ภิกขเว ธาตุโย. กตมา
จตัสสโต ? ปจวีธาดุ อาโปธาดุ เตโชธาดุ วาโยธาดุ. เย हि เกจิ
ภิกขเว สมนวา वा प्वाहम्मणा वा อีมาล จตุนันิ ธาตุณิ
สมุทังข อัดังคัมข อัสสาทังข อาทันวัณข นิสสิरणันข
ยถากุต นันิ ปชานันติ, (วิตถาเรตัพพิ). ปชานันติ. สย อภิลันวา
สัจฉิกัตวา อุปลัมบัสซ วิหรันตติ. นวม.

ลาวัตถิย วิหริ. ตตฺริ โข. เย ที เกจิ ภิกขเว สมณา วร
 พราหฺมณา วา ปจฺวีธาคู นัปปชานันฺติ, ปจฺวีธาคูสมุหฺย นัปปชานันฺติ,
 ปจฺวีธาคูนโรธ นัปปชานันฺติ, ปจฺวีธาคูนโรธคามินิ ปฏิปทํ
 นัปปชานันฺติ; อวาโปธาคู นัปปชานันฺติ, ๗ เปฯ เตโธธาคู นัปปชานันฺติ.
 วาโยธาคู นัปปชานันฺติ, วาโยธาคูสมุหฺย นัปปชานันฺติ, วาโย-
 ธาคูนโรธ นัปปชานันฺติ, วาโยธาคูนโรธคามินิ ปฏิปทํ นัปปชานันฺติ;
 นเมเต ภิกขเว สมณา วา พราหฺมณา วา สมเนสุ วา
 สมณสํมมตา พราหฺมणेสุ วา พราหฺมณสํมมตา, น จ ปน เต
 อายสํมมโต สามีลลิตถิ วา พราหฺมณลลิตถิ วา ทิฏฺฐิเจว ธัมเม
 สยิ อภินฺวา สัจฉิกถิ วา อุลลัมบच्च วิหริตฺติ.

เย จ โข เกจิ ภิกขเว สมณา วา พราหฺมณา วา ปจฺวีธาคู ปชานันฺติ,
 ปจฺวีธาคูสมุหฺย ปชานันฺติ, ปจฺวีธาคูนโรธ ปชานันฺติ, ปจฺวีธาคูนโรธคามินิ
 ปฏิปทํ ปชานันฺติ; อวาโปธาคู ปชานันฺติ, ๗ เปฯ เตโธธาคู ปชานันฺติ.
 วาโยธาคู ปชานันฺติ, วาโยธาคูสมุหฺย ปชานันฺติ, วาโยธาคูนโรธ ปชานันฺติ,
 วาโยธาคูนโรธคามินิ ปฏิปทํ ปชานันฺติ; เต โขเม ภิกขเว
 สมณา วา พราหฺมณา วา สมเนสุ เจว สมณสํมมตา พราหฺมणेสุ จ
 พราหฺมณสํมมตา, เต จ ปนอายสํมมโต สามีลลิตถิ พราหฺมณลลิตถิ
 ทิฏฺฐิเจว ธัมเม สยิ อภินฺวา สัจฉิกถิ วา อุลลัมบच्च วิหริตฺติ. ทสมิ.

จตุตถวัตโค.

จตุตถัสส วัตถัสส อุตฺทานิ

“จตุตถัสส ปุทฺเพ อจริ โนเจทํ ทุกฺเคน จ,
 อภินันฺทณฺวจ อุตฺปาทํ ตโย สมณพราหฺมณาติ.

ธาคูขุติเต สมัตติ.

๓. อนมตคคิลิปตตี.

ปจิมวักโค ปจโม.

เอวัมเม สุตฺ. เอกิ สมยํ ภควา สāvātthiyā vīhriti เขตวนเน
 ขนาดปิ่นทักสิลฺล ชารามะ. ตตฺร โข ๗ เป๗ เขตตโวจ. “อนมตคคิ
 ภัทฺชเว สํสาโร, ปุฬฺพา โภฏฺเญ น บัลลํบายติ อวิชชานีวรนานํ
 สัตตทานํ ตตฺนํหาสัลลํโฆชนานํ สันธาวตํ สลฺลรตฺ. เสยฺยถาปปี ภัทฺชเว
 ปุริโส ยํ อิมลลิมํ ชัมพทึเป ตินนํภุจฺสาขาปลาตํ ตจฺเจตฺวา
 เอกชณฺณํ ลหฺเรยฺย; เอกชณฺณํ ลหฺริตฺวา จตฺรํคฺคํ จตฺรํคฺคํ ชภฺภิก
 กริตฺวา นิกฺขเปยฺย “อโย เม มาตา, ตตฺสลา เม มาตุ อโย
 มาตาติ. อปรียาทินฺนา จ ภัทฺชเว ตตฺสลฺล ปุริสสลฺล มาตุ มาตุโร
 ชลฺลคฺค, อถ อิมลลิมํ ชัมพทึเป ตินนํภุจฺสาขาปลาตํ ปริกฺขยํ ปริยาทานํ
 ตจฺเจยฺย: ตํ กิลฺลิตฺ หेतฺ? อนมตคคิ ภัทฺชเว สํสาโร, ปุฬฺพา
 โภฏฺเญ น บัลลํบายติ อวิชชานีวรนานํ สัตตทานํ ตตฺนํหาสัลลํโฆชนานํ
 สันธาวตํ สลฺลรตฺ. เอวํ ที่ชวตฺตํ โข ภัทฺชเว ทักขิ บัจจนฺภูต
 ติปปี บัจจนฺภูตํ พยฺสณํ บัจจนฺภูตํ กภฺภิสฺส วิชฺชิตฺตา. ยาวลฺลจิทํ
 ภัทฺชเว อถเมว ลลฺลพฺลฺลชาเรสุ นิลฺลพินฺทิตฺ, อถ วิรัชชิตฺ, อถ
 วิมุจฺจิตฺนฺติ. ปจม.

สāvātthiyā vīhriti. อนมตคคิ ภัทฺชเว สํสาโร, ปุฬฺพา โภฏฺเญ
 น บัลลํบายติ อวิชชานีวรนานํ สัตตทานํ ตตฺนํหาสัลลํโฆชนานํ สันธาวตํ
 สลฺลรตฺ. เสยฺยถาปปี ภัทฺชเว ปุริโส อิมํ มหาปจฺวี โกลลฺลภูจิมตฺตํ โกลลฺลภูจิมตฺตํ
 คฺคฺคพิกํ กริตฺวา นิกฺขเปยฺย “อโย เม บิตฺตา, ตตฺสลฺล เม บิตฺตุ อโย
 บิตฺตาติ. อปรียาทินฺนา จ ภัทฺชเว ตตฺสลฺล ปุริสสลฺล บิตฺตุ บิตฺติโร

อัสสึ, อถายิ มหาปจวี ปริกขยิ ปริยาทานิ คัจฉะยฺย: ตํ กิสฺส
เหตุ? อนมตฺตคโคยิ ภิกขเว สัสสาโร, ปุพฺผา โภฏฺฐิ น บัณฺฑายติ
อวิชฺชานีวรนานํ สัตฺตทานิ ตันหาสิวโฆชนานิ สันถาวตํ สัสฺสวตํ.
เอวํ ทิวรตฺตํ โข ภิกขเว ทุกฺขิ บัจจณฺฺกุตํ ติปฺปํ บัจจณฺฺกุตํ พยฺสณิ
บัจจณฺฺกุตํ กฏฺฐิสฺส วทิสฺสวา. ยาวัจจิทํ ภิกขเว อถเมว สัพฺพสฺสขารสฺส
นิพฺพินฺนํ, อถ วิรัชฺชิตฺตํ, อถ วิมุจฺจิตฺตํ. ทฺติยิ.

สาวิตฺถิยิ วิหริ. อนมตฺตคโคยิ ภิกขเว สัสสาโร, ช เปยฺย ตํ กิ
มัลลนถ ภิกขเว? กตมํ นุ โข พฺหุตรํ? ยํ วา โว อิมินา ที่เขน
อัสสึ สันถาวตํ สัสฺสวตํ อมฺนาปสฺสัปปโยคา มฺนาปวิบฺบัปปโยคา กนฺทกฺกัณฺฑานิ
โรทกฺกัณฺฑานิ อัสสึ ปสฺสัณฺทํ บคฺฉะริตํ, ยํ วา จตุสฺส มหาสฺสมุทฺเทสฺส
อุทกฺกัณฺฑิ. ยถา โข มยิ กนฺเต ภควตา ธมฺมิ เทลิตํ อาชานาม,
เขตเทว กนฺเต พฺหุตรํ, ยํ โน อิมินา ที่เขน อัสสึ สันถาวตํ
สัสฺสวตํ อมฺนาปสฺสัปปโยคา มฺนาปวิบฺบัปปโยคา กนฺทกฺกัณฺฑานิ โรทกฺกัณฺฑานิ
อัสสึ ปสฺสัณฺทํ บคฺฉะริตํ; น เตวํ จตุสฺส มหาสฺสมุทฺเทสฺส อุทกฺกัณฺฑิ.
สาธุ สาธุ ภิกขเว, สาธุ โข เม ตูเมหิ ภิกขเว เอวํ ธมฺมิ
เทลิตํ อาชานาม, เขตเทว ภิกขเว พฺหุตรํ, ยํ โว อิมินา ที่เขน
อัสสึ สันถาวตํ สัสฺสวตํ อมฺนาปสฺสัปปโยคา มฺนาปวิบฺบัปปโยคา กนฺทกฺกัณฺฑานิ
โรทกฺกัณฺฑานิ อัสสึ ปสฺสัณฺทํ บคฺฉะริตํ; น เตวํ จตุสฺส มหาสฺสมุทฺเทสฺส
อุทกฺกั. ทิวรตฺตํ โว ภิกขเว มาตฺมรณิ บัจจณฺฺกุตํ, เตสฺส โว มาตฺมรณิ
บัจจณฺฺโกณฺฑานิ อมฺนาปสฺสัปปโยคา มฺนาปวิบฺบัปปโยคา กนฺทกฺกัณฺฑานิ โรทกฺกัณฺฑานิ
อัสสึ ปสฺสัณฺทํ บคฺฉะริตํ; น เตวํ จตุสฺส มหาสฺสมุทฺเทสฺส อุทกฺกั. ทิวรตฺตํ โว
ภิกขเว บคฺฉะริตํ บัจจณฺฺกุตํ. ภคฺฉะริตํ บัจจณฺฺกุตํ. ภคฺฉะริตํ บัจจณฺฺกุตํ.
บคฺฉะริตํ บัจจณฺฺกุตํ. บคฺฉะริตํ บัจจณฺฺกุตํ. บคฺฉะริตํ บัจจณฺฺกุตํ. บคฺฉะริตํ
บัจจณฺฺกุตํ. ทิวรตฺตํ โว ภิกขเว โรคฺหะยฺสณิ บัจจณฺฺกุตํ, เตสฺส โว โรคฺหะยฺสณิ

บัจจุนโณตานิ อมณาปสัมปโยคา มณาปวิปโยคา กัณท์ตันตานิ โรทนต์ตานิ
อัสสิลฺล ปสันท์ ปคฺชวิตฺ; น เตว จตุลฺล มหาสมุทฺเทสุ อุกทฺ: ตํ
กิลฺลฺล เหตุ? อนมตฺตคฺโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร, ๗ เปฯ ยาวจฺจิทํ ภิกฺขเว
อถเมว สัพฺพคฺขารेषु นิพฺพินฺทิตฺ, อลฺล วิรัชฺชิตฺ, อลฺล วิมุจฺจิตฺนฺติ. ตตฺถย.

สาวตฺถิยํ วิหริตฺ. อนมตฺตคฺโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร, ๗ เปฯ ตํ กิ
มํลฺลยตฺ ภิกฺขเว? กตมํ นุ โข พหุตร? ยํ วา โว อิมินา
ทีเขน อทฺธุนา สันฺถาวตํ สํสวตํ มาตุ กัลป์ปํ ปิตํ, ยํ วา จตุลฺล
มหาสมุทฺเทสุ อุกทฺนฺติ. ยถา โข มยํ ภันฺเต ภควตา ธมฺมํ เทลิตํ
อาชานาม, เขตฺเทว ภันฺเต พหุตร, ยํ โน อิมินา ทีเขน อทฺธุนา
สันฺถาวตํ สํสวตํ มาตุ กัลป์ปํ ปิตํ; น เตว จตุลฺล มหาสมุทฺเทสุ อุกทฺนฺติ.
สาธุ สาธุ ภิกฺขเว, สาธุ โข เม ตุมฺहे ภิกฺขเว เอวํ ธมฺมํ
เทลิตํ อาชานถ, เขตฺเทว ภิกฺขเว พหุตร, ยํ โว อิมินา ทีเขน
อทฺธุนา สันฺถาวตํ สํสวตํ มาตุ กัลป์ปํ ปิตํ; น เตว จตุลฺล มหาสมุทฺเทสุ
อุกทฺ: ตํ กิลฺลฺล เหตุ? อนมตฺตคฺโคยํ ภิกฺขเว สํสาโร, ๗ เปฯ อลฺล
วิมุจฺจิตฺนฺติ. จตฺตํ.

สาวตฺถิยํ วิหริตฺ. อถ โข อลฺลยตฺโร ภิกฺขุ เขน ภควา เตนฺอุปคฺกมิ;
อุปคฺกมิตฺวา ๗ เปฯ เอกมฺนํตํ นิสินฺโน โข โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เขตฺทโวจ
“กิวทฺโฆ นุ โข ภันฺเต กปฺปํไปติ. ทโย โข ภิกฺขุ กปฺปํไป, โส น สุกโร
ลํชาตฺ” “เขตฺตกานิ วัสฺสานิ อิติ วา “เขตฺตกานิ วัสฺสสตานิ อิติ วา
“เขตฺตกานิ วัสฺสสทฺทฺสฺสานิ อิติ วา “เขตฺตกานิ วัสฺสสทฺทฺสฺสทฺทฺสฺสานิ อิติ วาติ.
ลคฺกกา ปน ภันฺเต อุปมา กาดนฺติ. “ลคฺกกา ภิกฺขุติ ภควา อโวจ “เสยฺยถาปิ
ภิกฺขุ มหาเลโธ ปัพฺพโต โยชนํ อายาเมน โยชนํ วิตฺถาเรน โยชนํ
อุพฺเพเวน อัจฉิทฺโท อสฺสิโร เอกชนโน, ตเมนํ ปุริโส วัสฺสสทฺทฺสฺส
วัสฺสสทฺทฺสฺส อัจเจเนน กาลิเกน วิตฺถเนน ลคฺ ลคฺ ปริมฺชฺเชยฺย, ชปฺปตฺโร โข

โส ภิกขุ มหาเสโล บัพฺพโต อิมินา อุบฺบักกเมน ปรีกขยํ ปรียาทานํ
คัจฉะเยยฺย, น เตว กัมโป. เอวํ ทีโฆ โข ภิกขุ กัมโป. เอวํ ทีฆานํ โข
ภิกขุ กัมปานิ เนโก กัมโป สลฺลิตฺโต, เนกํ กัมโปสฺส สลฺลิตํ, เนกํ
กัมโปสฺส สลฺลิตํ, เนกํ กัมโปสฺส สลฺลิตํ: ตํ กิลฺลํ เหตุ?

อนมตค์โคโย ภิกขุ ลลฺลาโร, ชฺเย ชฺเย ยาวัจจิทํ ภิกขเว อลฺลเมว
ลลฺลพฺพชาเรสุ นิตฺถินํ ทิตฺตํ, อลฺลํ วิรัชชิตฺตํ, อลฺลํ วิมุจฺจิตฺตํ. บัจจมิ.

สาวิตฺถิโย วิหริติ. อถ โข อลฺลเวตโร ภิกขุ เยน ภควา
ชฺเย ชฺเย เอกมฺนัตถิ นิลินฺโน โข โส ภิกขุ ภควันตํ เอตทโวจ
“กัวํทีโฆ น โข ภาณเต กัมโปติ. ทีโฆ โข ภิกขุ กัมโป,
โส น สุกโร ลลฺลาตุ” “เอตตกานิ วลฺลิสฺสานิ อิติ วา ชฺเย” “เอตตกานิ
वलฺลิสฺสทสฺสทลฺลิสฺสานิ อิติ วาติ. ลลฺลิกา ปน ภาณเต อุปมา กาคณฺติ.

“ลลฺลิกา ภิกขุติ ภควา อโวจ “เสยฺยถาปิ ภิกขุ อายลฺลํ นคร
โยชนํ อายาเมน โยชนํ วิตฺถาเรน โยชนํ อุพฺเพเรน ปุณฺณํ สาลปานิ
คฺคฺคิกาทนฺธํ, ตโต ปุริโส วลฺลิสฺสทลฺลิสฺสํ วลฺลิสฺสทลฺลิสฺสํ อัจจเยน เอกเมก
ลลฺลปํ อุทฺธเรยฺย, ชฺเย ปตฺโร โข โส ภิกขุ มหาลลฺลปวาลิ อิมินา
อุบฺบักกเมน ปรีกขยํ ปรียาทานํ คัจฉะเยยฺย, น เตว กัมโป.
เอวํ ทีโฆ โข ภิกขุ กัมโป. เอวํ ทีฆานํ โข ภิกขุ กัมปานิ
เนโก กัมโป สลฺลิตฺโต, เนกํ กัมโปสฺส สลฺลิตํ, เนกํ กัมโปสฺส
สลฺลิตํ, เนกํ กัมโปสฺส สลฺลิตํ: ตํ กิลฺลํ เหตุ? อนมตค์โคโย
ภิกขุ ลลฺลาโร, ชฺเย ชฺเย อลฺลํ วิมุจฺจิตฺตํ. นัจจมิ.

สาวิตฺถิโย วิหริติ. อถ โข สัมพฺพลา ภิกขุ เยน ภควา ชฺเย ชฺเย
เอกมฺนัตถิ นิลินฺนา โข เต ภิกขุ ภควันตํ เอตทโวจ “กัวพฺพกา
น โข ภาณเต กัมโป อลฺลเวตโร อติกัมปิตาติ. พฺพกา โข ภิกขเว
กัมโป อลฺลเวตโร อติกัมปิตา, เต น สุกโร ลลฺลาตุ” “เอตตกา

กัปปา อิติ วา “เอตตกานี กัปปัสถานี อิติ วา “เอตตกานี
 กัปปัสหัลลทานี อิติ วา “เอตตกานี กัปปัสตสหัลลทานี อิติ วาติ.
 ลักกา ปน กัณเเต อุปมา กาดนฺตี. “ลักกา ภิกขเวตี ภควา
 อโวจ “อธัสสุ ภิกขเว จัตตาโร สาวกา วัสสสตายุกา วัสสสตชฺวีโน, เต
 เจ ทิวเส ทิวเส กัปปัสตสหัลลสิ กัปปัสตสหัลลสิ อนนฺตัสเรยฺยุ. อนนฺตัสริตวา
 ภิกขเว เตหิ กัปปา อัสสิ. อถ โข เม จัตตาโร สาวกา วัสสสตายุกา
 วัสสสตชฺวีโน วัสสสตัสสิ วัสสสตัสสิ อัจเชน กาลํ กเรยฺยุ. เอวํ พหุกา โข
 ภิกขเว กัปปา อัมภิตตา อติกัณฺธา, เต น สุกวา ลัชาตุ “เอตตกา
 กัปปา อิติ วา “เอตตกานี กัปปัสถานี อิติ วา “เอตตกานี
 กัปปัสหัลลทานี อิติ วา “เอตตกานี กัปปัสตสหัลลทานี อิติ วา: ตํ กิสิส
 เหตุ? อนมตฺตคฺโคยิ ภิกขเว ลัสสาโร, ฯ เปฯ อถ วิมจฺจิตนฺตี. สัตตม.

เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวทฺวาเน กลันทกนิวาเป. อถ
 โข อภิณฺดรโร พราหฺมโชน เชน ภควา เตนุปสังมิ; อุปสังमितฺวา
 ภควตา ลักกั ลัมโมเท, ลัมโมทนฺยํ กถํ สาภาณฺยํ วิดีสาเวตฺวา
 เอกมฺนัตํ นิสิตฺติ. เอกมฺนัตํ นิสินฺโน โข โส พราหฺมโชน ภควันตํ
 เอตทโวจ “กัวพฺหกา น โข โภ โคตม กัปปา อัมภิตตา อติกัณฺธาติ.
 พหุกา โข พราหฺมณ กัปปา อัมภิตตา อติกัณฺธา, เต น สุกวา ลัชาตุ
 “เอตตกา กัปปา อิติ วา “เอตตกานี กัปปัสถานี อิติ วา
 “เอตตกานี กัปปัสหัลลทานี อิติ วา “เอตตกานี กัปปัสตสหัลลทานี
 อิติ วาติ. ลักกา ปน โภ โคตม อุปมา กาดนฺตี. “ลักกา
 พราหฺมณาติ ภควา อโวจ “เสยฺยถาปิ พราหฺมณ ยโต จาย
 ดังคานที ปโหติ, ยัตถ จ มหาสมุทฺทํ อပ္เปติ, ยา เอตลัม
 อณฺตเร วาลิกา, ตา น สุกวา ลัชาตุ “เอตตกา วาลิกา อิติ วา
 “เอตตกานี วาลิกสทานี อิติ วา “เอตตกานี วาลิกหัลลทานี อิติ

วา “เอตตฺตานิ วาลิกสฺสทฺสหัสฺสานิ อิติ วา. ตโต เทหฺตฺรา โข
 ปรฺวาทฺมณ กัปปา อัมภิตฺตา อติภกฺกัณฺตา, เต น สฺกฺรา สฺชาตุ
 “เอตตฺกา กัปปา อิติ วา “เอตตฺตานิ กัปปสฺตานิ อิติ วา
 “เอตตฺตานิ กัปปสฺสทฺสหัสฺสานิ อิติ วา “เอตตฺตานิ กัปปสฺสทฺสหัสฺสานิ
 อิติ วา: ตํ กิสฺสฺส เหนฺ? อนมตฺตฺคฺโคยฺ ปรฺวาทฺมณ สฺสาโร, ปุฬฺพา
 โภฏฺเณ น บัณฺณายติ อวิชฺชานีวรณานํ สฺตฺตฺตานํ ตณฺหาสฺสวโลชนานํ
 สันฺธาวตฺ สฺสวตฺ. เอวํ ทิฆวตฺตํ โข ปรฺวาทฺมณ ทกฺขิ บัจฺจนฺภูตํ
 ติบบิ บัจฺจนฺภูตํ พฺยสนิ บัจฺจนฺภูตํ กฺกุสฺสํ วัฑฺฒิตฺตา. ยาวลฺลิจฺหิ
 ปรฺวาทฺมณ ขลฺเมว สฺสพฺพลฺลขาเรตุ นิพฺพินฺทิตฺตุ, ขลฺลํ วิวชฺชิตฺตุ, ขลฺลํ
 วิมุจฺจิตฺตฺนตี.

เอวํ วุตฺเต เต โส ปรฺวาทฺมโน ภควนฺตี เอตทโวจ “อภิกกัณฺตี
 โภ โคตม, อภิกกัณฺตี โภ โคตม, อูปาสกํ มิ ภวํ โคตโม
 ภาเรตุ อชฺชตฺตฺคฺเค ปาณฺเปตํ สฺรณมฺงคตฺตฺนตี. อัญฺจมิ.

สวาทฺถิยํ วิหฺรติ. อนมตฺตฺคฺโคยฺ ภิกขเว สฺสาโร, ปุฬฺพา โภฏฺเณ
 น บัณฺณายติ อวิชฺชานีวรณานํ สฺตฺตฺตานํ ตณฺหาสฺสวโลชนานํ สันฺธาวตฺ
 สฺสวตฺ. ๗เป๗ เสยฺยถาปิ ภิกขเว ทณฺโท อูปวิเวทาสฺ ขิตฺโต
 สกิมฺปิ มุเณ นิปตฺติ, สกิมฺปิ มชฺเชเน นิปตฺติ, สกิมฺปิ อคฺเคเน
 นิปตฺติ. เอวเมว โข ภิกขเว อวิชฺชานีวรณา สฺตฺตา ตณฺหาสฺสวโลชนา
 สันฺธาวนฺตา สฺสวนฺตา สกิมฺปิ อคฺคมา โลกา ปรี โลกํ คจฺจิตฺตฺนตี,
 สกิมฺปิ ปรีคฺคมา โลกา อิมิ โลกํ อคฺคจฺจิตฺตฺนตี: ตํ กิสฺสฺส เหนฺ?
 อนมตฺตฺคฺโคยฺ ภิกขเว สฺสาโร, ๗เป๗ ขลฺลํ วิมุจฺจิตฺตฺนตี. นวมํ.

เอกํ สมยํ ภควา ราชคฺเห วิหฺรติ คิขฺฌกฺกุญฺเณ บัพฺพเต. ตตฺร
 โข ภควา ภิกขุ อามันฺเตสิ “ภิกขโวติ. “ภกฺกัณฺเตเต เต ภิกขุ
 ภควโต บัจฺจิสฺสฺสโลคฺ. ภควา เอตทโวจ “อนมตฺตฺคฺโคยฺ ภิกขเว

สัสราโร, ๗ เปฯ เอกัสถ ปุคคัสถ ภิกขเว กัมเป สันถาวโต
 สัสราโต ลียา เหว มหา อัญจิกังโก อัญจิปุณฺโฆ อัญจิวาติ,
 ยถาย เวปลฺโล บัพฺพโต, สเจ สฬารโก อัสส, สัมภตฺตัง น
 วินัสเสยฺย: ตํ กิสฺส เหตุ? อนมตฺตฺโคยํ ภิกขเว สัสราโร, ๗ เปฯ
 อลฺลํ วิมุจฺจิตฺตํ. อหฺมวโจ ภควา; อิทํ วตฺถวานํ สุกฺโต, อถาปรํ
 เอตทวโจ สัตฺตา

“เอกัสเสเคน กัมเป
 ลียา บัพฺพตฺตโม วาติ
 โส โข ปณายํ อักขาโต
 อุตฺตโร คิชณฺณกุญฺฐิสฺส
 ยโต จ อวิยสฺสจฺจานิ
 ทุกฺขํ ทุกฺขสมฺมุปฺปาทํ
 อวิยณฺจัญฺจิงคิกํ มัคคํ
 สัตตํกษตฺตํปรมํ
 ทุกฺขัสสสันตฺกโร โหติ

ปุคคัสถสฺสจฺจิสฺสวโจ,
 อิติ วุตตํ มเหสิณา.
 เวปลฺโล บัพฺพโต มหา,
 มคธานํ คิริพฺพเช.
 สัมมมฺมุณฺณาย บัลลิตฺติ,
 ทุกฺขัสส จ อติกกมํ,
 ทุกฺขุปลมคคามินํ.
 สันถาววตฺถวานํ ปุคคฺโค,
 สัพฺพสฺสวโลชนนํกษยาติ. ทสมํ.

ปจฺจโม วัคฺโค.

ตัสส อุตฺถานํ

“ติณฺณกฺกุจฺฉนัง ปจฺจ
 สาสปา สาวโก คังคา

อัสส ชีรณัง บัพฺพตํ,
 ทณฺโฑ จ ปุคคฺโคเลน จาติ.

อนมตฺตฺคฺคฺลียตฺเต ทฺติยวัคฺโค ทฺติโย.

เอกํ สมยํ ภควา สวตฺถวณํ วิหริติ ๗ เปฯ ตตฺถ โข. อนมตฺตฺโคยํ
 ภิกขเว สัสราโร, ปุพฺพา โภจฺจ น บัณฺณายติ อวิชฺชานีวรณานํ
 สัตฺตํ ตันหาสฺสวโลชนานํ สันถาวตํ สัสราโร. ยํ ภิกขเว บัลลิสฺสยยาติ

ทศคตฺ ตูรเปตฺ, นิฏฺฐิเมตถ คณฺถัพพํ “อเมหิ เอรูเป บัจฺจนฺภูตํ
อิมินา ทีเรน อัทธุนาติ. ตํ กิลฺลํ เหตุ ? อนมตฺคโคโย ภิกฺขเว
สํสาโร, ๗ เปฯ อลํ วิมุจฺจิตฺตํ. ปจฺมํ.

สวาทฺตโย วิหริ. อนมตฺคโคโย ภิกฺขเว สํสาโร. ยํ ภิกฺขเว
มัลลํเสยฺยาด สุขํ สลฺลํชิตํ, นิฏฺฐิเมตถ คณฺถัพพํ “อเมหิ เอรูเป
บัจฺจนฺภูตํ อิมินา ทีเรน อัทธุนาติ. ตํ กิลฺลํ เหตุ ? อนมตฺคโคโย
ภิกฺขเว สํสาโร, ปุพฺผา โภฏฺฐิ น บัณฺณายติ ๗ เปฯ อลํ วิมุจฺจิตฺตํ. ทุตฺติ.

ราชคเห วิหริ เวฬุวนเ. อถ โข ติลมตฺตา ปาเวยฺยกา ภิกฺขุ
สัพฺเพ อารัณฺณิกา สัพฺเพ บัณฺณปาตिका สัพฺเพ ปัสฺสูลิกา สัพฺเพ
เตจฺวาริกา สัพฺเพ สลฺลํโยชนา เยน ภควา เตนุปลงฺกมฺสฺสุ; อุลลํกมิตฺวา
ภควันฺติ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนํตํ นิสฺสํสฺสุ.

อถ โข ภควโต เอตทโหสิ “อเม โข ติลมตฺตา ปาเวยฺยกา
ภิกฺขุ สัพฺเพ อารัณฺณิกา สัพฺเพ บัณฺณปาตिका สัพฺเพ ปัสฺสูลิกา
สัพฺเพ เตจฺวาริกา สัพฺเพ สลฺลํโยชนา, ยันฺนุนาหํ อิมลํ ตถา
ธมฺมํ เทเสยฺยํ, ยถา เนลํ อิมลํมํ เยว อาสเน อนฺปาทาย
อาสเวหิ จิตฺตานิ วิมุจฺเจยฺยุนฺติ. อถ โข ภควา ภิกฺขุ อามันฺเตสิ
“ภิกฺขโวติ. “ภทฺถํเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต บัจฺจิสฺสํโสสุ. ภควา
เอตทโวจ “อนมตฺคโคโย ภิกฺขเว สํสาโร, ปุพฺผา โภฏฺฐิ น บัณฺณายติ
ชวักฺขานํวณฺณานํ สัตฺตํ ตันฺหาสลฺลํโยชนานํ สันฺถาวตํ สลฺลรตํ. ตํ
กํ มัลลํเว ภิกฺขเว ? กถมํ น โข พหุตรํ ? ยํ วา โว ภิกฺขเว
อิมินา ทีเรน อัทธุนา สันฺถาวตํ สลฺลรตํ สลฺลํจฺฉินฺนํ โลหิตํ ปลันฺทํ
บัคฺชเวตฺ, ยํ วา จตุสฺส มหาสมฺมุทฺเทสฺสุ อุกกนฺติ. ยถา โข มย
ภันฺเต ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานาม, เอตทเว ภันฺเต พหุตรํ,

ย โน อิมินา ที่เขน อัทธนา สันชาวต สัสมวต สีสัจฉินันน
 โลหิต ปลันท์ บัคชวิต; น เตว จตุสุ มหาสมุทเทสุ อุกกัณตี.
 สาธุ สาธุ ภิกขเว, สาธุ โข เม ตูเมหิ ภิกขเว เอว อัมมิ
 เทสิต อาชานาถ, เอตเทว ภิกขเว พหุตร, ย โว อิมินา ที่เขน
 อัทธนา สันชาวต สัสมวต สีสัจฉินันน โลหิต ปลันท์ บัคชวิต; น
 เตว จตุสุ มหาสมุทเทสุ อุกก. ที่ขวัตต โว ภิกขเว คนัน สัต
 โคภุตาน สีสัจฉินันน โลหิต ปลันท์ บัคชวิต; น เตว จตุสุ
 มหาสมุทเทสุ อุกก. ที่ขวัตต โว ภิกขเว มหิสาน สัต มหิสภุตาน
 สีสัจฉินันน โลหิต ปลันท์ บัคชวิต. ที่ขวัตต โว ภิกขเว อรัพภาน
 สัต อรัพภุตาน ะเปย อชาน สัต อชภุตาน ะเปย มิคาน
 สัต มิคภุตาน ะเปย สุกราน สัต สุกรภุตาน ะเปย กุกกภุตาน
 สัต กุกกภุตาน ะเปย ที่ขวัตต โว ภิกขเว “โจรา คามฆาตกาติ
 คเหตุวา สีสัจฉินันน โลหิต ปลันท์ บัคชวิต. ที่ขวัตต โว ภิกขเว
 “โจรา ปาริบัณณกาติ คเหตุวา ะเปย “โจรา ปารทวาริกาติ
 คเหตุวา สีสัจฉินันน โลหิต ปลันท์ บัคชวิต; น เตว จตุสุ
 มหาสมุทเทสุ อุกก: ต กิสสิ เหตุ? อนมตคโคย ภิกขเว สัสสโร,
 ะเปย อล วิมุจจิตันตี. อิทมโวจ ภควา. อตตมณา เต ภิกขุ
 ภควโต ภาสตี อภันนทุ. อิมัสสิมณจ ปน เวยยาภณณัสสิ ภันณมาน
 ตัสสิมตตาน ปาเวยยกาน ภิกขุณ อนุปาทาย อาสเวหิ จิตตานี
 วิมุจ จิสฺสูติ. ตติย.

สววัตถิย วิหริติ. อนมตคโคย ภิกขเว สัสสโร, ะเปย น โส
 ภิกขเว สัตโต สุลภุโป, โย น มาตา ภุตปฺพโพ อิมินา ที่เขน
 อัทธนา: ต กิสสิ เหตุ? อนมตคโคย ภิกขเว สัสสโร, ะเปย อล
 วิมุจ จิตันตี. จตฺตถ.

สวัตถิย วิหริ. อนมตต์โคโย ภิกขเว สัสสาโร, ๗เปฯ น โส
ภิกขเว สัตโต สุลลกุโป, โย น บัตา กุตปัพพะโป ๗เปฯ บัณณัม.
(สัพเพสฺส เอว เปยฺยาโล).

สวัตถิย วิหริ. น โส ภิกขเว สัตโต สุลลกุโป, โย น
ภาดา กุตปัพพะโป ๗เปฯ ฉัญฺจ.

สวัตถิย วิหริ. น โส ภิกขเว สัตโต สุลลกุโป, โย น
ภคินี กุตปัพพะโป ๗เปฯ สัตตม.

สวัตถิย วิหริ. ๗เปฯ โย น ปุตโต กุตปัพพะโป ๗เปฯ ฉัญฺจัม.

สวัตถิย วิหริ. อนมตต์โคโย ภิกขเว สัสสาโร, ปัพพทา โภฏฺฐิ
น บัณณายติ อวิชชานีวรณานํ สัตตทานํ ตณฺหาสัลลโยชนานํ สันธาวตํ
สัสสรตํ. น โส ภิกขเว สัตโต สุลลกุโป, โย น อิตา กุตปัพพะโป
อิมินา ที่เขน อัทธุนา: ตํ กิเลสํ เหตุ? อนมตต์โคโย ภิกขเว
สัสสาโร, ปัพพทา โภฏฺฐิ น บัณณายติ อวิชชานีวรณานํ สัตตทานํ
ตณฺหาสัลลโยชนานํ สันธาวตํ สัสสรตํ. เอวํ ที่ขรตตํ โว ภิกขเว
ทุกขํ บัจจนฺนุตํ ติปปี บัจจนฺนุตํ พยฺยสนํ บัจจนฺนุตํ กฏฺฐี วัฑฒิตา.
ยาววณฺจิตํ ภิกขเว อลเมว สัพพะลัฆาเรสุ นิพฺพินฺทิตุ, อลํ วิรัชชิตุ,
อลํ วิมุจฺจิตุนฺติ. นวม.

เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ ศิขฺฉณฺกุญฺเฐ บัพพะเต. ตตฺตร
โฆ ภควา ภิกขุ อามันเตสิ “ภิกขโวติ. “ภทฺถเตติ เต ภิกขุ ภควโต
บัจจิสฺสโลสุ. ภควา เอตทโวจ “อนมตต์โคโย ภิกขเว สัสสาโร,
ปัพพทา โภฏฺฐิ น บัณณายติ อวิชชานีวรณานํ สัตตทานํ ตณฺหาสัลลโยชนานํ
สันธาวตํ สัสสรตํ.

กุตปัพพะโป ภิกขเว อิมัสส เวปุลลิสฺส บัพพตัสส “ปาจันวลิตเวว
สมันณวา อุตฺปาที. เตน โฆ ปน ภิกขเว สมเยน มนุสฺสานํ

“ติวราเตว สัมภโว อุตปาติ. ติวรานํ ภิกขเว มนุสฺसानํ จัตตาฬิวสฺส-
 สหัสฺसानิ อายุสฺสํมานํ อโหสิ. ติวรา ภิกขเว มนุสฺสา ปาจีนวสฺส
 บัพฺพตํ จตุเหเน อโรรหฺนํติ, จตุเหเน โอรหฺนํติ. เตเน โข ปน ภิกขเว
 สมเยเน กกุสฺสํโธ ภควา อรหํ สัมมาสัมพุทฺธโธ โลเก อุตฺตมํโน
 โหติ. กกุสฺสํธัสฺส ภิกขเว ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทฺธัสฺส วิรูถฺลวํชฺวํนํนาม
 ลาวกยฺคํ อโหสิ ชฺชคํ ภทฺทยฺคํ. บัถฺลล ภิกขเว ลสา เจวมัสฺส
 บัพฺพตัสฺส สัมภโว อํนฺตรหิตา, เต จ มนุสฺสา กาลกตา, โส จ
 ภควา ปรีนํพุโต. เอวํ อนิจฺจา ภิกขเว ลํขารว. เอวํ อทฺธรา
 ภิกขเว ลํขารว. เอวํ อนัสฺสาสิกา ภิกขเว ลํขารว. ยาววํจิทํ
 ภิกขเว อถเมว ลัพฺพลํขารเสถ นีฬินํทิตฺตํ, อถ วิรัชฺชิตฺตํ, อถ วิมุจฺจิตฺตํ.

ภุตฺตปฺพทํ ภิกขเว อิมัสฺส เวปุลลัสฺส บัพฺพตัสฺส “วังกโตเตว
 สัมภโว อุตปาติ. เตเน โข ปน ภิกขเว สมเยเน มนุสฺसानํ
 “โรหิตัสฺสตาเตว สัมภโว อุตปาติ. โรหิตัสฺसानํ ภิกขเว มนุสฺसानํ
 ติสวสฺสสหฺสฺसानิ อายุสฺสํมานํ อโหสิ. โรหิตัสฺสา ภิกขเว มนุสฺสา
 วังกตํ บัพฺพตํ ตึเหเน อโรรหฺนํติ, ตึเหเน โอรหฺนํติ. เตเน โข
 ปน ภิกขเว สมเยเน โกนาคมโน ภควา อรหํ สัมมาสัมพุทฺธโธ
 โลเก อุตฺตมํโน โหติ. โกนาคมนัสฺส ภิกขเว ภควโต อรหโต
 สัมมาสัมพุทฺธัสฺส ภิกขเว นาม ลาวกยฺคํ อโหสิ ชฺชคํ ภทฺทยฺคํ.
 บัถฺลล ภิกขเว ลสา เจวมัสฺส บัพฺพตัสฺส สัมภโว อํนฺตรหิตา, เต
 จ มนุสฺสา กาลกตา, โส จ ภควา ปรีนํพุโต. เอวํ อนิจฺจา
 ภิกขเว ลํขารว. ๗ เปฯ อถ วิมุจฺจิตฺตํ.

ภุตฺตปฺพทํ ภิกขเว อิมัสฺส เวปุลลัสฺส บัพฺพตัสฺส “สุบฺบโสเตว
 สัมภโว อุตปาติ. เตเน โข ปน ภิกขเว สมเยเน มนุสฺसानํ
 “สุบฺบิยาเตว สัมภโว อุตปาติ. สิบฺบิยานํ ภิกขเว มนุสฺसानํ

วิสตีวัสสหัสสันนิ อายุปฺปมาณิ อโหสิ. สุปฺบิยา ภิกฺขเว มนุสฺสา
 สุปฺบัสสึ บัพฺพตฺตํ ทวีเหน อาโรหณฺติ, ทวีเหน โอโรหณฺติ. เตน โข ปน
 ภิกฺขเว สมเยน กัสสโป ภควา อรหํ สัมมาสัมพุทฺโธ โลก
 อูปฺบันโน โหติ. กัสสบัลลํ ภิกฺขเว ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทฺธัสสึ
 ติสฺสการทวาชํ นาม สวากยคํ อโหสิ อคฺคํ ภทฺทยคํ. บัลลํ
 ภิกฺขเว สา เจวมัลลํ บัพฺพตฺตัสสึ สัมภวฺวา อเนตรหิตา, เต จ มนุสฺสา
 กาลกตา, โส จ ภควา ปรีณิพฺพุโต. เอวํ อนิจฺจา ภิกฺขเว สํขารา.
 เอวํ อทฺธฺวา ภิกฺขเว สํขารา. เอวํ ฆเปยฺว อลฺลํ วิมุจฺจิตฺตุ.

เอตฺรหิ โข ปน ภิกฺขเว อิมัสสึ เวปุลฺลัสสึ บัพฺพตฺตัสสึ
 “เวปุลฺโลเดเตว สัมภวฺวา อุตฺปาติ. เอตฺรหิ โข ปน ภิกฺขเว อิมสึ
 มนุสฺसानํ “มาตฺธกาเตว สัมภวฺวา อุตฺปาติ. มาตฺธกานํ ภิกฺขเว
 มนุสฺसानํ อูปฺปกํ อายุปฺปมาณํ ปรีตฺตํ ลหุคํ, โย จิรํ ชีวติ โส
 วิสตีวัสสึ อูปฺปิ วา ภียํโย วา. มาตฺธกา ภิกฺขเว มนุสฺสา เวปุลฺลํ
 บัพฺพตฺตํ มหุตฺเตเนว อาโรหณฺติ, มหุตฺเตเน โอโรหณฺติ. เอตฺรหิ โข
 ปนายํ ภิกฺขเว อรหํ สัมมาสัมพุทฺโธ โลก อูปฺบันโน. มัยหิ โข
 ปน ภิกฺขเว สาริปฺตโตมคคัลลํ นาม สวากยคํ อคฺคํ ภทฺทยคํ. ภวิสฺสติ
 ภิกฺขเว โส สมโย, ยา อัยวํเจวมัลลํ บัพฺพตฺตัสสึ สัมภวฺวา อเนตรายิสฺสติ,
 อิมํ จ มนุสฺสา กาลํ ภวิสฺสณฺติ, อหฺลํจ ปรีณิพฺพายิสฺสามิ. เอวํ
 อนิจฺจา ภิกฺขเว สํขารา. เอวํ อทฺธฺวา ภิกฺขเว สํขารา. เอวํ
 อนัสฺสาเสกา ภิกฺขเว สํขารา. ยาวํวํจิทํ ภิกฺขเว อลฺลเมว สัพฺพคฺขาเรสุ
 นิพฺพินฺทิตฺตุ, อลฺลํ วิรัชฺชิตฺตุ, อลฺลํ วิมุจฺจิตฺตณฺติ, อิทฺมโวจ ภควา; อิทํ
 วิตฺวาน ลุคโต, อถาปรี เอตฺทโวจ สัตถา

“ปาจันวโส ติวรานํ โรหิตัสสํวานงฺกโต,
 สุปฺบิยานํ สุปฺบัสสึ มาตฺธกานํภจํ เวปุลฺโล.

ลุตตันตปิฎก ลุตตันติกาย.

อนิจจา วต ลัฆาธา อุกุปาทวยธัมมิโน,
อุปัชชชิตวา นิรุชฌนัตติ เตสํ วุปลโม ลุโขติ. ทสม.

ทติโย วัคโค.

ตัสส อุกุทานิ

ทคคตํ ลุชิตตบเจว ตัสมาตา บิเตน จ
ภาตา ภคินี ปตโต จ สิตา เวปลลลปัพพต.

อนมตคคลุตตํ ตติย.

๔. — กัลลปเปลี่ยตัด.

สวรรค์ณิ วิหริ. ตัตรี โข. สันตญฺจาย ภิกขเว กัลลโป
 อิตริตเรน จิวเรน อิตริตริจิวรสันตญฺจยา จ วัณฺณวาทิ, น จ
 จิวเรตฺต อเนสนิ อัมปฏฺฐุเป อามัชชติ, อลัทธา จ จิวริ น ปริตฺตัสสติ,
 ลัทธา จ จิวริ อคฺคโต อมฺจุฉิตโต อนัชฌามันโน อาทินวทสฺสลาวิ
 นิสฺสรณบฺบโล ปริภุญชติ. สันตญฺจาย ภิกขเว กัลลโป อิตริตเรน
 บิณฑปาดเนน อิตริตริบิณฑปาดสันตญฺจยา จ วัณฺณวาทิ, น จ
 บิณฑปาดเหตุ อเนสนิ อัมปฏฺฐุเป อามัชชติ, อลัทธา จ บิณฑปาด
 น ปริตฺตัสสติ, ลัทธา จ บิณฑปาดํ อคฺคโต อมฺจุฉิตโต อนัชฌามันโน
 อาทินวทสฺสลาวิ นิสฺสรณบฺบโล ปริภุญชติ. สันตญฺจาย ภิกขเว
 กัลลโป อิตริตเรน เสนาสเนน อิตริตริเสนาสนสันตญฺจยา จ วัณฺณวาทิ,
 น จ เสนาสนเหตุ อเนสนิ อัมปฏฺฐุเป อามัชชติ. อลัทธา จ
 เสนาสนํ น ปริตฺตัสสติ, ลัทธา จ เสนาสนํ อคฺคโต อมฺจุฉิตโต
 อนัชฌามันโน อาทินวทสฺสลาวิ นิสฺสรณบฺบโล ปริภุญชติ. สันตญฺจาย
 ภิกขเว กัลลโป อิตริตเรน คิลานบัจจยเกลลชฺชปริกขารเนน อิตริตริ-
 คิลานบัจจยเกลลชฺชปริกขารสันตญฺจยา จ วัณฺณวาทิ, น จ คิลาน-
 บัจจยเกลลชฺชปริกขารเหตุ อเนสนิ อัมปฏฺฐุเป อามัชชติ, อลัทธา จ
 คิลานบัจจยเกลลชฺชปริกขารํ น ปริตฺตัสสติ, ลัทธา จ คิลานบัจจย-
 เกลลชฺชปริกขารํ อคฺคโต อมฺจุฉิตโต อนัชฌามันโน อาทินวทสฺสลาวิ
 นิสฺสรณบฺบโล ปริภุญชติ.

ตัสมา ติท ภิกขเว เอว ลิกขิตัพพํ “สันตญฺจา ภวิสฺสาม อิตริตเรน
 จิวเรน อิตริตริจิวรสันตญฺจยา จ วัณฺณวาทิโน, น จ จิวเรตฺต อเนสนิ
 อัมปฏฺฐุเป อามัชชติสฺสาม, อลัทธา จ จิวริ น ปริตฺตัสสติสฺสาม,

ลัทธา จ จิวรี อคธิตา อมัจฉิตา อมัจฉาบันณา อาทีนวัตถัสสาวิโน
 นิสัสสรณบับบวา ปริกฤษชิลัสสาม ฯ เปฯ (เอวิ ลัพพิ กาดัพพิ).
 สันตฎฐจา ภวีสสาม อิตริตเรน บันนทปาเตน ฯ เปฯ สันตฎฐจา
 ภวีสสาม อิตริตเรน เสยาสเนน ฯ เปฯ สันตฎฐจา ภวีสสาม
 อิตริตเรน คิลานบัจจยเกลัซชปรีกขาเรน อิตริตริคิลานบัจจยเกลัซช-
 ปริกขารสันตฎฐจिया จ วัณณวาทีโน, น จ คิลานบัจจยเกลัซช-
 ปริกขารเหตุ อนเสน อัมปิฎฐรูป อามัจฉิลัสสาม, อลัทธา จ คิลาน-
 บัจจยเกลัซชปรีกขาริ น ปริตลิลัสสาม, ลัทธา จ คิลานบัจจย-
 เกลัซชปรีกขาริ อคธิตา อมัจฉิตา อมัจฉาบันณา อาทีนวัตถัสสาวิโน
 นิสัสสรณบับบวา ปริกฤษชิลัสสามาติ. เอวิปที โว ภิกขเว ลิกขิตัพพิ.
 กัสสเปเน วา หิ โว ภิกขเว โวทิสสามิ, โย วา ปนัสส
 กัสสปาทีไธ, โวทิตเทหิ จ ปน โว ตถตตาย ปฏิบัจชิตัพพันติ. ปจมี.

เอวมิเม สุต. เอกัง สมยํ อายัสมา จ มหากัสสโป อายัสมา
 จ สาริปตโต พารานลยํ วิหรันติ อธิปตเน มิตทาเย. อถ โข
 อายัสมา สาริปตโต สายน्हสมยํ ปฏิลลลลามา วุจฺจโต เยนายัสมา
 มหากัสสโป เตนปลังกมิ; อุปปลังกมิตวา อายัสมา มหากัสสเปเน
 สัทธ สัมโมหิ, สัมโมहनียํ กถํ สารานียํ วิตสาเรตวา เอกมณัต
 นิสิต. เอกมณัต นิสินโน โข อายัสมา สาริปตโต อายัสมณัต
 มหากัสสปี เอตทโวจ “ วุจฺจติ หิทํ อวฺุโล กัสสโป อนาคตาบี
 อนาคตาบี อภัพโพ สัมโพธาย อภัพโพ นิพพานาย อภัพโพ
 อนาคตรัสสิ โยคักเขมัสสิ อธิคมาย, อนาคตาบี จ โข อนาคตาบี
 ภัพโพ สัมโพธาย ภัพโพ นิพพานาย ภัพโพ อนาคตรัสสิ
 โยคักเขมัสสิ อธิคมาย: กิตฺตาวตา น โข อวฺุโล อนาคตาบี
 โหติ อนาคตาบี อภัพโพ สัมโพธาย อภัพโพ นิพพานาย อภัพโพ

อนัตตวัธัส โยคักเขมัสส อธิคมาย ? กิตตาวตา ข บ่นาวุโส ชาตาบ
 โหติ โอตตบปี ภัทไฟ สัมโหธาย ภัทไฟ นิพพณาย ภัทไฟ
 อนัตตวัธัส โยคักเขมัสส อธิคมายติ. อิวาสุโส ภิกขุ “อนุปันณา
 เม ปาปกกา อกฺขลลา อัมมา อุนุปัชชมานา อนัตตถาย สวัตเตยฺยุนตี
 น ชาตบปี กโรติ, “อนุปันณา เม ปาปกกา อกฺขลลา อัมมา
 อุนุปัชชมานา อนัตตถาย สวัตเตยฺยุนตี น ชาตบปี กโรติ, “อนุปันณา
 เม กฺขลลา อัมมา อุนุปัชชมานา อนัตตถาย สวัตเตยฺยุนตี น
 ชาตบปี กโรติ, “อนุปันณา เม กฺขลลา อัมมา นิรุชฌมานา อนัตตถาย
 สวัตเตยฺยุนตี น ชาตบปี กโรติ. เอว โข อวาโส อนาตาบ โหติ.
 กถญจาวุโส อโนตตบปี โหติ ? อิวาสุโส ภิกขุ “อนุปันณา เม
 ปาปกกา อกฺขลลา อัมมา อุนุปัชชมานา อนัตตถาย สวัตเตยฺยุนตี น
 โอตตบปีติ, “อนุปันณา เม ปาปกกา อกฺขลลา อัมมา อุนุปัชชมานา
 อนัตตถาย สวัตเตยฺยุนตี น โอตตบปีติ, “อนุปันณา เม กฺขลลา
 อัมมา อุนุปัชชมานา อนัตตถาย สวัตเตยฺยุนตี น โอตตบปีติ,
 “อนุปันณา เม กฺขลลา อัมมา นิรุชฌมานา อนัตตถาย สวัตเตยฺยุนตี
 น โอตตบปีติ. เอว โข อวาโส อโนตตบปี โหติ. เอว โข อวาโส
 อนาตาบ อโนตตบปี อภัทไฟ สัมโหธาย อภัทไฟ นิพพณาย
 อภัทไฟ อนัตตวัธัส โยคักเขมัสส อธิคมาย.

กถญจาวุโส ชาตาบ โหติ ? อิวาสุโส ภิกขุ “อนุปันณา เม
 ปาปกกา อกฺขลลา อัมมา อุนุปัชชมานา อนัตตถาย สวัตเตยฺยุนตี
 ชาตบปี กโรติ, “อนุปันณา เม ปาปกกา อกฺขลลา อัมมา อุนุปัชชมานา
 อนัตตถาย สวัตเตยฺยุนตี ชาตบปี กโรติ, “อนุปันณา เม กฺขลลา
 อัมมา อุนุปัชชมานา อนัตตถาย สวัตเตยฺยุนตี ชาตบปี กโรติ,

“อุบับนี่นา เม กุลลา รัมมา นิรุชฌมานา อนัตตาย ลัวัตเตยฺยุนฺตี
 อาตบับปี กโรติ. เอว โข อาวุโส อาตบับปี โหติ. กถึญฺจาวุโส
 โอตตบับปี โหติ? อิวาวุโส ภิกขุ “อนบับนี่นา เม ปาปกา อกุลลา
 รัมมา คุบับชฌมานา อนัตตาย ลัวัตเตยฺยุนฺตี โอตตบับปี, “อุบับนี่นา
 เม ปาปกา อกุลลา รัมมา อับบหิยมานา อนัตตาย ลัวัตเตยฺยุนฺตี
 โอตตบับปี, “อนบับนี่นา เม กุลลา รัมมา อนบับชฌมานา
 อนัตตาย ลัวัตเตยฺยุนฺตี โอตตบับปี, “อุบับนี่นา เม กุลลา รัมมา
 นิรุชฌมานา อนัตตาย ลัวัตเตยฺยุนฺตี โอตตบับปี. เอว โข อาวุโส
 โอตตบับปี โหติ. เอว โข อาวุโส อาตบับปี โอตตบับปี ภัทฺโธ
 ลัมโพธาย ภัทฺโธ นิตฺถานาย ภัทฺโธ อนุตฺตรัสส โยคักเขมัสส
 ขณฺณิมาชาติ. ทุตฺติย.

‘ลัวัตถิย วิหริ. ตตฺถ โข. จันฺตูปมา ภิกขเว กุลานิ
 อุปปลงฺกมถ อุปปลงฺกเสว กายํ อุปปลงฺกสฺส จิตฺตํ นิจฺจนวกา กุเลสุ
 อับบคฺคัฬา. เสยฺยถาปปี ภิกขเว ปุริโส ชฺชตฺถาปนี วา โอลเณยฺย
 มัททพทวิลลิม วา นทิวทคฺคํ วา อุปปลงฺกเสว กายํ อุปปลงฺกสฺส จิตฺตํ.
 เอวเมว โข ภิกขเว จันฺตูปมา กุลานิ อุปปลงฺกมถ อุปปลงฺกเสว กายํ
 อุปปลงฺกสฺส จิตฺตํ นิจฺจนวกา กุเลสุ อับบคฺคัฬา. กัสสไป ภิกขเว
 จันฺตูปโม กุลานิ อุปปลงฺกมถ อุปปลงฺกเสว กายํ อุปปลงฺกสฺส จิตฺตํ
 นิจฺจนวโก กุเลสุ อับบคฺคัฬา. ตํ กิ มัจฉนถ ภิกขเว? กถึญฺจไป
 ภิกขุ อรหติ กุลานิ อุปปลงฺกมถนฺตี. ภควมฺมุจกา โน ภาณเต รัมมา
 ภควเนตฺติกา ภควปฏิสรณา, ลากุ วต ภาณเต ภควนฺตี เอว
 ปฏิภาตฺตํ เขตฺตัสส ภาตฺตัสส ชตฺโถ, ภควโต สุตฺวา ภิกขุ
 ภาเรตฺตนฺตี. อถ โข ภควา อากาเส ปาณิ จาเลสิ “เสยฺยถาปปี
 ภิกขเว อยํ อากาเส ปาณิ น ตัชฺชติ น คัยฺหติ น ทัชฺชติ;

เอวเมว โข ภิกษเว ยัสสิ กัสสิจิ ภิกษุโน กลานิ อุปสังกมโต
 กุเลสุ จิตติ น สัสซติ น คัยหิติ น พัสสมติ “ถณันตุ ตาภกามา,
 ปุญญกามา กโรนัตถุ ปน ปุญญานนตี. ยถาสกน ลาภน อัตตมโน
 โหติ สุมโน, เอว ปเรสสิ ลาภน อัตตมโน โหติ สุมโน. เขอรูโป
 โข ภิกษเว ภิกษุ อรหติ กลานิ อุปสังกมโต. กัสสิปลัสสิ ภิกษเว
 กลานิ อุปสังกมโต กุเลสุ จิตติ น สัสซติ น คัยหิติ น พัสสมติ “ถณันตุ
 ตาภกามา, ปุญญกามา กโรนัตถุ ปน ปุญญานนตี. ยถาสกน ลาภน
 อัตตมโน โหติ สุมโน, เอว ปเรสสิ ลาภน อัตตมโน โหติ สุมโน.

ต กิ มัจฉนถ ภิกษเว? กถุปลัสสิ ภิกษุโน อปริสัทธา อัมมเทสนา
 โหติ' กถุปลัสสิ ภิกษุโน ปริสัทธา อัมมเทสนา โหเตติ. ภคว-
 มุคตา โน ภันเต อัมมา ภควันเตตทา ภควปฏิสธนา, สาธู วต ภันเต
 ภควันตึ เอว ปฏิภาตุ เอตัสสิ ภาสิตัสสิ อตโต, ภควโต สุตวา ภิกษุ
 ธาเรตัสสิมัตติ. เตเนหิ ภิกษเว สุนนถ สาธุกิ มนสิกโรถ, ภาสิตัสสามตี.
 “เอว ภันเตติ โข เต ภิกษุ ภควโต บัจจัสสิโสสุ. ภควา
 เอตทโวจ “โย หิ โภจิ ภิกษเว ภิกษุ เอวจิตโต ปเรสสิ อัมมิ
 เทเสติ “อโห วต เม อัมมิ สุนเนยฺยุ; สุตวา จ ปน อัมมิ
 ปลัสสิเชยฺยุ, ปลัสสิเนว เม ปลัสสิเนวการิ กเรยฺยุเมติ. เขอรูปลัสสิ โข
 ภิกษเว ภิกษุโน อปริสัทธา อัมมเทสนา โหติ. โย จ โข ภิกษเว
 ภิกษุ เอวจิตโต ปเรสสิ อัมมิ เทเสติ “สวักขาโต ภควตา อัมโม
 สันนิฏฺฐสิโก อกาลสิโก เขหิปลัสสิโก โขปนยโก บัจจัตติ เวทิจฺฉิโน
 วิจรุหิตี, อโห วต เม อัมมิ สุนเนยฺยุ; สุตวา จ ปน อัมมิ
 อาชาเนยฺยุ; อาชานตฺวา จ ปน ตถตฺตตาย ปฏิบัสสิเชยฺยุเมติ, อติ
 อัมมิสุมมัตติ ปฏิจิจ ปเรสสิ อัมมิ เทเสติ, การุญญปฏิจิจ ปเรสสิ
 อัมมิ เทเสติ, อมฺหยปฏิจิจ ปเรสสิ อัมมิ เทเสติ, อมฺกัมปิ

อุปาทาย ปเรสั ธัมมิ เทเสติ. เอรุบัลล โข ภิกขเว ภิกขุโน
 ปริสุทธาน ธัมมเทสนา โหติ. กัสสไป ภิกขเว เหวจิตโต ปเรสั ธัมมิ
 เทเสติ " ลีวักขาโต ภควตา ธัมโม สันตัญญิจโก อกาลโก เอหิบัลลโก
 โอบนโยโก บัจจัตต เวทิตัพโพ วิฉนุเตติ, อโห วต เม ธัมมิ
 ศุณเณยฺหิ; สควา จ ปน ธัมมิ อาชาเนยฺหิ; อาชานิตฺวา จ ปน
 ตถัตตาย ปฏิบชฺชเณยฺหณติ, อติ ธัมมสธัมมเต ปฏิจํ ปเรสั ธัมมิ
 เทเสติ, การุณฺว ปฏิจํ ปเรสั ธัมมิ เทเสติ, อนุทฺถุ ปฏิจํ
 ปเรสั ธัมมิ เทเสติ, อนุกัมเป อุปาทาย ปเรสั ธัมมิ เทเสติ. กัสสเป
 วา ทีโว ภิกขเว โวทิสฺสามิ, โย วา ปนัสส กัสสปาทีโธ,
 โวทิตฺเตหิ จ ปน โว ตถัตตาย ปฏิบชฺชิตัพพณฺติ. ตติยํ.

สารัตถิยํ วิหริติ. ตํ กิ มลฺลนถ ภิกขเว ? กถุไป ภิกขุ อรหติ
 กุรูปโก โหตุ ? กถุไป ภิกขุ น อรหติ กุรูปโก โหตุณฺติ. ภควมุลกา
 โน ภันเต ธัมมา ฯ เปฯ ภควา เขตทโวจ " โย ที โภจิ ภิกขเว
 ภิกขุ เหวจิตโต กุลานิ อุปสังกมตี " เทนฺตุ เหว เม มา นาทฺสุ,
 ททกฺกจฺเวว เม เทนฺตุ มา โภกํ, ปณฺตึวฺเวว เม เทนฺตุ ท
 กฺขํ, สิวณฺเวว เม เทนฺตุ มา ทนฺธํ, สักกจฺจฺเวว เม เทนฺตุ
 มา อลฺกกจฺจฺนฺติ. ตัสส เจ ภิกขเว ภิกขุโน เหวจิตตัสส กุลานิ
 อุปสังกมโต น เทนฺติ, เตน ภิกขุ สันตียติ, โส ตโตนิทานํ ทกฺขํ
 โทมณฺตัสส ปฏิสฺเวทยติ; โภกํ เทนฺติ โน พทกํ, ฯ เปฯ ลุขํ เทนฺติ
 โน ปณฺตึ, ทนฺธํ เทนฺติ โน สิวณฺ, เตน ภิกขุ สันตียติ, โส
 ตโตนิทานํ ทกฺขํ โทมณฺตัสส ปฏิสฺเวทยติ; อลฺกกจฺจํ เทนฺติ โน สักกจฺจํ,
 เตน ภิกขุ สันตียติ, โส ตโตนิทานํ ทกฺขํ โทมณฺตัสส ปฏิสฺเวทยติ.
 เอรุไป โข ภิกขเว ภิกขุ น อรหติ กุรูปโก โหตุ.

โย จ โข ภิกขเว ภิกขุ เหวจิตโต กุลานิ อุปสังกมตี " ต

กุตเตตถ ลัฟภา ปุรุกเลตุ เทนตุ เยว เม มา นาทัส, ทหักฉเว
 เม เทนตุ มา โลก, ปณัตถเวว เม เทนตุ มา ลุข, ลัษณเวว
 เม เทนตุ มา ทันธ, ลักกัจฉเวว เม เทนตุ มา อลลักกัจฉนตี.
 ตัสส เจ ภิกขเว ภิกขโน เอวจิตตัสส กลานี อุปสังกมโต น เทนตี,
 เตน ภิกขุ น สันนียตี, โส น ตโตนิทานํ ทุกขํ โทมณัสส
 ปฏิสเวทยตี; โลกํ เทนตี โน ทหัก, เตน ภิกขุ น สันนียตี,
 โส น ตโตนิทานํ ทุกขํ โทมณัสส ปฏิสเวทยตี; ลุขํ เทนตี โน
 ปณัตถ. ทันธ เทนตี โน ลัษณ, เตน ภิกขุ น สันนียตี, โส น
 ตโตนิทานํ ทุกขํ โทมณัสส ปฏิสเวทยตี; อลลักกัจฉ เทนตี โน ลักกัจฉ,
 เตน ภิกขุ น สันนียตี, โส น ตโตนิทานํ ทุกขํ โทมณัสส
 ปฏิสเวทยตี. เอวรูป โข ภิกขเว ภิกขุ อหตี กุรูปโก โหตุ.

กัศัลโป ภิกขเว เอวจิตโต กลานี อุปสังกมตี “ตํ กุตเตตถ ลัฟภา
 ปุรุกเลตุ เทนตุ เยว เม มา นาทัส, ทหักฉเวว เม เทนตุ มา
 โลก, อเปย น เทนตี, เตน กัศัลโป น สันนียตี, โส น ตโตนิทานํ
 ทุกขํ โทมณัสส ปฏิสเวทยตี; โลกํ เทนตี โน ทหัก, เตน กัศัลโป
 น สันนียตี, โส น ตโตนิทานํ ทุกขํ โทมณัสส ปฏิสเวทยตี; ลุขํ
 เทนตี โน ปณัตถ, เตน กัศัลโป น สันนียตี, โส น ตโตนิทานํ
 ทุกขํ โทมณัสส ปฏิสเวทยตี; ทันธ เทนตี โน ลัษณ, เตน กัศัลโป
 น สันนียตี, โส น ตโตนิทานํ ทุกขํ โทมณัสส ปฏิสเวทยตี;
 อลลักกัจฉ เทนตี โน ลักกัจฉ, เตน กัศัลโป น สันนียตี, โส
 น ตโตนิทานํ ทุกขํ โทมณัสส ปฏิสเวทยตี. กัศัลเปเน วา ที โว
 ภิกขเว โอวทิสสามิ, โย วา ปณัสส กัศัลปาทีโส, โอวทีเตหิ จ
 ปเน โว ตถัตตาย ปฏิบัจฉิตัพพันตี. จตุตถ.

เขวันเม สตุ. เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหโรตี เวฬุเน

ฯ เปฯ อต โข อายัสสัมมา มหากัสสป โยเน ภควา เตนปลังกมิ;
 อปลังกมิตวา ภควันตํ อภิวาเทตวา เอกมันตํ นิสสิท. เอกมันตํ
 นิสสินฺ โข อายัสสัมมิตํ มหากัสสป ภควา เอตทโวจ “จิรมโณสิทามิ ตว
 กัสสป, ครุทานิ จ เต อิมานิ สาณานิ ปัสสูกานิ นิพพสณานิ,
 ตัสมา ติทํ ตวํ กัสสป คหปตานิ เจว จีวรานิ ธาเรหิ นิมันตณานิ จ
 ภูณฺชาหิ มม สันตึเก วิหราหิติ. อหํ โข ภันเต ที่ขรตตํ ชารัลลวิก
 เจว ชารัลลวิกตตัสส จ วัณฺณวาที, ปันฺทปาติโก เจว ปันฺทปาติกตตัสส จ
 วัณฺณวาที, ปัสสูกุสิโก เจว ปัสสูกุสิกตตัสส จ วัณฺณวาที, เตจิวริโก เจว
 เตจิวริกตตัสส จ วัณฺณวาที, อปัปฺปจฺโฆ เจว อปัปฺปจฺฆตตาย จ
 วัณฺณวาที, สันตฺตฺฐุโจ เจว สันตฺตฺฐุจฺฉิยา จ วัณฺณวาที, ปววิตฺโต
 เจว ปวเวกัสส จ วัณฺณวาที, อลลฺลฺก
 วัณฺณวาที, ชารัลลวริโย เจว วิริยารัมภัสส จ วัณฺณวาทีติ.

กิมฺปนํ ตวํ กัสสป อตฺถวเล สัมปัสสฺมาโน ที่ขรตตํ ชารัลลวิก
 เจว ชารัลลวิกตตัสส จ วัณฺณวาที. (เหว เปยฺยาโ). ปันฺทปาติโก
 เจว. ปัสสูกุสิโก เจว. - เตจิวริโก เจว. - อปัปฺปจฺโฆ เจว. สันตฺตฺฐุโจ
 เจว. ปววิตฺโต เจว. อลลฺลฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
 จ วัณฺณวาทีติ. เทวํ ชวาหํ ภันเต อตฺถวเล สัมปัสสฺมาโน
 ที่ขรตตํ ชารัลลวิก เจว ชารัลลวิกตตัสส จ วัณฺณวาที, ฯ เปฯ
 ปันฺทปาติโก เจว. ปัสสูกุสิโก เจว. เตจิวริโก เจว. อปัปฺปจฺโฆ
 เจว. สันตฺตฺฐุโจ เจว. ปววิตฺโต เจว. อลลฺลฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
 เจว วิริยารัมภัสส จ วัณฺณวาที: อตฺตโน จ ทฺฐุจฺจิมฺมสฺสชวหาร
 สัมปัสสฺมาโน ปจฺจิมฺมจฺจ ชนตํ อนกมฺปมาโน “อปัเปว นาม
 ปจฺจิมมา ชนตา ทฺฐุจฺจานุคฺติ อามชฺชเชยฺย “เย กิร เต อเหตุ
 พุทฺธานพฺพุทฺสลาวกา, เต ที่ขรตตํ ชารัลลวิก เจว อเหตุ

อารัณณิกัตตัสส จ วัณณวาทีโน, ๗ เปฯ ปันทปาติกา เจว อเหตุ.
 ปัสสูลิกา เจว อเหตุ. เตจวีริกา เจว อเหตุ. อัมปิัจฉา เจว
 อเหตุ. สันตัญญา เจว อเหตุ. ปวีวัตตา เจว อเหตุ. อัสสังญา
 เจว อเหตุ. อารัทธวีริยา เจว อเหตุ. วิยารัมภัสส จ วัณณวาทีโนติ:
 เต ตถตตตาย ปฏิบชชัสสันติ, เตสันตัง ภวีสัสติ ที่ชรัตตัง หิตาย
 สุขายาติ. อิม โข อหัง กัมมเต เทว อตถาวเส สัมปัสสมาโน
 ที่ชรัตตัง อารัณณิกโก เจว อารัณณิกัตตัสส จ วัณณวาที, ปันทปาติโก
 เจว. ปัสสูลิกโก เจว. เตจวีริโก เจว. อัมปิัจฉโน เจว. สันตัญโญ
 เจว. ปวีวัตโต เจว. อัสสังโย เจว. อารัทธวีริโย เจว. วิยารัมภัสส จ
 วัณณวาทีติ. สาธุ สาธุ กัสสป, พหุชนหิตาย กิร ต्वัง กัสสป
 ปฏิบันโน เหตุณสุขาย โสถานกัมปาย อตถาย หิตาย สุขาย
 เทวมณัสสานัง, ตัสมา ติห ต्वัง กัสสป สาณานิ เจว ปัสสูลานิ
 อารเหติ นีพพเสณานิ, ปันทาย จราหิ, อรัณเภา วิหราหิตี. บังงม.

ราชคเห วิหริตี เวทีวเน. ธถ โข อายัสสัมมา มหากัสสปโย เยน
 มคชา เตนุปลังกมิ; อุปปเวกมิตวา ภควันตัง อภิวาเทตวา เอกมัตตัง
 นิสสิตี. เอกมัตตัง นิสินัน โข อายัสสัมมัตตัง มหากัสสปโย ภควา เอตทโวจ
 “โฆวท กัสสป ภิกขุ, กโรหิ กัสสป ภิกขุณัง อัมมิม กถัง, อหัง วา
 กัสสป ภิกขุ โฆวเทยยัง ต्वัง วา, อหัง วา ภิกขุณัง อัมมิม กถัง กเรยยัง ต्वัง วาติ.

ทนฺเตว โข กัมมเต ภควา เอตทหิ ภิกขุ โทวจัสสกรณเห
 มฺมเนเห สมนฺเนนาคตา อักขมา อัมปิัททัง ชนัตตาคาหิโน อนาลาสนิ.
 อิทาหัง กัมมเต อตทาสัง กัมมทังนัง นาม ภิกขุ อานันทัสส สัทธวัหารี
 อภิชิชชังนัง นาม ภิกขุ อมรุตัสส สัทธวัหารี อัมมิมมณังนัง สุตเตน
 อัมมิมมณังนังเต “เอหิ ภิกขุ, โภ พหุตัง ภาสัสสตี? โภ สันทธรตี
 ภาสัสสตี? โภ จิรตี ภาสัสสตี.

ขณ โข ภควา อังคตวิ ภิกขุ อามันเตติ "เอहि ตวั ภิกขุ,
 มม วจเนน ภันท์ลขัง ภิกขุ อามันท์ลล สัทธวัหาริ อากัชชิกขัง
 ภิกขุ อมรทลลล สัทธวัหาริ อามันเตติ "ลลลลล อายลัมมเต
 อามันเตตตี. "เอวั ภันเตติ โข โส ภิกขุ ภควโต ปฏิสลุตตีวา เยน
 เต ภิกขุ เตนปลังกมิ; อุปปลังกมิตวา เต ภิกขุ เขตทโวจ "ลลลลล
 อายลัมมเต อามันเตตตี. "เอวมาวุโสติ โข เต ภิกขุ ตลลล
 ภิกขุโน ปฏิสลุตตีวา เยน ภควา เตนปลังกมิมุ; อุปปลังกมิตวา
 ภควันตี อภวาเทตวา เอกมันตี นิลลิตล. เอกมันตี นิลลันเน โข เต
 ภิกขุ ภควา เขตทโวจ "ลลลลล กิร ตุมเหติ ภิกขเว อังคตวิอังค
 ลุตเตน อังจาวทล "เอहि ภิกขุ, โโก พหุตริ ภาสลลลลล? โโก
 ลุณทรวตริ ภาสลลลลล? โโก จิรวตริ ภาสลลลลล. เอวั ภันเตติ, กิณน
 เม ตุมเหติ ภิกขเว เอวั อัมมิ เทลลิต อากานาถ? เอวั ตุมเหติ
 ภิกขเว อังคตวิอังค ลุตเตน อังจาวทล "เอहि ภิกขุ, โโก
 พหุตริ ภาสลลลลล? โโก ลุณทรวตริ ภาสลลลลล? โโก จิรวตริ ภาสลลลลล.
 โน เทต ภันเต. โน เจ กิร เม ตุมเหติ ภิกขเว เอวั อัมมิ
 เทลลิต อากานาถ, ขณ กิลลจรหิ ตุมเหติ โมชปวิลา กิ ชานันตา
 กิ บลลลันตา เอวั ลลลลลลลลลล อัมมิวินเย บัพพะชิตา สมานา
 อังคตวิอังค ลุตเตน อังจาวทล "เอहि ภิกขุ, โโก พหุตริ ภาสลลลลล? โโก
 ลุณทรวตริ ภาสลลลลล? โโก จิรวตริ ภาสลลลลล.

ขณ โข เต ภิกขุ ภควโต ปาเทสุ ลิสสา นิปตตีวา ภควันตี
 เขตทโวจ "อังจโย โน ภันเต อังจมา ยถาพาลे ยถามุเพहि
 ยถากุสเส, เย มย เอวั ลลลลลลลลลล อัมมิวินเย บัพพะชิตา
 สมานา อังคตวิอังค ลุตเตน อังจาวทล "เอहि ภิกขุ, โโก
 พหุตริ ภาสลลลลล? โโก ลุณทรวตริ ภาสลลลลล? โโก จิรวตริ ภาสลลลลล.

เดลี โน ภันเด ภควา อัจฉัย อัจฉัยโต ปฏิคคัณหาตุ ขายตี
 ลัวรายาตี. ตัคชัย ตุเมหิ ภิกขเว อัจฉโย อัจฉมา ยถาพาเส
 ยถามูเพหิ ยถาอกุสเส, เย ตุเมหิ เอว ลัวากขาเต อัมมวินเย
 บัพพะชิตา สมานา อัมมมัมมว ลูเตน อัจฉาวทิตถ “เอหิ ภิกขุ,
 โก พหุตริ ภาสีสัสติ ? โก สันตทริ ภาสีสัสติ ? โก จิตรริ
 ภาสีสัสติ: ยโต จ โข ตุเมหิ ภิกขเว อัจฉัย อัจฉัยโต ทิล्ला
 ยถาอัมมิ ปฏิกโรถ, ตัง โว มย อัจฉัย ปฏิคคัณหาตุ, วุฑฒิ
 เหลลา ภิกขเว อริยัสสิ วินเย, โย อัจฉัย อัจฉัยโต ทิล्ला ยถาอัมมิ
 ปฏิกโรติ ขายตี จ ลัวริ ขามัชชัตติ. ฉัญจ.

ราชคเห วิหริ เวพิวเน. ขถ โข อายัสสิมา มหากัสสปิ เยน
 ภควา เตนปลังกมิ; (เปยยาโล). เอกมันต นีสันนัง โข อายัสสิมันต
 มหากัสสปิ ภควา เอตทโวจ “โธวท กัสสป ภิกขุ, กโรหิ กัสสป
 ภิกขุณิ อัมมิ กถ, อหัง วา กัสสป ภิกขุ โหเวหยัง ตัง วา, อหัง วา ภิกขุณิ
 อัมมิ กถ กเรยยัง ตัง วาติ.

ทพพา โข ภันเด ภควา เอตริหิ ภิกขุ โทวักัสสกรเจเนหิ
 อัมเมหิ สมนันนาคตา อักขมา อัมมัทถักขันตคคาหิโน อนนัสสนิ. ยัสสิ กัสสิจ
 ภันเด ลักธา นัตติ กุสเสตุ อัมเมตุ, หิริ นัตติ กุสเสตุ
 อัมเมตุ, โธตตัมม นัตติ กุสเสตุ อัมเมตุ, วิริย นัตติ กุสเสตุ
 อัมเมตุ, บัลลภา นัตติ กุสเสตุ อัมเมตุ; ตัสสิ ยา วัตติ วา
 ทิวโส วา อากัจฉติ: หานิ เยว ปาฏิกงขา กุสเสตุ อัมเมตุ,
 โน วุฑฒิ. เสยยานมิ ภันเด กาฬัมภังเข จันตัสสิ ยา วัตติ วา
 ทิวโส วา อากัจฉติ: หายเตว จ วันนเจเนน, หายติ มณัทเลน,
 หายติ อากาย, หายติ อารอปปริจนาเหเน. เขวเมว โข ภันเด

ย้ลล กัลลจ ลัถธา นัตถิ กุลลเสฏฐ ธัมมเมฏฐ, หิริ นัตถิ. โอตตบัพปี
 นัตถิ. วิริย นัตถิ. บัณณะ นัตถิ กุลลเสฏฐ ธัมมเมฏฐ, ตัลล ยะ
 รัตติ วา ทิวโส วา อาคัจฉนติ: หานิ เยว ปาฏิกงขา กุลลเสฏฐ
 ธัมมเมฏฐ, โน วุทถิมิ. “อตัลลทโธ ปุริสปุคคโลติ ภันเต ปริทานเมต.
 “อหิริโก ปุริสปุคคโลติ ภันเต ปริทานเมต. “อโนตตบัพปี ปุริส-
 ปุคคโลติ ภันเต ปริทานเมต. “กัลลโต ปุริสปุคคโลติ ภันเต ปริทานเมต.
 “กุบับัณโณ ปุริสปุคคโลติ ภันเต ปริทานเมต. “โกธโน ปุริสปุคคโลติ
 ภันเต ปริทานเมต. “อุปนาหิ ปุริสปุคคโลติ ภันเต ปริทานเมต.
 “น สันติ ภิกขุ โววาทกาติ ภันเต ปริทานเมต. ย้ลล กัลลจ
 ภันเต ลัถธา อตัถิ กุลลเสฏฐ ธัมมเมฏฐ, หิริ อตัถิ กุลลเสฏฐ ธัมมเมฏฐ,
 โอตตบัพปี อตัถิ กุลลเสฏฐ ธัมมเมฏฐ, วิริย อตัถิ กุลลเสฏฐ ธัมมเมฏฐ,
 บัณณะ อตัถิ กุลลเสฏฐ ธัมมเมฏฐ; ตัลล ยะ รัตติ วา ทิวโส วา
 อาคัจฉนติ: วุทถิมิ เยว ปาฏิกงขา กุลลเสฏฐ ธัมมเมฏฐ, โน ปริทานิ.
 เสยยถาปปี ภันเต ชนุหะบักโข จันทัสสิ ยะ รัตติ วา ทิวโส วา
 อาคัจฉนติ: วัทถมเตว จ วัณเณน, วัทถมติ มัตถิเทเลน, วัทถมติ
 ชาภาย, วัทถมติ อาโรหปริณาเหณ. เอวเมว โช ภันเต ย้ลล
 กัลลจ ลัถธา อตัถิ กุลลเสฏฐ ธัมมเมฏฐ, หิริ อตัถิ. โอตตบัพปี
 อตัถิ. วิริย อตัถิ. บัณณะ อตัถิ กุลลเสฏฐ ธัมมเมฏฐ; ตัลล ยะ
 รัตติ วา ทิวโส วา อาคัจฉนติ: วุทถิมิ เยว ปาฏิกงขา กุลลเสฏฐ
 ธัมมเมฏฐ, โน ปริทานิ. “ลัถโธ ปุริสปุคคโลติ ภันเต อปริทานเมต. “หิริมา
 ปุริสปุคคโลติ ภันเต อปริทานเมต. “โอตตบัพปี ปุริสปุคคโลติ ภันเต
 อปริทานเมต. “อารัทธวิริโย ปุริสปุคคโลติ ภันเต อปริทานเมต.
 “บัณณะวา ปุริสปุคคโลติ ภันเต อปริทานเมต. “อถักโกธโน
 ปุริสปุคคโลติ ภันเต อปริทานเมต. “อนุปนาหิ ปุริสปุคคโลติ ภันเต

อุปริทานเมตต์. “สันติ ภิกขุ โอวาทกาติ ภันเต อุปริทานเมตต์นัตถิ.

สาธุ สาธุ กัสสป, ยัสสิ กัสสิจิ สัทธา นัตถิ กุสเลสุ ธัมเมสุ, หิริ นัตถิ. โอตตบัพปี นัตถิ. วิริยํ นัตถิ. บัณเภา นัตถิ กุสเลสุ

ธัมเมสุ; ตัสสิ ยา รัตติ वा ทิวโส वा อาคัจฉติ: หานิ เยว ปาฏิกังขา กุสเลสุ ธัมเมสุ, โน วุทฺถมิ. เสยฺยถาปิ กัสสป กาฬิยักเข

จันท์สสิ ยา รัตติ वा ทิวโส वा อาคัจฉติ: หายเตว จ วัณฺเณน, หายติ มณฺฑิเทเลน, หายติ อากาย, หายติ อารโหปริณาเหณ. เอวเมว โข

กัสสป ยัสสิ กัสสิจิ สัทธา นัตถิ กุสเลสุ ธัมเมสุ, หิริ นัตถิ. โอตตบัพปี นัตถิ. วิริยํ นัตถิ. บัณเภา นัตถิ กุสเลสุ ธัมเมสุ;

ตัสสิ ยา รัตติ वा ทิวโส वा อาคัจฉติ: หานิ เยว ปาฏิกังขา กุสเลสุ ธัมเมสุ, โน วุทฺถมิ. “อัสสิทโธ ปุริสปลัคโคโลติ กัสสป

อุปริทานเมตต์. “อหิริโก ะเปย อโนตตานิ ะเปย กุสโต ะเปย ทุมบัณเโว ะเปย โภจนโน ะเปย “อุปนาหิ ปุริสปลัคโคโลติ

กัสสป อุปริทานเมตต์. “น สันติ ภิกขุ โอวาทกาติ กัสสป. อุปริทานเมตต์. ยัสสิ กัสสิจิ กัสสป สัทธา อตฺถิ กุสเลสุ ธัมเมสุ, หิริ อตฺถิ.

โอตตบัพปี อตฺถิ. วิริยํ อตฺถิ. บัณเภา อตฺถิ กุสเลสุ ธัมเมสุ; ตัสสิ ยา รัตติ वा ทิวโส वा อาคัจฉติ: วุทฺถมิ. เยว

ปาฏิกังขา กุสเลสุ ธัมเมสุ, โน อุปริทานิ. เสยฺยถาปิ กัสสป ชุณฺหิยักเข จันท์สสิ ยา รัตติ वा ทิวโส वा อาคัจฉติ: วัทฺถมเตว จ

วัณฺเณน, วัทฺถมติ มณฺฑิเทเลน, วัทฺถมติ อากาย, วัทฺถมติ อารโห- ปริณาเหณ. เอวเมว โข กัสสป ยัสสิ กัสสิจิ สัทธา อตฺถิ

กุสเลสุ ธัมเมสุ, หิริ อตฺถิ. โอตตบัพปี อตฺถิ. วิริยํ อตฺถิ. บัณเภา อตฺถิ กุสเลสุ ธัมเมสุ; ตัสสิ ยา รัตติ वा ทิวโส वा อาคัจฉติ: วุทฺถมิ. เยว ปาฏิกังขา กุสเลสุ ธัมเมสุ, โน อุปริทานิ.

“สัทโธ อตฺถิ ปุริสปุคฺคโธติ กัสฺสป อปริหานเมตฺ. ทิริมมา ช เปฯ
โธตฺตาปึ ช เปฯ อารัทฺถวิริโย ช เปฯ บัณฺโบลมา ช เปฯ อักโกทโน
ช เปฯ “อนฺุปรนาหึ ปุริสปุคฺคโธติ กัสฺสป อปริหานเมตฺ. “ตฺนตี
ภิกฺขุ โขวาทกาติ กัสฺสป อปริหานเมตฺตฺนตี. สัตฺตม.

ราชคเห วิหริ เวฬุเน กถันฺนากนิวาเป. อถ โช อายัสฺมา
มหากัสฺสโป เยน ภควา เตยุปลักรมิ; อุลลङ्กมิตฺวา ภควันตี
ชภิวาเทตฺวา เอกมฺนัตติ นิสฺสีทิ. เอกมฺนัตติ นิสฺสินิ โช อายัสฺมิมฺนัตติ
มหากัสฺสปี ภควา เขตทโวจ “โธวท กัสฺสป ภิกฺขุ, กโรหิ
กัสฺสป ภิกฺขุณิ ธมฺมิมิ กถิ, อหึ วา กัสฺสป ภิกฺขุ โธวเทยฺยํ ตฺวี
วา, อหึ วา ภิกฺขุณิ ธมฺมิมิ กถิ กเวยฺยํ ตฺวี วาติ. ทุพฺพจา
โช ภันเต ภควา เขตทวิ ภิกฺขุ โทวจัสฺสกรเจเนหิ ธมฺเมหิ สมนฺนาคตา
อภฺชมา อปฺปทักฺขิณคฺคาหิโน อนฺุลาสมิมิตฺติ.

ตถา หิ ปน กัสฺสป ปุทฺเพ เถวา ภิกฺขุ อารัณฺณิกา เจว
อเหตฺุ อารัณฺณิกตฺตัสฺส จ วัณฺณวาทีโน, ปุณฺทปาติกา เจว
อเหตฺุ ปุณฺทปาติกตฺตัสฺส จ วัณฺณวาทีโน, ปุสฺสุกฺกิกา เจว อเหตฺุ
ปุสฺสุกฺกิกตฺตัสฺส จ วัณฺณวาทีโน, เตจฺจวริกา เจว อเหตฺุ เตจฺจวริกตฺตัสฺส จ
วัณฺณวาทีโน, อปฺปชฺชญา เจว อเหตฺุ อปฺปชฺชจตฺตาย จ วัณฺณวาทีโน,
ตฺนตฺตฺถฺจจา เจว อเหตฺุ ตฺนตฺตฺถฺจยา จ วัณฺณวาทีโน, ปววิตฺตา
เจว อเหตฺุ ปวเวกัสฺส จ วัณฺณวาทีโน, อลฺลตฺตฺถฺจจา เจว อเหตฺุ
อลฺลตฺตฺคคฺคัสฺส จ วัณฺณวาทีโน, อารัทฺถวิริยา เจว อเหตฺุ วิริยารมฺภัสฺส จ
วัณฺณวาทีโน; ตตฺตฺริ โย โทติ ภิกฺขุ อารัณฺณิกโก เจว อารัณฺณิกตฺตัสฺส จ
วัณฺณวาที, ปุณฺทปาติโก เจว ปุณฺทปาติกตฺตัสฺส จ วัณฺณวาที,
ปุสฺสุกฺกิกโก เจว ปุสฺสุกฺกิกตฺตัสฺส จ วัณฺณวาที, เตจฺจวริโก เจว
เตจฺจวริกตฺตัสฺส จ วัณฺณวาที, อปฺปชฺชโณ เจว อปฺปชฺชจตฺตาย จ

วัณณวาทิ, สันตฺฐุโจ เจว สันตฺฐุจียา จ วัณณวาทิ, ปวิวิตโต
 เจว ปวิเวกัศัล จ วัณณวาทิ, อลลัฏฺฐุโจ เจว อลลัศคัศัล จ
 วัณณวาทิ, อารัททววิโย เจว วิริยารัมภัศัล จ วัณณวาทิ; ตํ
 เถรา ภิกขุ อาสเนน นิมนฺเตนติ “เอहि ภิกขุ, โโก นามายํ ภิกขุ ?
 ภัททโก วตายํ ภิกขุ, สิกขาภาโม วตายํ ภิกขุ, เอहि ภิกขุ อิทํ อาสเน
 นิสัทาทิติ. ตตฺถ กัศัลป นวานํ ภิกขุเน เอว โหติ “โย กิร โส โหติ ภิกขุ
 อารัณโณ เจว อารัณโณกัศัล จ วัณณวาทิ, ปันนทปาติโก เจว.
 ปัสสูกุลิโก เจว. เตจวิโรโก เจว. อัมบัจฺฉโน เจว. สันตฺฐุโจ เจว. ปวิวิตโต
 เจว. อลลัฏฺฐุโจ เจว. อารัททววิโย เจว วิริยารัมภัศัล จ วัณณวาทิ;
 ตํ เถรา ภิกขุ อาสเนน นิมนฺเตนติ “เอहि ภิกขุ, โโก นามายํ
 ภิกขุ ? ภัททโก วตายํ ภิกขุ, สิกขาภาโม วตายํ ภิกขุ, เอहि
 ภิกขุ อิทํ อาสเน นิสัทาทิติ: เต ตตฺถตาย ปฏฺฐิขัณฺตี, เตสันตํ
 โหติ ทึขรตฺตํ หิตาย สุขาย. เอตฺรหิ ปน กัศัลป เถรา ภิกขุ น
 เจว อารัณโณกา น จ อารัณโณกัศัล วัณณวาทิโน, น เจว
 ปันนทปาติกา น จ ปันนทปาติกัศัล วัณณวาทิโน, น เจว ปัสสูกุลิกา น
 จ ปัสสูกุลิกัศัล วัณณวาทิโน, น เจว เตจวิโรกา น จ เตจวิโรกัศัล
 วัณณวาทิโน, น เจว อัมบัจฺฉนา น จ อัมบัจฺฉนตาย วัณณวาทิโน, น
 เจว สันตฺฐุจา น จ สันตฺฐุจียา วัณณวาทิโน, น เจว ปวิวิตตา น จ
 ปวิเวกัศัล วัณณวาทิโน, น เจว อลลัฏฺฐุจา น จ อลลัศคัศัล
 วัณณวาทิโน, น เจว อารัททววิยา น จ วิริยารัมภัศัล วัณณวาทิโน;
 ตตฺถ โย โหติ ภิกขุ วาโต ยลลัศลึ ตาภึ จีวรปันนทปาตเสนาสน-
 คิदानนัจจยเกลลัชชปริกขารานํ, ตํ เถรา ภิกขุ อาสเนน นิมนฺเตนติ
 “เอहि ภิกขุ, โโก นามายํ ภิกขุ ? ภัททโก วตายํ ภิกขุ,
 สิกขาภาโม วตายํ ภิกขุ, เอहि ภิกขุ อิทํ อาสเน นิสัทาทิติ.

ตัตถิ กัสสเป นวานัน ภิกขุเน เอเว โหติ “โย กิร โส โหติ
 ภิกขุ ภาโต ยลลิสฺสึ ตาภี จีวรบัณฺฑิตปาตเสนาสนคิลานบัจจยเภลลิสฺส-
 ปริกขารานัน, ตํ เถวา ภิกขุ อาสเนน นิมนฺเตนติ “เอहि ภิกขุ,
 โก นามายํ ภิกขุ? กัตถโก วตายํ ภิกขุ, สหฺมจฺจาริกาโม วตายํ
 ภิกขุ, เอहि ภิกขุ อิทํ อาสนํ นิสฺสทาหิติ: เต ตถตฺตตาย ปฏิบฺบชฺชณฺติ, เตสฺสณฺติ
 โหติ ทํวรตตํ อหิตาย ทกขาย. ยลฺลหิ ตํ กัสสเป สัมมา วทมาโน
 วเทยฺย “อุบฺบํทตฺตา สหฺมจฺจารี สหฺมจฺจารุบฺบํททเวณ, อภิวานา สหฺมจฺจารี
 สหฺมจฺจาราภิวาเนนาติ. เอตวหิ ตํ กัสสเป สัมมา วทมาโน วเทยฺย
 “อุบฺบํทตฺตา สหฺมจฺจารี สหฺมจฺจารุบฺบํททเวณ, อภิวานา สหฺมจฺจารี
 สหฺมจฺจาราภิวาเนนาติ. อจฺจํ.

สาวัตถีย วิหริติ. อหํ ภิกขเว ยาว เทว อากังขามิ, วิวิจฺเจว
 กามเหติ วิวิจฺจ อกฺสเลหิ อัมเมหิ สวิตักกํ สวิจาร์ วิเวกขํ ปัตติสุขํ
 ปจฺมํ ฌานํ อุปสํมบฺบชฺช วิหรามิ. กัสสเปยฺย ภิกขเว ยาว เทว
 อากังขติ, วิวิจฺเจว กามเหติ วิวิจฺจ อกฺสเลหิ อัมเมหิ สวิตักกํ สวิจาร์
 วิเวกขํ ปัตติสุขํ ปจฺมํ ฌานํ อุปสํมบฺบชฺช วิหริติ.

อหํ ภิกขเว ยาว เทว อากังขามิ, วิตักกวิจารานํ วุปลมา
 อชฺฉณตฺตํ สัมปสาทนํ เจตโส เอกอทฺถาวํ อวิตักกํ อวิจาร์ สมาธิขํ
 ปัตติสุขํ ทุติยํ ฌานํ อุปสํมบฺบชฺช วิหรามิ. กัสสเปยฺย ภิกขเว ยาว
 เทว อากังขติ วิตักกวิจารานํ วุปลมา เปฯ ทุติยํ ฌานํ อุปสํมบฺบชฺช วิหริติ.

อหํ ภิกขเว ยาว เทว อากังขามิ, ปัตติยา จ วิราคา อุเปกขโก
 จ วิหรามิ สโต จ สัมปชาโน, สุขัลลํ กายเณ ปฏิสฺสเวเทม, ยันตํ
 อริยา อจิกขณฺติ “อุเปกขโก สติมา สุขวิหารีติ, ตติยํ ฌานํ
 อุปสํมบฺบชฺช วิหรามิ. กัสสเปยฺย ภิกขเว ยาว เทว อากังขติ, ปัตติยา จ
 วิราคา อุเปกขโก จ วิหริติ สโต จ สัมปชาโน, สุขัลลํ กายเณ

ปฏิสเวเทติ, ยันตี อริยา อากัจฉันตี “อุเปกขโก สติมา สุขวิหารีติ,
ตติยิ ฌานัน อุลัมบัสซ วิหริติ.

อหิ ภิกขเว ยาว เทว อากังขามิ, สุขัสสึ จ ปทานา ทุกขัสสึ
จ ปทานา ปัพพะเว โสมนัสสโตสมนัสสึชานัน อุตถังคมา อทุกขมสุข
อุเปกขาสติปาริสุทธี จตุตถิ ฌานัน อุลัมบัสซ วิหริมิ. กัสลโปยิ
ภิกขเว ยาว เทว อากังขติ, สุขัสสึ จ ปทานา ะเปย จตุตถิ
ฌานัน อุลัมบัสซ วิหริติ.

อหิ ภิกขเว ยาว เทว อากังขามิ, สัพพะโส รูปัสสัณณานัน
สมตีกกมา ปฏิขัสสัณณานัน อุตถังคมา นานัตตัสสัณณานัน อมณสิการา
“อนันโต อากาโสติ อากาสานันัจจายตนิ อุลัมบัสซ วิหริมิ.
กัสลโปยิ ภิกขเว ยาว เทว อากังขติ, สัพพะโส รูปัสสัณณานัน
สมตีกกมา ะเปย อากาสานันัจจายตนิ อุลัมบัสซ วิหริติ.

อหิ ภิกขเว ยาว เทว อากังขามิ, สัพพะโส อากาสานันัจจายตนิ
สมตีกกัมม “อนันโต วิณณานันตี วิณณานันัจจายตนิ อุลัมบัสซ
วิหริมิ. กัสลโปยิ ภิกขเว ยาว เทว อากังขติ สัพพะโส อากาสานันัจจายตนิ
สมตีกกัมม “อนันโต วิณณานันตี วิณณานันัจจายตนิ อุลัมบัสซ วิหริติ.

อหิ ภิกขเว ยาว เทว อากังขามิ, สัพพะโส วิณณานันัจจายตนิ
สมตีกกัมม “นัตถิ กิณัจจติ อากิณัจจันฉายตนิ อุลัมบัสซ วิหริมิ.
กัสลโปยิ ภิกขเว ยาว เทว อากังขติ, ะเปย อากิณัจจันฉายตนิ
อุลัมบัสซ วิหริติ.

อหิ ภิกขเว ยาว เทว อากังขามิ, สัพพะโส อากิณัจจันฉายตนิ
สมตีกกัมม เนวสัณณานาสัณณายตนิ อุลัมบัสซ วิหริมิ. กัสลโปยิ
ภิกขเว ยาว เทว อากังขติ, ะเปย เนวสัณณานาสัณณายตนิ
อุลัมบัสซ วิหริติ.

อหิ ภิกขเว ยาว เทว อากังขามิ, สัพพะโส เนวสัจจวานาสัจจวา ยตนัน
สมตักกัมม สัจจวาเวทยตนิโรธ อุลลัมบัสซ วิหวามิ. กัสสโปปปี ภิกขเว
ฯ เปฯ สัจจวาเวทยตนิโรธ อุลลัมบัสซ วิหวติ.

อหิ ภิกขเว ยาว เทว อากังขามิ, อเนกวิหิติ อิทธีวธิ บัจจนุโณมิ:
เอโกปปี หุตฺวา พุทฺธา โหมิ, พุทฺธาปปี หุตฺวา เอโก โหมิ; อวิภาว
ติโรภาว, ติโรกฺขทัตฺติ ติโรปการี ติโรบัพพตฺติ อสซัสสมานอ คัจฉามิ,
เสยฺยถาปปี อากาเส; ปจฺวิยาปปี อุมฺมุขนิมฺมุขชฺช กโรมิ, เสยฺยถาปปี
อฺพุทฺเท; อฺพุทฺธาปปี อภิกขมาเน คัจฉามิ, เสยฺยถาปปี ปจฺวิย; อากาเสป
ปัลลังเกเน จิงกมามิ, เสยฺยถาปปี ปักขี สกฺโขเน; อิมेषิ จันทิมสฺสุเว
เอวมหิตฺธิเก เอวมหานุภาเว ปาณินา ปริมสฺสามิ ปริมชฺชามิ, ยาว
พหิมฺโโลกาปปี กาเยเน วลฺลํ วัตฺเตมิ. กัสสโปปปี ภิกขเว ยาว เทว
อากังขติ, อเนกวิหิติ อิทธีวธิ บัจจนุโณติ: ฯ เปฯ ยาว พหิมฺโโลกาปปี
กาเยเน วลฺลํ วัตฺเตติ. อหิ ภิกขเว ยาว เทว อากังขามิ, ทิพฺพาย
โสธธาดุยา ฯ เปฯ เย ทูเร สันติเก จ.

อหิ ภิกขเว ยาว เทว อากังขามิ, ปรัลตฺตานัน ปรัลคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
เจตฺตา เจโต ปรัจฺจ ชานามิ: สวาคํ วา จิตฺตํ “สวาคํ จิตฺตํ
ปฺชานามิ, วัตฺตวาคํ วา จิตฺตํ “วัตฺตวาคํ จิตฺตํ ปฺชานามิ, สโถล
วา จิตฺตํ ฯ เปฯ วัตฺตโถล วา จิตฺตํ. สโมหํ วา จิตฺตํ. วัตฺตโมห
วา จิตฺตํ. สชฺชิตฺตํ วา จิตฺตํ. วัตฺตชฺชิตฺตํ วา จิตฺตํ. มหคฺคิตฺตํ วา
จิตฺตํ. อมหคฺคิตฺตํ วา จิตฺตํ. สอจฺจตฺตํ วา จิตฺตํ. อนจฺจตฺตํ วา จิตฺตํ.
สมมาหิตํ วา จิตฺตํ. อสมมาหิตํ วา จิตฺตํ. วิมุตฺตํ วา จิตฺตํ. อวิมุตฺต
วา จิตฺตํ “อวิมุตฺตํ จิตฺตํ ปฺชานามิ. กัสสโปปปี ภิกขเว ยาว
เทว อากังขติ, ปรัลตฺตานัน ปรัลคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค เจตฺตา เจโต ปรัจฺจ ชานาติ:
สวาคํ วา จิตฺตํ “สวาคํ จิตฺตํ ปฺชานาติ, ฯ เปฯ อวิมุตฺตํ วา

จิตต์ “อวิมุตต์ จิตต์นัตติ ปชานาติ.

อหิ ภิกขเว ยาว เทว อากังขามิ, อเนกวิหิตี ปุพฺเพนิวาสี
อนุสฺสรวามิ: เสยฺยถิทํ? เอกัมมึ ชาตี เทวึ ชาตีโย ติสฺสโลปึ
ชาตีโย จตฺสฺสโลปึ ชาตีโย บัณฺจึ ชาตีโย, ทลปึ ชาตีโย วิสฺสมึ
ชาตีโย ติสฺสมึ ชาตีโย จิตฺตาพิสฺสมึ ชาตีโย บัณฺวาตฺสมึ ชาตีโย,
ชาตีสตฺสมึ ชาตีสทิสฺสมึ ชาตีสตตทิสฺสมึ, อเนเกยฺ สัวภูฏักขเป
อเนเกยฺ วิวภูฏักขเป อเนเกยฺ สัวภูฏักขวิวภูฏักขเป “อมตฺราตฺ
เอวมาโม เอวโคตฺโต เอววัณฺโณ เอวมาหาโร เอวสุขทฺทกฺขปฺภูตฺสฺสเวทึ
เอวมายฺปุริยญฺโต, โส ตโต จโต อมตฺโร อุตฺปาที, ตตฺตรปาสึ
เอวมาโม เอวโคตฺโต เอววัณฺโณ เอวมาหาโร เอวสุขทฺทกฺขปฺภูตฺสฺสเวทึ
เอวมายฺปุริยญฺโต, โส ตโต จโต อธิปฺบันโนติ; อิติ สากาโร
สอฺกฺทฺเทตฺ อเนกวิหิตี ปุพฺเพนิวาสี อนุสฺสรวามิ. กัสฺสไปปึ ภิกขเว ยาว
เทว อากังขติ, อเนกวิหิตี ปุพฺเพนิวาสี อนุสฺสรวติ: เสยฺยถิทํ? เอกัมมึ
ชาตี ฯ เปฯ อิติ สากาโร สอฺกฺทฺเทตฺ อเนกวิหิตี ปุพฺเพนิวาสี อนุสฺสรวติ.

อหิ ภิกขเว ยาว เทว อากังขามิ, ทิพฺเพเนน จักฺขณา วิสฺสุทฺเธน
อติกกันฺตมานสฺสเกเน สิตฺเต บัตฺตํวามิ จวมาเน อูปฺปัชฺชมาเน, ทิเน
ปณฺเต สฺวณฺเณ ทฺพฺพณฺเณ สุตฺเต ทฺคฺคเต ยถากัมมฺบุเค สิตฺเต
ปชานามิ “อิมे วต โภณฺโต สิตฺตา กายทฺจฺจวิเตน สมนฺนาคตา
วิจฺจฺจวิเตน สมนฺนาคตา มโนทฺจฺจวิเตน สมนฺนาคตา อวิยานํ อฺปฺวาทกา
มิจฺฉาทิฏฺฐิจฺฉา มิจฺฉาทิฏฺฐิจฺฉิมมฺสมาทานา, เต กายตฺสฺส เกทา ปรี
มวณฺนา อปายี ทฺคฺคตฺ วิมฺปาตํ นิรยํ อฺปฺบันฺนา; อิมे วา ปณฺ โภณฺโต
สิตฺตา กายสฺจฺจวิเตน สมนฺนาคตา วิจฺจฺจวิเตน สมนฺนาคตา มโนสฺจฺจวิเตน
สมนฺนาคตา อวิยานํ อฺปฺวาทกา สัมมาทิฏฺฐิจฺฉา สัมมาทิฏฺฐิจฺฉิมมฺสมาทานา,

เต กายัสส เกทา ปวี มรณา สุกตัสส ลักคัง โลกา อุปบันนาตี;
 อิติ ทิพเพเน จักขณา วิสุทเทเน อตักกนัตตมานุสเสน สัตเตเต บัลลัสมา
 จวมานเน อุปบัสซมานเน, ทีเน ปณีเต สิวณเณ ทุพพณเณ สุกเต
 ทุคคเต ยถากัมมูปเค สัตเตเต ปชานามิ. กัสสโปปิ ภิกขเว ยาว เทว
 อากังขติ, ทิพเพเน จักขณา วิสุทเทเน อตักกนัตตมานุสเสน สัตเตเต
 บัลลัสติ จวมานเน ฯ เปฯ ยถากัมมูปเค สัตเตเต ปชานาตี.

อหิ ภิกขเว อาสวานิ ขยา อนาสว เจโตวิมุตตี บัลลภาวิมุตตี
 ทิฏฐิเจว ธัมเม สยิ อภินเวา สัจจิกัตวา อุปัสสัมบัสซ วิหรามิ.
 กัสสโปปิ ภิกขเว อาสวานิ ขยา อนาสว เจโตวิมุตตี บัลลภาวิมุตตี
 ทิฏฐิเจว ธัมเม สยิ อภินเวา สัจจิกัตวา อุปัสสัมบัสซ วิหรัตติ. นวมิ.

เอวัมเม สุต. เอกิ สมยิ อายัสมา มหากัสสโป สววัตถิยิ
 วิหรัตติ เซตวเน อนาถบันนิกัสสสาราเม. อถ โข อายัสมา อานันโธ
 ปุพพันนหตมยิ นิวาเสตวา บัตตจิวรมาทาย เยนายัสมา มหากัสสโป
 เตนุปสังกมิ; อุปสังกมิตวา อายัสมันตัม มหากัสสโป เอตทโวจ
 “आयाम ภันเต กัสสโป, เยน อังवलโต ภิกขุनुบัลลโย เตนุปสัง-
 กมิสसामาตี. คัจฉ ต्वं आवुโส อานัน्त, พทักโข ต्वं พทกรณโยตี.
 ทติยัมปิ โข อายัสมา อานันโธ อายัสมันตัม มหากัสสโป เอตทโวจ
 “आयाम ภันเต กัสสโป, เยน อังवलโต ภิกขุनुบัลลโย
 เตนุปสังกมิสसामาตี. คัจฉ ต्वं आवुโส อานัน्त, พทักโข ต्वं
 พทกรณโยตี. ตติยัมปิ โข อายัสมา อานันโธ อายัสมันตัม
 มหากัสสโป เอตทโวจ “आयाम ภันเต กัสสโป, เยน อังवलโต
 ภิกขุनुบัลลโย เตนุปสังกมิสसामาตี.

อถ โข อายัสมา มหากัสสโป ปุพพันนหตมยิ นิวาเสตวา
 บัตตจิวรมาทาย อายัสมา อานันเणे บัจฉาตมเणेเน เยน อังवलโต

ภิกษุชฎิลโย เตนปลงกมิ; อุปปลงกมิตวา มัลลฉัตเต อาสเน นิสสิทฺติ.
 อต โข สัมพหุลา ภิกษุณีโย เยนายัสสิมา มหากัถลโป เตนปลงกมิตฺตุ;
 อุปปลงกมิตวา อายัสสิมันตํ มหากัถลปํ อภิวาเทตฺวา เอกมันตํ นิสสิทฺตุ.
 เอกมันตํ นิสสิณา โข ตา ภิกษุณีโย อายัสสิมา มหากัถลโป
 ธัมมียา กถาย สันทัสเสตฺติ สมาทเปตฺติ สมุตเตเชตฺติ สัมปหังเสตฺติ. อต
 โข อายัสสิมา มหากัถลโป ตา ภิกษุณีโย ธัมมียา กถาย สันทัสเสตฺตฺวา
 สมาทเปตฺตฺวา สมุตเตเชตฺตฺวา สัมปหังเสตฺตฺวา อัญญาสาสนา ปักกามิ.

อต โข อุลลติสฺสา ภิกษุณี อนัตตมณา อนัตตมณาจํ นิจฺจาเรติ
 “กั ปน อัยโย มหากัถลโป อัยยัสสิ อานันทัสสิ เวเทหมุณีโน
 สัมมชา ธัมมํ ภาสิตัพพํ มัลลฉติ? เสยฺยถาปิ นาม สฺฐิพาวนชิโก
 สฺขมสฺฐิการัสสิ สันติเก สฺฐิ วิกเกตัพพํ มัลลฉยฺย, เอวเมว
 อัยโย มหากัถลโป อัยยัสสิ อานันทัสสิ เวเทหมุณีโน สัมมชา
 ธัมมํ ภาสิตัพพํ มัลลฉติ. อัสสโถสิ โข อายัสสิมา มหากัถลโป
 อุลลติสฺสาย ภิกษุณียา อิมํ วาจํ ภาสมานาย. อต โข อายัสสิมา
 มหากัถลโป อายัสสิมันตํ อานันทํ เขตทโวจ “กั นุ โข อาวุโส
 อานันท อหิ สฺฐิพาวนชิโก ตวํ สฺฐิการโ? อหฺทาหุ อหิ สฺฐิการโ
 ตวํ สฺฐิพาวนชิโกติ. ขมถ ภันเต กัถลป, พาโล มาตฺตาโมติ.
 อาคเมหิ ตวํ อาวุโส อานันท, มา เต สฺสโย อุตฺตโร อุปปริกฺขิ.
 ตํ กั มัลลฉติ อาวุโส อานันท? อปิ นุ ตวํ ภควโต สัมมชา
 ภิกษุสฺสเย อุปนฺโต “อหิ ภิกษเว ยาว เทว อากังขามิ, วิวิจฺเจว
 กามเอหิ วิวิจฺจ อกฺสเดหิ ธัมเมหิ สฺวัตถกฺกํ สฺวิจารํ วิเวกขํ ปัตติสฺสขิ
 ปจฺจมี ฉานนํ อุปสัมฺบัสฺซ วิหรามิ; อานันโทปิ ภิกษเว ยาว เทว
 อากังขติ, วิวิจฺเจว กามเอหิ วิวิจฺจ อกฺสเดหิ ธัมเมหิ สฺวัตถกฺกํ
 สฺวิจารํ วิเวกขํ ปัตติสฺสขิ ปจฺจมี ฉานนํ อุปสัมฺบัสฺซ วิหเรตฺติ. โน

เหตุ ภัณฑะ. อหิ โข อาวุโส ภควโต สัมมุขา ภิกขุสสังเข อุปนีโต
 “อหิ ภิกขเว ยาว เทว อากังขามิ, วิวิจเจว กามเอหิ วิวิจจ
 อกฺขเลหิ ธัมมเอหิ สวิตักกั สวิจาริ วิเวกขิ บุตฺติสุขิ ปจฺมึ ฉานนํ
 อุปสัมบັชช วิหรามิ; กัสฺสไปปิ ภิกขเว ยาว เทว อากังขตฺติ,
 วิวิจเจว กามเอหิ วิวิจจ อกฺขเลหิ ธัมมเอหิ ฯ เปฯ ปจฺมึ ฉานนํ
 อุปสัมบັชช วิหเรตฺติ. (นวณัน อนุปฺพุทฺทพวหารสสมาปัตตานิ บัลลจันนัลลจ
 อภิณฺณานํ เอว เปยฺยาโธ).

ตํ ก็ มัลลฺลลิต อาวุโส อานันท์? อปิ นุ ตวิ ภควโต สัมมุขา
 ภิกขุสสังเข อุปนีโต “อหิ ภิกขเว อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตํ
 บัลลฺลวามุตฺตํ ทิฏฺฐเจว ธัมมเอ สยํ อภิณฺณวา สัจจิกิตฺวา อุปสัมบັชช
 วิหรามิ; อานันท์โทปิ ภิกขเว อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตํ
 บัลลฺลวามุตฺตํ ทิฏฺฐเจว ธัมมเอ สยํ อภิณฺณวา สัจจิกิตฺวา อุปสัมบັชช
 วิหเรตฺติ. โน เหตุ ภัณฑะ. อหิ โข อาวุโส ภควโต สัมมุขา
 ภิกขุสสังเข อุปนีโต “อหิ ภิกขเว อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตํ
 บัลลฺลวามุตฺตํ ทิฏฺฐเจว ธัมมเอ สยํ อภิณฺณวา สัจจิกิตฺวา อุปสัมบັชช
 วิหรามิ; กัสฺสไปปิ ภิกขเว อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตํ
 บัลลฺลวามุตฺตํ ทิฏฺฐเจว ธัมมเอ สยํ อภิณฺณวา สัจจิกิตฺวา อุปสัมบັชช
 วิหเรตฺติ. สัตฺตรตนํ วา โธ อาวุโส นาคํ อหิ มญฺญจฺมรตนํ วา ตาลบัตตกาเย
 ฉาเทตฺทพฺพิ มัลลฺลเวยฺย, โย มํ นหิ อภิณฺณวาหิ ฉาเทตฺทพฺพิ
 มัลลฺลเวยฺยยาตี. จวิตฺต จ ปน กุสฺสิตฺตสฺสา ภิกขุเน พฺริหมิจฺริยมิหาคี. ทลฺม.

เอกํ สมยํ อายัสฺมา มหากัสฺสไป ราชคเเห วิหริตี เวฬุเน
 กถันท์ทกนิวาเป. เตนุ โข ปน สมเยน อายัสฺมา อานันท์โท ทักขินวาศิริสฺมิ
 จาริกํ จรตี มหาตา ภิกขุสสังเขน สักกํ. เตนุ โข ปน สมเยน
 อายัสฺมโต อานันท์สัสส ตัสสมุตฺตํ สักกํ วิหาริโน ภิกขุ สิกขิ บัจจิกักขาย

ให้นายวัตตา ภาวันตี เยภุย์เยน กุมารภูตา.

อด โข อายัสส์มา อานันโท ทักขิณาคิริสมี ยดาภิวันต์ จาริก
 จริตวา เยน ราชคห์ เวฬุวัน กถันท์กนิวาปี เยนายัสส์มา มหากัถสไป
 เตนปลังกมิ; อุปปลังกมิตวา อายัสส์มันต์ มหากัถสปี อภิวาเทตวา เอกมันต์
 นิสสิท. เอกมันต์ นิสินัน โข อายัสส์มันต์ อานันท์ อายัสส์มา
 มหากัถสไป เขตทโจว “กติ นุ โข อวาโล อานันท์ อัตตวเส
 ปฏิจัจ ภาควตา กุเลสุ ติกโกชนัน บัณณัตตัตถิ. ตโย โข ภาณเต
 กัถสไป อัตตวเส ปฏิจัจ ภาควตา กุเลสุ ติกโกชนัน บัณณัตตติ:
 ทุมมังกุนิ ปคคถานัน นิคคหาย เปสถานัน ภาิกขุณิ ฆาสสิหาราย, มา
 ปาปัจฉา ปักขิ นิสสัย สัมมิ ภาณเทยโย, กุถานททยตาย จ. อเม
 โข ภาณเต กัถสไป ตโย อัตตวเส ปฏิจัจ ภาควตา กุเลสุ ติกโกชนัน
 บัณณัตตัตถิ. อด กิณจริทิตวี อวาโล อานันท์ อเมทิต ภาิกขุทิต
 อินทริเยสุ อคคตทวาเรทิต โภชนเ อมัตตัตถิณทิต ชาติริยิ อนนุยัตเตทิต
 สัทธิต จาริก จริทิต, สัสสฆาต มัลลเว จริทิต กถิปปะฆาต มัลลเว
 จริทิต. โอลุชชติ โข เต อวาโล อานันท์ ปริสา, ปลุชชัตติ โข
 เต อวาโล อานันท์ นวปีปายา, น วาย กุมารโก มัตตมัลลวาสตี.
 อปปี เม ภาณเต กัถสไป สิริสมี ปลิตทานิ ชาติทานิ, อด จ ปน มย
 อชชามปี อายัสสิมโต มหากัถสปลัสสิ กุมารกวาทา น มัจจามาติ. ตถา
 ทิต ปน ตวี อวาโล อานันท์ อเมทิต นเวทิต ภาิกขุทิต อินทริเยสุ
 อคคตทวาเรทิต โภชนเ อมัตตัตถิณทิต ชาติริยิ อนนุยัตเตทิต สัทธิต
 จาริก จริทิต, สัสสฆาต มัลลเว จริทิต, กถิปปะฆาต มัลลเว จริทิต.
 โอลุชชติ โข เต อวาโล อานันท์ ปริสา, ปลุชชัตติ โข เต
 อวาโล นวปีปายา, น วาย กุมารโก มัตตมัลลวาสตี.

อัสสสิสิ โข กุถิตถันทา ภาิกขุณิ “อัยเยน กิร มหากัถสเปน

อัยโย อานันโท เวเทหมณี กุมารกวาเทน อปสาทิโตติ. อถ โข
 กุลลันนทา ภิกขุณี อนัตตมณา อนัตตมณวาจํ นิจฺจาเรติ “กํ ปน
 อัยโย มหากัสฺสโป อังโณตตํดิยปฺพไฟฺโง สฺมาโน อัยยํ อานันท์
 เวเทหมณี กุมารกวาเทน อปสาเทตฺถัพพํ มังโณตตํ. อัสสโธติ โข
 อายัสฺมา มหากัสฺสโป กุลลันนํทาย ภิกขุณียา อิมํ วาจํ ภาสमानาย.
 อถ โข อายัสฺมา มหากัสฺสโป อายัสฺมันตํ อานันท์ เอตทโวจ
 “ตตฺถวาโร อานันท์ กุลลันนํทาย ภิกขุณียา สหสา อปัฏฺฐิสฺสา วาจา
 ภาสิตา, ยโตหํ อวฺโโล เกลมัสฺสํสุ โขหาเรตฺวา กาสายานิ วัตถานิ
 อัจฺฉาเทตฺวา อคารัสฺมา อนคาริยํ บัพฺพชฺชิตฺ, นาภิขานามิ อังโณ
 สุตฺตารํ อุตฺทิสฺสา อังโณตฺร เตน ภควตา อรหตา สัมมาสัมพุทฺธเณ.
 ปุพฺเพ เม อวฺโโล อคาริกภูตัสฺส สโต เอตทโหสิ “สัมพทาโธ
 ชรวาโร ราชปโต, อัสสโณกาโร บัพฺพชฺชสา, น ยิทํ สกรํ อคารํ
 อัสสวารสตา เอกันตปริปฺปณฺณํ เอกันตปริสุทฺธํ สขลิตฺตํ พรหมจริยํ
 จริตุํ, ยันฺนุนาหํ เกลมัสฺสํสุ โขหาเรตฺวา กาสายานิ วัตถานิ อัจฺฉาเทตฺวา
 อคารัสฺมา อนคาริยํ บัพฺพชฺชยฺนตี. โส ชฺวาทํ อวฺโโล อปเรน
 สฺมเยน ปฏฺฐบฺโงติกาณํ สชฺชาภฺฐิ กวิตฺวา เย โโลเก อรหันฺโต เต
 อุตฺทิสฺสํ เกลมัสฺสํสุ โขหาเรตฺวา กาสายานิ วัตถานิ อัจฺฉาเทตฺวา
 อคารัสฺมา อนคาริยํ บัพฺพชฺชํ, โส เอวํ บัพฺพชฺชิตฺ สฺมาโน
 อิทธานมตฺตํ ปฏฺฐบฺนโน อุตฺทิตํ ภควันตํ อันทฺวา จ ราชคหํ
 อันทฺวา จ นาฬินท์ พหุปรตฺตเจติเย นิสินฺนํ; ทิสฺวาน เม เอตทโหสิ
 “สุตฺตารวฺจ วตาทํ บัลฺลเสยฺยํ, ภควันตเมว บัลฺลเสยฺยํ; สุตฺตวฺจ
 วตาทํ บัลฺลเสยฺยํ, ภควันตเมว บัลฺลเสยฺยํ; สัมมาสัมพุทฺธวฺจ วตาทํ
 บัลฺลเสยฺยํ, ภควันตเมว บัลฺลเสยฺยณฺตี. โส ชฺวาทํ อวฺโโล ตตฺถเว
 ภควโต ปาเทสุ สิสฺสา นิปริตฺวา ภควันตํ เอตทโวจ “สุตฺตา เม

ภันเต ภควา สาวโกหมัสสิม, สัตถา เม ภันเต ภควา สาวโกหมัสสิมตี.
 เหว วุตเต ม อวฺุโล ภควา เขตทโวจ “โย โข กัณฐก เหว
 สัพพเจตโส สมนันนาหตฺถํ ลากํ อชานนฺวเเว วเทยฺย “ชานามตี,
 อปฺปัสสวเเว วเทยฺย “ปัสสวามตี, มทฺธามปฺปิตฺตํ วิปเตยฺย. อหํ
 โข ปน กัณฐก ชานนฺวเเว วทามิ “ชานามตี, อปฺปัสสวเเว วทามิ
 “ปัสสวามตี. ตัสมา ติห เต กัณฐก เหว ลิกขิตฺถัพพํ “ติพฺพํ เม
 ทิโรตตํปฺปํ บัจจํปฏฺฐจิตํ ภวีสสตี เถเรสุ นเวสุ มชฺฉิมเมตฺติ. เหววฺหิ เต
 กัณฐก ลิกขิตฺถัพพํ. ตัสมา ติห เต กัณฐก เหว ลิกขิตฺถัพพํ “ยํ กถฺวํจิ
 รัมมํ สุนิสฺสามิ กุสลูปสฺสวหิตฺถํ, สัพพนฺตํ อฏฺฐจิกตฺวา มนสิกริตฺวา
 สัพพเจตโส สมนันนาหริตฺวา โหหิตโตโต รัมมํ สุนิสฺสามิตี. เหววฺหิ
 เต กัณฐก ลิกขิตฺถัพพํ. ตัสมา ติห เต กัณฐก เหว ลิกขิตฺถัพพํ
 “สาตสทคตา จ เม กายคตาสตี น วิชหิสฺสตีติ. เหววฺหิ เต
 กัณฐก ลิกขิตฺถัพพนฺตี. อถ โข ม อวฺุโล ภควา อิมินา โอวาเทน
 โอวทิตฺวา อฏฺฐจาयाสณา ปักกามิ. สัตถาเมว โขหํ อวฺุโล สาโน
 ฐฏฺฐจปฺปนํทํ กถฺวํชฺชํ, อถ อฏฺฐจิมิยา อิมฺวเวา อทฺปาตี. อถ โข
 อวฺุโล ภควา มคฺคคา โหกถฺมมํ येเน อิมฺวตฺรํ รุกฺขมุลํ เตนุปลังกมิ.
 อถ ชฺวาทํ อวฺุโล ปฏฺฐบฺโงติกาณํ ลํชาฏฺฐํ จตฺตคฺคณํ บัลลเเวเตวา
 ภควนฺตี เขตทโวจ “อธ ภันเต ภควา นิสฺสีทํ ยํ มมัสสิ ทึชวรัตตํ
 หิตาย สุชಾಯาตี. นิสฺสีทํ โข อวฺุโล ภควา บัลลเเวเต อาสเน.
 นิสฺสีชช โข ม อวฺุโล ภควา เขตทโวจ “มทฺธกา โข ตฺยายํ
 กัณฐก ปฏฺฐบฺโงติกาณํ ลํชาฏฺฐตี. ปฏฺฐิตคฺคณํหตฺถํ เม ภันเต ภควา
 ปฏฺฐบฺโงติกาณํ ลํชาฏฺฐํ อนุกถฺมมํ อทฺปาทายาตี. อเวสฺสสิ ปน เม
 ตํว กัณฐก สาณานิ ปัสสูกุลาณิ นิตฺถลนานิตี. อเวสฺสสามหํ ภันเต
 ภควโต สาณานิ ปัสสูกุลาณิ นิตฺถลนานิตี. โส ชฺวาทํ อวฺุโล

สุตตันตปิฎก สยัตตนิคาโย.

ปฏิบัติโสดิถาณํ สัมมาภูํ ภควโต ปาทาสี, อหํ ปนัสสํ ภควโต สาณานิ
 ปัสสูกุลาณิ นีฬัพสนานิ ปฏิบชชี่. ยัณหิ ตํ อวุโส สัมมา วทมาโน
 วเทยยํ “ภควโต ปุตโต โอโรโส มุขโต ชาโต ธัมมโช ธัมมนิมมิโต
 ธัมมทายาโท ปฏิคคฺคฺหิตานิ สาณานิ ปัสสูกุลาณิ นีฬัพสนานีติ, มม
 ตํ สัมมา วทมาโน วเทยยํ “ภควโต ปุตโต โอโรโส มุขโต
 ชาโต ธัมมโช ธัมมนิมมิโต ธัมมทายาโท ปฏิคคฺคฺหิตานิ สาณานิ
 ปัสสูกุลาณิ นีฬัพสนานีติ. อหํ โข อวุโส ยาว เทว อากังขามิ,
 วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อภสฺสเดหิ ธัมเมหิ สวิตกฺกํ สวิจาร์ วิเวกขํ
 บัณฑิตุขํ ปจฺมํ ฉานํ อปฺปสัมบชช วิหรามิ. อหํ โข อวุโส ยาว เทว
 อากังขามิ, ฯ เปรฯ (นวันนํ อนุปฺพุทฺทวิหารสมาบัตฺตํ นันจันนํจ
 อภินฺฉานํ เหวํ เปยฺยาโล). อหํ โข อวุโส อาสวานํ ขยา
 อนาคติ เจโตวิมุตติํ บัณฺฑาวิมุตติํ ทิฏฺฐิเจว ธัมเม สยํ อภินฺฉา
 สัจฉิกตฺวา อปฺปสัมบชช วิหรามิ. สัตฺตตรณํ วา โส อวุโส นาคํ
 อชฺชัตถวิจฺจมารณํ วา ตาลบัตฺติกาย นาคเตตฺัพพํ มัลลฺเวยฺย, โย มํ
 นหิ อภินฺฉาหิ นาคเตตฺัพพํ มัลลฺเวยฺยชาติ. จวิตถจ ปน อุลลันนทา
 ภิกฺขุณํ พรหมจริยํหาคิ. เอกาทลมิ.

เอกํ สมยํ อายัสฺมา จ มหากัสฺสโป อายัสฺมา จ สาริปุตฺโต
 พารานลยํ วิหรนฺติ อสิปตเน นิคทาเย. ธอ โข อายัสฺมา สาริปุตฺโต
 สยัณฺทสมยํ ปฏิสฺสัลลาณา วุฏฺฐิจโต เยนายัสฺมา มหากัสฺสโป
 เตนปลังกมิ; อุลลังกมิตฺวา อายัสฺมา มหากัสฺสเปเน สทฺธี สัมโมทิ,
 สัมโมทนํยํ กถํ สารานยํ วิตฺสาเรตฺวา เอกมฺนัต นิสฺสิท. เอกมฺนัต
 นิสฺสินโน โข อายัสฺมา สาริปุตฺโต อายัสฺมึนัต มหากัสฺสโป เอตทโวจ
 “กึณฺณุ โข อวุโส กัสฺสโป “โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาติ. ขพฺยากถํ
 โข เขตํ อวุโส ภควตา “โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาติ. ที

ปนาวุโส “น โหติ ตถาคโต ปรัम्मรณาติ. เอตัมปิ โข ชาวุโส
 อพฺยาคตํ ภควตา “น โหติ ตถาคโต ปรัम्मรณาติ. ก็ นุ โข
 ชาวุโส “โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรัम्मรณาติ. อพฺยาคตํ
 โข เอตํ ชาวุโส ภควตา “โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต
 ปรัम्मรณาติ. ก็ ปนาวุโส “เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต
 ปรัम्मรณาติ. เอตัมปิ โข ชาวุโส อพฺยาคตํ ภควตา “เนว โหติ
 น น โหติ ตถาคโต ปรัम्मรณาติ. กัสฺมา เจตํ ชาวุโส อพฺยาคตํ
 ภควตาติ. น เอตํ ชาวุโส อตฺตถสฺสํหิตํ นาทิพฺรหฺมจฺริยํ, น
 นิพฺพิทาย น วิราคายน น นิโรธายน น อุปสํมายน น อภิณฺณายน
 น สัมโพธายน น นิพฺพานาย สํวตฺตติ, ตัสฺมาตํ อพฺยาคตํ ภควตาติ.

อด กิณฺจรชาวุโส พฺยาคตํ ภควตาติ. “อึทํ ทุกฺขณฺตี โข
 ชาวุโส พฺยาคตํ ภควตา, “อຍံ ทุกฺขสฺสมุทฺโยติ พฺยาคตํ ภควตา,
 “อຍံ ทุกฺขนิโรธติ พฺยาคตํ ภควตา, “อຍံ ทุกฺขนิโรธคามินฺ
 ปฏิปทาติ พฺยาคตํ ภควตาติ. กัสฺมา เจตํ ชาวุโส พฺยาคตํ
 ภควตาติ. เอตัมปิ ชาวุโส อตฺตถสฺสํหิตํ เอตํ อาทิพฺรหฺมจฺริยํ
 เอตํ นิพฺพิทาย วิราคายน นิโรธายน อุปสํมายน อภิณฺณายน สัมโพธายน
 นิพฺพานาย สํวตฺตติ, ตัสฺมาตํ พฺยาคตํ ภควตาติ. ท்வาสฺม.

เอกํ สมยํ ภควา สํวตฺตติยํ วิหริติ เขตฺวเน อนาคตปฺนํทิกัสฺส
 อารามे. อด โข อายัสฺมา มหากัสฺสไป เยน ภควา เตนุปลังกมิ;
 อุปลังกมิทฺวา ภควันฺตี อภิวาเทตฺวา เอกมฺนํตี นิสฺสิทฺติ. เอกมฺนํตี
 นิสฺสินโน โข อายัสฺมา มหากัสฺสไป ภควันฺตี เอตทฺโวจ “โก นุ
 โข ภันฺเต เหตุ? โก บัจจโย? เยน ปุพฺเพ อปัตฺตานิ เจว

ลิกขาปทานิ อเหตุ, พหุตรา จ ภิกขุ อังถาย สันจหังสุ. โภ
 ปน ภันเต เหตุ ? โภ บัจจโย ? เยนตริหิ พหุตรานิ เจว ลิกขาปทานิ,
 อังปตรา จ ภิกขุ อังถาย สันจหังสตี. เอวเหตัง กัสสป โหติ,
 สัตเตสุ หายมานesu สัตถัมเม อันตรายมานe พหุตรานิ เจว
 ลิกขาปทานิ โหนตี, อังปตรา จ ภิกขุ อังถาย สันจหังสตี.

น ดาว กัสสป สัตถัมมัสส อันตรธานิ โหติ, ยาว น สัตถัมม-
 ปฏฺฐูปกั โลเก อุมุขัชติ. ยโต จ โข กัสสป สัตถัมมปฏฺฐูปกั
 โลเก อุมุขัชติ, อถ สัตถัมมัสส อันตรธานิ โหติ. เสยฺยถาปิ
 กัสสป น ดาว ชาตุมุขัชติ อันตรธานิ โหติ, ยาว น ชาตุมปฏฺฐูปกั
 โลเก อุมุขัชติ; ยโต จ โข กัสสป ชาตุมปฏฺฐูปกั โลเก
 อุมุขัชติ, อถ ชาตุมุขัชติ อันตรธานิ โหติ. เอวเมว โข กัสสป
 น ดาว สัตถัมมัสส อันตรธานิ โหติ, ยาว น สัตถัมมปฏฺฐูปกั
 โลเก อุมุขัชติ; ยโต จ โข กัสสป สัตถัมมปฏฺฐูปกั โลเก
 อุมุขัชติ, อถ สัตถัมมัสส อันตรธานิ โหติ.

น โข กัสสป ปจฺจวธาตุ สัตถัมมิ อันตรธาเปติ, น อวาปธาตุ
 สัตถัมมิ อันตรธาเปติ, น เตโชธาตุ สัตถัมมิ อันตรธาเปติ, น
 วาโยธาตุ สัตถัมมิ อันตรธาเปติ; อถ โข อีเวว เต อุมุขัชติ
 โมฆปุริสา, ये อิมิ สัตถัมมิ อันตรธาเปตี. เสยฺยถาปิ กัสสป
 นาวา อาทิเกเนว โอบิลาวติ; น โข กัสสป เอว สัตถัมมัสส
 อันตรธานิ โหติ.

บัจจ โขเม กัสสป โอกกมนิยา ธัมมา สัตถัมมัสส ตัมโมสาย
 อันตรธานาย สัตตัตถ์. กตเม บัจจ ? อถ กัสสป ภิกขุ ภิกขุณิโย
 อูปาตกา อูปาติกาโย สัตตริ อคารวา วิหรันตี อังปฏฺฐัสสา, ธัมเม
 อคารวา วิหรันตี อังปฏฺฐัสสา, ตัมเข อคารวา วิหรันตี อังปฏฺฐัสสา;

ลิกขาย อคารวา วิหรันตี อับปฏิสสา, สมาริสมิ อคารวา วิหรันตี
อับปฏิสสา. อิเม โข กัถลป บัณัง โอกกมณียา ธัมมา สัทธัมมัสส
สम्मโสลาย อนนตรธานาย ลวัตตันทติ.

บัณัง โขเม กัถลป ธัมมา สัทธัมมัสส จิตฺยา อสम्मโสลาย
อนนนตรธานาย ลวัตตันทติ. กตเม บัณัง ? อธ กัถลป ภิกขุ
ภิกขุณีโย อุปาสกา อุปาสิกาโย สัตถวิ สคารวา วิหรันตี สับปฏิสสา,
ธัมเม สคารวา วิหรันตี สับปฏิสสา, ลัฆเ สคารวา วิหรันตี
สับปฏิสสา, ลิกขาย สคารวา วิหรันตี สับปฏิสสา, สมาริสมิ
สคารวา วิหรันตี สับปฏิสสา. อิเม โข กัถลป บัณัง ธัมมา
สัทธัมมัสส จิตฺยา อสम्मโสลาย อนนนตรธานาย ลวัตตันทติ. เทรสม.

กัถลปสัยุดโต นิฎฺฐิจโต.

ตัสสิ อุตฺทานํ

“ สันตฺตุจฺฉนัง อนนตฺตาบิ จันตฺตุมิ กุคฺคปฺก,
ชิตฺตณํ ตโย จ โชวาทา ฉานาภินฺวา อပ္ปัสสย,
จิวริ ปรมฺมรณํ สัทธัมมปฏฺฐูปกัณตี.

๕. — ลากลับการลียุคต์.

ปัจจวัคโค ปจโม.

เอวัมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา สāvātthiyā วิหริติ เขตตเว
 อนาถบิณฑิกัสส อารามे. ตตฺริ โข ภควา ภิกขุ อามันเตสิ
 “ภิกขเวติ. “ภทฺถเตติ เต ภิกขุ ภควโต มัจฉัสสิดฺ. ภควา
 เขตตเวจ “ทารุणे ภิกขเว ลากลับการลียุคโค กฏโก ฆรฺุโต
 ษนฺตฺรายโก ษนฺตฺตรัสส โยคักเขมัสส อธิคมาย. ตตฺสมา ติทฺ ภิกขเว เอว
 ลิกขิตัพพิ “อุပ္ปันนํ ลากลับการลียุคโค ปชหิสสาม, น จ โน อุပ္ปันนํ โน
 ลากลับการลียุคโค จิตฺตํ ปฺริยาทาย จัสสตีติ. เอวํวทิตฺ โว ภิกขเว
 ลิกขิตัพพนฺติ. ปจโม.

สāvātthiyā วิหริติ. ทารุणे ภิกขเว ลากลับการลียุคโค กฏโก
 ฆรฺุโต ษนฺตฺรายโก ษนฺตฺตรัสส โยคักเขมัสส อธิคมาย.

เสยฺยถาปิ ภิกขเว พาฬิสโก อามิสคตฺ พฬิส คัมภีเร อุกฺกรหเท
 บักขิเปยฺย, ตเมณฺ ษลฺลเวตโร อามิสจักข มัจฉิโน คิเลยฺย; เอวํวทิตฺ
 โส ภิกขเว มัจฉิโน คิลพฬิส พาฬิสกัสส ษนยฺ อามันนํ โน พยฺสณฺ
 อามันนํ โน ยถา กามกรณฺเอย พาฬิสกัสส.

“พาฬิสโกติ โข ภิกขเว มารัสเสตํ ปาปมโต อธิวณฺ.
 “พฬิสนฺติ โข ภิกขเว ลากลับการลียุคกัสเสตํ อธิวณฺ. โย ทิ
 โกจิทฺ ภิกขเว ภิกขุ อุပ္ปันนํ ลากลับการลียุคโค ษลฺลาเทติ นิกามเต; ษย
 วุจฺจติ ภิกขเว ภิกขุ คิลพฬิส มารัสส ษนยฺ อามันนํ โน พยฺสณฺ
 อามันนํ โน ยถา กามกรณฺเอย ปาปมโต. เอวํ ทารุणे โข ภิกขเว
 ลากลับการลียุคโค กฏโก ฆรฺุโต ษนฺตฺรายโก ษนฺตฺตรัสส โยคักเขมัสส

อริคมาย. ตัสมา ตีห ภิกขเว เหว ลิกขิตัพพ “อุปัชฌานี ลาภสักการะ-
ลิลอก ปชหิสสาม, น จ โน อุปัชฌานี ลาภสักการะลิลอก จิตต
ปริยาทาย จัสสตีติ. เหววหิ โว ภิกขเว ลิกขิตัพพณตี. ทุตฺติย.

ลาวัตถิย วิหริ. ทารุโณ ภิกขเว ลาภสักการะลิลอก ฯ เปฯ อริคมาย.

ภูตบุพพิ ภิกขเว อัปฺปตฺตริสมี อุกกรเท มหากัมมกฺก จิรนิวาสี
ชโหสิ. อถ โข ภิกขเว อัปฺปตฺตโร กุมฺโม เยน อัปฺปตฺตโร กุมฺโม
เตนปฺปลังกมิ; อัปฺปตฺตโร กุมฺมิ เอตทโวจ “มา โข ตฺวี दाต กุมฺม
เอตํ ปเทสํ อคมาสีติ. อคมาสี โข ภิกขเว โส กุมฺโม ตํ ปเทสํ, ตเมณ
ลฺกฺโห ปปตฺตาย วิชฺฉิ. อถ โข ภิกขเว โส กุมฺโม เยน โส
กุมฺโม เตนปฺปลังกมิ. อทฺทสา โข ภิกขเว โส กุมฺโม ตํ กุมฺมิ
ทฺวโรว อาคจฺฉินฺตี; ทิลฺลวาน ตํ กุมฺมิ เอตทโวจ “กจฺจ ตฺวี दाต
กุมฺม น ตํ ปเทสํ อคมาสีติ. อคมาสี ชฺวาทิ दाต กุมฺม ตํ
ปเทสณตี. กจฺจ ปนาปี दाต กุมฺม อกฺขโต อนฺนปฺโตติ. อกฺขโต
โชนฺหิ दाต กุมฺม อนฺนปฺโต, อตฺถิ ปน เม อิทํ สุตฺตํ บิฏฺฐิจโต
บิฏฺฐิจโต อนฺนพฺพณฺตี. ตคฺช หิ दाต กุมฺม อกฺขโต ตคฺช
อฺนปฺโต, เอเตน หิ เต दाต กุมฺม สุตฺตเกน บัดโร จ
บิตฺตามหา จ อนฺย อานันฺนา พฺยสนฺ อานันฺนา, คจฺจทานิ ตฺวี
दाต กุมฺม, นทานิ ตฺวี อมฺหากณฺตี.

“ลฺกฺโหติ โข ภิกขเว มารัสเสตํ ปาปฺมโต อธิวณฺ.

“ปฺปตฺตายติ โข ภิกขเว ลาภสักการะลิลอกฺสเสตํ อธิวณฺ. “สุตฺตกณฺตี
โข ภิกขเว นันฺทราคฺสเสตํ อธิวณฺ. โย หิ โกจฺจ ภิกขเว ภิกข
อุปัชฌานี ลาภสักการะลิลอกฺ อัสสาเทติ นิกาเมติ; อญ วุจฺจติ
ภิกขเว ภิกขุ ปฺปตฺตาย อนฺย อานันฺโน พฺยสนฺ อานันฺโน ยตา กามกฺรณฺโณ
ปาปฺมโต. เหว ทารุโณ โข ภิกขเว ลาภสักการะลิลอก ฯ เปฯ

เฮวัณ्हี โว ภิกขเว ลิกขิตัพพันตี. ตติย.

สาวัตถิย วิหริติ. ทารุโณ ภิกขเว ลากลัการสิโลโก ๗ เปฯ อธิคมาย.

เสยฺยถาปปี ภิกขเว ที่ฆโลมิกา เอฬิกา กัณฐกคหน ปวิเสยฺย,
สา ตตฺร ตตฺร ลัชเชยฺย, ตตฺร ตตฺร คัณเฬยฺย, ตตฺร ตตฺร
พัชฌเฬยฺย, ตตฺร ตตฺร อนนยพยสนิ อามัชเชยฺย. เหวเมว โข ภิกขเว
อิเรกัจโจ ภิกขุ ลากลัการสิโลเกน อภิกุโต ปริยาทินนจิตโต
ปัพพพัน्हสมยนิ นินวาเสตวา บัตตจิวรมาทาย คามิ วา นิคมิ วา
บิณ्हทาย ปวิสติ, โส ตตฺร ตตฺร ลัชชติ, ตตฺร ตตฺร คัย्हติ,
ตตฺร ตตฺร พชฌติ, ตตฺร ตตฺร อนนยพยสนิ อามัชชติ. เหว ทารุโณ
โข ภิกขเว ลากลัการสิโลโก ๗ เปฯ เหววัณ्हี โว ภิกขเว
ลิกขิตัพพันตี. จตตถ.

สาวัตถิย วิหริติ. ทารุโณ ภิกขเว ลากลัการสิโลโก ๗ เปฯ อธิคมาย.

เสยฺยถาปปี ภิกขเว กัสสิกา कुลาที कुปฺปวา ปุณฺณมา कुถัสสิ
ปุโรโต จัสสิ มหาคุปฺปวโฆ, สา เดน อังโณว กัสสิกา อติมัญเฬยฺย
“อหัมมิหิ कुลาที कुปฺปวา ปุณฺณมา कुถัสสิ ปุโรโต จ มัยยานิ
มหาคุปฺปวโฆติ. เหวเมว โข ภิกขเว อิเรกัจโจ ภิกขุ
ลากลัการสิโลเกนาภิกุโต ปริยาทินนจิตโต ปัพพพัน्हสมยนิ นินวาเสตวา
บัตตจิวรมาทาย คามิ วา นิคมิ วา บิณ्हทาย ปวิสติ, โส ตตฺถ
ภุตตาวี จ โหติ ยาวทตฺถโถ นิมน्हติโต จ ลิวตนาย, บิณ्हทปาโต-
บัสสิ ปุโร, โส อารามิ คัน्हวา ภิกขคณ्हัสสิ มัชฌเฬว วิกเถติ
“ภุตตาวี จัมมิหิ ยาวทตฺถโถ, นิมน्हติโต จัมมิหิ ลิวตนาย,
บิณ्हทปาโต จ มัยยานิ ปุโร, ลากิ จัมมิหิ จิวรบิณ्हทปาตเสนาสน-
คิลานบัจจยเกลลชชปริกขาราน, อิเม ปน อังโณว ภิกขุ อับบปฺปญฺวา
อับเปลลิกขา น ลากิโน จิวรบิณ्हทปาตเสนาสนคิลานบัจจยเกลลชช-

ปรักขารณันตี. โส เตน ฉากสักการสิโลเกน อภิกุโต ปรียาทีน-
จิตโต อังเบ เปสเส ภักขุ อติมณฺโณติ. ตังหิ ตัสสิ ภักขเว
โมชปริสัสสิ โหติ ที่ขรตฺตํ อหิตาย ทักขาย. เอว ทารุणे โข
ภักขเว ฉากสักการสิโลโก ชเปย เอวหิ वो ภักขเว
สิกขิตัพพันตี. มัจจิม.

สาวัตถีย์ วิหริ. ทารุणे ภักขเว ฉากสักการสิโลโก
ชเปย อธิคมาย.

กั ภักขเว อสนวิจกั ? เสกขิ อัมปัตตมานสิ ฉากสักการสิโลโก
อนุปาปุณาตุ. “อสนวิจกัณตี โข ภักขเว ฉากสักการสิโลกัสเสตติ
อจฺจนํ. เอว ทารุणे โข ภักขเว ฉากสักการสิโลโก ชเปย
เอวหิ वो ภักขเว สิกขิตัพพันตี. ฉัจฺจ.

สาวัตถีย์ วิหริ. ทารุणे ภักขเว ฉากสักการสิโลโก
ชเปย อธิคมาย.

กั ภักขเว ทิจฺจิจิตเตน สัสเสน วิชฺชตฺ ? เสกขิ อัมปัตตมานสิ
ฉากสักการสิโลโก อนุปาปุณาตุ. “สัสเสนตี โข ภักขเว ฉากสักการ-
สิโลกัสเสตติ อจฺจนํ. เอว ทารุणे โข ภักขเว ฉากสักการสิโลโก
ชเปย อธิคมาย. เอวหิ वो ภักขเว สิกขิตัพพันตี. สัตตม.

สาวัตถีย์ วิหริ. ทารุणे ภักขเว ฉากสักการสิโลโก
ชเปย อธิคมาย.

มัสสิถ โน ตุมเห ภักขเว รัตติยา มัจจุลลิมยิ ชรสคาสสิส
วสมานัสสาติ. เอว ภาณเต. โส โข ภักขเว ชรสคาโส อุกกัณเณน
นาม โรชชาเตน มุญฺโห โน เว อลลโต มติ, น รุกขมูลลโต
รมติ, น อัมภิกาสาโคโต มติ; เยน เยน คัจฉติ, ยัตถ ยัตถ
ติฏฺฐติ, ยัตถ ยัตถ นิสิตฺติ, ยัตถ ยัตถ นิบฺบชฺชติ, ตัตถ ตัตถ

อนนพัสสนิ อามัชชติ. เอวเมว โข ภิกขเว อเรกัจโจ ภิกขุ
 ลากลักการสิโลเกน อภิกูโต ปริยาทินันจิตโต เนว สุลบวาคารคโต
 รมติ, น รุกขมุลคโต รมติ, น อัมภโกกาสกโต รมติ; เยน เยน
 คัจฉติ, ยัตถ ยัตถ ติฏฐัจติ, ยัตถ ยัตถ นิสสทติ, ยัตถ ยัตถ นิบัสชติ,
 ตัตถ ตัตถ อนนพัสสนิ อามัชชติ. เอว ทารุโน โข ภิกขเว
 ลากลักการสิโลโก ะเปย เอวณ्हีโว ภิกขเว ลิกขิตัพพันติ. อัญจมิ.

สวัตถิมิ วิหริติ. ทารุโน ภิกขเว ลากลักการสิโลโก ะเปย
 อธิคมาย. อปริ ภิกขเว อกาเส เวมัมภา นาม วาตา วายันติ,
 ตัตถ โย บักชี คัจฉติ, ตเมเน เวมัมภา วาตา ชิมันติ; ตัสสิ
 เวมัมภวาตูกุขิตตัสสิ อัมเบเนว ปาธา คัจฉันติ, อัมเบเน บักชา
 คัจฉันติ, อัมเบเน ลัสสิ คัจฉติ, อัมเบเน กาโย คัจฉติ. เอวเมว
 โข ภิกขเว อเรกัจโจ ภิกขุ ลากลักการสิโลเกน อภิกูโต
 ปริยาทินันจิตโต ปัพพัน्हสมมิมิ นิวาเสตวา บัตตจิวรมาทาย คามิ
 วา นิคมมิ วา บันทาย ปวีลติ อรักขิตเนว กาเยน อรักขิตาย
 วาจาเยน อรักขิตเน จิตเตน อนนุญจิตาย สติยา อลิวเตหิ
 ชินทริเยหิ, โส ตัตถ บัสสิติ มาตุคามิ ทุนนิวัตถิ วา ทุปปรุต
 วา, ตัสสิ มาตุคามิ ทิสวาน ทุนนิวัตถิ วา ทุปปรุต วา วาโต
 จิตติ อนทอเสติ, โส วาตานทอเสเน จิตเตน ลิกขิมิ บัจจิกขาย
 หนายาวัตตติ, ตัสสิ อัมเบเน จิวริ ทรันติ, อัมเบเน บัตติ ทรันติ,
 อัมเบเน นิสสนิ ทรันติ, อัมเบเน สุกขิมิ ทรันติ, เวมัมภวาตูกุขิตตัสสิ
 ลกณ्हิสสิ. เอว ทารุโน โข ภิกขเว ลากลักการสิโลโก ะเปย
 เอวณ्हีโว ภิกขเว ลิกขิตัพพันติ. นวมมิ.

สวัตถิมิ วิหริติ. ทารุโน ภิกขเว ลากลักการสิโลโก
 ะเปย อธิคมาย.

อิธาทิ ภิกขเว เอกัจฉิ ปุคคัลลิม บัดสามิ ลักกาเรน อภิกุติ
 ปริยาทินนจิตต กายัสส เภทา ปรมมรณา อปายิ ทุคคตี วินิปาตี
 นิรยิ อุปันนิน. อธ ปนาหิ ภิกขเว เอกัจฉิ ปุคคัลลิม บัดสามิ
 อลลักกาเรน อภิกุติ ปริยาทินนจิตต กายัสส เภทา ปรมมรณา
 อปายิ ทุคคตี. วินิปาตี นิรยิ อุปันนิน. อธ ปนาหิ ภิกขเว เอกัจฉิ
 ปุคคัลลิม บัดสามิ ลักกาเรน จ อลลักกาเรน จ ตทฺทเยน อภิกุติ
 ปริยาทินนจิตต กายัสส เภทา ปรมมรณา อปายิ ทุคคตี วินิปาตี
 นิรยิ อุปันนิน. เอวิ ทารุणे โข ภิกขเว ลางลักการลิลโลโก
 ๗ เปย เอวณฺหิ โว ภิกขเว ลักขิตัพพณฺติ.

อิทมฺโวจ ภควา; อิทํ วิตฺวาน ลุคโต, อถาปรี เอตทโวจ สัตถา

“ยัสส ลักกรियมานัสส อลลักกาเรน จุกฺขยํ,
 สมาธิ-น วิกัมปตี อัมปฺปมาณวิทาริणे,
 ตํ ฉายนํ สาตตํกํ สุขุมทญฺญํ จิวัสสํ,
 อุปาทานักขยารามํ อาทุ “ลัมปฺปวิโส อิตฺตี. ทลฺม.

ปจโม วัคโค.

ตัสส อุตฺทานํ

“สุทฺธกํ ทฬิสํ กุมฺมํ ที่ขโลมํ ปุเนฟัก,
 อตฺถนิ ทญฺญํ จิ ลีคาสํ เวรมฺเณน สคฺยํหกฺกณฺตี.

ลางลักการลี่ยุตเต ทุติยวัคโค ทุติโย.

ธาวตฺถนํ วิทวติ. ทารุणे ภิกขเว ลางลักการลิลโลโก ๗ เปย
 อิธาทิ ภิกขเว เอกัจฉิ ปุคคัลลิม เอวิ เจตฺสา เจโต ปริงฺจ
 ปชานามิ “น วายภายัสสฺมา สุวณฺณปาตียาปิ ฐบฺบิยจฺจนฺนปฺริปฺปาย

เหตุ สัมปชานมฺสา ภาเสยฺยาติ, ตเมเนํ บัถฺสํมิ อปฺเรน สมฺเยน
ลาภลัทธิการสิโลเกณ อภิกฺขุตํ ปริยาทินฺนจิตฺตํ สัมปชานมฺสา ภาสฺสันตํ.
เอวํ ทารุโณ โข ภิกฺขเว ลาภลัทธิการสิโลโก ๗ เปฯ เอวํหิ โว
ภิกฺขเว ลิกฺขิตัพฺพันฺติ. ปจฺม.

ลาวัตฺถิยํ วิหฺรติ. ทารุโณ ภิกฺขเว ลาภลัทธิการสิโลโก ๗ เปฯ

อิธํหิ ภิกฺขเว เอกัจฉํ ปุคฺคํ เอวํ เจตสา เจโต ปริจฺจ
ปชานามิ “น วายมายํสํมา รุบฺบิยปาติยาบิ สฺวณฺณจฺจนฺณปฺริปุราย
เหตุ สัมปชานมฺสา ภาเสยฺยาติ, ตเมเนํ บัถฺสํมิ อปฺเรน สมฺเยน
ลาภลัทธิการสิโลเกณ อภิกฺขุตํ ปริยาทินฺนจิตฺตํ สัมปชานมฺสา ภาสฺสันตํ.
เอวํ ทารุโณ โข ภิกฺขเว ลาภลัทธิการสิโลโก ๗ เปฯ เอวํหิ โว
ภิกฺขเว ลิกฺขิตัพฺพันฺติ. ทฺติย.

ลาวัตฺถิยํ วิหฺรติ. อิธํหิ ภิกฺขเว เอกัจฉํ ปุคฺคํ เอวํ เจตสา
เจโต ปริจฺจ ปชานามิ “น วายมายํสํมา สฺวณฺณนิกฺขลฺลํ เหตุ.

สฺวณฺณนิกฺขลฺลํ เหตุ.

สิงคินิกฺขลฺลํ เหตุ.

สิงคินิกฺขลฺลํ เหตุ.

ปจฺวิยาบิ ชาตฺรปฺริปุราย เหตุ.

อามิสฺกิลฺลํจิกฺขเหตุบิ.

ชิวตเหตุบิ.

ชนปทกฺกัณฺยานิยาบิ เหตุ สัมปชานมฺสา ภาเสยฺยาติ, ตเมเนํ บัถฺสํมิ
อปฺเรน สมฺเยน ลาภลัทธิการสิโลเกณ อภิกฺขุตํ ปริยาทินฺนจิตฺตํ สัมปชานมฺสา
ภาสฺสันตํ. เอวํ ทารุโณ โข ภิกฺขเว ลาภลัทธิการสิโลโก ๗ เปฯ
เอวํหิ โว ภิกฺขเว ลิกฺขิตัพฺพันฺติ.

ทฺติโย วัคฺโค.

ตัสส อุตทานิ

“เทว ปาตี เทว สุวณฺณา ลิงคฺหิ อปเร ทฺเว,
ปจฺวี กิณฺจิกฺขชฺวตฺต ” ชนปทกัถฺยานิยา ทลลติ.

ฉากรักการลี่ยต์เต ตติยวัคโค ตติโย.

สวตฺตณฺย วิหริติ. ตตฺร โข. ทารุโน ภิกฺขเว ฉากรักการสิโลโก ๖เปฯ
น ตัสส ภิกฺขเว มาตุคฺคาโม เอกโก เอกัสส จิตฺตํ ปริยาทาย ติจฺจฺจติ, ยัสส
ฉากรักการสิโลโก จิตฺตํ ปริยาทาย ติจฺจฺจติ. ๖เปฯ เหวํ ทารุโน โข
ภิกฺขเว ฉากรักการสิโลโก ๖เปฯ เหวํปฺหิ โว ภิกฺขเว ลิกฺขิตฺตํพฺพณฺตี. ปจฺม.

สวตฺตณฺย วิหริติ. ทารุโน ภิกฺขเว ฉากรักการสิโลโก ๖เปฯ
น ตัสส ภิกฺขเว ชนปทกัถฺยานิ เอกา เอกัสส จิตฺตํ ปริยาทาย
ติจฺจฺจติ, ยัสส ฉากรักการสิโลโก จิตฺตํ ปริยาทาย ติจฺจฺจติ. ๖เปฯ
เอวํ ทารุโน โข ภิกฺขเว ฉากรักการสิโลโก ๖เปฯ เหวํปฺหิ โว
ภิกฺขเว ลิกฺขิตฺตํพฺพณฺตี. ทฺตย.

สวตฺตณฺย วิหริติ. ทารุโน ภิกฺขเว ฉากรักการสิโลโก. สฺถิธา
ภิกฺขเว อฺปาลิกา เอกํ ปุตฺตํกํ บิยํ มนํปํ เหวํ สัมมา อายาจฺมานา
อฺยาเจยฺย “ตาทิโส ตาต ภวาทิ, ยาทิโส จิตฺโต จ คหฺปติ
หัตถโก จ อพิวโกติ. เอสา ภิกฺขเว ตฺฐา, เอตํ ปฺมานํ มม
สวากานํ อฺปาลกานํ ยทิทํ จิตฺโต จ คหฺปติ หัตถโก จ อพิวโก.
สเจ โข ตฺวี ตาต อคารัสฺมา อนคาริยํ บัพฺพชฺชติ, ตาทิโส ตาต
ภวาทิ, ยาทิสฺสา สวิปุตฺตโมคคฺคัลลานาติ. เอสา ภิกฺขเว ตฺฐา, เอตํ
ปฺมานํ มม สวากานํ ภิกฺขุณฺเณ ยทิทํ สวิปุตฺตโมคคฺคัลลานา. มา จ
โข ตฺวี ตาต เสกฺขํ อภิบัตฺตมานสํ ฉากรักการสิโลโก อนฺุปาปฺณาตฺติ.
ตฺถฺเวจฺ เภภิกฺขเว ภิกฺขุ เสกฺขํ อภิบัตฺตมานสํ ฉากรักการสิโลโก

อนุปาปุนาติ. โส ตัสส โหติ อันตรายาย. เอว ทารุโณ โข
ภิกขเว ลากสักการสิโลโก ฯ เป ฯ เอวံหิ वो ภิกขเว ลิกขิตัพพันติ. ตติย.

สวัตถิย วิหริ. ทารุโณ ภิกขเว ลากสักการสิโลโก ฯ เป ฯ
สัทธา ภิกขเว อุปาสิกา เอกิ ธตักกิ บิย มนาเป เอว ลัมมา
ชยายจมานา ชยายเจยย “ตาทิสา อัยเย ภวहि, ยาทิสา ชชชุตตรา จ
อุปาสิกา เวพิกันทกिया จ นันตมาตติ. เอสา ภิกขเว ตลา,
เขต ปมาณิ มม สวากานิ อุปาสิกานิ ยทิต ชชชุตตรา จ อุปาสิกา
เวพิกันทกिया จ นันตมาตา. สเจ โข ต्वิ อัยเย ชคารัมมา
อนคารियิ บัพพชติ, ตาทิสา อัยเย ภวहि, ยาทิสา เขมา จ
ภิกขุณี อูปปลวณณา จาติ. เอสา ภิกขเว ตลา, เขต ปมาณิ
มม สวากานิ ภิกขุณี ยทิต เขมา จ ภิกขุณี อูปปลวณณา จ.
มา จ โข ต्वิ อัยเย เลกขิ อูปัตตมานสิ ลากสักการสิโลโก
อนุปาปุนาติ. ตันเจ ภิกขเว ภิกขุณี เลกขิ อูปัตตมานสิ
ลากสักการสิโลโก อนุปาปุนาติ. โส ตัสสา โหติ อันตรายาย.
เอว ทารุโณ โข ภิกขเว ลากสักการสิโลโก ฯ เป ฯ เอวံหิ वो
ภิกขเว ลิกขิตัพพันติ. จตตติ.

สวัตถิย วิหริ. เย हि เกจิ ภิกขเว สมณา वा प्प्राह्मणा
वा लालककारसिलोकिस्स अस्सात्थंज आत्तनव्वंज निस्सण्णंज यदागुत्
नूपपानันति. (เอว กาดัพพ). ปชานันติ, สย อภิวัณา สัจฉิกิต्वा
อูปลัมบัสซ วิหรันตติ. บัจจมิ.

สวัตถิย วิหริ. ये हि गेजि भिक्खवे समणा वा प्प्राह्मणा वा
लालककारसिलोकिस्स समुत्थंज अत्तंजคम्मंज अस्सात्थंज आत्तनव्वंज
निस्सण्णंज यदागुत्त नूपपानันति. (เอว กาดัพพ).

เย ज च गेजि भिक्खवे समणा वा प्प्राह्मणा वा लालककारसिलोकिस्स

สมุทฺถยํ อັถลํคัมภํ อັถลํทํภํ อาทํนํวํ นิสฺสรณํภํ ยถากุติ
ปชานันตี, (เอวํ กาดัพพํ). วิหรันตติ. อัญฺจ.

ล่าวัตถิยํ วิหริ. เย ทิ เกจ ภิภขเว สมนวา วา พฺร่าหฺมณา
วา ลากลักการลิลอกํ นํปฺปชานันตี, ลากลักการลิลอกสมุทฺถย
นํปฺปชานันตี, ลากลักการลิลอกนิโรธํ นํปฺปชานันตี, ลากลักการลิลอก-
นิโรธคามินี ปฏฺยปทํ นํปฺปชานันตี. (เอวํ กาดัพพํ). ปชานันตี,
ลยํ อภิภวา ลยํ นิกคํวา อปฺลํมบฺชช วิหรันตติ. ลัตตม.

ล่าวัตถิยํ วิหริ. ทารุโน ภิภขเว ลากลักการลิลอก. ลากลักการลิลอก
ภิภขเว นวํ ฉินฺทติ; นวํ เจตวา จัมมํ ฉินฺทติ; จัมมํ เจตวา มลฺลํ
ฉินฺทติ; มลฺลํ เจตวา นหารุํ ฉินฺทติ; นหารุํ เจตวา อัญฺจํ ฉินฺทติ;
อัญฺจํ เจตวา อัญฺจิมลฺลชํ อาทํจจํ ติจฺจติ. เอวํ ทารุโน โข ภิภขเว
ลากลักการลิลอกํ ๗ เปยฺย เอวํหิ วิ ภิภขเว ลิกขิตัพพณตี. อัญฺจิม.

ล่าวัตถิยํ วิหริ. ตตฺตํ โข. ทารุโน ภิภขเว ลากลักการลิลอก.
ลากลักการลิลอก ภิภขเว นวํ ฉินฺทติ; นวํ เจตวา จัมมํ ฉินฺทติ;
จัมมํ เจตวา มลฺลํ ฉินฺทติ; มลฺลํ เจตวา นหารุํ ฉินฺทติ; นหารุํ
เจตวา อัญฺจํ ฉินฺทติ; อัญฺจํ เจตวา อัญฺจิมลฺลชํ อาทํจจํ ติจฺจติ.

เสยฺยถาปํ ภิภขเว พลวา ปุริโส ทฬิทาย พาลรัชชยา ชงฺข
เวเจตวา ชมฺเสยฺย, ลสา นวํ ฉินฺทเทยฺย; นวํ เจตวา จัมมํ ฉินฺทเทยฺย;
จัมมํ เจตวา มลฺลํ ฉินฺทเทยฺย; มลฺลํ เจตวา นหารุํ ฉินฺทเทยฺย; นหารุํ
เจตวา อัญฺจํ ฉินฺทเทยฺย; อัญฺจํ เจตวา อัญฺจิมลฺลชํ อาทํจจํ ติจฺจเจยฺย.
เอวเมว โข ภิภขเว ลากลักการลิลอกํ นวํ ฉินฺทติ; นวํ เจตวา
จัมมํ ฉินฺทติ; จัมมํ เจตวา มลฺลํ ฉินฺทติ; มลฺลํ เจตวา นหารุํ ฉินฺทติ;
นหารุํ เจตวา อัญฺจํ ฉินฺทติ; อัญฺจํ เจตวา อัญฺจิมลฺลชํ อาทํจจํ
ติจฺจติ. เอวํ ทารุโน โข ภิภขเว ลากลักการลิลอกํ ๗ เปยฺย เอวํหิ

โว ภิกขเว ลิกขิตัพพันฺติ. นวม.

สวาทถึยฺ วิหริ. ตตฺร โข. โยปิ โส ภิกขเว ภิกฺขุ อหํ
ขีณาสโว, ตัสฺสปหํ ลากลัการฺลโลกํ อั้นฺตรายาย วทามิตี.

เอวํ วุตฺเต อายัสฺมา อานันฺโท ภควันฺตํ เอตทโวจ “กิสฺส ปน
ภันเต ขีณาสวสฺส ภิกฺขโน ลากลัการฺลโลกํ อั้นฺตรายายาติ. ยา
หิสฺส ลา อานันฺท อกุปฺปา เจโตวิมตฺติ, นาหํ ตัสฺสา ลากลัการฺลโลกํ
อั้นฺตรายาย วทามิ. เย จ ขีวสฺสโว อานันฺท อปัมตตัสฺส
อาตาปโน ปหิตตตัสฺส วิหโรทึ ทุฏฺฐจรัมมฺลฺลขุวารทา อธิคตา,
เตลาหฺมสฺส ลากลัการฺลโลกํ อั้นฺตรายาย วทามิ. เอวํ ทารุโน โข
อานันฺท ลากลัการฺลโลกํ กฏฺโง มรฺุโส อั้นฺตรายโก อนตฺตรสฺส
โยคกฺกเขมสฺส อธิคมาย. ตัสฺมา ตึห อานันฺท เอวํ ลิกขิตัพพิ
“อูปันนํ ลากลัการฺลโลกํ ปชหิสฺสาม, น จ โน อูปันนโน
ลากลัการฺลโลกํ จิตฺตํ ปริยาทาย จัสฺสตฺติ. เอวํปหิ โว อานันฺท
ลิกขิตัพพันฺติ. ทสม.

ตติโย วักโค สมตโต.

ตัสฺส อุตฺถานํ

“มาตุคฺคาโม จ กัลยฺาณึ ปุตฺโต จ เอกธึติยา,
สมณพฺรหฺมณา ตึณิ นวิ รัชฺชํ จ ภิกฺขุนาติ.

ลากลัการฺลลึยตฺเต จตตฺถวักโค จตตฺ โถ.

สวาทถึยฺ วิหริ. ตตฺร โข. ทารุโน ภิกขเว ลากลัการฺลโลก
ฯ เปฯ ลากลัการฺลโลกเณ อภิกฺุโต ปริยาทินฺนจิตฺโต ภิกขเว
เทวทตฺโต ลังฆิ ภินฺทึ. เอวํ ทารุโน โข ภิกขเว ลากลัการฺลโลก
ฯ เปฯ ลิกขิตัพพันฺติ. ปจฺม.

सावत्थियं विहरति. तारुणे गिक्खवे भागल्लकारल्लोको षु पेयु
भागल्लकारल्लोकेण अणुत्तल्लसिं प्रियात्थिनजित्तल्लसिं गिक्खवे वेत्तत्तल्लसिं
कुल्लमुल्लिं समुज्जेत्थमा. वेरुं तारुणे षु गिक्खवे भागल्लकारल्लोको
षु पेयु ल्लिक्खत्तप्पण्णित्तिं. तथियं.

सावत्थियं विहरति. तत्तुं षु. तारुणे गिक्खवे भागल्लकारल्लोको
षु पेयु भागल्लकारल्लोकेण अणुत्तल्लसिं प्रियात्थिनजित्तल्लसिं गिक्खवे
वेत्तत्तल्लसिं कुल्लो अम्मो समुज्जेत्थमा. वेरुं तारुणे षु गिक्खवे
भागल्लकारल्लोको षु पेयु ल्लिक्खत्तप्पण्णित्तिं. तथियं.

सावत्थियं विहरति. तारुणे गिक्खवे भागल्लकारल्लोको षु पेयु
भागल्लकारल्लोकेण अणुत्तल्लसिं प्रियात्थिनजित्तल्लसिं गिक्खवे वेत्तत्तल्लसिं
सुक्खो अम्मो समुज्जेत्थमा. वेरुं तारुणे षु गिक्खवे
भागल्लकारल्लोको षु पेयु ल्लिक्खत्तप्पण्णित्तिं. जतुद्वि.

एकं सम्यं भक्खा राखे विहरति कियंणुण्णे भप्पेत्ते. अजिबुक्कित्ते
वेत्तत्ते तत्तुं षु भक्खा वेत्तत्ते अरप्पं गिक्खु अम्मिंत्तेसिं
“अत्तवराय गिक्खवे वेत्तत्तल्लसिं भागल्लकारल्लोको अत्तात्तिं, प्राराय
वेत्तत्तल्लसिं भागल्लकारल्लोको अत्तात्तिं.

स्य्यत्तात्तिं गिक्खवे गत्थिं अत्तवरायं फल्लं वेत्ति, प्रारायं
फल्लं वेत्ति. वेरुं षु गिक्खवे अत्तवरायं वेत्तत्तल्लसिं भागल्लकार-
ल्लोको अत्तात्तिं, प्रारायं वेत्तत्तल्लसिं भागल्लकारल्लोको अत्तात्तिं.

स्य्यत्तात्तिं गिक्खवे वेत्ति अत्तवरायं फल्लं वेत्ति, प्रारायं फल्लं
वेत्ति. वेरुं षु गिक्खवे अत्तवरायं वेत्तत्तल्लसिं भागल्लकारल्लोको
अत्तात्तिं, प्रारायं वेत्तत्तल्लसिं भागल्लकारल्लोको अत्तात्तिं.

स्य्यत्तात्तिं गिक्खवे नत्थिं अत्तवरायं फल्लं वेत्ति, प्रारायं फल्लं
वेत्ति. वेरुं षु गिक्खवे अत्तवरायं वेत्तत्तल्लसिं भागल्लकारल्लोको

อุทปาที, ปราภวาย เทวทัตตัสส ลากลักการสิโลโก อุทปาที.

เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว อัสสตรึ อัสตฺวธาย คัพฺภิ คณฺหาตี,
ปฺราภวาย คัพฺภิ คณฺหาตี. เอวเมว โข ภิกฺขเว อัสตฺวธาย
เทวทัตตัสส ลากลักการสิโลโก อุทปาที, ปฺราภวาย เทวทัตตัสส
ลากลักการสิโลโก อุทปาที. เอวํ ทารุโน โข ภิกฺขเว ลากลักการ-
สิโลโก อุทปาที. เอวํหิ โว ภิกฺขเว ลิกฺขิตฺถัพพนฺตี.

อิทมวโจ ภควา; อิํ วิตฺวาน สุกฺโต, อธาปรํ เอตทวโจ สัตถา
“ผล เว กถลึ หนฺตี ผล เวฬุ ผล นพี,
ลักกาโร กาปริสฺส หนฺตี คัพฺโภ อัสสตรึ ยถาติ. บัณฺจม.

ราชคเห วิหริติ เวฬุเน กลันทกนิวาเป. เตน โข ปน สมเยน
เทวทัตตัสส อชาตลิตฺตกฺมาโร บัณฺจหิ รตฺสเดหิ สายํ ปาตํ อุบฺภูจฺจานิ
คัจฉนฺติ, บัณฺจ จ ธาติปากสฺถานิ ภัตฺตาภิหาโร อภิหริยตี.

อต โข ลัมพหุลา ภิกฺขุ เยน ภควา เตนุปลังกมฺมึ; อุปลังกมิตฺวา
ภควนฺตี อภิวาเทตฺวา เอกมฺนํตี นิลลิตฺถ. เอกมฺนํตี นิลินฺนา โข เต
ภิกฺขุ ภควนฺตี เอตทวโจ “เทวทัตตัสส ภาณฺเต อชาตลิตฺตกฺมาโร
บัณฺจหิ รตฺสเดหิ สายํ ปาตํ อุบฺภูจฺจานิ คมิลฺลตี, บัณฺจ จ
ธาติปากสฺถานิ ภัตฺตาภิหาโร อภิหริยลลิตฺตี. มา ภิกฺขเว เทวทัตตัสส
ลากลักการสิโลโก ปิหยิตฺถ. ยาวกัวณฺจ ภิกฺขเว เทวทัตตัสส อชาตลิตฺต-
กฺมาโร บัณฺจหิ รตฺสเดหิ สายํ ปาตํ อุบฺภูจฺจานิ คมิลฺลตี, บัณฺจ
จ ธาติปากสฺถานิ ภัตฺตาภิหาโร อภิหริยลลิตฺตี. ทานิ เยว ภิกฺขเว
เทวทัตตัสส ปาฏิกงฺขา กุลฺเลสุ อัมเมสุ, โน วุฑฺฒิ.

เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว จินฺนทลิตฺถ กุกฺกุรลิตฺถ นาสายํ บัดตี ภินฺทเยยฺย,
เอวํหิ โว ภิกฺขเว ลุกฺโกโร ภิกฺขโยโลมิตฺตตาย จินฺนทโร อัสส.
เอวเมว โข ภิกฺขเว ยาวกัวณฺจ เทวทัตตัสส อชาตลิตฺตกฺมาโร บัณฺจหิ

รตลเตหิ สายํ ปาตํ อุบฺภูจฺจํ คมิสฺสตี, บัณฺฑํ จ ฉาติปากสทานิ
ภัตตาทิหารโ อภิหริยิสฺสตี, หานิ เยว ภิกฺขเว เทวทตฺตัสส ปาฏิกงฺขา
กุลฺลลฺลํ อิมฺเมสฺส, โน วุชฺฉมิ. เอวํ ทารุโณ โข ภิกฺขเว ลาภสักการสิโลโก
ช เปฯ ลิกฺขิตัพพนตี. ฉฺฉิจฺฉิ.

ลาวัถถิยํ วิหริตี. ทารุโณ โข ภิกฺขเว ลาภสักการสิโลโก กฏฺโถ
ผรุสฺสอํ อเนตรายโก อนุตฺตรัสส โยคักฺกเขมฺมัสส อธิคมาย. อิทาหิ ภิกฺขเว
เอกัจฉิ ปุคฺคลํ เอวํ เจตสา เจโต. ปริจฺจํ ปชานามิ “น
วายมายัสฺมา มาตูปิ เหตุ สัมปชานมฺสา ภาเสยฺยาคิ, ตเมเนํ บัถฺสคามิ
ชฺปนเน สมนเยเน ลาภสักการสิโลเกเน อภิภุตํ ปริยาทินํจิตฺติ
สัมปชานมฺสา ภาสฺนตี. เอวํ ทารุโณ โข ภิกฺขเว ลาภสักการสิโลโก
กฏฺโถ ผรุสฺสอํ อเนตรายโก อนุตฺตรัสส โยคักฺกเขมฺมัสส อธิคมาย. ตัสฺมา
ติหิ ภิกฺขเว เอวํ ลิกฺขิตัพพํ “อุบฺบํโน ลลาภสักการสิโลกํ ปชหิสฺสํม,
น จ โน อุบฺบํโน ลลาภสักการสิโลกํ จิตฺตํ ปริยาทาย จัสสตีติ.
เอวํปิ วิ ภิกฺขเว ลิกฺขิตัพพนตี. สตฺตม.

ลาวัถถิยํ วิหริตี. ทารุโณ ภิกฺขเว ลาภสักการสิโลโก กฏฺโถ
ผรุสฺสอํ อเนตรายโก อนุตฺตรัสส โยคักฺกเขมฺมัสส อธิคมาย. อิทาหิ ภิกฺขเว
เอกัจฉิ ปุคฺคลํ เอวํ เจตสา เจโต ปริจฺจํ ปชานามิ “น วายมายัสฺมา
บิฑฺฒํ เหตุ (วิตฺถาเวตัพพํ). ช เปฯ

ภาตูปิ เหตุ.

ภคินิยาบิ เหตุ.

ปุตฺตัสสบิ เหตุ.

ธิตฺตยาบิ เหตุ.

ปชานิตฺตยาบิ เหตุ สัมปชานมฺสา ภาเสยฺยาคิ, ตเมเนํ บัถฺสคามิ

ขปเรน สมเยน ลากลัการลิลเณ อภิกุตฺตํ ปริยาทินนจิตฺตํ
 ลัมปชานมฺสา ภาลันตํ. เอวํ ทารุเณ โข ภิกฺขเว ลากลัการลิลเณ
 กฺกุเณ ฌรฺโส อั้นตฺราโยโก อนุตฺตรัลลํ โยคักฺเขมัลลํ อธิคฺมาย. ตัลลมา
 ติหิ ภิกฺขเว เอวํ ลิกฺขิตัพฺพํ “อุปฺบັນนํ ลากลัการลิลเณ ปชหิสฺสาลม,
 น จ โน อุปฺบันนํ โน ลากลัการลิลเณ จิตฺตํ ปริยาทาย จัสลลิตฺติ.
 เอวํหิ โว ภิกฺขเว ลิกฺขิตัพฺพนฺติ.

ลาภลัการลิลลํ จตฺตํโถ วัคฺโค.

ตัลลํ อุกฺกทานํ

“ภินฺทิ มุลฺลจฺจ ธมฺโม จ บั๊กนันตํ รณมาตริ,
 บิดา จ ภาตา ภคินี ปุตฺโต ธีตา ปชาปตีติ.
 ลากลัการลิลลํ บันจมิ ลมิตฺตํ.

๒. — ราชูลลียุคตี.

ปจรมัคโค ปจโม.

เอวม์เม สุต. เอกิ สมยั ภควา สāvātthiyā vīhriti เขตวเน อนาคต-
 บันฑิกัสส อารามเ. อถ โข อายัสมา ราชุโล เยน ภควา
 เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตวา ภควันตัง อภิวาเทตวา เอกมันตัง นิสสิท-
 เอกมันตัง นิลินโน โข อายัสมา ราชุโล ภควันตัง เอตทโวจ “สาธุ
 เม ภันเต ภควา สขิตเตน ธัมมึ เทเสตุ, ยมหิ ภควโต ธัมมึ
 สุตวา เอโก วูปกัฏฐโจ อปัมัตโต อาตาปิ ปหิตตโต วิหเรยยันติ.

ต กิ มัลลลสิ ราชูล ? จักขุ นิจจ วา อนิจจ วาติ. อนิจจ
 ภันเต. ยั ปนานิจจ ทักข วา ต สข วาติ. ทักข ภันเต. ยั
 ปนานิจจ ทักข วิปริณามธัมมึ, กัลล นุ ตัง สมณูปัสสิตติ “เอต
 มม เอโสหมัสสิ เอโส เม อตตาทิ. โน เหนต ภันเต. (เอว เปยยาโล).
 โสตัง นิจจ วา อนิจจ วาติ. อนิจจ ภันเต. ขานี นิจจ วา
 อนิจจ วาติ. อนิจจ ภันเต. ชิวหา นิจจา วา อนิจจา วาติ.
 อนิจจา ภันเต. กาโย นิจโจ วา อนิจโจ วาติ. อนิจโจ ภันเต.
 มโน นิจโจ วา อนิจโจ วาติ. อนิจโจ ภันเต. ยั ปนานิจจ
 ทักข วา ต สข วาติ. ทักข ภันเต. ยั ปนานิจจ ทักข
 วิปริณามธัมมึ, กัลล นุ ตัง สมณูปัสสิตติ “เอต มม เอโสหมัสสิ
 เอโส เม อตตาทิ. โน เหนต ภันเต.

เอว ปัสสิ ราชูล สุตวา อริยสาวโก จักขลิมมปิ นัพพินทติ,
 โสตลิมมปิ นัพพินทติ, ขานลิมมปิ นัพพินทติ, ชิวหาปิ นัพพินทติ,
 กายลิมมปิ นัพพินทติ, มนลิมมปิ นัพพินทติ, นัพพินทัง วิรัชชติ,

วิราคา วิมุขจิต. วิมุตต์ตัม “วิมุตต์ตมิตี” ภาณิ โทติ. “ชีนาชาติ, วุสิตี ทร์หิมขริย, กติ กรณีย, นาปรี อิตถัตตยาติ ปชานาตีติ. ปจมี. (เอเตน เปยยาเลน ทส สัจธรรมนิทาน กาศัพพา).

ลาวัตถีย วิหริ. ตํ ก็ มัจฉลลิตี ภาหุ? รุปา นิจจา วา อนิจจา วาติ. อนิจจา ภาณเต. สักทา ฯ เปฯ คันธา. รลา. โฆฏฐัพพา. ธัมมา นิจจา วา อนิจจา วาติ. อนิจจา ภาณเต.

เฮว บัลลิตี ภาหุ สุตวา อวียลาวโก รุเปสุมิ นัพพินทติ, สักเทสุมิ นัพพินทติ, คันเธสุมิ นัพพินทติ, วเลสุมิ นัพพินทติ, โฆฏฐัพเพสุมิ นัพพินทติ, ธัมเมสุมิ นัพพินทติ, นัพพินท วิรัชชติ, ฯ เปฯ ปชานาตีติ. ทุติย.

ลาวัตถีย วิหริ. ตํ ก็ มัจฉลลิตี ภาหุ? จักขุวิญญาณิ นิจจา วา อนิจจา วาติ. อนิจจา ภาณเต. โสตวิญญาณิ ฯ เปฯ ฆานวิญญาณิ. ชิวหาวิญญาณิ. กายวิญญาณิ. มโนวิญญาณิ นิจจา วา อนิจจา วาติ. อนิจจา ภาณเต.

เฮว บัลลิตี ภาหุ สุตวา อวียลาวโก จักขุวิญญาณิสัมมมัย นัพพินทติ, โสตวิญญาณิสัมมมัย นัพพินทติ, ฆานวิญญาณิสัมมมัย นัพพินทติ, ชิวหาวิญญาณิสัมมมัย นัพพินทติ, กายวิญญาณิสัมมมัย นัพพินทติ, มโนวิญญาณิสัมมมัย นัพพินทติ, นัพพินท วิรัชชติ, ฯ เปฯ ปชานาตีติ. ตติย.

ลาวัตถีย วิหริ. ตํ ก็ มัจฉลลิตี ภาหุ? จักขุสัมผัสสโต นิจจา วา อนิจจา วาติ. อนิจจา ภาณเต. โสตสัมผัสสโต ฯ เปฯ ฆานสัมผัสสโต. ชิวหาสัมผัสสโต. กายสัมผัสสโต. มโนสัมผัสสโต นิจจา วา อนิจจา วาติ. อนิจจา ภาณเต.

• กัตถจิ “วิมุตต์ตมิตีติปิ ภา.โจ ทิสลติ.

เอวํ บัณฑิตํ ราหุล สุตวา อริยสวโก จักขุสฺสํผัสสํสํมมํ นีฬพินฺทติ,
โสตสํผัสสํสํมมํ นีฬพินฺทติ, ขานสํผัสสํสํมมํ นีฬพินฺทติ,
ชีวหัสสํผัสสํสํมมํ นีฬพินฺทติ, กายสํผัสสํสํมมํ นีฬพินฺทติ,
มโนสํผัสสํสํมมํ นีฬพินฺทติ, นีฬพินฺทํ วิรัชชติ ฯ เปฯ ปชานาตีติ. จตฺตถิ.

ถาวตฺถิยํ วิหริติ เขตฺตวเน. ตํ ก็ มํณฺวติ ราหุล ? จักขุสฺสํผัสสํสาเวทนา
นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ. อนิจฺจา ภาณฺเต. โสตสํผัสสํสาเวทนา
ฯ เปฯ ขานสํผัสสํสาเวทนา. ชิวหัสสํผัสสํสาเวทนา. กายสํผัสสํ-
สาเวทนา. มโนสํผัสสํสาเวทนา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ.
อนิจฺจา ภาณฺเต.

เอวํ บัณฑิตํ ราหุล สุตวา อริยสวโก จักขุสฺสํผัสสํสาเวทนายํ
นีฬพินฺทติ, โสต. ขาน. ชิวหา. กาย. มโนสํผัสสํสาเวทนายํ นีฬพินฺทติ,
ฯ เปฯ ปชานาตีติ. บัณฺจมิ.

ถาวตฺถิยํ วิหริติ. ตํ ก็ มํณฺวติ ราหุล ? รูปสฺสํณฺวา นิจฺจา
วา อนิจฺจา วาติ. อนิจฺจา ภาณฺเต. สํททสฺสํณฺวา. ตันนสฺสํณฺวา.
รสสฺสํณฺวา. โสฏฺฐิฬพสฺสํณฺวา. ธมฺมสฺสํณฺวา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ.
อนิจฺจา ภาณฺเต.

เอวํ บัณฑิตํ ราหุล สุตวา อริยสวโก รูปสฺสํณฺวายํ นีฬพินฺทติ,
สํททสฺสํณฺวายํ นีฬพินฺทติ, ตันนสฺสํณฺวายํ นีฬพินฺทติ, รสสฺสํณฺวายํ
นีฬพินฺทติ, โสฏฺฐิฬพสฺสํณฺวายํ นีฬพินฺทติ, ธมฺมสฺสํณฺวายํ นีฬพินฺทติ,
ฯ เปฯ ปชานาตีติ. ญฺญํจํ.

ถาวตฺถิยํ วิหริติ. ตํ ก็ มํณฺวติ ราหุล ? รูปสฺสํเจตนา นิจฺจา
วา อนิจฺจา วาติ. อนิจฺจา ภาณฺเต. สํททสฺสํเจตนา. ตันนสฺสํเจตนา.
รสสฺสํเจตนา. โสฏฺฐิฬพสฺสํเจตนา. ธมฺมสฺสํเจตนา นิจฺจา วา
อนิจฺจา วาติ. อนิจฺจา ภาณฺเต.

เอวี่ บัลลั ราหุล สุตวา อริยสาวโก รูปัลลเจตนายบี นัพพินทติ,
สัททลลเจตนายบี นัพพินทติ, คณัลลเจตนายบี นัพพินทติ,
รตลลเจตนายบี นัพพินทติ, โผฏฐัพพัลลเจตนายบี นัพพินทติ,
ธัมมัลลเจตนายบี นัพพินทติ, ช เปฯ ปชานาตตี. สัตตม.

ส่าวัตถิยั วิหริติ. ตั กิ มัลลล ราหุล ? รูปัตถินา นิจจา
วา อนิจจา วาติ. อนิจจา กัณเต. สัททัตถินา. คณัตถินา. รตถินา.
โผฏฐัพพัตถินา. ธัมมัตถินา. นิจจา วา อนิจจา วาติ. อนิจจา กัณเต.

เอวี่ บัลลั ราหุล สุตวา อริยสาวโก รูปัตถินายบี นัพพินทติ,
สัททัตถินายบี นัพพินทติ, คณัตถินายบี นัพพินทติ, รตถินายบี
นัพพินทติ, โผฏฐัพพัตถินายบี นัพพินทติ, ธัมมัตถินายบี นัพพินทติ,
ช เปฯ ปชานาตตี. อัญจมิ.

ส่าวัตถิยั วิหริติ. ตั กิ มัลลล ราหุล ? ปจวิธัตถุ นิจจา วา
อนิจจา วาติ. อนิจจา กัณเต. อาไปธัตถุ. เตโชธัตถุ. วาโยธัตถุ.
อากาศธัตถุ. วิภวณธัตถุ นิจจา วา อนิจจา วาติ. อนิจจา กัณเต.

เอวี่ บัลลั ราหุล สุตวา อริยสาวโก ปจวิธัตถุยาบี นัพพินทติ,
อาไปธัตถุยาบี นัพพินทติ, เตโชธัตถุยาบี นัพพินทติ, วาโยธัตถุยาบี
นัพพินทติ, อากาศธัตถุยาบี นัพพินทติ, วิภวณธัตถุยาบี นัพพินทติ,
ช เปฯ ปชานาตตี. นวม.

ส่าวัตถิยั วิหริติ. ตั กิ มัลลล ราหุล ? รูปึ นิจจึ วา
อนิจจึ วาติ. อนิจจึ กัณเต. เวทนา. ลลลว. ลลลว. วิภวณ
นิจจึ วา อนิจจึ วาติ. อนิจจึ กัณเต. ยั ปนานิจจึ ทกขั วา
ตึ ลขั วาติ. ทกขั กัณเต. ยั ปนานิจจึ ทกขั วิปริณามธัมมิ,
กัลลั นุ ตั สมนุบัลลิตุ. "เอตัง มม เอโสหมัมมิ เอโส เม อตตาทติ.
โน เหนตัง กัณเต.

เอวํ บัลลํ ราหุล สุตวา อริยสวากโ รุปลัมมิบบิ นัพพินทติ,
เวทนายบิ นัพพินทติ, ลัลลวนายบิ นัพพินทติ, ลัชาเรสุบิ นัพพินทติ,
วิปลานนัลลัมมิบบิ นัพพินทติ, นัพพินทํ วิรัชชติ, วิวาคา วิมัจจติ.
วิมุตตัสสิมํ “วิมุตตมิตติ นานํ โหติ. “ชึณา ชาติ, วุสิตํ พรหมจิริย,
กตํ กรณียํ, นاپริ อิตถิตตยาชาติ ปชานาตีติ. ทลมิ.

ปจโม วัคโค.

ตัสสิ อุตทานํ

“จกขุํ รุปลัง วิปลานนํ ลัมบัลลิสํ เวทนาย จ,
ลัลลวนา จ เจตนา ตันหา ธาตุ ชันเนเต ทลลาคิ.

ราหุลลียุตเต ทุตติยวัคโค ทุตติโย.

เอวัมเม สุตํ. เอกํ สมยํ ภควา สāvattāyā viharati. อถ ไช
ชายัสสิมา ราหุโล येन ภควา เตนปลังกมิ; อุปปลังกมิต्वा ภควันตं
อภิวาเทตวา เอกมัตตํ นิสิติ. เอกมัตตํ นิสินนํ ไช ชายัสสิมัตตं
ราหุลํ ภควา เอตทโวจ “ตํ กิ มัลลวสสิ ราหุล? จกขุํ นิจจํ वा
อนิจจํ วาติ. อนิจจํ ภันเต. ยं ปนानิจจं ทกขं वा ตं สุขं วาติ.
ทกขं ภันเต. ยं ปนानิจจं ทกขं विपरिणामरम्मि, กัลลํ नु ตं
สมनुบัลลิต्तु “เอตं मम ऐदमहम्मि ऐसो मे अत्ताति. โน हेतु
ภันเต. โสत्तं. ชานं. ชิวहा. กาโย. มโน นิज्जो वा अनिज्जो
वाति. अनिज्जो भण्ते. यं पनानिज्जं त्कखं वा तं सुखं वाति.
त्कखं भण्ते. यं पनानिज्जं त्कखं विपरिणामरम्मि, कल्लं नु तं
समनुबल्लित्तु “เอตं มม ऐสอหมम्मิมิ ऐสอ मे अत्ताติ. โน हेतु ภันเต.

เอวํ บัลลํ ราหุล สุตวา อริยสวากโ จกขุสสิมิมบิ นัพพินทติ,
โลตัสสิมิมบิ นัพพินทติ, ชานัสสิมิมบิ นัพพินทติ, ชิวหายบิ นัพพินทติ,

กายสิมมบี นัพพินทิต, มนสิมมบี นัพพินทิต, นัพพินทิต วิรัชชติ,
วิราคา วิมุจจติ. วิมุตตัสสิ "วิมุตตมิตติ ภาณํ โหติ. "ชัชชา ชาติ,
วุธิตํ พหิมจวิย, กตํ กณณีย, นาปวํ อิตถิตตํ ตายาติ ปชานาตีติ.

(เอเตน เปยฺยาเลน ทสฺสุ สุตตันตํ กาทัพพา).

ตํ กิ มัลลลสิ ราชุลา? ฐุปา นิจจา วา อนิจจา วาติ. อนิจจา
ภันเต. ลัททา. คันธา. รลา. โยฎฺฐัพพา. ธัมมา.

จกขุวิญญานํ. โสทวิญญานํ. ขานวิญญานํ. ชิวหาวิญญานํ.
กายวิญญานํ. มโนวิญญานํ.

จกขุสัสมัปลโต. โสทสัสมัปลโต. ขานสัสมัปลโต. ชิวหาสัสมัปลโต.
กายสัสมัปลโต. มโนสัสมัปลโต.

จกขุสัสมัปลสชาเวทนา. โสทสัสมัปลสชาเวทนา. ขานสัสมัปลสชาเวทนา.
ชิวหาสัสมัปลสชาเวทนา. กายสัสมัปลสชาเวทนา. มโนสัสมัปลสชาเวทนา.

ฐุปลลัณฺหา. ลัททลัณฺหา. คันธลัณฺหา. รลลัณฺหา. โยฎฺฐัพพ-
ลัณฺหา. ธัมมลัณฺหา.

ฐุปลลัณฺเจตนา. ลัททลัณฺเจตนา. คันธลัณฺเจตนา. รลลัณฺเจตนา.
โยฎฺฐัพพลัณฺเจตนา. ธัมมลัณฺเจตนา.

ฐุปลตณฺหา. ลัททตณฺหา. คันธตณฺหา. รลตณฺหา. โยฎฺฐัพพ-
ตณฺหา. ธัมมตณฺหา.

ปจวิธาตุ. อาโปธาตุ. เตโชธาตุ. วาโยธาตุ. อากาสธาตุ. วิญญานธาตุ.

ฐุเป. เวทนา. ลัณฺหา. ลัฆาธา. วิญญานํ นิจจํ วา อนิจจํ
วาติ. อนิจจํ ภันเต. ฯ เปฯ

เอวํ บัลลสิ ราชุลา ฯ เปฯ นาปวํ อิตถิตตํ ตายาติ ปชานาตีติ.

ลาวัตถิยํ วิหริตี. อถ โข ชายัสสิมา ราชุโล เยน ภควา
เตนุปลังกมิ; ฐุปลังกमितวา ภควันตํ อภิวาเทตวา เอกมณฺตี นิสสิตี.

เอกมฺนัตฺตํ นิสฺสันโน โข อายัสฺสึมา ราหุโล ภควนฺตํ เขตฺตวโจ “กถํ
 นุ โข ภนฺเต ชานโต กถํ บัลลโต อิมํลฺลิมฺบจฺจ ลวิญฺญาณเก
 กาเย พหิตฺธา จ ลัพพนิมิตฺเตสุ อหํการมมํการมานานุสฺยา น โหนตฺติ.
 ยํ กิณฺจิจิ ราหุล ฐึปํ อตฺตนาคตบัจฺจบุบฺบณํ อชฺชมตฺตํ วา
 พหิตฺธา วา โอฟาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณฺตี วา ยํ ทูเร
 ลนฺตีเก วา, ลัพพํ ฐึปํ “เนตํ มม เนโสหฺมํลฺลิม น เมโส
 อตฺตตติ, เอเวเมตํ ยถากฺกุตํ ลมฺมํบํบญฺญาเย บัลลติ. ยา กาจิ
 เวทนา. ยา กาจิ ลมฺมํวา. เย เกจि ลมฺมํวา. ยํ กิณฺจิจิ
 วิญฺญาณํ อตฺตนาคตบัจฺจบุบฺบณํ อชฺชมตฺตํ วา พหิตฺธา วา
 โอฟาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณฺตี วา ยํ ทูเร ลนฺตีเก
 วา, ลัพพํ วิญฺญาณํ “เนตํ มม เนโสหฺมํลฺลิม น เมโส อตฺตตติ,
 เอเวเมตํ ยถากฺกุตํ ลมฺมํบํบญฺญาเย บัลลติ. เอวํ โข ราหุล ชานโต
 เอวํ บัลลโต อิมํลฺลิมฺบจฺจ ลวิญฺญาณเก กาเย พหิตฺธา จ
 ลัพพนิมิตฺเตสุ อหํการมมํการมานานุสฺยา น โหนตฺติ.

สวาวตฺถิยํ วิหริ. อถ โข อายัสฺสึมา ราหุโล เยน ภควา
 เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนัตฺตํ นิสฺสทิ.
 เอกมฺนัตฺตํ นิสฺสันโน โข อายัสฺสึมา ราหุโล ภควนฺตํ เขตฺตวโจ “กถํ
 นุ โข ภนฺเต ชานโต กถํ บัลลโต อิมํลฺลิมฺบจฺจ ลวิญฺญาณเก กาเย
 พหิตฺธา จ ลัพพนิมิตฺเตสุ อหํการมมํการมานาปคตํ มานลํ โหติ
 วิธา สมตฺถิกนฺตํ ลมฺมํ ลมฺมุตฺตมฺมํ. ยํ กิณฺจิจิ ราหุล ฐึปํ อตฺตนา-
 คตบัจฺจบุบฺบณํ อชฺชมตฺตํ วา พหิตฺธา วา โอฟาริกํ วา สุขุมํ วา
 หีนํ วา ปณฺตี วา ยํ ทูเร ลนฺตีเก วา, ลัพพํ ฐึปํ “เนตํ
 มม เนโสหฺมํลฺลิม น เมโส อตฺตตติ, เอเวเมตํ ยถากฺกุตํ ลมฺมํบํบญฺญาเย

ทิสวา อนุปาทา วิมุตโต โทติ. (บัลจันน์ ชันธานัน เหว กาทัพพ์).
 ยา กาจิ เวทนา. ยา กาจิ ลัมบวา. เย เกจิ ลัมบวา. ยัม กิลัจ
 วิลัมบวาณิ ชัตตนาตตบัจจัมบัณันนิ อัมมัตตัง วา พหิตถา วา โอฬาริก
 วา ลุขมัม วา ทินัม วา ปณิตัง วา ยัม ทูเร ลันตีกะ วา,
 ลัมบัพพิ วิลัมบวาณิ “เนตัม มม เนลโหมลัมมิม น เมลโธ ชัตตนาติ,
 เหวเมตัม ยถากุตัม ลัมมัมบัลลวาย ทิสวา อนุปาทา วิมุตโต โทติ.
 เหว โช ราชูล ชานโต เหว บัลลโต อัมมัมลัมบัจ ลัมบวาณเก
 กายะ พหิตถา ฯ ลัมบัพพิมิตเตลลุ อหังการมัมการมานาปคตัม มานลัม
 โทติ วิธา ลัมตีกกัณตัม ลันตัม ลุมตั้นตัม.

ราชูลลุ่มตั้นตัม ลุมตั้นตัม โทติโย วัคโค.

ตัมลัม อหังการัม

“จัมมัม ลุมบัจ วิลัมบวาณิ ลัมมัมลัมลัม โทติเยน ช,
 ลัมบวา ช เจตนา ตันหา ชาติ ชันเธน เตทล,
 อนุลยัม อปคตัมเจว วัคโค เตน ปวัจจัตติ.

ราชูลลุ่มตั้นตัม นัจจัม ลัมตั้นตัม.

๗.—ลักษณณลัญจิก.

ปัจจวักโค ปจโม.

เอวมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวฬุเน
 ถลันท์ทกนิวาเป. เตเน โข ปเน สมเยเน อายัสฺมา จ ลักขโณ อายัสฺมา จ
 มหาโมคคัลลาโน คิซฺณกุญฺเฐ บัพฺพเต วิหรันฺติ.

อด โข อายัสฺมา มหาโมคคัลลาโน ปุพฺพัตถสฺมยํ นิวาเสตฺวา
 บัดตจฺจวราทาย เยนายัสฺมา ลักขโณ เตนุปลังกมิ; ออุปฺลังกมิตฺวา
 อายัสฺมันฺติ ลักขณํ เอตทโวจ “เอหิ อวฺโส ลักขณ, ราชคหิ
 ปินฺนทาย ปวิสิสฺสามาติ. “เอวมาวฺโสติ โข อายัสฺมา ลักขโณ
 อายัสฺมโต มหาโมคคัลลาณํ สิตํ บัจฺจิสฺสิตฺ. อด โข อายัสฺมา
 มหาโมคคัลลาโน คิซฺณกุญฺเฐ บัพฺพตา โอโรหันฺโต อับฺบตรัสฺมิ ปเทเส
 สิตํ ปาตฺวากาสิ. อด โข อายัสฺมา ลักขโณ อายัสฺมันฺติ มหาโมคคัลลาณํ
 เอตทโวจ “โก นุ โข อวฺโส โมคคัลลาณ เหตุ? โโก บัจฺจโย
 สิตํ สิตํ ปาตฺกัมมํ มายาติ. อกาโล โข อวฺโส ลักขณ เอตํ สิตํ
 บัจฺจิสฺสิตํ, ภควโต มํ สันฺติเก เขตํ บัจฺหิ ปจฺจชาติ.

อด โข อายัสฺมา จ ลักขโณ อายัสฺมา จ มหาโมคคัลลาโน
 ราชคเห ปินฺนทาย จริตฺวา บัจฺจชาติตํ ปินฺนทปาตปฏิกกัณฺธา เยน
 ภควา เตนุปลังกมิสฺสุ; ออุปฺลังกมิตฺวา ภควันฺติ อภิวาเทตฺวา เอกมันฺติ
 นิสิตฺสฺ. เอกมันฺติ นิสินฺโน โข อายัสฺมา ลักขโณ อายัสฺมันฺติ
 มหาโมคคัลลาณํ เอตทโวจ “อธายัสฺมา มหาโมคคัลลาโน คิซฺณกุญฺเฐ
 บัพฺพตา โอโรหันฺโต อับฺบตรัสฺมิ ปเทเส สิตํ ปาตฺวากาสิ: โโก
 นุ โข อวฺโส โมคคัลลาณ เหตุ? โโก บัจฺจโย สิตํ สิตํ ปาตฺกัมมํ มายาติ.

อิธานํ อวฺโส คิञฺฉณกุฎฺฐา บัพฺพตา โอรหฺณโต อทฺทลํ อัญฺจิสฺสงฺขติกั
 เวหาลํ คัจฉนฺตี; ตเมเนํ คิञฺฉนํ กากาบี กุลลาบี อนุปติตฺวา
 อนุปติตฺวา วิตฺเจเนติ วิราเชเนติ, สฺวา สฺสุทํ อัญฺจิสฺสรํ
 กโรติ; ตลฺลํ มัยฺหิ อวฺโส เอตทโหสิ “อิจฺฉริยํ วต โภ อพฺกุตํ
 วต โภ, เอรูโปบี นาม สัตฺโต ภวิสฺสติ, เอรูโปบี นาม ยักโข
 ภวิสฺสติ, เอรูโปบี นาม อตฺตภาวปฏิลาโก ภวิสฺสติติ.

อถ โข ภควา ภิกฺขุ อามันฺเตสิ “จิกฺขุภูตา วต ภิกฺขเว
 สวากา วิหรนฺตี, ภาณภูตา วต ภิกฺขเว สวากา วิหรนฺตี, ยัตฺริ
 หิ นาม สวากो เอรูโป วิสฺสติ วา ทักขติ วา สักขิ วา
 กริสฺสติ. ปัพฺเพเว เม โส ภิกฺขเว สัตฺโต ทิฏฺฐโง อโหสิ, อภิ
 จานํ น พียากาลิ, อหฺลฺลเจตํ พียากเรยฺยํ, ปเรบี เม น สัทฺทเหยฺยํ;
 เย เม น สัทฺทเหยฺยํ เตสนฺตี อลฺลํ ที่มรตฺตํ อหิตาย ทักขาย.
 เอโส ภิกฺขเว สัตฺโต อิมลฺลิมลฺลเวยว ราชคฺเห โคฆาตโก อโหสิ,
 โส ตลฺลํ กัมมลฺลํ วิปาเกน พฺหุณี วลฺลํ พฺหุณี วลฺลํ
 พฺหุณี วลฺลํ พฺหุณี วลฺลํ นิริเย ปจิตฺตํ, ตลฺลํ
 กัมมลฺลํ วิปาภาวเสเสน เอรูโป อตฺตภาวปฏิลาโก ปฏิสฺสเวทยตีติ.
 (สัพฺเพลลํ สุตฺตํ ตานํ เอเสว เปยฺยาโ).

อิธานํ อวฺโส คิञฺฉณกุฎฺฐา บัพฺพตา โอรหฺณโต อทฺทลํ มลฺลเปลฺลํ
 เวหาลํ คัจฉนฺตี, ตเมเนํ คิञฺฉนํ กากาบี กุลลาบี อนุปติตฺวา
 อนุปติตฺวา วิตฺเจเนติ วิราเชเนติ, สฺวา สฺสุทํ อัญฺจิสฺสรํ กโรติ. เอโส
 ภิกฺขเว สัตฺโต อิมลฺลิมลฺลเวยว ราชคฺเห โคฆาตโก อโหสิ.

อิธานํ อวฺโส คิञฺฉณกุฎฺฐา บัพฺพตา โอรหฺณโต อทฺทลํ มลฺลเปลฺลํ
 เวหาลํ คัจฉนฺตี; ตเมเนํ คิञฺฉนํ กากาบี กุลลาบี อนุปติตฺวา
 อนุปติตฺวา วิตฺเจเนติ วิราเชเนติ, โส สฺสุทํ อัญฺจิสฺสรํ กโรติ. เอโส

ภิกขเว สัตโต อิมัสมีฉเว ราชคเห ลากุณโก อโหสิ.

อิธานํ ขาวุโธ คิच्चกุกฺขา บัพฺพตา โอรหฺณโต อทฺทลํ นิจฺฉว
ปฺริสฺส เวหาลํ คัจฉนฺตี; ตเมณํ คิच्चมาบิ กากาบิ กุลลาบิ อนุปฺตติว
อนุปฺตติว วิตฺถเจเนติ วิราเชเนติ, โส สุกฺหํ อัญฺญัสฺสริ กโรติ. เอโส
ภิกขเว สัตโต อิมัสมีฉเว ราชคเห โอรพฺภโก อโหสิ.

อิธานํ ขาวุโธ คิच्चกุกฺขา บัพฺพตา โอรหฺณโต อทฺทลํ อสฺสิโลม
ปฺริสฺส เวหาลํ คัจฉนฺตี, ตัสฺส เต อสฺสิ อูปฺตติว อูปฺตติว
ตัสฺสเสว กายเ นิปตฺตเนติ, โส สุกฺหํ อัญฺญัสฺสริ กโรติ. เอโส
ภิกขเว สัตโต อิมัสมีฉเว ราชคเห สุกฺริโก อโหสิ.

อิธานํ ขาวุโธ คิच्चกุกฺขา บัพฺพตา โอรหฺณโต อทฺทลํ
สत्ตติโลม ปฺริสฺส เวหาลํ คัจฉนฺตี; ตัสฺส ตา สत्ตติโย อูปฺตติว
อูปฺตติว ตัสฺสเสว กายเ นิปตฺตเนติ, โส สุกฺหํ อัญฺญัสฺสริ
กโรติ. เอโส ภิกขเว สัตโต อิมัสมีฉเว ราชคเห มาควโก อโหสิ.

อิธานํ ขาวุโธ คิच्चกุกฺขา บัพฺพตา โอรหฺณโต อทฺทลํ อสฺสิโลม
ปฺริสฺส เวหาลํ คัจฉนฺตี; ตัสฺส เต อสฺสิ อูปฺตติว อูปฺตติว
ตัสฺสเสว กายเ นิปตฺตเนติ, โส สุกฺหํ อัญฺญัสฺสริ กโรติ. เอโส ภิกขเว
สัตโต อิมัสมีฉเว ราชคเห การณโก อโหสิ.

อิธานํ ขาวุโธ คิच्चกุกฺขา บัพฺพตา โอรหฺณโต อทฺทลํ สุกฺสิโลม
ปฺริสฺส เวหาลํ คัจฉนฺตี; ตัสฺส ตา สุกฺสิโย อูปฺตติว อูปฺตติว
ตัสฺสเสว กายเ นิปตฺตเนติ, โส สุกฺหํ อัญฺญัสฺสริ กโรติ. เอโส ภิกขเว
สัตโต อิมัสมีฉเว ราชคเห สโต อโหสิ.

อิธานํ ขาวุโธ คิच्चกุกฺขา บัพฺพตา โอรหฺณโต อทฺทลํ สุกฺสิโลม
ปฺริสฺส เวหาลํ คัจฉนฺตี; ตัสฺส ตา สุกฺสิโย สึเส ปวิเสตฺวา มุขโต
นิกฺขมฺนตี, มุখে ปวิเสตฺวา อฺรโต นิกฺขมฺนตี, อฺเร ปวิเสตฺวา

อุทโรโต นิกขมันตี, อุทเว ปวีเสตฺวา อูรุหิ นิกขมันตี, อูรุสุ
ปวีเสตฺวา ชังฆาหิ นิกขมันตี, ชังฆาสฺส ปวีเสตฺวา ปาเทหิ
นิกขมันตี, โส สุกฺขํ อัญญัสสโร กโรติ. เอโส ภิกขเว สัตฺโต
อิมัสสมิณฺเฒเว ราชคเเห สฺวโก อโหสิ.

อิธานํ อวฺโส คิच्चณฺฏญา บัพฺพตา โอรุหนฺโต อทฺทสฺส กุมภณฺฑิ
ปฺริสฺส เวหาลํ คัจฉนฺตี; โส คัจฉนฺโตปิ เต จ อณฺเฑ ชนฺเธ
อาโรเปตฺวา คัจฉติ, นิสฺสทฺนฺโตปิ เตเสว อณฺเฑสุ นิสฺสทติ, ตเมณฺ
คิच्चณฺเฑ กากาปิ กุลลาปิ อนฺุปติตฺวา อนฺุปติตฺวา วิตฺตเจเนตี วิราเชเนตี,
โส สุกฺขํ อัญญัสสโร กโรติ. เอโส ภิกขเว สัตฺโต อิมัสสมิณฺเฒเว
ราชคเเห ความญฺเฏ อโหสิ.

วักโค ปจโม.
ตัสส อุตฺทานํ

“อัญฺจิจิ เปลฺล อฺโภ คาวีฆาตกา ปันนํทอ สากฺกนฺโโย นิจฺฉโวรพฺภิ,
อสิ สุกฺวิโก สัตฺติ มาควี อฺสุ การณฺโโก สฺวจิ สาราณิ,
โย จ สัพฺพิสฺสติ สฺวจิโก หิ โส อณฺเฑทวารี อหฺ ความญฺเฏโกติ.

ลักขณลํยุตฺเต ทุตฺติยวักโค ทุตฺติโย.

เอวํเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา ราชคเเห วิหริติ เวฬุเน กพฺพันทกนฺวาเป.
อิธานํ อวฺโส คิच्चณฺฏญา บัพฺพตา โอรุหนฺโต อทฺทสฺส ปฺริสฺส อฺนุญฺเฏเป สีสกา
นิมฺมุคฺคํ. เอโส ภิกขเว สัตฺโต อิมัสสมิณฺเฒเว ราชคเเห ปารทาริโก อโหสิ.

อิธานํ อวฺโส คิच्चณฺฏญา บัพฺพตา โอรุหนฺโต อทฺทสฺส ปฺริสฺส
อฺนุญฺเฏเป นิมฺมุคฺคํ อฺโภหิ หิตฺเถหิ คฺคฺคิ ขาทนฺตี. เอโส ภิกขเว สัตฺโต
อิมัสสมิณฺเฒเว ราชคเเห พฺรหฺมโน อโหสิ. โส กัสสฺสบัลล
สํมาตมฺพุทฺธัสส ปาวจเน ภิกขุสฺสยิ ภิตฺเตเน นิมฺนฺเตตฺวา โทณฺเฆ

คุดัลล ปุราเปตฺวา กาลิ อโรจาเปตฺวา เอตทโวจ “อโ โภณฺดา
ยาวทตฺถิ ภุณฺชณฺตี เจว หรณฺตี ขาติ.

อิธานํ ขาวุโล คิซฺณกุฎฺฐา บัพฺพตา โอโรหณฺโต อทฺทลํ นิจฺฉวี
อิตฺถิ เวหาลิ คัจฉณฺตี; ตเมณิ คิซฺณมาบี กากาบี กุลลาบี
อนุปตฺติวฺวา อนุปตฺติวฺวา วิตฺถฺเจเนตี วิราเชเนตี, สฺวา สฺทํ อัญฺญัสสิริ
กโรติ. เอลา ภิกฺขเว อิตฺถิ อิมฺสํมิณฺเวว ราชคเห อติจาเรณิ อโหสิ.

อิธานํ ขาวุโล คิซฺณกุฎฺฐา บัพฺพตา โอโรหณฺโต อทฺทลํ อิตฺถิ
ทฺศคฺคณฺธิ มังคฺพิ เวหาลิ คัจฉณฺตี; ตเมณิ คิซฺณมาบี กากาบี กุลลาบี
อนุปตฺติวฺวา อนุปตฺติวฺวา วิตฺถฺเจเนตี วิราเชเนตี, สฺวา สฺทํ อัญฺญัสสิริ
กโรติ. เอลา ภิกฺขเว อิตฺถิ อิมฺสํมิณฺเวว ราชคเห อิกฺขณิกา อโหสิ.

อิธานํ ขาวุโล คิซฺณกุฎฺฐา บัพฺพตา โอโรหณฺโต อทฺทลํ อิตฺถิ
อุมฺภกํ โอภิลินิ โอภิรินิ เวหาลิ คัจฉณฺตี; สฺวา สฺทํ อัญฺญัสสิริ
กโรติ. เอลา ภิกฺขเว อิตฺถิ กลิงคัลลสิ วัณฺโวย อคฺคฺคมเหสิ อโหสิ,
สฺวา อีสฺสาปกตา สฺปตี อังคารกฺภาเหเน อภิริ.

อิธานํ ขาวุโล คิซฺณกุฎฺฐา บัพฺพตา โอโรหณฺโต อทฺทลํ อีสฺสกพฺพนํ
เวหาลิ คัจฉณฺตี; ตัลลสิ อเร อทฺทณฺนิ เจว โหนฺตี มุชฺฉนฺจ, ตเมณิ
คิซฺณมาบี กากาบี กุลลาบี อนุปตฺติวฺวา อนุปตฺติวฺวา วิตฺถฺเจเนตี
วิราเชเนตี, โส สฺทํ อัญฺญัสสิริ กโรติ. เอลา ภิกฺขเว ตตฺถิ
อิมฺสํมิณฺเวว ราชคเห ทาริกอ นาม โจรฆาตโก อโหสิ.

อิธานํ ขาวุโล คิซฺณกุฎฺฐา บัพฺพตา โอโรหณฺโต อทฺทลํ ภิกฺขุ
เวหาลิ คัจฉณฺตี; ตัลลสิ ลัฆาภูบี ขาทิตฺตา ลัมบชฺชลิตา ลัณฺชิตฺถุตา,
บัตฺโตบี ขาทิตฺโต ลัมบชฺชลิตโต ลัณฺชิตฺถุโต, กายพฺพนนฺมบี
ขาทิตฺตํ ลัมบชฺชลิตํ ลัณฺชิตฺถุตํ, กาโยบี ขาทิตฺโต ลัมบชฺชลิตโต
ลัณฺชิตฺถุโต; โส สฺทํ อัญฺญัสสิริ กโรติ. เอลา ภิกฺขเว ภิกฺขุ

ภักขิยัสส สัมมาสัมพุทธัสส ปาวจนเ ปาปภิกขุ อโหสิ.

อัทถล ภิกขุณี เวหาล คัจฉันตี; ตัสสา ลฆาฏิปิ อาทิตตา
ชเปย ปาปภิกขุณี อโหสิ.

อัทถล ลิกขมานา เวหาล คัจฉันตี; ตัสสา ลฆาฏิปิ อาทิตตา
ชเปย ปาปสิกขมานา อโหสิ.

อัทถล สามณเริ เวหาล คัจฉันตี; ตัสส ลฆาฏิปิ อาทิตตา
ชเปย ปาปสามณโร อโหสิ.

อิทาหิ อวูลุสิ คิซณกุฎา บัพพตา ไอรันโต อัทถล สามณเริ
เวหาล คัจฉันตี; ตัสสา ลฆาฏิปิ อาทิตตา สัมบัชชลิตา ลลชิตกุฎา,
บัตโตปิ อาทิตโต สัมบัชชลิตโต ลลชิตกุฎโต, กายพนัณณัมปิ
อาทิตต สัมบัชชลิต สลชิตกุฎโต, กาโยปิ อาทิตโต สัมบัชชลิตโต
ลลชิตกุฎโต; สทา สุกหิ อัญญัสสโร กโรติ. ตัสส มัยหิ อวูลุสิ
เขตทโหสิ "อัจฉริย วต โภ อัทถล วต โภ, เอรูโปปิ นาม
สัสโต ภวิสสตี, เอรูโปปิ นาม ยักโข ภวิสสตี, เอรูโปปิ นาม
ชัตตภาวปฏิลาโภ ภวิสสตีติ.

อถ โข ภควา ภิกขุ อามันเตสิ "จักขุกุตา วต ภิกขเว สวากา
วิหรันตี, ภาณกุตา วต ภิกขเว สวากา วิหรันตี, ยัตริ หิ นาม
สวากเ เอรูโป ลลลิตี วา ทักขตี วา ลักขี วา กริลลิตี. ปัพเพเว เม สทา
ภิกขเว สามณเริ ทัญจา อโหสิ. อปิ จาหิ น พียากาส, อหัลเจตติ
พียากเรยัย, ปเวมิ เม น สัททเหยัย; เย เม น สัททเหยัย เตลล
ตี อัสส ทิซเรตต อหิตาย ทักขาย. เอลา ภิกขเว สามณเริ
ภักขิยัสส สัมมาสัมพุทธัสส ปาวจนเ ปาปสามณเริ อโหสิ, สทา ตัสส
กัมมัสส วิปาเคน พุทธิ วัสสานิ พุทธิ วัสสสตานิ พุทธิ วัสสสหัสสานิ
พุทธิ วัสสสตสหัสสานิ นิรเย ปจิจต, ตัสเสว กัมมัสส วิปาภาวเสเสน

๘.—โอปั้มมัลย์คัตตี.

เอว้มเม สุต. เอกิ สมยํ ภควา สāvātthiyā vīhriti เขตวาเน
 ขนาดบัณฑิตกัลลิต อาราม. ตัตตริ โช ภควา. “เสยฺยถาบี
 ภิกขเว กุฏาคารัลลิต ยา กาจิ โคปานลโย, ลัฟฟา ตา กุฏังคมา
 กุฏตโมสรณา กุฏตมคฺชาตา; ลัฟฟา ตา สมคฺชาตํ คัจฉนฺตี.
 เอวเมว โช ภิกขเว ये เกจิ อกุลลา รัมมา, ลัฟเพ เต อวิชฺชาमुลกา
 อวิชฺชาตโมสรณา อวิชฺชาตมคฺชาตา; ลัฟเพ เต สมคฺชาตํ คัจฉนฺตี.
 ตัสมา ตिห ภิกขเว เอวํ ลิกฺขิตัพพิ “อปัมัตตา วิหริสฺสามาติ.
 เอวณฺหิ वो ภิกขเว ลิกฺขิตัพพนฺตี. ปจฺม.

สāvātthiyā vīhriti. อถ โช ภควา ปรีตติ นขลียายํ ปัสฺสุ
 อารोเปตวํ ภิกขุ อามันเตสิ “ตํ กิ มํวณฺถ ภิกขเว? กตมํ นุ
 โช พหุตรํ? โย จายํ มया ปรีตโต นขลียายํ ปัสฺสุ อารोเปโต,
 ยา จายํ มหาปจฺวีติ. เอตเทว ภูณฺเต พหุตรํ ยทิกํ มหาปจฺวี;
 อปัมัตตโกยํ ภควตา ปรีตโต นขลียายํ ปัสฺสุ อารोเปโต, ลัขมฺบิ
 น อูเปติ อุนิธมฺบิ น อูเปติ กถภาคัมบิ น อูเปติ มหาปจฺวี
 อุนิธาย, ภควตา ปรีตโต นขลียายํ ปัสฺสุ อารोเปโตติ. เอวเมว โช
 ภิกขเว อปัปกา เต ลัตตทา, ये มนุสฺเสสุ บัจจาชายันฺตี; อถ โช
 เอเต येว พหุตรา ลัตตทา ये อณฺณตฺริ มนุสฺเสหิ บัจจาชายันฺตี.
 ตัสมา ติห ภิกขเว เอวํ ลิกฺขิตัพพิ “อปัมัตตา วิหริสฺสามาติ.
 เอวณฺหิ वो ภิกขเว ลิกฺขิตัพพนฺตี. ทุตฺติย.

สāvātthiyā vīhriti. ตัตตริ โช. เสยฺยถาบี ภิกขเว ยานิ กานิจิ กุลานิ
 พหุตฺถิกานิ อปัปฺปฺริสฺสานิ, ตานิ สูปฺปฺริสฺสิยานิ โหนฺตี โจเรหิ กุมภัตฺถเนนเกหิ.
 เอวเมว โช ภิกขเว ยัสฺส กัสฺสจि ภิกขุโน เมตฺตา เจโตวิมุตฺติ อภาวิตา

ขพหุ่ล็กดา, โส ลุ่ปรัลโย โหติ อมฺนุ่ลเสหิ.

เสยฺยถาป้ ภิกขเว ยานิ กานจิ กุลานิ อัมบัตถิกานิ พหุ่ปฺริสาณิ,
ตานิ ทุ่ปรัลยานิ โหนติ โจเวหิ กุมภัตถเณเกหิ. เอเวเมว โข ภิกขเว
ยัสส กัสสจิ ภิกขุโน เมตตทา เจโตวิมุตติ ภาวิตา พหุ่ล็กดา, โส
ทุ่ปรัลโย โหติ อมฺนุ่ลเสหิ. ตัสมา ติห ภิกขเว เอว ลิกขิตัพพ
“เมตตทา โน เจโตวิมุตติ ภาวิตา ภวิสสติ พหุ่ล็กดา ยานีกดา
วัตถุกดา อญฺญจिता ปริจิตา สลสมารัทธาติ. เอวํหิ वो ภิกขเว
ลิกขิตัพพนตี. ตติย.

สาวัตถิย วิหริ. โย ภิกขเว ปุ่พพณ्हสมย โอกขาสต^๑ ทาน
ทเทยฺย, โย มัชฌันตีกสมย โอกขาสต^๑ ทาน ทเทยฺย, โย สายณ्हสมย
โอกขาสต^๑ ทาน ทเทยฺย; โย วา ปุ่พพณ्हสมย อันตมโส
คัททุหนมัตตัมบิ เมตตจิตต ภาเวยฺย, โย วา มัชฌันตีกสมย
อันตมโส คัททุหนมัตตัมบิ เมตตจิตต ภาเวยฺย, โย วา สายณ्हสมย
อันตมโส คัททุหนมัตตัมบิ เมตตจิตต ภาเวยฺย; อิทํ ตโต มหัพฺพลตริ.
ตัสมา ติห ภิกขเว เอว ลิกขิตัพพ “เมตตทา โน เจโตวิมุตติ
ภาวิตา ภวิสสติ พหุ่ล็กดา ยานีกดา วัตถุกดา อญฺญจिता ปริจิตา
สลสมารัทธาติ. เอวํหิ वो ภิกขเว ลิกขิตัพพนตี. จตตถ.

สาวัตถิย วิหริ. เสยฺยถาป้ ภิกขเว สัตติ ติน्हผลา, ขณ
ปุ่ริโส อาคัจเจยฺย “อหํ อิมิ สัตติ ติน्हผลํ ปาณินา วา มุญฺจินา
วา ปุ่ญฺเจณัสสามิ ปุ่ญฺโกญฺญเฐสสามิ ปุ่ญฺวิญฺญเฐสสามิติ. ตํ ก็ มัชฌนถ
ภิกขเว? ภัพโพ นุ โข โส ปุ่ริโส อมุ สัตติ ติน्हผลํ ปาณินา
วา มุญฺจินา วา ปุ่ญฺเจเนตฺตุ ปุ่ญฺโกญฺญเฐตฺตุ ปุ่ญฺวิญฺญเฐตฺนตี. โน
เหตํ ภาณเต. ตํ กัสส เหน? อลฺหิ ภาณเต สัตติ ติน्हผลา น

๑. “อุกกาสนันตีปิ ปาโจ.

สุกรา ปาณินา วา มุญฺจินา วา ปุญฺเญเนตฺตํ ปุญฺโกฎฺเญตฺตํ ปุญฺวิญฺเญตฺตํ,
 ยาว เทว จ ปน โส ปุริโส กิลมถัสส วิฆาตัสส ภาคี อัสสาติ.
 เหวเมว โข ภิกขเว ยัสส กัสสจि ภิกขโน เมตฺตา เจโตวิมุตฺติ
 ภาวิตา พหุลกตา ยานีกตา วัตถกตา อนุญฺจิตา ปริจิตา สุตมวรัถา.
 ตัสส เจ อมณฺสลโส จิตฺตํ ชีวตฺตํ มณฺเวยย. อถ โข เสว
 อมณฺสลโส กิลมถัสส วิฆาตัสส ภาคี อัสส. ตัสมา ติห ภิกขเว
 เอวํ ลิกขตฺตํ “เมตฺตา โน เจโตวิมุตฺติ ภาวิตา ภาวีสฺสตี
 พหุลกตา ยานีกตา วัตถกตา อนุญฺจิตา ปริจิตา สุตมวรัถา.
 เอวํหิ वो ภิกขเว ลิกขตฺตํ นนฺตํ.”

สāvāḍiḅi vīharaḍi. Sēyāḍāpī bhikkhava cātḍāro tḍhīhāmmā ṇāḍāha
 sūlikkhitā gathāḍāḅā gathāḍāḅā gathāḍāḅā gathāḍāḅā gathāḍāḅā gathāḍāḅā
 ācāḍāḅā “ohā āmēḍā jḍḍāḅā tḍhīhāmmāḅā ṇāḍāḅāḅā sūlikkhitāḅā
 gathāḍāḅāḅā gathāḍāḅāḅā gathāḍāḅāḅā gathāḍāḅāḅā gathāḍāḅāḅā
 pāḅāḅā cāḅāḅā āhāḅāḅāḅā. tḍā gī māḅāḅā bhikkhava? “xāḅā
 pūḅāḅā pūḅāḅā xāḅā ḅāḅāḅāḅāḅā ḅāḅā ḅāḅāḅāḅā. āḅāḅāḅā ḅāḅā
 ḅāḅāḅā tḍhīhāmmāḅā ṇāḍāḅāḅā sūlikkhitāḅā gathāḍāḅāḅā gathāḅāḅāḅā
 ḅāḅāḅā cātḍāḅā āḅāḅāḅāḅā pāḅāḅā cāḅāḅā āhāḅāḅā. “xāḅā
 pūḅāḅā pūḅāḅā xāḅā ḅāḅāḅāḅāḅā ḅāḅā ḅāḅāḅā. gō pūḅā ḅāḅā
 jḍḍāḅā tḍhīhāmmāḅā ṇāḍāḅāḅā sūlikkhitāḅā gathāḅāḅāḅā gathāḅāḅāḅāḅā.
 yāḅā ḅāḅāḅā bhikkhava ḅāḅāḅā pūḅāḅāḅāḅā xāḅā, yāḅā ḅāḅāḅā ḅāḅāḅāḅāḅā
 xāḅā tḍāḅā ḅāḅāḅāḅā. yāḅā ḅāḅāḅā bhikkhava ḅāḅāḅā pūḅāḅāḅāḅā xāḅā, yāḅā
 ḅāḅāḅā ḅāḅāḅāḅāḅā xāḅā, yāḅā ḅāḅāḅā yāḅā ḅāḅāḅāḅāḅā ḅāḅāḅāḅāḅā
 xāḅāḅāḅā; tḍāḅā ḅāḅāḅāḅāḅā xāḅā tḍāḅā ḅāḅāḅāḅā. yāḅā ḅāḅāḅā
 ḅāḅāḅā pūḅāḅāḅāḅā xāḅā, yāḅā ḅāḅāḅā ḅāḅāḅāḅāḅā xāḅā, yāḅā ḅāḅāḅā yāḅā

เทวดา จัน ทิมสุริยานัน ปุโรโต ธาวันตี; ตาลิ เทวดานัน ชโว, ตโต
สิขตรี ภายลัขารว ชัยนตี. ตัสมา ตอิ ภัทชเว เอว ลิกขิตัพพี
“อัมปมัตตา วิหริสสามาติ. เอวณิหิ वो ภัทชเว ลิกขิตัพพีนตี. ฉฐัจ.

สวาทัญญิ วิหริติ. ภูตปัพพี ภัทชเว ทสราหานัน อานโก นาม
มุงโค อโหสิ. ตัสสิ ทสราหา อานเก ผพีเต อัมณิ อานิ
โอทสิ. อหุ โช โส ภัทชเว สมิโย ยิ อานกัสสิ มุงคัสสิ
ปฺราณิ ปิกขริ ผลกั อันตรธายิ, อานิลมาโต จ อวลลियิ. เอวเมว
โช ภัทชเว ภาวิสสันตี ภัทชภู อเนกตมัทธานัน, เย เต สุตตันตา
ตตาคตภาสิตา คัมภรา คัมภรัตตา โลกุตตรา สุลลตปฏิสุลลตตตา,
เตสุ ภาณุมมานेषุ น สุลลลิสสันตี, น อัมณาจิตติ อุมฺภจาเปสสันตี,
น จ เต อัมเม อุกคเหตัพพี ปริยาปนิตัพพี มัมณิสสันตี. เย
ปน เต สุตตันตา กวิคตา กาเวยยา จิตตักขรา จิตตัพยัณชนา
พาหริกา สวากภาสิตา, เตสุ ภาณุมมานेषุ สุลลลิสสันตี, โสติ
โอทสิสันตี, อัมณาจิตติ อุมฺภจาเปสสันตี, เต จ อัมเม อุกคเหตัพพี
ปริยาปนิตัพพี มัมณิสสันตี. เอวเมว เตสิ ภัทชเว สุตตันตานัน
ตตาคตภาสิตานัน คัมภรานัน คัมภรัตตานัน โลกุตตรานัน สุลลตปฏิสุลลตตตานัน
อันตรธานัน ภาวิสสิ. ตัสมา ตอิ ภัทชเว เอว ลิกขิตัพพี “เย เต
สุตตันตา ตตาคตภาสิตา คัมภรา คัมภรัตตา โลกุตตรา สุลลตปฏิ-
สุลลตตตา, เตสุ ภาณุมมานेषุ สุลลลิสสาม, โสติ โอทสิสาม,
อัมณาจิตติ อุมฺภจาเปสสาม, เต จ อัมเม อุกคเหตัพพี ปริยาปนิตัพพี
มัมณิสสามาติ. เอวณิหิ वो ภัทชเว ลิกขิตัพพีนตี. สัตตม.

เอกิ สมยิ ภควา เวลาลยิ วิหริติ มหาวเน กุฎาคารสาลาเย.
ตติริ โช ภควา ภัทชภู อามันเตสิ “ภัทชโวติ. “ภทันเตติ เต
ภัทชภู ภควโต ปัจจัสสิโสสิ. ภควา เขตทโวจ “กตังครูปธานา ภัทชเว

ภิกษุ เหวมาหังสุ “มา ข้ายัดมา อติเวฬุ กุลานิ อุปลังกมิตติ. โส
ภิกษุหิ วุจฺจมาโน เหวมาห “อเม หิ นาม เถวา ภิกษุ กุลานิ
อุปลังกมิตัพพ มัลลวิคฺคินฺตติ, กิมังคิ ปนาหฺนตี.

ภุตปุพฺพ ภิกษเว อวิญฺญาตเน มหา สรสิ, ตํ นาคา อุปนิสฺสาย
วิหฺรณฺตี. เต ตํ สรสิ โอคเหตฺวา โสณฺฑาย ภิสฺมุฬาลิ อพฺภุคฺคเหตฺวา
สุวิกฺขาลิติ วิกฺขาเลตฺวา อกฺกัทฺทมํ สํชาทิตฺวา อชฺชโณหฺรณฺตี.
เตสฺสนฺติ วัณฺณาย เจว โหติ พลาย ข, น ข ตโตนิทานํ มรณํ
วา นิคฺคัจฉนฺตี มรณมัตตํ วา ทุกฺขํ. เตสฺสํเบว โข ปน ภิกษเว
มทานาคานํ อนุลิกฺขมานา ตรฺรณา ภิกฺขณาปฺปา, เต ตํ สรสิ โอคเหตฺวา
โสณฺฑาย ภิสฺมุฬาลิ อพฺภุคฺคเหตฺวา น สุวิกฺขาลิติ วิกฺขาเลตฺวา
สกฺกัทฺทมํ สลฺลชาทิตฺวา อชฺชโณหฺรณฺตี. เตสฺสนฺติ เเนว วัณฺณาย โหติ
น พลาย, ตโตนิทานํ มรณํ วา นิคฺคัจฉนฺตี มรณมัตตํ วา ทุกฺขํ.
เอวเมว โข ภิกษเว อธิ เถวา ภิกษุ ปุพฺพพัณฺโณสฺมยํ นิวาเสตฺวา
บัตตจิวฺรมาทาย คามํ วา นิคมํ วา บัณฺฑาทาย ปวิสฺสนฺตี, เต
ตตฺถ ธมฺมํ ภาสฺสนฺตี, เตสฺสิ คีหิ ปสฺสนฺนา ปสฺสนฺนาการิ กโรนฺตี; เต
ตํ ลากํ อคฺคิตา อมฺจฺฉิตา อนชฺชฌาบัณฺเณนา ขาเทนวทลฺลลาวโน
นิสฺสตรณบฺบํวา ปรีภุณฺชนฺตี, เตสฺสนฺติ วัณฺณาย เจว โหติ พลาย
ข, น ข ตโตนิทานํ มรณํ วา นิคฺคัจฉนฺตี มรณมัตตํ วา ทุกฺขํ.
เตสฺสํเบว โข ปน ภิกษเว เถวานํ ภิกษุณฺโณ อนุลิกฺขมานานํ วา
ภิกษุ ปุพฺพพัณฺโณสฺมยํ นิวาเสตฺวา บัตตจิวฺรมาทาย คามํ วา นิคมํ
วา บัณฺฑาทาย ปวิสฺสนฺตี, เต ตตฺถ ธมฺมํ ภาสฺสนฺตี, เตสฺสิ คีหิ ปสฺสนฺนา
ปสฺสนฺนาการิ กโรนฺตี; เต ตํ ลากํ คคฺคิตา มจฺฉิตา อชฺชฌาบัณฺเณนา
ขนาเทนวทลฺลลาวโน อนิสฺสตรณบฺบํวา ปรีภุณฺชนฺตี, เตสฺสนฺติ เเนว
วัณฺณาย โหติ น พลาย, ตโตนิทานํ มรณํ วา นิคฺคัจฉนฺตี

มรณมัตติ วา ทุกขัง. ตัสมา ตีห ภิกขเว เอว ลิกขิตัพพ
“อคริตา อมุจฉิตา อนันตนาบhinna ขาทินวทัสสาวิโน นิสสรณบhinna
ปริญญชิตัสสามาตี. เอวณิหิ โว ภิกขเว ลิกขิตัพพันตี. นวม.

สัจธรรมนิทาน วิหริ. เตเน โข ปน สมเยเน อังคตโร ภิกขุ
อติเวลล กุเลสุ จาริตตัม อابخชชตี. ตเมเน ภิกขุ เอวมานัสสุ “มา
อายัสสา อติเวลล กุเลสุ จาริตตัม อابخชชตี. โส ภิกขุหิ วุจจมาโน
น รมตี. อถ โข สัมพทลลา ภิกขุ เยเน ภควา เตนุปลังกมัสสุ;
อปลังกมิตวา ภควันตี อภิวาเทตวา เอกมันตี นิสัสสุ. เอกมันตี
นินินนา โข เต ภิกขุ ภควันตี เขตทโวจ, “อิธ ภันเต อังคตโร
ภิกขุ อติเวลล กุเลสุ จาริตตัม อابخชชตี, ตเมเน ภิกขุ เอวมานัสสุ
“มา อายัสสา * อติเวลล กุเลสุ จาริตตัม อابخชชตี. โส ภิกขุหิ
วุจจมาโน น รมตี.

ภุตัพพัง ภิกขเว วิฟ้าโร สันนิสสมลล็กติเร จิตโต อโหสิ
มทุมสิ อากมยมาโน “ยัตถาย มทุมสิ โคจราย บักกมิลลิตติ,
ตัตถเว นัน คเหตุวา ขาทัสสามีตี. อถ โข ภิกขเว มทุมสิ โคจราย
บักกามิ. ตเมเน วิฟ้าโร คเหตุวา สหสา มลล ขาทิตวา อัสสโณหริ.
ตัสส สวา มทุมสิ อนันตัมบี ขาทิ อนันตคณัมบี ขาทิ. โส ตโตนิทานัน
มรณัมบี นิคัจฉตี มรณมัตตัมบี ทุกขัง. เอวเมว โข ภิกขเว
อิเธกัจจโ จี ภิกขุ ปัพพันนสมมยั นินวาเสตวา บัตตัจจิวรมาทาย คามิ
วา นิคมัม วา ปันนทาย ปวิสตี อรักขิตเนว กาเยเน อรักขิตาย
วาจาย อรักขิตเน จิตเตเน อนุปภังจิตาย สติยา อลลวเตหิ อินทริเยหิ,
ตัตถ บัลลิตติ มาตคามัน ทุนนิวัตถัม วา ทุปปารุตัม วา; ตัสส มาตคามัน
ทิลลวาน ทุนนิวัตถัม วา ทุปปารุตัม วา ราโค จิตตัม อนุทิสเสตี,
โส รากานุกัสเสน จิตเตเน มรณัม วา นิคัจฉตี มรณมัตตัม วา

ทุกข์. มรณ โส ตํ ภิกขเว อวิยัลล วิเนเย, โย สักขํ บัจจิกขาเย
 ให้นายาวัตตติ. มรณมัตตัมเปเว ภิกขเว ทุกข์ ยทิตํ อังคตริ
 สักกิลฺลํ อามตฺตํ อามชฺชติ, ยถารูปาย อามตฺตยา วุฏฺฐานํ
 บังคฺคาเยติ. ตัสมา ติห ภิกขเว เอเว สักขิตฺตํ “รักขิตน
 กาเยน รักขิตาย วาจาเย รักขิตน จิตฺเตน อูปฺปจฺจิตาย สติยา
 สํวเตหิ อินฺทริเยหิ ความ วา นิคมํ วา บังคฺคาเย ปวีสัลลสมาติ.
 เอวํหิ โว ภิกขเว สักขิตฺตํหิ. ทสมิ.

สํวตฺตํ วิหริ. อัสสํตถ โน ตเมหิ ภิกขเว วัตติยา
 บัจจูลลฺลเย สิคาลลํ วสมานํสํสาติ. เอเว ภาณเต. เอโส โข ภิกขเว
 ชรลิกาโล อุกกัณณเณน นาม โรคาเตน ญฺญโ. โส เยน เยน
 อัจฉติ, เตน เตน คัจฉติ; ยตฺถ ยตฺถ อัจฉติ, ตตฺถ ตตฺถ
 ติจฺฉติ; ยตฺถ ยตฺถ อัจฉติ, ตตฺถ ตตฺถ นิสฺสํหติ; ยตฺถ ยตฺถ
 อัจฉติ, ตตฺถ ตตฺถ นิชฺชติ. สิตโกเป นํ วาโต อูปวายติ. ลาคู
 ขวิลลํ ภิกขเว, ยํ อเรกัจเจ สักกยปฺตติยปฺปฏิวโล เอเวรุมมํ
 อตฺตกาเวปฺปฏิลาภํ ปฺปฏิสเวหิ เยว. ตัสมา ติห ภิกขเว เอเว
 สักขิตฺตํ “อัมมัตตา วิหริสสมาติ. เอวํหิ โว ภิกขเว
 สักขิตฺตํหิ. เอกาทสมิ.

สํวตฺตํ วิหริ. อัสสํตถ โน ตเมหิ ภิกขเว วัตติยา บัจจูลลฺลเย
 สิคาลลํ วสมานํสํสาติ. เอเว ภาณเต. สिया โข ภิกขเว ตัสมि
 ชรลิกาเล กาจิ กตฺตัมปตา กตเวทิตา, น เตว อเรกัจเจ
 สักกยปฺตติยปฺปฏิวโล สिया กาจิ กตฺตัมปตา กตเวทิตา. ตัสมา ติห
 ภิกขเว เอเว สักขิตฺตํ “กตฺตัมปโน ภวิสสํม กตเวทินอ, น จ
 โน อเมหฺล อัมมํมํ กต จ น สิลลิตฺติ. เอวํหิ โว

ภิกษเว สักขัตตัพพันตี. ทวารทสม.

โอบมัมมสัจธรรม อัจฉริย สัจธรรม.

ตัสส อุตทาน

อัญญา นขลิต กุล

โอบชา สัจธรรม ธนัคคโ,

อาณิ กลิงคโร นาโค

วิฬาริ เทวี สัจธรรมกาลิ.

สาวโก มหาภีณัตตัม บัดโตติ. ปจมี.

สาวัดถินทานิ. ตัตติ โข อายัสมา สาริปุตโต ภิกขุ อามันเตติ
“อวโลสิ ภิกขเวติ. “อวโลสิติ โข เต ภิกขุ อายัสมโต
สาริปุตตัสส บัจจัสสโลสิ. อายัสมา สาริปุตโต เขตทโวจ “อิ
มยัมหิ อวโลสิ รโหคตัสส ปฏิสัสสันตัสส เอว เจตโส ปรีวัตกโก
กุกุพาติ “อติถิ นุ โข ตํ กิณจิ โลกัสมี, ยัสส เม วิปริ
ณามลลวณากวา นุบั้งชัยยึ โลกปริเทวทุกขโทมนัสสุปายาสาติ. ตัสส
มยัมหิ อวโลสิ เขตทโหสิ “นัตติ โข ตํ กิณจิ โลกัสมี, ยัสส เม
วิปริณามลลวณากวา นุบั้งชัยยึ โลกปริเทวทุกขโทมนัสสุปายาสาติ.

เอว วุตเต อายัสมา อามันโต อายัสมันตัม สาริปุตตัม เขตทโวจ
“สัสตูปิ โข เต อวโลสิ สาริปุตโต วิปริณามลลวณากวา นุบั้งชัยยึ
โลกปริเทวทุกขโทมนัสสุปายาสาติ. สัสตูปิ โข เม อวโลสิ วิปริ
ณามลลวณากวา นุบั้งชัยยึ โลกปริเทวทุกขโทมนัสสุปายาสา. อปิ จ
เม เอวมัสส “มเหล็กโข วต โภ สัตโต อันตรหิตโต มหิตถิโก
มหานุกาโว, สเช ทิ ภควา จิวิ ที่มมัตถานันติ ติฏฐิเจยย, ตตัสส
ทหุชนหิตาย ทหุชนสุชาย โลกานุกัมปาย อตตาย หิตาย สุชาย
เทวมเสถสันนัตติ. ตถา ทิ ปนายัสมโต สาริปุตตัสส ที่มวัตต
อหิการมมการมานานุสยา สลุมุหตา, ตัสมา อายัสมโต สาริปุตตัสส
สัสตูปิ วิปริณามลลวณากวา นุบั้งชัยยึ โลกปริเทวทุกขโทมนัสสุ
ปายาสาติ. ทุตติ.

เอวมเม สติ. เอกัง สมยัม ภควา สาวัดถियัม วิหริติ เขตวเน
อนาถยัมพิกัสส อาราม. เตเน โข ปน สมเยเน อายัสมา จ
สาริปุตโต อายัสมา จ มหาโมคคัลลานโ ใน ราชคเเท วิหริณติ เวฬุวน
กถันตกนิวาเป เอกวิหาเร. อถ โข อายัสมา สาริปุตโต สาณนหสมย

ปฏิสัถ์ลาณา วุฏฺฐิโต เยนายัสมา มหาโมคคัลลานโน เตนปลังกมิ;
 อุปปลังกมิตวา อายัสมา มหาโมคคัลลานเนน สัทธี สัมโมเท,
 สัมโมเทเนยฺย กถํ สาธาเนยฺย วิตถาเวตวา เอกมณฺโฑ นิสฺสทิ. เอกมณฺโฑ
 นิสฺสนโน โข อายัสมา สาริปฺพุโต อายัสมณฺโฑ มหาโมคคัลลานํ
 เขตทโวจ “วิปปลันฺณานิ โข เต อวฺุโส โมคคัลลาน อิมํทริยานิ,
 ปริสุทฺธโธ มุขวณฺโณ ปรีโยหาโต, สัมมเตน นุนายัสมา มหาโมคคัลลานโน
 อัสส วิหารเน วิहाสตี. โอฟาริเกน ชฺวาทํ อวฺุโส อัสส วิหารเน
 วิहाสํ, อมฺิ จ เม อโหสิ อัมมิมํ กถาติ. เกน สัทธี ปนายัสมโต
 มหาโมคคัลลานํสฺส อโหสิ อัมมิมํ กถาติ. กถวา โข เม อวฺุโส
 สัทธี อโหสิ อัมมิมํ กถาติ. ทูเร โข อวฺุโส กถวา เขตฺรหิ
 สาวัตถิมํ วิหริติ เขตฺวเน อนาถปณฺธิกํสฺส อารามे. กิณฺณุ โข
 อายัสมา มหาโมคคัลลานโน กถวณฺโฑ อิทฺธิยา อุปปลังกมิ? อทา
 กถวา อายัสมณฺโฑ มหาโมคคัลลานํ อิทฺธิยา อุปปลังกมิตฺติ. น ชฺวาทํ
 อวฺุโส กถวณฺโฑ อิทฺธิยา อุปปลังกมิ, นมฺิ มํ กถวา อิทฺธิยา
 อุปปลังกมิ. อมฺิ จ เม ยาวตา กถวา เขตต์ดาวตา ทิพฺพจกฺขุ
 วิสุขณฺนิ ทิพฺพา จ โสตธาท, กถวโตมฺิ ยาวตาทํ เขตต์ดาวตา
 ทิพฺพจกฺขุ วิสุขณฺนิ ทิพฺพา จ โสตธาทฺติ. ยถากถํ ปนายัสมโต
 มหาโมคคัลลานํสฺส กถวา สัทธี อโหสิ อัมมิมํ กถาติ. อิทฺธา
 อวฺุโส กถวณฺโฑ เขตทโวจ “อารฺทธรวิโย อารฺทธรวิโยติ กณฺเ
 วุจฺจติ, กิตต์ดาวตา น โข กณฺเ อารฺทธรวิโย โหตีติ. เหว
 วุตเต มํ อวฺุโส กถวามฺิ เขตทโวจ “อโธ โมคคัลลาน ภิกฺขุ อารฺทธรวิโย
 วิหริติ “กามํ ตโง จ นหารุ จ อญฺุจ จ ขวสฺสสฺสตุ, สฺวีเร ขวสฺสสฺสตุ
 มํสโลหิตํ, ยนฺตี ปุริสสาเมน ปุริสวริเยน ปุริสปริทกฺกเมน บัดตฺตฺพหํ, น ตํ
 อปายณฺตีวา วิริยํสฺส สันฺจามํ ภวฺุสฺสตีติ. เหว โข โมคคัลลาน อารฺทธรวิโย

โหดติ. เอว โข เม ขาวุโส ภควตา สัทธึ อโหสิ ธัมมึ กถาติ.
 เสยฺยถาปึ ขาวุโส หิมวาโต บัพฺพิตวาจฺจิสฺส ปรีตฺตา ปาสานลักรฺวรา
 ยาว เทว อุนิกรฺเขปนมัตตตาย, เหวเมว โข มยึ ขายฺสึมโต มหา-
 โมคคัลลานิสฺส ยาว เทว อุนิกรฺเขปนมัตตตาย. ขายฺสึมา หิ มหาโมคคัลลาโน
 มหัทธโก มหานุภาโว ธากังขมาโน กัมปึ ติฏฺฐึเจยฺยาติ. เสยฺยถาปึ
 ขาวุโส มหุตฺติยา โลณชฎาย ปรีตฺตา โลณลักรฺวรา ยาว เทว
 อุนิกรฺเขปนมัตตตาย, เหวเมว โข มยึ ขายฺสึมโต สารีปุตฺตัสฺส
 ยาว เทว อุนิกรฺเขปนมัตตตาย. ขายฺสึมา หิ สารีปุตฺโต ภควตา
 อเนกปริยาเยน โถมิโต วันฺณนิโต ปลัสฺสโก

“สารีปุตฺโต จ บัณฑิตาย ลีเจเน อุลเมน จ,
 โยปึ ปารคโต ภิกฺขุ เหวโส ปรโม สียาติ.

อิตฺติเต อุกโก มหานาคา อังคณมัลลิสฺส สฺภาสิตํ สุลบัตติ
 สมนุโมทิสฺสิตฺติ. ตติย.

เอวัมเม สุตฺ. เอกํ สมยึ ภควา สāvตฺถิยึ วิหริติ เซตวเน
 อนาถบิณฑิกัสฺส อารามเ. เตเน โข ปน สมนเยน อังคณโร
 นโว ภิกฺขุ บัจฉากัสฺสิตํ บิณฑปาทปฏิกกัณฺโธ วิหารึ ปวีลิตฺวา
 อับปัสสึสกโก ตุนหฺฤโต สกตตายติ, น ภิกฺขุณฺเ เวยฺยาวัจจํ กโรติ
 จีวรการสมเย. อถ โข สัมมทฺธลา ภิกฺขุ เยเน ภควา เตนุปลังกมฺมึ;
 อุลปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนัต นิสฺสึทฺฐ. เอกมฺนัต
 นิสฺสินฺนา โข เต ภิกฺขุ ภควันตํ เอตทโวจฺ “อธ ภันเต อังคณโร นโว
 ภิกฺขุ บัจฉากัสฺสิตํ บิณฑปาทปฏิกกัณฺโธ วิหารึ ปวีลิตฺวา อับปัสสึสกโก
 ตุนหฺฤโต สกตตายิสฺสิตติ, น ภิกฺขุณฺเ เวยฺยาวัจจํ กโรติ จีวรการสมเยติ.
 อถ โข ภควา อังคณโร ภิกฺขุ อามันเตสิ “เอหิ ตฺวํ ภิกฺขุ,
 มม วจเนเน ตํ ภิกฺขุ อามันเตหิ “ลัสฺสึถา ตํ ขาวุโส อามันเตตฺติ.

“เขว่ ภัณฑะติ โข โส ภิกษุ ภควาโต ปฏิสฺสณฺติวํ เยน โส
 ภิกษุ เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิวํ ตํ ภิกษุ เอตทโวจ “สັถา ตํ
 ขาวุโส อามันเตตฺติ. “เขวมาวุโสติ โข โส ภิกษุ ตัสส ภิกษุโน
 ปฏิสฺสณฺติวํ เยน ภควา เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิวํ ภควันตํ
 อภิวาเทวํ เขมณฺตํ นิสฺสํ. เขมณฺตํ นิสฺสนํ โข ตํ ภิกษุ
 ภควา เอตทโวจ “สัจจํ กิร ตวํ ภิกษุ บัจฉากตฺติ บัจฉนฺทปาท-
 ปฏิกกนฺโต วิหารํ ปวิสฺสวํ อปฺปโปลฺลํโก ตุนฺหิฏฺโฏโต ลักตายิสฺสสิ,
 น ภิกษุณํ เวยฺยวัจจํ กโรสิ จีวรการสมเยติ. อหํมี โข ภัณฑะ
 สกํ กิจจํ กโรมีติ. อถ โข ภควา ตัสส ภิกษุโน เจตสา เจโต
 ปรีวตักกมณฺเณว ย ภิกษุ อามันเตติ “มา โข ตุมเห ภิกษเว
 เอตัสส ภิกษุโน อชฺชฌายิตถ. เอโส โข ภิกษเว ภิกษุ จตฺถนํ
 ฉานานํ อภิเจตสฺสกาณํ ทิฏฺฐจธมฺมสฺสขวิหารานํ นิกามลาภํ อภิฉนฺลาภํ
 อภิสิรลาภํ, ยัสสํตํถาย กลปตฺตา สัมม เทว อคารสํมา อนคาริยํ
 บัปฺพชฺชนฺติ, ตทนต์ตริ พริหํมจริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเจว ธมฺเม สยํ
 อภิณฺเณว สัจจํคิตฺวา อุปปลมฺบัสซ วิหริตฺติ. อิทมโวจ ภควา; อิทํ
 วัตฺวาน สุกโต, อถาปรํ เอตทโวจ สັถา

“น ยิทํ สิลลิมารพฺภ	น ยิทํ อปฺปปถามลา,
นิพฺพานํ อธิคณฺตพฺพ	สัพพคณฺตํปฺปโมจณํ.
อโย จ ททโร ภิกษุ	อโยมตฺตมโปริโส,
ธาเรติ อันตมิ เทหํ	เซตวํ มารํ สวาหณนฺติ. จตฺตํ.

เขวมีเม สุต. เขกํ สมยํ ภควา สวาทฺถิยํ วิหริติ เซตวเน
 อนาถบณฺทิกัสส อารามे. อถ โข อายสํมา สุขาโต เยน ภควา
 เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิวํ. อทฺทสา โข ภควา อายสมนฺติ สุขาตํ
 ทูโรโตว อาคัจฉนฺตํ; ทิสฺวาน ภิกษุ อามันเตติ “อฺภเยเนวายํ

ภิกขเว กุลปุตโต โสภติ: ยัจจ อภิรุโป ทัสสนึโย ปาสาทิโก
 ปรมาย วัณณนโปกัขรตาย สมันนาคโต, ยัสส จัตถาย กุลปุตตา
 สัมม เทว อคารัสมา อนคาริยัม บัพพขันตี, ตทนต์ตริ พหิมจริย-
 ปริโยสานัม ทิฏฐิเจว อัมเม สย อภิณฺวา สัจฉิกัตวา อุปัสัมบัสซ
 วิหเรตี. อิทมโวจ ภควา; ๗ เป ๗ สัตถา

“โสภติ วตาย ภิกขุ	อุชฺฐเตน เจตสา,
วิปฺปยุตฺโต วิสัณฺณุตฺโต	อนฺปาทาย นิพฺพุโต,
ธาวเรติ อัมมิม เทหิ	เซตวา มารี สวาหณันตี. บัจจัม.

เอวัมเม สุต. เอกํ สมยํ ภควา สาวัตถิยํ วิหเรติ เซตวานเ
 อนฺดาบฺบิณฑิกัสส อารามเ. อถ โข อายัสมา ลกฺขณฺฏกภักฺทิโย
 เยน ภควา เตนฺอุปัสงกมิ; อุปัสงกมิตฺวา. อทฺทสา โข ภควา
 อายัสมนฺตี ลกฺขณฺฏกภักฺทิยํ ทูโรโตว อาคัจฉนฺตี; ทิสฺวาน ภิกขุ
 อามันเตสิ “บัสสถ โน ตเมหิ ภิกขเว เขตติ ภิกขุ อาคัจฉนฺตี
 ทพฺพินฺณํ ทพฺพทลิกํ โอโกฏฺฐมกํ ภิกขุณิ ปริภุตฺตุนฺตี. เอว
 ภาณฺเต. เอโส โข ภิกขเว ภิกขุ มหิทฺธิโก มหานฺภาโว, น จ
 ตา สมามตฺติ สุลลภา ยา เตน ภิกขนา อสฺมาบนฺนูปพฺพา, ยัสส
 จัตถาย กุลปุตฺตา สัมม เทว อคารัสมา อนคาริยัม บัพพขันตี,
 ตทนต์ตริ พหิมจริยปฺริโยสานัม ทิฏฐิเจว อัมเม สย อภิณฺวา
 สัจฉิกัตวา อุปัสัมบัสซ วิหเรตี. อิทมโวจ ภควา; ๗ เป ๗ สัตถา

“หิตา กุณฺจา มยฺวรา จ	หัตถิโย ปสฺสุมิตา,
สัพเพ สีสัสส ภาณฺตี	นัตถิ กายัสมิ ตลฺยตี.
เอวเมว มนุสฺเสสุ	ททโร เจปิ บัจจฺวา,
โส हि ตตฺถ มหา โหติ	เนว พาโล สวีรวาติ. ญัจจ.

เหวัมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา เวสาลียํ วิหริติ มหาเว
 กุฏาคารศาลายํ. เตเน โข ปน สมเยเน อายัสฺมา วิสาโข บัณฺฑาปฺตํโต
 อุมฺภุจฺจานศาลายํ ภิกขุ รัมฺมิมฺยา กถาย สันทักฺสเสติ สฺมาทเปติ
 สมฺตเตเชติ สัมปหํเสติ โปริยา วาจา ย วิถฺสฺสฺจฺจา ย อเนลคฬาย
 ชัตถิสฺส วิณฺณปณฺิยา ปฺริยาบັນฺนาย อนิสฺสิตาย. อถ โข ภควา
 ฅายันฺทสมยํ ปฏฺิสถิตานา รุจฺจโต येเน อุมฺภุจฺจานศาลา เตเนปฺตํกมิ;
 อุมฺภุจฺจกมิตฺวา บัณฺฑิตฺเต อาสเน นิสฺสิทฺ. นิสฺสชฺช โข ภควา ภิกขุ
 อามันฺเตสิ “โก นุ โข ภิกขเว อุมฺภุจฺจานศาลายํ ภิกขุ รัมฺมิมฺยา
 กถาย สันทักฺสเสติ สฺมาทเปติ สมฺตเตเชติ สัมปหํเสติ โปริยา วาจา
 วิถฺสฺสฺจฺจา ย อเนลคฬาย ชัตถิสฺส วิณฺณปณฺิยา ปฺริยาบັນฺนาย
 อนิสฺสิตายาติ. อายัสฺมา ภาณฺิเต วิสาโข บัณฺฑาปฺตํโต อุมฺภุจฺจาน-
 ศาลายํ ภิกขุ รัมฺมิมฺยา กถาย สันทักฺสเสติ สฺมาทเปติ สมฺตเตเชติ
 สัมปหํเสติ โปริยา วาจา ย วิถฺสฺสฺจฺจา ย อเนลคฬาย ชัตถิสฺส
 วิณฺณปณฺิยา ปฺริยาบັນฺนาย อนิสฺสิตายาติ. อถ โข ภควา
 ฅายัสฺมนฺตี วิสาขํ บัณฺฑาปฺตํโต อามันฺเตสิ “สาธู สาธู วิสาข,
 สาธู โข ตฺวี วิสาข ภิกขุ รัมฺมิมฺยา กถาย สันทักฺสเสติ ฯ เปฯ ชัตถิสฺส
 วิณฺณปณฺิยา ปฺริยาบັນฺนาย อนิสฺสิตายาติ. อิทมวโจ ภควา; อิท
 วัตฺวาน สุกฺโต, อถาปวฺ อेतทวโจ สัตถา

“นาภาสฺมานํ ฅานันฺตี	มิถฺสฺส พาลเหทิ บัณฺฑิตํ,
ภาสฺมานันฺจ ฅานันฺตี	เทเสณฺตี อมตํ ปทํ.
ภาสฺเย โชตเย รัมฺมิม	บักคฺคเณทฺ อิตฺถิม ฐชฺ,
สุภาสิตฺตชา ชิตฺโย	รัมฺมิมฺ โห อิตฺถิม ฐชฺติ. สัตถมํ.

เหวัมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา สāvattiyā viharitī chetvane

ขนาดบั้นที่กัลล ภาวเม. อถ โข อายัสสิมา นันโท ภควโต
 มาตัจฉาปุตโต อาโกฏิตบัจจาโกฏิตานิ จีวรานิ ปารุบัติวา อักขันนิ
 ชัณชัตวา อังณี บัตติ คเหตวา เยน ภควา เตนุปลังกมิ; อุลปลังกมิตวา
 ภควันตํ อภิวาเทตวา เอกมันตํ นิสสิท. เอกมันตํ นิสสินัน โข
 อายัสสมันตํ นันทํ ภควา เขตทโวจ “น โข เต ตํ นันทํ ปฏฐรูป
 กุลปุตตัสส สัทธา อคารัสสิมา อนคาริยํ บัพพิชิตัสส, ยํ ตวี
 อาโกฏิตบัจจาโกฏิตานิ จีวรานิ ปารุเปยยาสิ อักขันนิ จ ชัณเชยยาสิ
 ชัณฉณัง บัตติ ธาเรยยาสิ. เอว โข เต นันทํ ปฏฐรูป กุลปุตตัสส สัทธา
 อคารัสสิมา อนคาริยํ บัพพิชิตัสส, ยํ ตวี อารัณณโก จ อัสสสิ
 บันนทปาติโก จ ปัสสกุสิโก จ, กามะสุ จ อนเปกโข วิหเรยยาสิติ.
 อิทมโวจ ฯ เปฯ สัตถา

“กทาหิ นันทํ บัลลเสยยํ อารัณณํ ปัสสกุสิกํ,
 ชัณฉณาภุณฺเชน ยาเปเนตํ กามะสุ อนเปกขินันตติ.

อถ โข อายัสสิมา นันโท อปเรณ สมเยน อารัณณโก จ
 อาสิ บันนทปาติโก จ ปัสสกุสิโก จ, กามะสุ จ อนเปกโข วิหาสิติ. อัญจมน.
 สาวัตถิยํ วิหริติ. ภาวเม. อถ โข อายัสสิมา ติสฺโส ภควโต
 บัตัจฉาปุตโต เยน ภควา เตนุปลังกมิ; อุลปลังกมิตวา ภควันตํ
 อภิวาเทตวา เอกมันตํ นิสสิทํ ทักขํ ทุมมโน อัสสฺสนิ ปวัตตยมาโน.
 อถ โข ภควา อายัสสมันตํ ติสฺสํ เขตทโวจ “กํ น โข ตวี
 ติสฺสํ เอกมันตํ นิสสินโน ทักขํ ทุมมโน อัสสฺสนิ ปวัตตยมาโนติ.
 ตถา हि ปณ มํ ภันเต ภิกขุ สมนันตา วาจา ย สันนิตทเกน
 สันชัมภโร อักสูติ. ตถา हि ปณ ตวี ติสฺสํ วตฺตา โน จ วณักขโม. น โข
 เต ตํ ติสฺสํ ปฏฐรูป กุลปุตตัสส สัทธา อคารัสสิมา อนคาริยํ
 บัพพิชิตัสส, ยํ ตวี วตฺตา โน จ วณักขโม, เอตํ โข เต ติสฺส

ปฏิรูป กุลปุตตัสส ลัทธธา อคารัสสมา อนคาริยัม ปัพพิชิตัสส, ยัม ตวี
วัตตา จ อาสิ วณักขโม จาติ. อิทมโวจ ภควา; อิทัม วัตวาน
สุคโต, อถาปริ เอตทโวจ สัตถา

“กั นุ กุชฺฉลสิ มา กุชฺฉนิ อักโกโร ติสฺส เต วร,
โกธมานมกัชวินยัตถิ หิ ติสฺส พหิมจริย วุสฺสตีติ. นวมิ.

เอกัม สมยัม ภควา ราชคเห วิหริติ เวฬุเน กลันตกนิวาเป.
เตน โข ปน สมเยเน อัมบตโร ภิกขุ เณรนามโก เอกวิหารี
เจว โหติ เอกวิหารัสส จ วัณณวาที. โส เอโก คามัม ปิณฺฑาย
ปวิสติ, เอโก ปฏิกกมตี, เอโก รโห นิสีทตี, เอโก จังกมัม
อริฏฺฐจาติ. อถ โข สัมพหลา ภิกขุ เยเน ภควา เตนุปลังกมิ;
อุปปลังกมิตวา ภควันตี อภาวเตตวา เอกมณฺตี นิสีทฺตี. เอกมณฺตี
นิสินฺนา โข เต ภิกขุ ภควันตี เอตทโวจ, “อธ ภันเต อัมบตโร ภิกขุ
เณรนามโก เอกวิหารี เอกวิหารัสส จ วัณณวาทีติ. อถ โข
ภควา อัมบตโร ภิกขุ อามันเตสิ “เอहि ตวี ภิกขุ มม วจเนเน
เถโร ภิกขุ อามันเตสิ “สัตถา ตัม อาวุโส เถโร อามันเตตีติ.
“เอวัม ภันเตติ โข โส ภิกขุ ภควโต ปฏิสฺสฺสนิตวา येณายัสสมา
เถโร เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตวา อายัสฺมณฺตี เถโร เอตทโวจ
“สัตถา ตัม อาวุโส เถโร อามันเตตีติ. “เอวมาวุโสติ โข อายัสฺสมา
เถโร ตัสส ภิกขุโน ปฏิสฺสฺสนิตวา येเน ภควา เตนุปลังกมิ;
อุปปลังกมิตวา ภควันตี อภาวเตตวา เอกมณฺตี นิสีทฺตี. เอกมณฺตี
นิสินฺนํ โข อายัสฺมณฺตี เถโร ภควา เอตทโวจ “สังจัม กิร ตวี
เถโร เอกวิหารี เอกวิหารัสส จ วัณณวาทีติ. เอวัม ภันเต. ยถากถ
ปน ตวี เถโร เอกวิหารี เอกวิหารัสส จ วัณณวาทีติ. อิทาหิ
ภันเต เอโก คามัม ปิณฺฑาย ปวิสสิ, เอโก ปฏิกกมามิ, เอโก

รโห นิสีทามิ, เอโก จังกมฺ อธิญฺจามิ. เอวํ ชฺวาคํ ภันเต เอกวิหารี
เอกวิหารีสีตํ จ วัณฺณนาทิตี.

อัสสเถโส เณร เอกวิหารโ, น โส นัตถิติ วทามิ. อปฺปิ จ เต
เณร ยถา เอกวิหารโ วิตถารตเวณ ปรีปนฺโนน โหติ, ตํ สุนาหิ
สาธุกํ มนสิกโรหิ, ภาสิตฺสํมิตี. “เอวํ ภันเตติ โข ฯ เปฯ
ภคฺคฺยํ เณร เอกวิหารโ วิตถารตเวณ ปรีปนฺโนน โหติติ. อธิ
เณร ยํ อตฺตํ ตํ ปิเนน, ยํ อนาคตํ ตํ ปฏฺนิสฺสํญฺจํ,
มัจฺจุปฺปັນเนตฺตุ จ อตฺตภาวปฏฺฐลาเภตฺตุ ฉนฺนทราโค สุปฺปฏฺฐวีเนโต. เอวํ
โข เณร เอกวิหารโ วิตถารตเวณ ปรีปนฺโนน โหติติ. อิทมโวจ
ภควา; อิทํ วัตฺวาน สุกฺโต, อถาปรี เอตทโวจ สัตถา

“สัพฺพาภิกฺขุ สัพฺพิทฺธุ สุมเมอ สัพฺเพตฺตุ อัมเมตฺตุ อนุปฺลิตฺตํ,
สัพฺพิ ชหิ ตถฺนทักขเย วิมตฺตํ ตมทํ นรํ “เอกวิหารีติ พฺรุมฺมิตี. ทลฺม.

เอวํเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา สํวตฺถิยํ วิหริติ เขตฺวาเน
อนาถบิณฺฑิกกิสฺส อารามเ. อถ โข อายสฺมา มหาทปฺปโน เยน
ภควา เตนุปฺปลังกมิ; อุปฺปลังกมิตฺวา. อทฺทสา โข ภควา อายสฺมนํ
มหาทปฺปนํ ทูโรโต อาคัจฉนฺตํ; ทิสฺวาน ภิกฺขุ อามันเตสิ “บิสฺส
โน ตุมฺเห ภิกฺขเว เอตํ ภิกฺขุ อาคัจฉนฺตํ โขทาตํ ตนุกํ ตุงคนาสิกนฺตี.
เอวํ ภันเต. เอโส โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ มหิทํอิโก มหฺานุภาโว,
น จ ตา สฺมาบัตฺติ สุลลกรูปา ยา เตน ภิกฺขุมา อสฺมาบิณฺฑปฺพิพา,
ยัสฺส จิตฺถาย กลฺปิตฺตา สัมม เทว อคารัสฺมา อนคาริยํ
บิพฺพชฺฉนฺตี, ตถนตฺตโร พฺรหฺมจฺริยปรีโยสานํ ทิฏฺฐเจว อัมเม สยํ
อภิลปนฺวา สัจฉิกตฺวา อุปฺปลิมฺบชฺช วิหริตฺติ. อิทมโวจ ภควา; อิทํ
วัตฺวาน สุกฺโต, อถาปรี เอตทโวจ สัตถา.

“ชัตติโย เสฏโฐ ชเนตัสมี	เย โคตตปฏิสารีโน,
วิชชาจรณสัมบันโน	โส เสฏโฐ เทวमानเส.
ทิวา ตปติ อาทิจโจ	รัตติ มาภาติ จันทิวา,
สันนัทโธ ชัตติโย ตปติ	ณายี ตปติ พราหฺมโณ,
อถ สัพพมโหโรตฺต	พฺทโธ ตปติ เตชสาติ. เอกาทสมิ.

เอวมิเม สุตฺ. เอกิ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริติ เขตเวเน
อนาถบิณฺฑิกัสสึ อารามे. อถ โข เทวํ ภิกฺขุํ สหายกา
อายัสสิมโต มหากัปปิณฺฺสึ สัทธวัหารีโน เยน ภควา เตนุปลังกมิสฺสุ;
อุปปลังกมิตฺวา. อัททสา โข ภควา เต ภิกฺขุํ ทูโรโตว อากัจฉันฺเต;
ทิสฺวาน ภิกฺขุํ อามันฺเตสิ “บัสสึถ นอ ตเมหิ ภิกฺขเว เอเต เทว
ภิกฺขุํ สหายเก อากัจฉันฺเต มหากัปปิณฺฺสึ สัทธวัหารีโนติ. เอว
ภันเต. เอเต โข ภิกฺขเว ภิกฺขุํ มหัทธิกา มหานุภาวา, น จ
สา สમાปัตติ สุลภรูปา ยา เตหิ ภิกฺขุหิ อสมาบิณฺฺนปฺพพา,
ยัสสิช ชัตตาย กลปตฺตา สัมม เทว อคารัสสิมา อนคาริยิ บัพพชันฺติ,
ตทนต์ฺตริ พหฺมจริยปริโยสานิ ทิฏฺฐเจว ธัมเม สยํ อภินฺวา
สัจฉิกิตฺวา อุปัสสิบฺบชช วิหรันตีติ. อิทมโวจ ภควา; อิทํ วตฺวาน
สุคโต, อถาปริ เอตทโวจ สัตถา

“สหายา วติเม ภิกฺขุ	จิรวตฺตํ สเมนิกา,
สเมติ เนลฺล สัทธัมโม	ธัมเม พุทฺธบฺบเวทิตฺเต.
สุวินฺดา กัปปิเนน	ธัมเม อริยบฺบเวทิตฺเต,
ธาเรณฺติ อณฺฺตมิ เทหิ	เซตฺวา มาริ สวาหณฺฺนตี. ทฺวาทสมิ.

ภิกษุสังยุตต์ สมัตต.

สัตตัตถ์ปฏิภาณ สัตตัตถ์นิกาโย.

สัตตัตถ์ท่าน

“โกธิตโต อุตติสสโต จ มชฺชว จานี ปวฺจจติ,
 นไว สฺสาโต ภิกฺขุ จ วิลาชณฺนีโต ติสสโต จ,
 เถรนาโม จ กัปปิโน สหาเยน จ ทิวาสสชาติ.

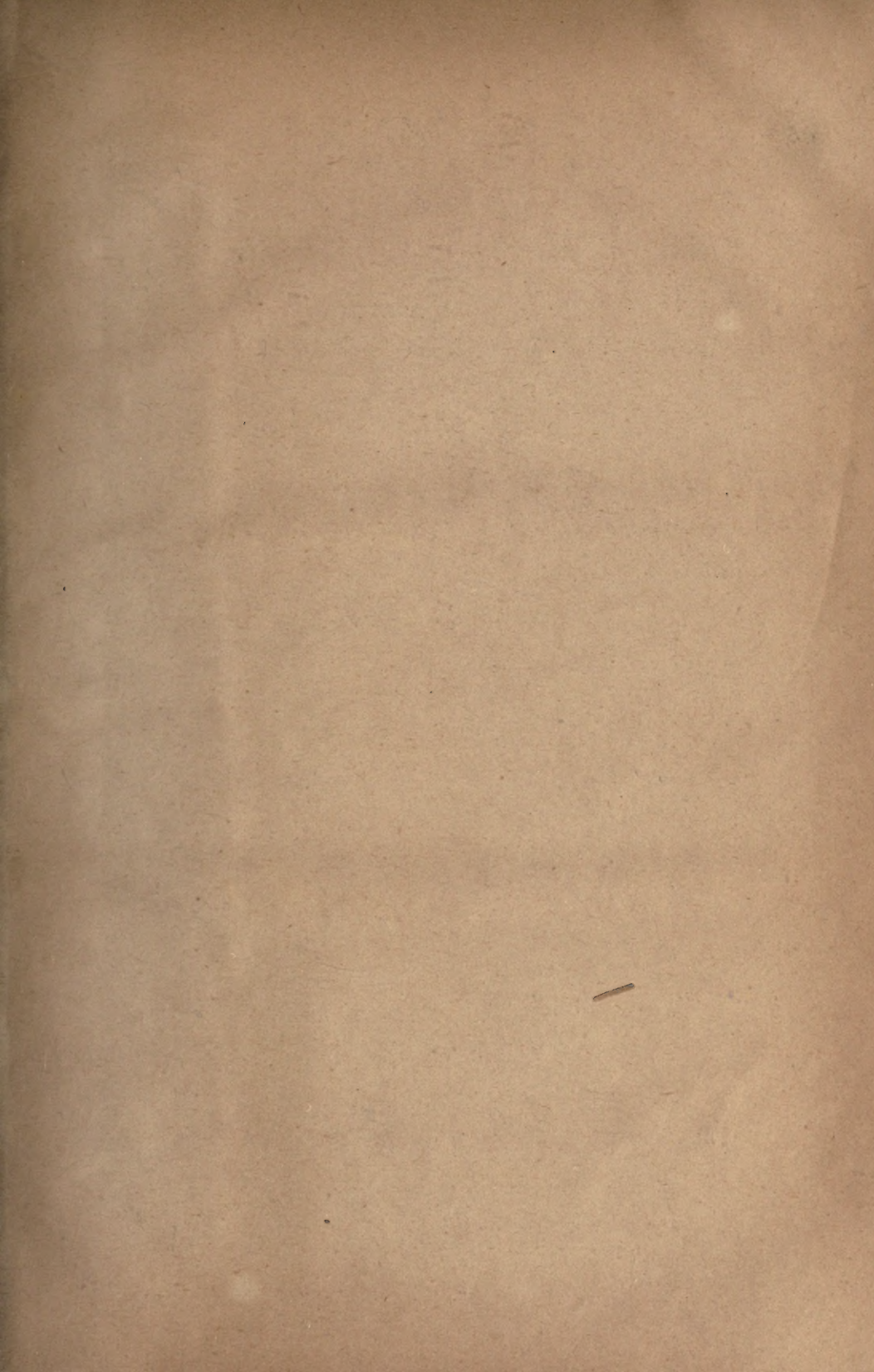
นิทานวัคคัสส สัตตัตถ์โก.

สัตตัตถ์ อุตฺถาทาน

“อภิสสมยธาทุสสัตตัตถ์ อนมตฺตเคน กัสสปี,
 สกฺการวราหุลลิกฺขโน- บัมมิกิขฺโน นิทาน
 ทฺติโย เตน ปวฺจจตฺติ.

นิทานวัคคัสส สัตตัตถ์ สมัตตัตถ์.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

BL
1411
T8
1893
v.16

Tripitaka
[Tipitaka]

~~1411~~

